

Hallituksen esitys Eduskunnalle arpajaislaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen uudeksi arpajaislaiksi. Lakiesitykseen sisältyvät keskeiset säännökset arpajaisten toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta, arpajaisten tuottojen tilittämisestä ja käyttötarkoituksista sekä tuottojen käytön valvonnasta.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskeva yleissäännös, jonka mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna vain yleishyödyllinen yhteisö varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

Arpajaiset määriteltäisiin tyhjentävästi laissa. Lain soveltamisalaan kuuluisivat kaikki sellaiset arpajaiset, joihin osallistutaan vastiketta vastaan ja joissa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton.

Laissa määriteltäisiin tyhjentävästi sallitut arpajaisten toimeenpanomuodot. Arpajaisten toimeenpano muulla tavoin olisi rangaistavaa. Arpajaisia ei saisi toimeenpanna siten, että niihin osallistutaan velaksi tai panttia vastaan.

Arpajaisten toimeenpano olisi edelleen pääsäännön mukaan luvanvaraista. Tavara-arpajaisten toimeenpanoon annetussa luvassa voitaisiin määrätä, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanosta vastaisi luvan saajan sijasta tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanija. Määräys voitaisiin antaa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle tai säätiölle.

Rahapelitoimintaa varten luvan antaisi valtioneuvosto. Lupa annettaisiin aina määrääjäksi. Rahapelilupa voitaisiin antaa vain rahapelien toimeenpanoa varten perustetuille yhteisöille laissa määriteltyjen pelien toimeenpanoa varten. Rahapelitoimintaan osal-

listuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi ja pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi saisi samaa rahapeliä varten antaa samaksi ajaksi vain yhden luvan.

Rahapelitoiminnan tuottojen käyttötarkoitukset luettelaisiin tyhjentävästi laissa. Tavara-arpajaisilla, bingopelillä, arvauskilpailuilla ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämällä hankitut varat saataisiin käyttää vain luvassa määrättyyn tarkoitukseen.

Arpajaisten toimeenpanon valvontaa ehdotetaan tehostettavaksi ja valvonnan organisaatioita selkeytettäväksi ja vahvistettavaksi. Valvonta koskisi kaikkia arpajaisia.

Eräät elinkeinonharjoittajat ovat voineet pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä peliautomaatteja ja muita pelilaitteita siten, että pelaaja on voinut saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Edellytyksenä on ollut, että automaattit ja laitteet on hankittu ennen 1 päivää kesäkuuta 1970. Myös tivoleissa ja huvipuistoissa on voitu pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä erilaisia tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita. Eräille elinkeinonharjoittajille sekä huvipuistoille ja tivoleille nyt kuuluva oikeus pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä edellä mainittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita ehdotetaan edelleen säilytettäväksi.

Euroopan yhteisön lainsäädäntöön ei sisälly nimenomaisesti arpajaisia koskevia säännöksiä, vaan arpajaisista säädetään kansallisesti. Lakiehdotuksella ei ole liittymäkohtaa Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen.

Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset eräiden muiden lakien muuttamisesta. Muutosehdotukset johtuvat pääasiassa ehdotet-

tuun arpajaislakiin sisällytettävistä uusista vuosittain valtion talousarvioon. Tämän käsitteistä. vuoksi ehdotettujen lakien olisi tultava voima-

Rahapeliä tuotot ehdotetaan otettavaksi maan talousarviovuoden alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	7
1. Johdanto	7
2. Nykytila	7
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	7
2.1.1. Voimassaolevat säädökset	7
2.1.2. Yksinoikeudella harjoitetut rahapelit	8
Oy Veikkaus Ab	8
Raha-automaattiyhdistys	9
Suomen Hippos ry	10
2.1.3. Pelitoiminta Ahvenanmaalla	11
2.1.4. Laivapelitoiminta	11
2.1.5. Bingopeli	12
2.1.6. Tavara-arpajaiset	12
2.1.7. Yksinoikeuden ulkopuolella tapahtuva tavaravoittoautomaattitoiminta	12
2.1.8. Muu arpajais- ja pelitoiminta	13
Markkinointitarkoituksessa toimeenpannut arpajaiset	13
Arpajaisten kaltaiset kilpailut ja pelit	13
2.1.9. Suomalaisten pelaamisesta tehdyt tutkimukset ja niiden tulokset	14
2.1.10. Arpajaistoiminnan liikevaihto ja tuottojen käyttö	15
Rahapelitoiminta	15
Yleistä	15
Oy Veikkaus Ab	15
Raha-automaattiyhdistys	16
Suomen Hippos ry	16
Bingotoiminta	17
Tavara-arpajaistoiminta	18
2.1.11. Arpajaisten toimeenpanon valvonta	18
Arpajaisverotus valvonnan keinona	19
Arpajaisten tuottojen käytön valvonta	20
Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen käytön valvonta	20
Raha-automaattiyhdistyksen tuottojen käytön valvonta	20
Suomen Hippos ry:n tuottojen käytön valvonta	20
Bingotoiminnan tuottojen käytön valvonta	20
Tavara-arpajaisten tuottojen käytön valvonta	21
2.2. Kansainvälinen vertailu	21
2.2.1. Arpajaistoiminnan laajuus	21
2.2.2. Arpajaisten sääntelystä yleensä	21
2.2.3. Arpajaistoiminta eräissä maissa	23
Ruotsi	23
Norja	25
Tanska	27
Iso-Britannia	29
Alankomaat	30
Ranska	31
Saksa	32
Belgia	33
Slovenia	33

Puola	34
Unkari	35
2.3. Nykytilan arviointi	37
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	39
3.1. Esityksen tavoitteet	39
3.2. Keskeiset ehdotukset	39
3.2.1. Arpajaisten toimeenpanon peruslinjaus	39
3.2.2. Rahapelitoiminta	40
3.2.3. Rahapelitoiminnan tuotot	40
3.2.4. Arpajaisten toimeenpanon valvonta	40
3.2.5. Ongelmapelaamisen tutkimus ja rahoitus	41
3.2.6. Muut ehdotukset	41
Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano	41
Arvauskilpailut	42
Ratkaisusuositus	42
Eräät peliautomaatit ja pelilaitteet	42
4. Esityksen vaikutukset	43
4.1. Vaikutukset yksilöiden ja yhteisöjen asemaan	43
4.2. Vaikutukset arpajaisten kaltaisten kilpailujen ja pelien järjestämiseen	44
4.3. Taloudelliset vaikutukset	44
4.4. Hallinnolliset vaikutukset	45
4.5. Ympäristövaikutukset	45
5. Asian valmistelu	45
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	45
5.2. Lausunnot	46
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	47
6.1. Riippuvuus muista esityksistä	47
6.2. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §	47
6.3. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista	47
6.4. Euroopan yhteisön arpajaistoimintaa koskevat säädökset	48
6.4.1. Yleistä	48
6.4.2. Arpajaistoimintaa koskeva selvitys ja Euroopan komission toimenpiteet	49
6.4.3. Schindler-tapaus	50
6.4.4. Muita arpajaisiin liittyviä EY:n tuomioistuimen oikeustapauksia	52
6.4.5. Euroopan talousalueen ja Euroopan yhteisöjen toimielimissä käsitellyt suoma- laista arpajaistoimintaa koskevat tapaukset	54
6.4.6. Valtiollisten yksinoikeusyhteisöjen sallittavuus ja niiden toiminnalle asetettavat yleiset edellytykset Euroopan yhteisön kilpailuoikeudessa	56
6.4.7. Rahapeliyhteisöille myönnettyjen yksinoikeuksien yhteisöoikeudellinen sallitta- vuus	58
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	59
1. Lakiehdotusten perustelut	59
1.1. Arpajaislaki	59
1 luku. Soveltamisala ja määritelmät	60
1 §. Soveltamisala	60
2 §. Arpajaisten määritelmä	60
3 §. Arpajaisten toimeenpanomuotojen määritelmät	62
4 §. Muut määritelmät	65
2 luku. Arpajaisia koskevat yleiset säännökset	66
5 §. Arpajaisten toimeenpano-oikeus	66

6 §.	Arpajaisten luvanvaraisuus	69
7 §.	Luvan antamisen yleiset edellytykset	70
8 §.	Luvan peruuttaminen	71
9 §.	Eräiden arpajaisten tuottojen käyttötarkoitussidonnaisuus	72
10 §.	Velaksi toimeenpanon kieltö	73
3 luku.	Rahapelitoiminta	73
11 §.	Rahapelilupa	73
12 §.	Rahapeliyhteisöt	75
13 §.	Rahapelilupaan liitettävät ehdot ja määräykset	76
14 §.	Pelissäntöjen sekä raha-automaattien ja pelikasinossa toimeenpantavien pelien suurimpien sallittujen pelipanosten vahvistaminen	79
15 §.	Pelaamisen estäminen ja kieltäminen pelikasinossa	80
16 §.	Raha-automaatteja ja kasinopelejä koskevat erityiset säännökset	82
4 luku.	Rahapelitoiminnan tuotot	83
17 §.	Tuottojen käyttötarkoitukset	83
18 §.	Tuottojen ottaminen valtion talousarvioon	86
19 §.	Tuottojen tilittäminen	88
20 §.	Tuottojen jaosta päättäminen	88
21 §.	Tuottojen jakamatta jättäminen	89
22 §.	Raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuottojen käyttäminen	89
23 §.	Tuotoista jaettavien avustusten maksaminen ja käytön valvonta	91
24 §.	Ohjaus- ja valvontatehtävien kustannusten korvaaminen	92
5 luku.	Tavara-arpajaiset	92
25 §.	Tavara-arpajaislupa	93
26 §.	Tavara-arpajaisluvan antamisen edellytykset	94
27 §.	Toimeenpano- ja osallistumisoikeutta koskevat poikkeukset	95
28 §.	Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano	97
29 §.	Arvonnan valvonta ja arvonnän tuloksesta tiedottaminen	100
30 §.	Tilitys ja tilityksen oikaisu	101
31 §.	Arvauskilpailut	102
6 luku.	Bingopeli	103
32 §.	Bingolupa	103
33 §.	Bingoluvan antamisen edellytykset	104
34 §.	Pelissäntöjen ja suurimman sallitun pelipanoksen vahvistaminen	105
35 §.	Bingopelin voitot	106
36 §.	Tilitys ja tilityksen oikaisu	106
37 §.	Tilitystä koskeva lausunto	107
7 luku.	Tavaravoittoautomaatit	108
38 §.	Tavaravoittoautomaattilupa	108
39 §.	Tavaravoitot	108
40 §.	Tavaravoittoautomaatin sijoittaminen	110
41 §.	Tilitys ja tilityksen oikaisu	110
8 luku.	Arpajaisten toimeenpanon valvonta	110
42 §.	Arpajaisten valvonta	111
43 §.	Viralliset valvojat	113
44 §.	Tietojensaantioikeus	114
45 §.	Tarkastus- ja kielto-oikeus	115
46 §.	Rahapelitoiminnan valvontakustannusten korvaaminen	116
9 luku.	Erinäisiä säännöksiä	117
47 §.	Voittojen periminen	117
48 §.	Ratkaisusuositus	118
49 §.	Pelikasinossa pelaamista koskeva rajoitus	120
50 §.	Pelikasinon tekninen valvonta	120
51 §.	Pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteri	121
52 §.	Arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvien ongelmien seuranta, tutkimus ja ra-	

<i>hoitus</i>	124
53 §. Rahapeliyhteisöjen velvollisuus luovuttaa tietoja	125
54 §. Esteellisyys ja virkavastuu	126
55 §. Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus	128
56 §. Eräitä peliautomaatteja ja pelilaitteita koskevat poikkeukset	128
57 §. Rahaliikenteen valvontalaite	131
58 §. Tarkastuslaitokseksi määrääminen ja tarkastuslaitoksen tietojenantovelvollisuus	131
59 §. Selvitykset ja tositteet	133
60 §. Automaattiin ja pelilaitteeseen tehtävät merkinnät	134
61 §. Toimitsijan määrääminen	134
62 §. Arpajaisien toimeenpanoa koskevat kiellot	134
63 §. Arpajaisrikos	140
64 §. Arpajaisrikkomus	140
65 §. Vaitiolovelvollisuuden rikkominen	141
66 §. Muutoksenhaku	142
67 §. Tarkemmat säännökset	142
10 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	144
68 §. Voimaantulo	144
69 §. Siirtymäsäännös	144
1.2. Arpajaisverolaki	144
1.3. Rahankeräyslaki	146
1.4. Viihdelaitelaki	147
1.5. Rikoslaki	149
1.6. Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä	151
1.7. Laki näkövammaisten kirjastosta	151
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	152
3. Voimaantulo	154
4. Säättämisjärjestys	154
LAKIEHDOTUKSET	
1. Arpajaislaki	158
2. Laki arpajaisverolain muuttamisesta	171
3. Laki rahankeräyslain muuttamisesta	172
4. Laki viihdelaitelain muuttamisesta	172
5. Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta	174
6. Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta ..	174
7. Laki näkövammaisten kirjastosta annetun lain 5 a §:n muuttamisesta	175
LIITTEET	
Rinnakkaistekstit	
2. Laki arpajaisverolain muuttamisesta	176
3. Laki rahankeräyslain muuttamisesta	177
4. Laki viihdelaitelain muuttamisesta	178
5. Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta	181
6. Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta ..	182
7. Laki näkövammaisten kirjastosta annetun lain 5 a §:n muuttamisesta	182
Tilastot	184
Asetusluonnokset	187

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Hallituksen esitys sisältää ehdotuksen uudeksi arpajaislaiksi. Voimassa oleva arpajaislaki (491/1965) on vuodelta 1965. Arpajaisia koskevia säännöksiä sisältyy arpajaislain ohella useisiin asetuksiin ja sitäkin alemmalla tasolla oleviin säännöksiin. Monet säännöksistä ovat säädöshierarkisesti vääriä tasolla. Esityksen tavoitteena on selkeyttää ja nykyaikaistaa arpajaisia koskeva lainsäädäntö.

Esitys pohjautuu rahapelitoimikunnan mietintöön (komiteamietintö 5/1995) ja siitä saatuihin lausuntoihin.

Esitys noudattaa jo voimassa olevassa arpajaislaissa omaksuttua peruslinjausta, jonka mukaan tulojen hankkiminen ihmisten pelihaluja hyväksi käyttäen sallitaan ainoastaan rajoitetussa määrin ja yksinomaan varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muun aatteellisen toiminnan tukemiseen. Lakiehdotuksen mukaan arpajaiset saa pääsääntöisesti toimeenpanna vain yleishyödyllinen yhteisö varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen.

Arpajaisilla tarkoitettaisiin varojen hankkimistarkoituksessa harjoitettua toimintaa, johon osallistutaan vastiketta vastaan ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton.

Arpajaislaissa luettelaisiin tyhjentävästi sallitut arpajaisten toimeenpanomuodot. Laissa myös nimenomaisesti kiellettaisiin arpajaisten toimeenpano muulla kuin laissa säädetyllä tavalla.

Arpajaiset saisi toimeenpanna pääsääntöisesti vain luvan nojalla.

Ehdotukseen sisältyy myös voimassa olevaa lakia selkeämpi arpajaisten valvontaa koskeva yleissäännös, jonka mukaan arpajaisten toimeenpanoa valvotaan arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi sekä arpajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Arpajaisten toimeenpanon valvontaa ehdotetaan tehostettavaksi ja valvonnan organisaatiota vahvistettavaksi.

Rahapelitoiminta ehdotetaan jatkossakin järjestettäväksi kolmen yksinoikeusyhteisön pohjalta. Lupa annettaisiin erikseen

1) raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja ve-

onlyöntipelien toimeenpanemiseen,

2) raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoimintaan ja

3) totopelien toimeenpanemiseen. Kutakin ryhmää varten voitaisiin samaksi ajaksi antaa vain yksi lupa.

Rahapelitoiminnan tuotot käytettäisiin laissa säädettyihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Tuotot ehdotetaan edelleen otettaviksi valtion talousarvioon niiden suuren yhteiskunnallisen ja valtiontaloudellisen merkityksen takia.

Lakiehdotuksen mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanolla tarkoitettaisiin tavara-arpajaislupan nojalla toimeenpantaviin arpajaisiin välittömästi liittyvien tehtävien suorittamista ansiotarkoituksessa. Koska nämä tehtävät voidaan tavara-arpajaisluvassa erottaa omaksi kokonaisuudeksi ja tavara-arpajaisten tuotot kuitenkin käytettäisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin, ehdotetaan, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä voisi luvassa annettun määräyksen nojalla suorittaa luvansaajan ohella myös laissa säädetyt edellytykset täyttävä elinkeinon harjoittamiseen oikeutettu henkilö, yhteisö tai säätiö.

Täysin uutta olisi lakiin sisällytetty velvoite seurata ja tutkia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia ongelmia. Seurannasta ja tutkimuksesta vastaisi sosiaali- ja terveysministeriö.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1. Voimassaolevat säädökset

Arpajaisia koskeva perussäädos on arpajaislaki, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1966. Lain mukaan arpajaisina on pidettävä sellaista toimintaa, jossa siihen maksua vastaan osallistuvalla luvataan arpomisella tai muulla sattumaan perustuvalla toimituksella määrättävä voitto. Arpajaisina pidetään myös bingo-toimintaa, pelikasinotoimintaa sekä raha- ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämistä.

Arpajaislaki on puitelaki, jossa säädetään vain arpajaistoiminnan perusteista. Asetuk-

silla säädetään arpajaistoiminnasta yksityiskohtaisesti.

Arpajaisten toimeenpanoa ja arpajaisten tuotonjakoa koskevia säännöksiä sisältyy arpajaislain ohella seuraaviin säädöksiin:

1. laki yleishyödylliseen tai hyväntekeväiseen tarkoitukseen vetoamalla harjoitetun taloudellisen toiminnan säännöstelemisestä (1034/1943)

2. arpajaisverolaki (552/1992)

3. rahankeräyslaki (590/1980)

4. tavara-arpajaisasetus (824/1969)

5. raha-automaattiasetus (676/1967)

6. veikkausasetus (241/1993)

7. totopeliasetus (236/1995)

8. bingoasetus (623/1980)

9. asetus eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista (351/1970)

10. asetus luvan hankkimisesta eräiden huvitusten järjestämiseen ja peliautomaattien pitämiseen (400/1937)

11. asetus raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä (725/1982)

12. asetus raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (23/1998)

13. asetus valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen (244/1992)

14. vedonlyönnin toimeenpanemisesta hevoskilpailuissa annetun asetuksen (122/1966) 11 a §, sellaisena kuin se on asetuksessa 1502/1994,

15. asetus hevostalousneuvottelukunnasta (17/1996)

16. valtioneuvoston päätös valtionavustuksia koskeviksi yleismääräyksiksi (490/1965)

17. valtioneuvoston päätös Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävistä avustuksista (929/1998)

18. asetus rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnasta (610/1980)

19. sisäasiainministeriön päätös rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnasta annetun asetuksen soveltamisesta (621/1997)

20. sisäasiainministeriön päätös peliautomaatista saatavan tavaravoiton arvon enimmäismäärästä (157/1992)

21. opetusministeriön päätös valtionavustuksiin sovellettavista yleishetkoista (27.2.1997) ja

22. verohallituksen päätös arpajaisverotusta koskevasta ilmoittamisvelvollisuudesta (830/1992).

Suomen ja Ruotsin välillä on 14 päivänä helmikuuta 1979 tehty sopimus automaatti-

pelistä Suomen ja Ruotsin välillä säännöllisessä linjaliikenteessä olevilla matkustaja-aluksilla (SopS 59/1979), jäljempänä laivapelisopimus. Sopimus on Suomessa saatettu voimaan lailla Ruotsin kanssa tehdyn automaattipeliä Suomen ja Ruotsin välillä säännöllisessä linjaliikenteessä olevilla matkustaja-aluksilla koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (849/1979). Sopimusta on viimeksi muutettu 26 päivänä toukokuuta 1997 (SopS 44/1997). Sopimuksen muutos on saatettu voimaan 25 päivänä kesäkuuta 1997 annetulla asetuksella (577/1997).

Arpajaisten toimeenpanoa ja tuotonjakoa koskevia määräyksiä sisältyy lisäksi Oy Veikkaus Ab:lle veikkaus-, vedonlyönti- ja raha-arpajaistoiminnan harjoittamiseen annettuun toimilupaan (17.12.1998), Raha-automaattiyhdistykselle pelikasinotoiminnan harjoittamiseen annettuun toimilupaan (14.11.1996) ja Suomen Hippos ry:lle vedonlyönnin toimeenpanoon hevoskilpailuissa totaalisattorin avulla annettuun toimilupaan (17.12.1998).

2.1.2. Yksinoikeudella harjoitetut rahapelit

Rahapelit voidaan määritellä arpajaisiksi, joissa voittona on rahaa. Rahapelit ovat Suomessa pääsääntöisesti kiellettyjä. Arpajaislaissa on kuitenkin lueteltu sallitut rahapelit. Rahapelejä harjoitetaan valtioneuvoston antamalla toimiluvalla. Tällä hetkellä luvanhaltijoina ovat Oy Veikkaus Ab, Raha-automaattiyhdistys ja Suomen Hippos ry.

Oy Veikkaus Ab

Arpajaislain 3 §:n 2 momentin mukaan varojen hankkimiseksi urheilun ja liikuntakasvatukseen sekä tieteen, taiteen ja nuorisokasvatustyön tukemiseen voidaan sitä varten perustetulle kotimaiselle yhtiölle antaa lupa:

1) toimeenpanna raha-arpajaisia;

2) toimeenpanna ennakolta veikkauksia, jotka liittyvät urheilu- tai hevoskilpailujen tulosten sekä numeroiden tai merkkien arvaamiseen; sekä

3) toimeenpanna ennakolta vedonlyöntiä, joka liittyy urheilu- ja hevoskilpailujen sekä muiden kilpailujen tulosten arvaamiseen.

Oy Veikkaus Ab on valtion omistama osakeyhtiö. Yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtii hallitus, johon kuuluu puheenjohtaja, viisi

jäsentä ja henkilöstön edustaja. Hallituksen puheenjohtaja on toimitusjohtaja. Yhden jäsenen tulee olla opetusministeriön edustaja. Hallituksen toimikausi on kaksi kalenterivuotta.

Yhtiöllä on yhtiökokouksen valitsema 13-jäseninen hallintoneuvosto, jonka toimikausi on neljä kalenterivuotta. Hallintoneuvoston jäsenet valitaan parlamentaaristen voimasuhteiden mukaisesti. Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa yhtiön hallintoa.

Oy Veikkaus Ab:n pelit voidaan jaotella veikkaukspeleihin, raha-arpajaisiin ja vedonlyöntipeleihin. Tällä hetkellä veikkausyhtiön pelivalikoimaan kuuluu lähes 20 erilaista peliä. Veikkaukspelejä ovat Lotto, Viking Lotto, Vakioveikkaus, Jokeri, V65 ja V5 -raviveikkaukset sekä Speden Spelit. Raha-arpapelejä ovat Assä-arpa, Casino-arpa, Luonto-arpa, Afrikan Tähti, Jouluarpa ja Bingolotto. Vedonlyöntipelejä ovat Pitkäveto, Tulosveto ja Voittajaveto. Eri peliryhmien sisälle saatetaan yhtiön pelivalikoimassa sisällyttää useampia yksittäisiä pelejä, esimerkiksi Päivän Pari-, Superkaksari- ja Supertriplapeliä katsotaan kuuluvan Voittajaveto-peliryhmään.

Oy Veikkaus Ab:n veikkaus- ja vedonlyöntipelejä toimeenpannaan atk-verkon avulla, josta käytetään nimitystä online-järjestelmä. Online-järjestelmässä pelaajalle tulostetaan tosite, joka sisältää yhtiön tietokantaan konekielisesti siirretyt ja tallennetut pelitiedot. Online-voitto maksetaan ainoastaan tätä tositetta vastaan. Jos pelaaja on ilmoittanut pankkiyhteystietonsa, voitto voidaan maksaa ilman tositetta suoraan pelaajan pankkitilille.

Oy Veikkaus Ab on ensimmäisenä kansallisena rahapeliyhtiönä maailmassa kehittänyt uuden itsepalvelupelaamisjärjestelmän (On Net), joka otettiin käyttöön joulukuussa 1996. Itsepalvelupelaaminen on mahdollista joko tietokoneen ja Internet-liittymän tai näppäimillä varustetun äänitajuuspuhelimien välityksellä.

Pelaaminen edellyttää rekisteröitymistä itsepalvelujärjestelmän käyttäjäksi. Rekisteröityminen edellyttää, että pelaajalla on suomalainen sosiaaliturvatunnus, joten itsepalvelupelaajan tulee olla Suomessa asuva luonnollinen henkilö. Oy Veikkaus Ab toimittaa itsepalvelupelaajalle rekisteröitymisen

jälkeen palveluun liittyvän pelaajatunnuksen, salasanan ja sopimusehdot. Itsepalvelupelaamista varten veikkausyhtiö avaa rekisteröidylle pelaajalle pelitilin. Lisäksi pelaajalla tulee olla pankkitili Suomessa sijaitsevassa veikkausyhtiön hyväksymässä rahalaitoksessa. Pelaajan voitot maksetaan pelitilille. Pelaaja voi halutessaan siirtää varoja pelitililtä rekisteröitymisen yhteydessä ilmoitetulle pankkitilille. Pelitilillä voi olla korkeintaan veikkausyhtiön vahvistama määrä varoja. Määrä on tällä hetkellä 30 000 markkaa. Tämän ylärajan ylittävät varat siirretään automaattisesti pelaajan pankkitilille.

Raha-automaattiyhdistys

Arpajaislain 3 §:n 4 momentin mukaan lupa peliautomaattien ja muiden pelilaitteiden ja pelien pitämiseen maksua vastaan käytettävänä sekä pelikasinotoimintaan voidaan antaa automaattitoimintaa harjoittamaan perustetulle julkisoikeudelliselle yhdistykselle. Lupa voidaan antaa varojen hankkimiseksi yleisen kansanterveyden edistämiseen, lastensuojelun tukemiseen, aistivallisten huoltamiseen, vanhustenhuollon tukemiseen, invalidihuollon tukemiseen, nuorisokasvatuksen kehittämiseen, valmistautumiseen ihmishenkien suojelemiseen ja pelastamiseen suuronnettomuuksissa ja kaikille avoimien lomanviettopaikkojen hankkimiseen tai ylläpitämiseen taikka tähän verrattavaan lomanviettomahdollisuuksien edistämiseen sekä raittiustyöhön ja päihdehuollon edistämiseen.

Raha-automaattiasetuksen 1 §:n 3 momentin mukaan arpajaislaissa tarkoitettu julkisoikeudellinen yhdistys on Raha-automaattiyhdistys. Yhdistyksellä oli vuoden 1998 lopussa jäsenenä yhteensä 96 valtakunnallista yleishyödyllistä yhteisöä tai säätiötä.

Yhdistyksen toimiva johto muodostaa nelijäsenisen johtokunnan. Yhdistyksen 14-jäseninen hallitus muodostuu valtioneuvoston määräämistä seitsemästä jäsenestä sekä yhdistyksen kokouksen valitsemista seitsemästä jäsenestä. Näiden lisäksi hallituksessa on kaksi henkilöstön valitsemaa edustajaa, joilla on puheoikeus. Valtioneuvosto määrää hallituksen puheenjohtajan, ensimmäisen varapuheenjohtajan ja viisi muuta jäsentä. Yhdistyksen kokous määrää toisen varapuheenjohtajan. Hallituksessa tulee olla yksi sosiaalija terveysministeriötä, yksi sisäasiainministeriötä sekä yksi valtiovarainministeriötä edustava jäsen.

Raha-automaattiyhdistys pitää yksinoikeudella maksua vastaan yleisön käytettävänä raha-automaatteja sekä toimeenpanee ruletti- ja korttipelejä sekä ylläpitää pelikasinoo. Varsinaisen pelitoiminnan lisäksi yhdistys harjoittaa raha-automaattien valmistusta yhdistyksen omaan käyttöön.

Yhdistys valmistelee myös valtioneuvostolle ehdotuksen sen tuotoista jaettavien avustusten jaosta ja valvoo myönnettyjen avustusten käyttöä.

Raha-automaattiyhdistyksellä oli vuoden 1998 lopussa toiminnassa noin 16 000 raha-automaattia. Ne olivat pääosin erilaisia hedelmäpeli- ja videoraha-automaatteja. Niiden toiminta perustuu elektronikan ja tietokonetekniikan soveltamiseen.

Raha-automaateissa pelin arvonta tapahtuu panostuksen ja käynnistyksen jälkeen välittömästi. Voitto on myös välittömästi uudelleen pelattavissa. Raha-automaatteja voidaan pelata yhden, viiden tai 10 markan kolikoilla. Suurin raha-automaatissa kerralla käytettävä pelipanos on hajasijoitustoiminnassa ja omisissa pelisaleissa viisi markkaa ja pelikasinossa 100 markkaa.

Raha-automaatit on pääosin hajasijoitettu ravintoloihin, huoltoasemille, kauppaliikkeisiin ja erilaisiin muihin yleisötiloihin. Raha-automaattiyhdistys on vuodesta 1989 alkaen sijoittanut raha-automaatteja sekä ruletti- ja erilaisia korttipelejä myös omiin Täyspotti, Club RAY ja RAY Potti -nimisiin pelisaleihinsa. Vuoden 1997 lopussa Täyspottipelisaleja oli 24, Club RAY -pelisaleja kaksi ja RAY Potti -pelisaleja 18 kappaletta. Näistä RAY Potti -pelisalit toimivat ilman henkilökuntaa eli niissä on ainoastaan automaatteja. Täyspotti ja Club RAY -pelisaleissa on automaattien lisäksi henkilökuntaa vaativia kasinopelejä.

Raha-automaattiyhdistys aloitti ravintoloissa rulettitoiminnan vuonna 1969 ja korttipelitoiminnan vuonna 1991. Raha-automaattiyhdistyksellä oli vuoden 1998 lopussa käytössä kasinopelejä yhteensä noin 310 kappaletta noin 280 sijoituspaikassa.

Vuonna 1991 valtioneuvosto antoi Raha-automaattiyhdistykselle luvan pelikasinotoiminnan aloittamiseen. Kasino toimii nimellä Casino RAY. Raha-automaattiyhdistyksellä on voimassaolevan toimiluvan mukaisesti oikeus sijoittaa kasinoon yhteensä enintään 50 ruletti- ja korttipelipöytää sekä 300 rahavoittoja antavaa peliautomaattia. Tosiasiallisesti kasinossa on toimiluvassa sallittua lu-

kumäärää pienempi määrä pelipöytiä ja peliautomaatteja. Lisäksi Raha-automaattiyhdistyksellä on oikeus sijoittaa kasinoon myös niin sanottu onnenpyörä. Osa pelikasinon automaateista muodostaa yhteenkytkettyjä ryhmiä, joista suurimmasta voi saada enintään 500 000 markan suuruisen Jackpot-ker-tavoiton.

Hajasijoitustoiminnassa ja omissa pelisaleissa suurin ruletin pelipanos on 10 markkaa ja korttipelin 100 markkaa. Pelin maksimipanostuksen määrää Raha-automaattiyhdistys. Toimiluvan mukaan pelikasinossa olevan rulettipelin suurin panos on 50 000 markkaa ja korttipelin 40 000 markkaa.

Raha-automaattiyhdistys sai vuonna 1970 eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen nojalla yksinoikeuden peliautomaatteihin ja pelilaitteisiin, joista voi voittona saada tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden tai näihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Raha-automaattiyhdistyksen monopolia ei ole toteutettu täydellisenä. Asetuksen muutoksella (540/1976) rajattiin Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeuden ulkopuolelle sellaisten tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitäminen, jotka on hankittu ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 tai jotka on sijoitettu huvipuistoihin tai tivoleihin. Yksinoikeudesta huolimatta Raha-automaattiyhdistys ei enää pidä yleisön käytettävänä minkäänlaisia tavaravoittoja antavia automaatteja.

Tavaravoittoautomaateista saatavan suurimman voiton arvo on tällä hetkellä 200 markkaa. Voitto annetaan yleensä ostokortteina.

Suomen Hippos ry

Arpajaislain 3 §:n 3 momentin mukaan varojen hankkimiseksi Suomessa tapahtuvan hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen voidaan Suomessa toimivalle raviurheilun ja hevosjalostuksen keskusjärjestölle antaa lupa toimeenpanna hevoskilpailujen yhteydessä totopelejä.

Suomen Hippos ry on järjestysmuodoltaan rekisteröity yhdistys, jonka jäseninä ovat hevosjalostusliitot, raviradat ja paikalliset ravi- ja ratsastusseurat sekä eräät muut hevosurheilun yhteisöt. Suomen Hippos ry:llä oli vuonna 1998 noin 130 jäsenjärjestöä.

Yhdistyksen ylimpänä päättävänä elimenä on yleinen edustajakokous, joka valitsee 44-jäsenisen valtuuskunnan. Yhdistyksellä on 9-

jäseninen hallitus ja sen ohella vuonna 1998 yhteensä 16 valiokuntaa. Yhdistyksen käytännön toimista vastaa toimitusjohtajan johdolla toimisto, joka on jaettu viiteen osastoon, jotka ovat kilpailuosasto, jalostusosasto, ratsu- ja poniosasto, ATK-osasto sekä toto/talousosasto. Valtiolla ei ole lakisääteistä edustusta yhdistyksen hallintoelimissä.

Vedonlyönnin kohteina olevia hevoskilpailuja järjestettiin vuonna 1998 yhteensä 43 paikkakunnalla. Eniten kilpailupäiviä oli Vermon radalla Espoossa, yhteensä 63 päivänä. Kaikkiaan 19 radalla oli 10 tai sitä useampi kilpailupäivä. Kilpailuissa starttasi kaikkiaan 8 203 hevosta ja 3 115 ohjastajaa.

2.1.3. Pelitoiminta Ahvenanmaalla

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla arpajaislainsäädäntö kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan. Pelitoiminta on järjestetty arpajaislailla (Lotterilagen 10/1966). Raha-automaattitoiminta, kasinopelien toimeenpaneminen ja vedonlyöntitoiminta on annettu yksinoikeudella Ålands Penningautomatförening -nimisen yhdistyksen hoidettavaksi. Yhdistys on perustettu vuonna 1966 ja sen tarkoituksena on kerätä varoja yleishyödyllisiin tarkoituksiin Ahvenanmaalla. Yhdistyksen jäsenjärjestöinä on kahdeksan vammais-, nuoris- ja vanhusten palvelutyötä sekä kansanterveyden, kulttuuritoiminnan ja meripelastustoiminnan edistämistä varten perustettua järjestöä. Myös Suomen Punaisen Ristin Ahvenanmaan piiri on yhdistyksen jäsen.

Ålands Penningautomatförening harjoittaa arpajaistoimintaa Ahvenanmaalla ja Itämerellä Ahvenanmaalle rekisteröidyillä aluksilla. Yhdistyksellä on tytäryhtiöitä, jotka harjoittavat arpajaistoimintaa Ahvenanmaan ulkopuolella. Pääasiallisena toimialueena on raha-automaatti- ja kasinopelitoiminta Itämerellä, Välimerellä ja Englannin kanaalissa liikennöivillä lautoilla ja risteilyaluksilla. Konsernilla oli vuonna 1998 pelejä yhteensä noin 36 aluksella. Englannin kanaalissa 8 aluksella oli noin 150 automaattia ja 4 pelipöytää, joita hoitaa 9 konsernin työntekijää. Itämerellä konsernin pelejä on 22 aluksella. Aluksilla on 1 834 automaattia ja 64 pelipöytää, joita hoitaa 50 konsernin työntekijää.

Konserniin kuuluvat myös tytäryhtiöt Virossa ja Ruotsissa. Virolaisen tytäryhtiön PAFER A/S:n toiminta keskittyy erityisesti laivapeleihin.

Ålands Penningautomatföreningin liikevaihto oli vuonna 1998 noin 156 miljoonaa markkaa.

Lottopelin järjestämisestä Ahvenanmaalla vastaa Oy Veikkaus Ab. Maakuntahallituksen myöntämän toimiluvan nojalla Ålands Penningautomatföreningillä on oikeus myydä Ahvenanmaalla myös ruotsalaisen Folkrorelsenas Spel och Lotteri Ab:n bingolottoarpoja.

Yhdistyksen harjoittamaa pelitoimintaa valvoo maakuntahallitus, joka päättää arpajaistoiminnan tuotonjaosta. Tuontajakoehdotuksen tekee jäsenjärjestöjen, maakuntahallituksen sekä Ålands Penningautomatföreningin edustajista kokoonpantu Fördelningsrådet. Vuonna 1998 Ålands Penningautomatföreningin tuotoista jaettiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin yhteensä 30,2 miljoonaa markkaa.

Yhdistys kokeili maakuntahallituksen avulla pelitoiminnan harjoittamista Internetissä vuonna 1996. Toiminta rajoittui raha-automaattityypisiin peleihin. Pelitoiminnasta käytettiin nimitystä Net Pot. Pelejä tarjottiin rajoituksetta kaikille. Pelaaminen edellytti kuitenkin rekisteröitymistä pelaajaksi. Toiminta ei ollut taloudellisesti merkittävää.

Yhdistyksen tarkoituksena on aloittaa uudelleen pelitoiminta Internetissä. Pelaaminen edellyttäneen rekisteröitymistä. Pelivalikoimaa on tarkoitus laajentaa koskemaan raha-automaattipelien lisäksi myös muunlaisia arpajaisia sekä vedonlyönti- että kasinopelejä.

2.1.4. Laivapelitoiminta

Suomen ja Ruotsin välisessä säännöllisessä laivaliikenteessä olevilla suomalaisilla aluksilla on raha-automaatti- sekä ruletti- ja muuta kasinopelitoimintaa.

Edellä mainittu Suomen ja Ruotsin välillä solmittu laivapelisopimus vuodelta 1979 koskee käytännössä raha-automaatteja.

Sopimuksen mukaan osapuolet sallivat raha-automaateilla tapahtuvan pelitoiminnan sopimuksessa tarkemmin määritellyin ehdoin aluevesillään. Pelitoimintaa ei saa harjoittaa siten, että se olisi ristiriidassa osapuolten voimassa olevan lainsäädännön kanssa.

Sopimuksen ehtoja on muutettu vuosina 1981, 1985, 1991 ja 1997 automaattien määrää, suurinta sallittua panosta ja voittoa koskevilta osin. Voimassa olevan sopimuksen mukaan kullakin aluksella saa olla enintään 75 automaattia. Korkein sallittu pelipanos

saa olla 10 markkaa tai 10 kruunua. Suurin voitto ei saa ylittää 100 markkaa tai 100 kruunua, paitsi korkeintaan 10 peliautomaatin osalta, jolloin korkein voitto ei saa ylittää 1 000 markkaa tai 1 000 kruunua.

Sopimuksen mukaista laivapelite toimintaa harjoittaa Ålands Penningautomatförening.

2.1.5. Bingopeli

Bingopelin toimeenpanemisesta säädetään bingoasetuksessa. Maksua vastaan toimeenpantava bingopeli on lukuisten yhdistysten, erityisesti urheiluseurojen varainhankintamuoto. Bingopelin toimeenpano voidaan jakaa päivittäispelinä toimeenpantavaan, niin sanottuun hallibingoon ja satunnaisesti toimeenpantavaan, niin sanottuun iltabingoon. Bingopelissä voidaan jakaa vain tavarapalkintoja. Käytännössä tavarapalkinnot ovat nykyisin pääosin lahjakortteja.

Bingotoimintaa voivat harjoittaa yleishyödylliset yhteisöt. Lupa voidaan myöntää vain kotimaiselle rekisteröidylle yhdistykselle tai itsenäiselle säätiölle taikka muulle sellaiselle yhteisölle, jolla on sosiaalinen, sivistyksellinen tai muu aatteellinen tarkoitus.

Luvan myöntää hakijan kotipaikan kihlakunnan poliisilaitos hakijan kotikunnan alueella ja enintään vuodeksi kerrallaan. Peli saadaan toimeenpanna ainoastaan poliisilaitoksen hyväksymässä huoneistossa. Pelin toimeenpaneminen on kielletty kauppa- ja liiketoimintaa, liiketoimintaa tai anniskelupaikassa.

Bingotoiminta on sidottu luvassa mainittuun paikkaan. Pelilippujen myynti ja jakelu on sallittu vain peliä varten hyväksytyssä huoneistossa ja sinä päivänä, jolloin peli tapahtuu. Peliin saa osallistua vain huoneistossa läsnä oleva. Ikäraja ei pelaajille ole asetuksella määrätty. Pelin järjestäjä voi itse asettaa pelaajalle ikärajan.

Bingolupaa ei voida uusia, jos toiminnasta saatu puhdas tuotto on ollut ilmeisessä epäsuhteessa kokonaistuottoon tai jos toiminta on ollut jatkuvasti tappiollista. Bingoasetuksen 9 §:n mukaan ei uutta lupaa myöskään voida myöntää, jos luvan saaja on jättänyt arpajaisveron määrääjässä suorittamatta tai tilityksen tekemättä.

2.1.6. Tavara-arpajaiset

Arpajaislain mukaan arpajaisia saadaan toimeenpanna ainoastaan viranomaisen lu-

valla varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muuhun aatteelliseen tarkoitukseen.

Yksityiskohtaiset säännökset tavara-arpajaisien toimeenpanosta sisältyvät tavara-arpajaisasetukseen. Säädöksen mukaan tavara-arpajaisilla tarkoitetaan toimintaa, jonka yhteydessä yhdelle tai useammalle maksua tai muuta suoranaista taikka välillistä suoritusta vastaan luvataan arpomisella tai muulla satumaan perustuvalla toimituksella määrättävä tavarana tai vastaavana suorituksena tuleva voitto.

Lupa tavara-arpajaisien toimeenpanoon voidaan antaa kotimaiselle rekisteröidylle yhdistykselle tai itsenäiselle säätiölle taikka muulle sellaiselle yhteisölle, jolla on hyväntekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus.

Yhteisön järjestysmuoto ei sinänsä ole este luvan saamiselle. Myös osakeyhtiö tai osuuskunta voivat saada luvan tavara-arpajaisien toimeenpanemiseen, jos niillä on hyväntekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus.

Luvan tavara-arpajaisien toimeenpanemiseen myöntää lääninhallitus. Jos arpajaiset kuitenkin toimeenpannaan vain yhden kihlakunnan alueella taikka kysymyksessä on samassa tilaisuudessa toimeenpantavista arpajaisista ja arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ei ylitä 20 000 markkaa, luvan myöntää kihlakunnan poliisilaitos.

Lääninhallituksen myöntämässä luvassa voidaan määrätä, että arpajaisien käytännöllinen toimeenpano on annettava rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan asettamin ehdoin sen hyväksymän, tällaista toimintaa varten perustetun yhtiön, osuuskunnan tai rekisteröidyn yhdistyksen huoleksi.

Ilman erityistä lupaa voidaan toimeenpanna yhden arpajaiset samassa tilaisuudessa, jos arpojen myyntihinta on enintään 5 000 markkaa ja arpojen myynti sekä voittojen jakaminen tapahtuu samassa tilaisuudessa. Jos arvontaa ei suoriteta samassa tilaisuudessa, voittojen määrääntymisen on perustuttava poliisipäällikön tai hänen määräämänsä poliisin toimenhaltijan taikka julkisen notaarin suorittaman arvonnän yhteydessä sekoitettuihin ja suljettuihin arpalipukkeisiin.

2.1.7. Yksinoikeuden ulkopuolella tapahtuva tavaravoittoautomaattitoiminta

Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeutta tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämiseen ei ole toteutettu täydellisenä. Eräistä

peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen nojalla Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeuden ulkopuolelle on jätetty käsinpyörítettävät onnenpyörät ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankitut tavaravoittoautomaatit. Näitä automaatteja arvioidaan edelleen olevan yksityisten elinkeinonharjoittajien käytettävänä noin 350 kappaletta. Lisäksi erilaisia tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita on huvipuistoissa ja tivoleissa muutamia kymmeniä.

2.1.8. Muu arpajais- ja pelitoiminta

Arpajaislainsäädäntömme keskeinen periaate on, että maksullisten arpajaisten toimeenpano-oikeus on vain aatteellisilla yhteisöillä yleishyödyllisten tarkoitusten edistämiseksi.

Liikemyritykset järjestävät kuitenkin runsaasti erilaisia arpajaisia sekä arpajaisten kaltaisia kilpailuja ja pelejä. Nämä voidaan niiden tarkoituksen mukaan jakaa kahteen ryhmään. Toisen ryhmän muodostavat sellaiset arpajaiset, joiden avulla pyritään edistämään jonkin tuotteen myyntiä. Toisen ryhmän muodostavat sellaiset arpajaisten kaltaiset kilpailut ja pelit, jotka itsessään ovat myytäviä tuotteita.

Markkinointitarkoituksessa toimeenpannut arpajaiset

Kulutushyödykkeiden markkinoinnin yhteydessä on toimeenpantu erilaisia arpajaisia. Perinteisesti markkinointitarkoituksissa arpajaiset on toimeenpantu siten, että kuluttaja on täyttämällä tuotteeseen liittyvän tai erillisen arpalipukkeen ja palauttamalla sen markkinoijalle ollut mahdollisuus osallistua tuotepalkintojen arvontaan. Erityisesti aikakauslehtien tilaussopimuksia on markkinoitu kuluttajalle arpajaisten avulla. Arpajaisiin on voinut osallistua tilaamalla lehden ja postittamalla tilauskupongin postimaksuttomassa "KYLLÄ-kuoressa" tai tilaamatta lehteä lähettämällä arpalipuke postimaksullisessa "EI-kuoressa". Kaikki lähetetyt kuoret osallistuvat arvontaan, jossa palkintona voi olla rahaa, tavaraa tai niitä vastaavia etuuksia.

Markkinointitarkoituksessa toimeenpannuissa arpajaisissa ja peleissä jaettavat palkinnot voivat olla hyvinkin arvokkaita. Palkintoina on arvottu matkapalkintoja, erilaisia kestokulutushyödykkeitä ja viime aikoina yhä useammin rahaa. Rahapalkinnot ovat

olleet huomattavan suuria.

Markkinointitarkoituksessa toimeenpannuihin arpajaisista säädetään kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 5 §:ssä. Sen mukaan markkinoinnissa ei saa luvata sattumanvaraista etua, jonka saaminen edellyttää vastiketta, kulutushyödykkeen ostamista tai ostopalkintojen tekemistä. Tämä ei kuitenkaan koske sanoma- ja aikakauslehdissä järjestettäviä tavanomaisia, ajanvietteeksi katsottavia kilpatehtäviä. Viime mainituista tavanomaisimpana esimerkkinä voidaan mainita sanaristikot.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 6 §:n 3 kohdan mukaan voidaan asetuksella antaa tarpeellisia säännöksiä markkinointiin liittyvien yleisökilpailujen järjestämisestä ja markkinoinnissa annettavien palkintojen tai vastikkeettomien etujen sallituista enimmäismääristä.

Markkinointitarkoituksessa toimeenpannut arpajaiset ovat aiheuttaneet runsaasti valituksia kuluttaja-asiamiehelle. Myös markkinatuomioistuimien on antanut lukuisia ratkaisuja tähän ryhmään kuuluvista arpajaisista.

Kuluttaja-asiamies on kahdesti, vuosina 1982 ja 1987, tehnyt aloitteen kuluttajansuojalain 2 luvun 6 §:n 3 kohdassa tarkoitettujen, markkinointiin liittyvien arpajaisten järjestämisestä sekä niistä jaettavien palkintojen ja voittojen sääntelyä koskevan asetuksen antamiseksi. Ehdotukset eivät ole johtaneet käytännön toimenpiteisiin.

Arpajaisten kaltaiset kilpailut ja pelit

Viime aikoina on sanoma- ja aikakauslehdissä sekä sähköisissä viestimissä toimeenpantu erilaisia arpajaisten kaltaisia kilpailuja ja pelejä, jotka itsessään ovat myytäviä tuotteita. Kilpailut ja pelit pyritään usein muotoilemaan sisällöltään sellaisiksi, että lopputulos näyttäisi riippuvan tiedoista tai taidoista eikä sattumasta.

Kilpailut ja pelit voivat olla interaktiivisia, jolla tarkoitetaan sitä, että TV- tai radio-ohjelmassa tapahtuvaan peliin voidaan lähetyksen ulkopuolelta osallistua puhelimen avulla. Itse peli voi olla esimerkiksi tietokonepeliä muistuttava peli tai tietokilpailu. Pelejä on sijoitettu myös teksti-TV:n ohjelmistoihin.

Kilpailuun tai peliin osallistuminen tapahtuu siten, että pelaaja soittaa palvelupuhelinnumeroon. Tämän jälkeen hän saa usein nauhoitettuna tarkemmat peliohjeet. Itse peli

voi perustua suullisesti annettaviin vastauksiin tai näppäinpuhelimella annettuihin impulsseihin.

Pelaajalta peritään paikallispuhelumaksun lisäksi puhelinmaksun yhteydessä erityismaksu. Maksun suuruus on kiinteä tai se määräytyy puhelimen käyttöajan mukaan. Kuluttajaa velkoo puhelinyhtiö eikä pelin järjestäjä.

Arpajaisten kaltaiset kilpailut ja pelit kuuluvat arpajaislain soveltamisalaan, koska niihin osallistutaan maksua vastaan ja niissä luvataan arpomisella tai muulla sattumaan perustuvalla toimituksella määrättävä voitto. Jos arpajaisten kaltaisiin kilpailuihin tai peleihin on voinut osallistua erityismaksullisen palvelupuhelimen ohella postikortilla, kilpailujen ja pelien ei ole katsottu kuuluvan arpajaislain soveltamisalaan. Tulkinnan oikeellisuudesta ei ole käytettävissä tuomioistuintratkaisuja.

2.1.9. Suomalaisten pelaamisesta tehdyt tutkimukset ja niiden tulokset

Suomessa on tehty 1980- ja 1990-luvuilla eräitä pelaamista koskevia tutkimuksia. Pelaamisen määrää koskevia tutkimuksia on tehty kuitenkin hyvin vähän. Seuraavassa selostetaan lyhyesti kahden viimeisimmän tutkimuksen tuloksia.

Oy Veikkaus Ab:n, Suomen Hippos ry:n ja Raha-automaattiyhdistyksen tilaama tutkimusraportti "Rahapelit Suomessa" julkaistiin joulukuussa 1993. Tässä jaksossa esitetyt tiedot perustuvat osittain tässä raportissa esitettyihin tutkimustuloksiin. Tutkimus on tehty ennen kuin veikkausyhtiön vedonlyöntipelit tulivat markkinoille.

Selvityksen perusteella noin puolet 13-74-vuotiaista pelasi jotakin rahapeliä viikon aikana vähintään yhden kerran. Vähintään kerran kuukaudessa pelaavia oli kaksi kolmesta ja vuosittain rahapelejä pelasi 87 prosenttia. Suomalaisista 49 prosenttia pelasi jotakin rahapeliä. Suhteellisesti keskimääräistä enemmän rahapelejä pelaavat miehet, joista viikopelaajia oli lähes kaksi kolmesta, naisista vastaavasti runsas kolmannes. Tutkituista 13 prosenttia ilmoitti, ettei pelaa koskaan mitään rahapeliä.

Useimmiten pelattiin veikkausyhtiön pelejä. Suomalaisista 38 prosenttia pelasi veikkausyhtiön pelejä vähintään kerran viikossa. Raha-automaattiyhdistyksen vastaava luku oli 17 prosenttia. Suomen Hippos ry:n pelejä

viikottain pelaavia oli vähän.

Bingopeliin, tavara-arpajaisiin ja ulkomaisiin rahapeleihin osallistui viikottain vain 1 prosentti suomalaisista.

Useimmat pelaajat edustavat ikäryhmiä 13—18-vuotiaat ja 50—64-vuotiaat. Molemmissa ikäryhmissä 54 prosenttia pelasi jotakin rahapeliä vähintään kerran viikossa. Vähiten pelasivat 25—34-vuotiaitten ikäryhmään kuuluvat. Tähän ryhmään kuuluvista 41 prosenttia ilmoitti pelaavansa jotakin rahapeliä kerran viikossa. Niistä jotka eivät pelanneet lainkaan, kuului ikäryhmään 65—74-vuotiaat 24 prosenttia. Eniten pelaavasta ikäryhmästä 13—18-vuotiaat vain 6 prosenttia ei pelannut mitään rahapeliä.

Tutkimuksen kohteena olleista henkilöistä 57 prosenttia ilmoitti pelaavansa kerran kuukaudessa Oy Veikkaus Ab:n pelejä, 27 prosenttia ilmoitti pelaavansa kerran kuukaudessa Raha-automaattiyhdistyksen pelejä ja 2 prosenttia ilmoitti pelaavansa kerran kuukaudessa Suomen Hippos ry:n pelejä.

Tutkimuksessa Suomi jaettiin kuuteen alueeseen. Uusimaa, Varsinais-Suomi, Häme, itä-Suomi, keski-Suomi ja pohjois-Suomi. Eniten pelataan pohjois-Suomessa. Alueen tutkitusta väestöstä 56 prosenttia ilmoitti pelaavansa jotakin rahapeliä vähintään kerran viikossa. Vähiten pelasivat uusimaalaiset, pelaajien määrä oli 45 prosenttia.

Taloustutkimus Oy:n selvityksen mukaan suomalaiset käyttivät syksyllä 1993 veikkausyhtiön, Raha-automaattiyhdistyksen ja Hippoksen peleihin yhteensä 510 miljoonaa markkaa kuukaudessa. Keskimäärin pelaaja käytti 183 markkaa. Mediaani oli 74 markkaa. Keskimääräistä enemmän rahaa pelaamiseen käyttivät miehet ja pohjois-suomalaiset ja keskimääräistä vähemmän naiset ja eläkeikäiset. Miesten keskimääräinen peleihin käyttämä summa kuukaudessa oli 252 markkaa ja naisten 103 markkaa.

Ikäryhmässä 35—49-vuotiaat kulutettiin eniten rahaa pelaamiseen. Määrä oli tutkimusajankohtana 215 markkaa. Vähiten kulutti ikäryhmä 65—74-vuotiaat, vain 118 markkaa. Käytettävissä oleviin varoihinsa nähden eniten kuluttivat 13—18-vuotiaat, 160 markkaa kuukaudessa.

Suomalaiset käyttivät Raha-automaattiyhdistyksen peleihin keskimäärin 131 markkaa kuukaudessa, Suomen Hippos ry:n peleihin 83 markkaa ja veikkausyhtiön peleihin 292 markkaa. Pelaajan keskimääräinen peleihin käyttämä summa kuukaudessa oli Raha-auto-

maattiyhdistyksen peleihin 102 markkaa, Suomen Hippos ry:n peleihin 454 markkaa ja veikkausyhtiön peleihin 120 markkaa.

Raha-automaattiyhdistys tilasi tutkimuksen rahapeliin pelaamisesta Suomessa lokakuun 1997 ja helmikuun 1998 välisenä aikana. Tutkimukseen osallistui noin 1 400 kotitaloutta eri puolilta Suomea Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Tutkimuksen mukaan eniten pelattiin Oy Veikkaus Ab:n toimeenpanemia Lottoa sekä raha-arpapelejä. Lottoa pelasi 79 prosenttia vastaajista. Heistä 46 prosenttia ilmoitti pelaavansa viikottain, 66 prosenttia ainakin kerran kuukaudessa ja 92 prosenttia ainakin kerran vuodessa. Veikkausyhtiön raha-arpapelejä ilmoitti pelaavansa 58 prosenttia vastaajista. Heistä 7 prosenttia ilmoitti pelaavansa viikottain, 34 prosenttia ainakin kerran kuukaudessa ja 86 prosenttia kerran vuodessa.

Raha-automaattiyhdistyksen hedelmäpeli-automaatteja ilmoitti pelaavansa 46 prosenttia vastaajista. Heistä 20 prosenttia ilmoitti pelaavansa viikottain, 42 prosenttia ainakin kerran kuukaudessa ja 86 prosenttia ainakin kerran vuodessa.

Suomen Hippos ry:n toimeenpanemia totopelejä ilmoitti pelaavansa 6 prosenttia tutkituista. Heistä 10 prosenttia ilmoitti pelaavansa viikottain, 23 prosenttia ainakin kerran kuukaudessa ja 72 prosenttia ainakin kerran vuodessa.

Vastajista 54 prosenttia ilmoitti käyttävänsä erittäin vähän rahaa erilaisiin rahapeleihin tuloihinsa ja varallisuuteensa verrattuna. Vain 2 prosenttia vastaajista ilmoitti käyttävänsä aivan liian paljon rahaa rahapeleihin. Toisaalta 36 prosenttia vastaajista ilmoitti tietävänsä/tuntevansa jonkun, joka pelaa liikaa raha-automaattipelejä eli kuluttaa liikaa aikaa ja rahaa pelaamiseen.

2.1.10. Arpajaistoiminnan liikevaihto ja tuottojen käyttö

Rahapelitoiminta

Yleistä. Rahapeliin yhteenlaskettu myynti oli vuonna 1998 yhteensä noin 9,3 miljardia markkaa. Peliyhteisöjen kesken määrä jakautui seuraavasti: Oy Veikkaus Ab noin 6,0 miljardia markkaa, Raha-automaattiyhdistys noin 2,8 miljardia markkaa ja Suomen Hippos ry noin 575 miljoonaa markkaa. Oy Veikkaus Ab:n ja Suomen Hippos ry:n luvut

osoittavat myyntituloa, josta ei ole vähennetty pelaajille maksettua osuutta. Raha-automaattiyhdistyksen luvusta on vähennetty pelaajille maksettu osuus.

Veikkausyhtiön ja Raha-automaattiyhdistyksen myynti on kasvanut kuluvalle vuosikymmenellä joka vuosi. Vuoteen 1990 saakka Suomen Hippos ry:n myynti kasvoi tasaisesti ollen tuolloin 933,5 miljoonaa markkaa. Tämän jälkeen myynti kääntyi jyrkkään laskuun. Vaikka Suomen Hippos ry:n myynti kasvoikin voimakkaasti 1980-luvun loppupuoliskolla, se menetti kuitenkin markkinaosuuttaan. Suurimmillaan Suomen Hippos ry:n markkinaosuus oli vuonna 1988 ollen tuolloin 18,7 prosenttia. Vuonna 1998 Suomen Hippos ry:n markkinaosuus oli kuusi prosenttia rahapelitoiminnan brutoarvosta.

Oy Veikkaus Ab. Oy Veikkaus Ab tuloutti valtiolle vuoden 1998 puhtaana tuotona 2 070 miljoonaa markkaa. Arpajaisveroa Oy Veikkaus Ab suoritti valtiolle 299,2 miljoonaa markkaa. Arpajaislain mukaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja käytetään urheilun ja liikuntakasvatukseen sekä tieteeseen, taiteeseen ja nuorisokasvatustöiden tukemiseen. Raha-arpa- ja veikkaukspeliin ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen mukaan pelien ylijäämän yhteismäärää vastavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon. Raha-arpa ja veikkaukspeliin ylijäämän käyttämisestä annetussa asetuksessa säädetty jakosuhte on seuraava:

Urheilu ja liikuntakasvatus	36,6 %
Suomen Kansallisooppera	8,0 %
Suomen Kansallisteatteri	3,0 %
Tiede, taide ja nuorisokasvatustyö	52,4 %

Asetuksessa määrätään lisäksi, että Suomen Kansallisoopperalle ja Suomen Kansallisteatterille voidaan tarvittaessa antaa myös lisäavustusta.

Valtioneuvostolla on oikeus jättää jonakin vuonna jakamatta enintään 20 prosenttia ylijäämästä. Jakamatta jätetty määrä on jaettava lähinnä seuraavien viiden vuoden kuluessa.

Vuodesta 1993 alkaen on valtionaloudellista syistä edellä mainittua asetusta muutettu vuosittain väliaikaisesti siten, että säädettyjä jakosuhteita on luovutettu. Samalla on lakisääteisiä menoja ryhdytty rahoittamaan veikkauksivoittovaroista. Veikkauksivoittovaro-

jen jakosuhte oli vuosina 1996—1998 seuraava:

	1996	1997	1998
Taide	49,3 %	51,4 %	54,5 %
Tiede	20,2 %	20,0 %	18,9 %
Urheilu ja liikunta-			
kasvatus	24,0 %	22,9 %	21,5 %
Nuorisotyö	6,4 %	5,7 %	5,1 %

Veikkausvoittovaroista myönnetään hakijoille harkinnanvaraisia ja lakisääteisiä avustuksia. Valtakunnallisille järjestöille myönnettävistä avustuksista päättää opetusministeriö. Myöntämismenettelyssä noudatetaan valtioneuvoston päätöstä valtionavustuksia koskeviksi yleismääräyksiksi sekä opetusministeriön antamaa päätöstä valtionavustuksiin sovellettavista yleisehdoista.

Avustuksia voidaan myöntää joko yleisavustuksina järjestöjen toimintaan tai erityisavustuksina, esimerkiksi tutkimusprojekteihin, näyttelyjen ja kongressien järjestämiseen, teosten laatimiseen taikka matka-avustuksina.

Veikkausvoittovaroista myönnetään muun muassa kunnille valtionosuuksia kuntien kulttuuritoimintaan, liikuntatoimintaan ja nuorisotyöhön sekä museoilta, teattereille ja orkestereille. Kutakin toimintaa koskevassa laissa on maininta siitä, että toimintaa voidaan rahoittaa veikkausvoittovaroista. Näissä toiminnoissa valtionosuus on enintään 40 prosenttia laskennallisista kustannuksista.

Raha-automaattiyhdistys. Raha-automaattiyhdistyksen puhdas tuotto vuonna 1998 oli 1 811 miljoonaa markkaa. Arpajaisveroa Raha-automaattiyhdistys suoritti valtiolle noin 87,3 miljoonaa markkaa.

Valtioneuvosto jakaa raha-automaattivastukset kerran vuodessa sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen tekemän jakoehdotuksen pohjalta. Valtioneuvostolla on oikeus harkintansa mukaan jättää jonakin vuonna jakamatta enintään 20 prosenttia jaettavana olevasta määrästä. Jakamatta jätetty määrä on jaettava seuraavien viiden vuoden aikana.

Raha-automaattiasetuksen mukaan avustuksia voidaan myöntää oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille tai säätiöille. Avustuksia ei saa myöntää menoihin, joiden suorittaminen kuuluu lakisääteisesti tai muutoin ilmeisesti valtiolle, kunnalle tai uskon-

nolliselle yhdyskunnalle.

Vuodesta 1993 alkaen on julkisen talouden velkaantumisen vuoksi ryhdytty käyttämään raha-automaattivaroja osana julkisen talouden tasapainottamisohjelmaa lisääntyvässä määrin menoihin, jotka aiemmin rahoitettiin valtion yleisistä budjettivaroista. Tämän on osaltaan tehnyt mahdolliseksi Raha-automaattiyhdistyksen tuoton voimakas kasvu 1990-luvun aikana. Pääosin kyse on ollut menoista, jotka ovat pohjautuneet sosiaalilainsäädäntöön ja joiden määrästä eduskunta on päättänyt, kuten esimerkiksi lailla rintamaveteraanien kuntoutuksesta (1184/1988) ja vähäisessä määrin menoista, joissa säädöspohjaa ei ole ollut. Jälkimmäisiä ovat olleet eräät järjestöjen harkinnanvaraiset toiminta-avustukset.

Säästöohjelmaan kuuluvaa rahoitusta on suunnattu toisaalta suoraan valtiolle raha-automaattiasetuksen menettelynormit sivuuttaen ja toisaalta avustuskelpoisille järjestöille avustuksina raha-automaattiasetuksen menettelysäännösten mukaisesti. Valtiolla suoraan suunnattu raha on ohjattu Valtiokonttorille rintamaveteraanien ja sotainvalidien kuntoutukseen.

Vuoden 1999 osalta avustuspäätös tehtiin helmikuussa 1999. Vuonna 1999 myönnettiin avustuksia kaikkiaan 1 009 järjestölle yhteensä 1 377,5 miljoonaa markkaa. Valtioneuvosto jätti tuottoja jakamatta 81 miljoonaa markkaa. Valtiokonttorin käyttöön osoitettiin 535 miljoonaa markkaa.

Raha-automaattiasetuksessa nimettyjen toimialojen kesken avustukset jakautuivat vuonna 1999 jaettaviksi seuraavasti:

Kansanterveysyö	26,8 %
Lastensuojelu	9,5 %
Aistivalliset	11,0 %
Vanhustenhuolto	22,2 %
Invalidihuolto	13,1 %
Nuorisokasvatus	3,8 %
Suuronnettomuuksiin varautuminen	2,2 %
Lomatoiminta	6,6 %
Raittiustyö ja päihdehuolto	4,8 %

Avustusten myöntämismenettelyyn ja myönnettyihin avustuksiin sovelletaan raha-automaattiasetusta ja valtioneuvoston päätöstä Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävistä avustuksista.

Suomen Hippos ry. Vuoden 1998 yhteensä 575 miljoonaa markan totopelivaihdosta tuloutui pelaajille voittoa yhteensä 428,7

miljoonaa markkaa. Raviradoille tuloutui 91,4 miljoonaa markkaa. Suomen Hippos ry:n osuus toivaroista oli 6,8 miljoonaa markkaa. Lisäksi Suomen Hippos ry sai korvauksena Oy Veikkaus Ab:lta V65-raviveikkauksen tuotoista 19,53 miljoonaa markkaa, V5-pelin tuotoista 15,66 miljoonaa markkaa sekä Voittajaveto-pelin tuotoista 2,78 miljoonaa markkaa. Valtio palautti valtionapuna hevostalouteen yhteensä 25,9 miljoonaa markkaa.

Valtiolle tulevaa osuutta vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon (hevostalousmääräraha).

Hevostalousmäärärahan jakaa maa- ja metsätalousministeriö apunaan lausuntoja antava hevostalousneuvottelukunta. Hevostalousneuvottelukunnassa ovat edustettuina maa- ja metsätalousministeriö, valtiovarainministeriö, opetusministeriö, Suomen Ratsastajain Liitto ry ja Suomen Hippos ry kahdella edustajalla.

Valtioneuvostolla on oikeus harkintansa mukaan jättää jonakin vuonna jakamatta enintään 20 prosenttia määrärahasta. Jakamatta jätetty määrä on jaettava lähinnä seuraavien viiden vuoden kuluessa.

Hevostalousmäärärahan käyttökohteet vuonna 1998 olivat seuraavat:

Avustus hevostalousjärjestöjen toiminnan tukemiseen	1 999 987 mk
Korkotuki	178 133 mk
ATK-laitteiden linja- ja huoltomaksut	2 500 000 mk
Avustus dopingtutkimukseen ja kansainvälisen toiminnan tukemiseen	949 671 mk
Erilliset tutkimushankkeet	190 000 mk
Kasvatustuki	10 062 124 mk
Palkintotuki	4 990 300 mk
Raviratojen kunnossapito	791 130 mk
SRL:n tuki	200 000 mk
Hevostalousneuvottelukunnan menot	1 217 mk
Maatalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen	1 000 000 mk
Vuoden 1994 lisämäärärahan takaisinmaksu	3 000 000 mk
Yhteensä	25 862 562 mk

Bingotoiminta

Bingotoiminnan liikevaihdosta tai sen tuotoista ei ole saatavilla uutta ja kattavaa tilastotietoa, koska bingoa koskevaa tilastointivollisuutta ei ole säädetty minkään viranomaisen tehtäväksi.

Suomen Bingojärjestöjen Keskusliitto ry

on maaliskuussa 1994 antanut sisäasiainministeriön asettamalle rahapelitoimikunnalle selvityksen, jonka mukaan hallibingopelien arvioitu liikevaihto vuonna 1993 oli 588 miljoonaa markkaa. Vuonna 1993 takaisinpeluun osuus liikevaihdosta oli 65 prosenttia eli 275 miljoonaa markkaa. Pelimaksuina kertyi yhteensä 310 miljoonaa markkaa. Voittoina jaettiin 423 miljoonaa markkaa. Palkinto-ostoihin käytettiin 150 miljoonaa markkaa. Iltabingopelien arvioitu liikevaihto vuonna 1993 oli 60 miljoonaa markkaa. Voittoina jaettiin noin 30 miljoonaa markkaa.

Bingon merkittävimmät toimintakuluerät liikevaihdosta laskettuna olivat vuonna 1993 seuraavat: palkat 25 prosenttia (1990 18 prosenttia), vuokrat 8 prosenttia (1990 10 prosenttia) ja markkinointi 10 prosenttia (1990 5 prosenttia).

Bingohallien lukumäärä on vuodesta 1990 vuoteen 1993 vähentynyt 192:sta 165:een. Iltabingojen lukumäärä on vastaavana aikana kasvanut 457:stä 486:een.

Bingopeliä järjestäviä yhteisöjä oli 451 vuonna 1993. Näiden jakauma oli seuraava:

Urheiluseurat	301 kpl	66,8 %
Työväen yhdistykset	65 kpl	14,4 %
Nuorisoseurat	59 kpl	13,1 %
Sotaveteraanit ja invalidit	10 kpl	2,2 %
Maamiesseurat	5 kpl	1,1 %
Vapaapalokunnat	5 kpl	1,1 %
Kulttuurijärjestöt	5 kpl	1,1 %
Raittiusyhdistykset	1 kpl	0,2 %
Yhteensä	451 kpl	100,0 %

Sisäasiainministeriön kihlakuntien poliisilaitoksilta saaman selvityksen mukaan vuonna 1998 hallibingopelejä toimeenpantiin 79 pelipaikassa. Pelilippujen yhteenlaskettu myyntihinta oli noin 129 miljoonaa markkaa ja voittojen yhteenlaskettu arvo noin 60 miljoonaa markkaa. Hallibingopelien nettotuotto oli vuonna 1998 noin 10,7 miljoonaa markkaa. Samana vuonna toimeenpantiin 116 iltabingopeliä. Pelilippujen yhteenlaskettu myyntihinta oli noin 27,2 miljoonaa markkaa ja voittojen yhteenlaskettu arvo noin 18,5 miljoonaa markkaa. Iltabingopelien nettotuotto oli vuonna 1998 noin 2,9 miljoonaa markkaa. Halli- ja iltabingopelien nettotuotto oli vuonna 1998 yhteensä 13,6 miljoonaa markkaa.

Tavara-arpajaistoiminta

Suomessa toimeenpantavista tavara-arpajaisista ei ole olemassa luotettavia vuosittaisia tilastotietoja. Lupaviranomaiset eivät suorita tilastointia viran puolesta eikä virallista tilastointia suoriteta myöskään muualla hallinnossa. Sisäasiainministeriö on selvittänyt lääninhallitusten ja poliisipiirien päätöksillä toimeenpantuihin tavara-arpajaisiin liittyviä lukuja vuosilta 1995—1997.

Vuonna 1995 erilaiset yleishyödylliset yhteisöt toimeenpanivat noin 2 900 tavara-arpajaiset. Näistä noin 400 tavara-arpajaiset toimeenpantiin lääninhallitusten ja noin 2 500 tavara-arpajaiset poliisipiirien myöntämällä luvulla. Tavara-arpajaisten nettotuotto oli noin 32 miljoonaa markkaa.

Vuonna 1996 yleishyödyllisten yhteisöjen toimeenpanemia tavara-arpajaisia oli noin 2 500 kappaletta, joista noin 400 tavara-arpajaiset toimeenpantiin lääninhallitusten myöntämällä luvulla ja noin 2 100 tavara-arpajaiset poliisipiirien myöntämällä luvulla. Tavara-arpajaisten nettotuotto oli noin 20 miljoonaa markkaa.

Vuonna 1997 järjestettiin noin 2 400 tavara-arpajaisia, joista 251 toimeenpantiin lääninhallitusten antamalla luvulla ja 2 141 poliisilaitosten antamalla luvulla. Arpajaisten nettotuotto oli noin 30 miljoonaa markkaa.

Valtakunnallisesta tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanosta huolehtivat yleishyödylliset yhteisöt ovat perustaneet kattojärjestykseen Arpajaiskeskus ry:n. Tavara-arpajaisten käytännölliseen toimeenpanoon liittyviä tehtäviä hoitavat Arpajaiskeskus ry:n jäsenjärjestöistä Kultareuna ry ja Tavara-arpa ry. Näiden lisäksi käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä hoitaa Varainhankintaosakeyhtiö Summa.

Arpajaiskeskus ry:n jäsenjärjestöt huolehtivat vuonna 1994 yhteensä 52 tavara-arpajaisten käytännöllisestä toimeenpanosta. Näiden tavara-arpajaisten nettotuotto oli noin 9,8 miljoonaa markkaa. Arpajaiskeskus ry:n jäsenjärjestöt huolehtivat 33 tavara-arpajaisten käytännöllisestä toimeenpanosta vuonna 1995. Näiden tavara-arpajaisten nettotuotto oli noin 6 miljoonaa markkaa. Vuonna 1996 näitä tavara-arpajaisia oli 43 kappaletta ja niiden nettotuotto oli noin 7 miljoonaa markkaa.

2.1.11. Arpajaisten toimeenpanon valvonta

Voimassa olevaan arpajaislakiin ei sisälly pelien toimeenpanon valvontaa koskevia säännöksiä. Lain 4 §:ään on sisällytetty valtuutussäännös, jonka mukaan arpajaislaissa tarkoitettulla toiminnalla saatujen varojen ja niistä myönnettyjen avustusten käyttöä voidaan valvoa siten, kuin siitä asetuksella säädetään. Lain 7 §:n mukaan tarkemmat määräykset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella. Laista puuttuu varsinainen valtuutussäännös, jonka nojalla voitaisiin asetuksella tai sitä alemmalla säädöstasolla säätää pelitoiminnan valvonnasta. Tästä huolimatta arpajaisten toimeenpanon valvonnasta on säädetty raha-automaattiasetuksen 2 ja 34 §:ssä, totopeliasetuksen 8 ja 9 §:ssä, veikkausasetuksen 8 §:ssä ja tavara-arpajaisasetuksen 13 §:ssä. Pelitoiminnan valvontaa koskevia säännöksiä on myös Oy Veikkaus Ab:lle annettussa toimiluvassa, Raha-automaattiyhdistykselle pelikasinotoimintaa varten annettussa toimiluvassa sekä Suomen Hippos ry:lle annettussa toimiluvassa.

Bingopelin ja tavara-arpajaisten osalta ei ole säädetty toimeenpanon valvonnasta lupamenettelyä ja tilitystä koskevia säännöksiä lukuun ottamatta. Bingopeliä varten määrätään lisäksi vastaava hoitaja.

Raha-automaattiasetuksen ja veikkausasetuksen mukaan pelitoiminnan valvojana toimii sisäasiainministeriö. Sisäasiainministeriön poliisiosaston hallintoyksikössä on pelitoiminnan vastuualue, johon kuuluu kaksi vakinaista virkamiestä. Heidän toimivallastaan tai valvontakeinoista ei ole säännöksiä.

Totopeliasetuksen ja tavara-arpajaisasetuksen mukaan näiden arpajaisten toimeenpanon valvonnasta vastaa poliisin avulla lääninhallitus.

Veikkausasetuksen 8 §:n mukaan sisäasiainministeriö määrää tarpeelliset valvojat ja vahvistaa näiden palkkiot. Tällä hetkellä valvojia on yksitoista. Valvojen tehtävistä ja valvontakeinoista ei ole säädetty asetuksessa. Toimiluvassa määrätään, että valvojen tehtävänä on toimittaa arvonnat, tarkastaa ja vahvistaa pelikierroksen tulokset sekä ratkaista protestit. Veikkausasetuksessa on valvonnan tehostekeinona toimiluvan peruuttaminen.

Raha-automaattiasetuksen 34 §:n mukaan sisäasiainministeriön tehtävänä on valvoa, että asetuksessa tarkoitetuilla raha-automa-

teilla, muilla pelilaitteilla ja peleillä harjoitussa toiminnassa noudatetaan laissa ja muissa säädöksissä olevia säännöksiä ja lupaehdoissa annettuja määräyksiä.

Raha-automaattiasetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan päätöksessä, jolla valtioneuvosto antaa luvan pelikasinotoiminnan harjoittamiseen on muun muassa määrättävä pelikasinoiden valvonnasta. Helsingin poliisilaitos on määrännyt pelikasinoa varten 12 valvojaa.

Totopeliasetuksen 8 §:n mukaan lääninhallitus valvoo poliisin avulla alueellaan tapahtuvaa totopelitoimintaa. Säännös on jäänyt merkityksettömäksi. Lääninhallitukset eivät itse eivätkä poliisin avulla valvo mitenkään totopelien toimeenpanoa.

Totopeliasetuksen 9 §:n mukaan luvansaajan on palkattava asiantunteva henkilö henkilökohtaisesti johtamaan ja valvomaan totopelien järjestämistä ja muuta niihin suoranaisesti liittyvää toimintaa. Totopelisiä välittömästi valvovia henkilöitä ovat Suomen Hippos ry:n totojohtaja sekä raviradoilla raveja valvovat totojohtajat.

Tavara-arpajaisasetuksen 13 §:n mukaan lääninhallituksen on poliisin avulla valvottava, että tavara-arpajaisten toimeenpanossa noudatetaan tämän asetuksen määräyksiä ja luvassa asetettuja ehtoja. Käytännössä valvonta on jäänyt paikallispoliisin jälkikäteisen valvonnan varaan.

Rahankeräyslain 6 §:n mukaan valtakunnallisten tai muuten laajajakojen rahankeräysten tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä niiden yhteensovittamista koskevien lausuntojen antamista varten on sisäasiainministeriön yhteydessä lautakunta, jonka valtioneuvosto asettaa. Lautakunnan toimikaudesta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella. Rahankeräyksiä ja tavara-arpajaisia varten voidaan asettaa yhteinen lautakunta.

Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnasta annetussa asetuksessa on annettu säännökset lautakunnan asettamisesta ja sen jäsenistä sekä lautakunnan tehtävistä ja päätösvaltaisuudesta. Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta ei ole varsinainen valvontaviranomainen, vaikka sille on säädetty eräitä rahankeräysten ja tavara-arpajaisten valvontatehtäviä. Lautakunnan asema eräänlaisena valvontaviranomaisena käy ilmi tavara-arpajaisasetuksen 17 §:n 2 momentista, jonka mukaan valvontaviranomainen sekä rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta valvontavi-

ranomaisen välityksellä voi arpajaisten ja niiden tuoton käytön valvomiseksi vaatia tavara-arpajaisluvan saaneelta yhdistykseltä, säätiöltä tai muulta yhteisöltä asiaan liittyviä selvityksiä.

Tavara-arpajaisasetuksessa on säädetty eräistä muistakin rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnalle kuuluvista arpajaisten toimeenpanon valvontaan liittyvistä tehtävistä. Tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n 3 momentin mukaan lääninhallituksen myöntämässä luvassa voidaan määrätä, että arpajaisten käytännöllinen toimeenpano on annettava rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan asettamin ehdoin sen hyväksymän, tällaista toimintaa varten perustetun yhtiön, osuuskunnan tai rekisteröidyn yhdistyksen huoleksi. Tavara-arpajaisasetuksen 14 §:n mukaan voi luvan myöntänyt viranomainen, varattuun luvansaajalle tilaisuuden antaa asiassa selityksensä, peruuttaa luvan, jollei tavara-arpajaisten toimeenpanossa noudateta arpajaislain tai tavara-arpajaisasetuksen määräyksiä tai luvan ehtoja taikka jos väärinkäytöksiä muutoin tapahtuu. Asetuksen 16 §:n mukaan rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan on, havaitessaan 14 §:ssä tarkoitettuja virheellisyyksiä, ilmoitettava niistä viipymättä lääninhallitukselle tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Luvan bingoelin toimeenpanemiseen myöntää poliisipiirin päällikkö. Paikallispoliisi valvoo myös bingo toimintaa.

Arpajaisverotus valvonnan keinona

Arpajaisverotuksen tarkastamista voidaan pitää myös osana arpajaisten valvontaa. Arpajaisverotarkastusta koskevat säännökset sisältyvät arpajaisverolakiin. Lain 7 §:n mukaan arpajaisverotuksen yleinen valvonta kuuluu verohallitukselle. Arpajaisveron määrääminen, veron suorittamisen ja maksamisen valvonta sekä ennakkotiedon antaminen ja veronkanto kuuluvat lääninverovirastolle.

Arpajaisverovelvollisen on järjestettävä kirjanpitoa sellaiseksi, että siitä saadaan luotettavasti selville arpajaisveron määrätymisen kannalta merkitykselliset seikat.

Verohallituksen arpajaisverotusta koskevasta ilmoittamisvelvollisuudesta antamassa päätöksessä säädetään, että arpajaisveroa suoritettaessa on ilmoitettava verovelvollista koskevat tiedot, veronalaisen toiminnan laatu, aika ja peruste, jolta vero maksetaan sekä suoritettavan arpajaisveron määrä. Lää-

ninverovirastolla on lisäksi mahdollisuus pyytää verovelvolliselta veron määräämistä varten erillinen tilitys.

Arpajaisten tuottojen käytön valvonta

Arpajaislain 4 §:n mukaan arpajaisilla saatujen varojen ja niistä myönnettyjen avustusten käyttöä voidaan valvoa siten, kuin siitä asetuksella säädetään. Valtuussäännöksen nojalla annettuja tuottojen käytön valvontaa koskevia asetuksentasoisia säännöksiä sisältyy raha-automaattiasetukseen sekä valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annettuun asetukseen. Tuottojen käytön valvontaa koskevia säännöksiä sisältyy myös valtioneuvoston päätökseen valtionavustuksia koskeviksi yleismääräyksiksi ja valtionavustuksiin sovellettavista yleishdoista annettuun opetusministeriön päätökseen sekä Raha-automaattiyhdistyksen tuotoista myönnettävistä avustuksista annettuun valtioneuvoston päätökseen.

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelin tuottojen käytön valvonta

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelin tuotoista (veikkausvoittovarot) myönnettyjen avustusten valvonta perustuu edellä mainittuun valtioneuvoston yleispäätökseen ja opetusministeriön yleismääräyksiä koskevaan päätökseen.

Veikkausvoittovaroista avustusta saaneen on toimitettava myönnettyjen varojen käytöstä opetusministeriölle tiliselvitys. Tiliselvitykseen on liitettävä tilinpäätöstiedot, tuloslaskelma, tase, toimintakertomus, tilintarkastuskertomus sekä muuta selventävää aineistoa. Tarkastaja voi pyytää käyttönsä tosineineiston. Myös paikallistarkastuksia voidaan tehdä. Jos avustusta ei ole käytetty myöntöpäätöksen mukaisesti, se voidaan periä takaisin kokonaan tai osittain.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottojen käytön valvonta

Raha-automaattiasetuksen 32 §:n mukaan Raha-automaattiyhdistyksen tehtävänä on valvoa avustusten käyttöä. Säännöksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on ohjata ja valvoa Raha-automaattiyhdistystä valvontatoiminnassa. Käytännössä tehtävästä vastaa Raha-automaattiyhdistyk-

sen avustusosasto. Sillä on oikeus tarkastaa avustuksen saajan koko varainhoito ja tilinpito.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotoista myönnettävistä avustuksista annetun valtioneuvoston päätöksen mukaan avustuksen saaneen yhteisön on toimitettava Raha-automaattiyhdistykselle selvitys avustuksen käytöstä. Yhdistyksellä on oikeus vaatia tarkastuksen kannalta tarpeellisia selvityksiä. Jos avustus on käytetty myöntöpäätöksen vastaisesti, se voidaan periä takaisin.

Raha-automaattiyhdistyksen on vuosittain huhtikuun loppuun mennessä annettava sosiaali- ja terveysministeriölle kertomus avustusten käytön valvonnasta edellisen vuoden ajalta.

Suomen Hippos ry:n tuottojen käytön valvonta

Maa- ja metsätalousministeriö valvoo totopelitoiminnan tuotoista jaettavien avustusten käyttöä. Valvontavelvollisuutta koskeva säännös on sisällytetty valtionavusta hevoskasvatukseen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annetun asetuksen 13 §:ään.

Maa- ja metsätalousministeriöllä on oikeus valvontaa varten tarkastaa valtionavun saajan koko varainhoito ja tilinpito. Valtionavun saajan on annettava ministeriölle selvitys avustettavan toiminnan ja investointien seurantaan varten. Ministeriö antaa valtionavun saajille tarkemmat määräykset avustettavaa toimintaa ja investointeja koskevien selvitysten ja lausuntojen laatimisesta ja toimittamisesta.

Bingotoiminnan tuottojen käytön valvonta

Bingoasetuksen 1 §:n mukaan lupa bingo-pelin toimeenpanemiseen voidaan antaa vain sellaiselle kotimaiselle yhdistykselle, jolla on sosiaalinen, sivistyksellinen tai muu aatteellinen tarkoitus. Tarkempia määräyksiä siitä, miten pelin tuotot näiden tarkoitusten edistämiseksi on käytettävä, ei asetukseen sisälly.

Tuottojen käytön valvonta tapahtuu tilityksen avulla. Tilitykseen on liitettävä luvan saajan valitsemien tilintarkastajien bingotoimintaa koskeva tilintarkastuskertomus ja lausunto. Lausunnosta tulee ilmetä mihin tuotto on käytetty.

Jos bingotoiminnasta ei saada puhdasta tuottoa tai se on ollut ilmeisessä epäsuhteessa kokonaistuottoon taikka jos toiminta on

ollut tappiollista, ei uutta lupaa saa myöntää.

Tavara-arpajaisten tuottojen käytön valvonta

Tavara-arpajaisluvassa on määrättävä kertyvien varojen käyttötarkoitus. Tavara-arpajaisasetuksen 17 §:n mukaan arpajaisista saatu puhdas tuotto on käytettävä luvassa määrättyyn tarkoitukseen.

Lääninhallituksella ja poliisilla on oikeus vaatia arpajaisten toimeenpanijalta tarpeellisia selvityksiä. Jos tuoton käyttöön liittyviä rikkomuksia havaitaan, valvontaviranomainen voi ilmoittaa rikkomukset syytteen pantaviksi.

Arpajaislakiin ei sisälly rangaistussäännöstä, jonka nojalla voitaisiin tuomita rangaistukseen arpajaisilla saatua tuottoja koskevien säännösten tai lupaehtojen vastaisesta käyttämisestä vastuussa oleva henkilö.

2.2. Kansainvälinen vertailu

2.2.1. Arpajaistoiminnan laajuus

Arpajaiset tunnetaan kaikkialla maailmassa. Arpajaisten taloudellisesta arvosta ei ole viime vuosina tehty kansainvälistä selvitystä. Viimeinen laaja selvitys on vuodelta 1993. Tämän perusteella voidaan arvioida, että järjestäytyneen arpajaistoiminnan vuosittainen liikevaihto on nykyisin yli tuhat miljardia markkaa. Pelkästään Euroopan alueella arpajaisten kokonaisvaihto on vuonna 1993 ylittänyt 463 miljardia markkaa. Euroopan unionin alueella pelitoimintojen kokonaisarvo oli vuonna 1993 noin 63,1 miljardia ecua (noin 400 miljardia markkaa). Euroopan unionin komission englantilaisella konsulttitoimistolla Coopers & Lybrand Europe teettämässä unionin jäsenmaiden arpajaistoimintoja koskevassa selvityksessä on todettu, että unionin alueen arpajaisten kokonaisarvo oli vuonna 1989 suurempi kuin tietokone- ja konttorikonemarkkinat, joka oli kolmanneksista suurin teollinen toimiala.

Euroopan unionin alueella laajinta arpajaistoimintaa on Espanjassa. Arpajaisten kokonaisarvo oli siellä vuonna 1993 yhteensä 127,4 miljardia markkaa. Toiseksi suurin kokonaisarvo oli Isossa-Britanniassa, 95,7 miljardia markkaa ja kolmanneksi suurin Ranskassa, 65,9 miljardia markkaa.

Euroopassa pelimarkkinat jakautuivat eri pelimuotojen kesken seuraavasti:

Pelimuoto	miljardia mk
Vedonlyöntipelit	197,2
Raha-arvat ja lotto	119,5
Raha-automaatit	83,8
Bingo	37,9
Kasino	24,6
Muut pelit	0,6
Yhteensä	463,6

Tiedot perustuvat hollantilaisen Raad van de Casinospelenin tekemään selvitykseen. Alkuperäiset valuutta-arvot on ilmoitettu ecuina, jotka tässä on muutettu 12 päivänä heinäkuuta 1994 voimassa olleen kurssin tasolle (1 ecu = 6,33 mk). Kasinon osalta on ilmoitettu netto-tuottoarvo.

Pohjois-Amerikkalainen arpajaisalan ammattilehti International Gaming & Wagering Business on toukokuussa 1994 arvioinut, että maailman raha-arpa- ja veikkauspelien kokonaismyynti oli vuonna 1993 noin 83,7 miljardia dollaria (422,7 miljardia markkaa). Tiedot on kerätty yhteensä 84 maasta ja 36 Yhdysvaltain osavaltiosta. Tietoja oli antanut yhteensä 168 arpajaisia toimeenpanevaa yhteisöä.

2.2.2. Arpajaisten sääntelystä yleensä

Yhtenäistä mallia arpajaisten sääntelylle ei ole. Arpajaisten toimeenpano on yleensä mahdollista vain valtion antaman luvan nojalla. Arpajaisten sallittavuus riippuu yhteiskunnassa vallitsevista moraalisisista arvostuksista ja historiallisesta perinteestä. Samaan kulttuuripiiriinkin kuuluvissa maissa voivat pelitoiminnan sääntelyt poiketa toisistaan merkittävästi. Suomessa raha-automaattitoiminta on yksinoikeudella sallittu mutta Ruotsissa se on kokonaan kiellettyä. Bingo-peli on sallittua ja hyvin suosittua Espanjassa mutta kokonaan kiellettyä Ranskassa.

Suhtautuminen bingo-peliin on muutoinkin hyvä esimerkki pelitoiminnan arvostuseroista eri yhteiskunnissa. Monissa maissa bingo-peli on hyväntekeväisyysjärjestöjen keskeinen varainhankintamuoto. Näin on asianlaita erityisesti USA:ssa, Kanadassa ja Australiassa. Englannissa bingo-peliä sen sijaan hoitavat yksityisoikeudelliset yhtiöt, jotka tulouttavat puhtaan tuottoensa omistajilleen. Irlannissa bingo-pelin merkittävin toimeenpanija on katalinen kirkko. Joissakin maissa bingoa saa pelata vain kirkoissa.

Belgiassa voimassa oleva oikeus kieltää

uhkapelaamisen kokonaan. Tästä huolimatta maassa toimii kahdeksan kasinoa, jotka ovat saaneet toimintaansa hyväksynnän paikallisilta viranomaisilta. Valtio myös verottaa kasinotoimintaa.

Arpajaisia toimeenpanevien yhteisöjen omistus ja oikeudellinen asema vaihtelevat maasta toiseen. Osa arpajaistoiminnoista voi olla valtion omistamilla yksinoikeusyhteisöillä. Näin on asianlaita erityisesti loton ja suurten raha-arpajaisten suhteen. Markkinoilla voi olla kuitenkin arpajaisia, joiden toimeenpanijoina ovat aatteelliset ja hyväntekeväiset yhteisöt. Paikalliset raha-arpajaiset ja bingo toiminta ovat tavallisesti näiden yhteisöjen varainhankintamuotoja. Eräissä maissa arpajaisia toimeenpanevat myös yksityiset yritykset. Erityisesti Englannissa on yksityisomistuksessa vedonlyöntitoimistoja. Useat maailman johtavista kasinoista ovat yksityisomistuksessa. Suurimpia omistajia ovat kansainväliset hotelliketjut.

Suurista periaatteellisista ja rakenteellisista eroista huolimatta kaikkialla arpajaisten toimeenpano on valtion erityisessä ohjauksessa ja valvonnassa. Sääntelyn keskeisimpinä perusteina on tavallisimmin seuraavat seikat:

1. arpajaisten tuotot ovat valtion menojen sekä yleishyödyllisten ja aatteellisten tarkoituserien merkittävä rahoitusmuoto,
2. laitton rahapelitoiminta ja niihin mahdollisesti kytkeytyvä rikollisuus on torjuttava,
3. ihmisten pelihalu on ohjattava yhteiskunnan kannalta hyväksyttäviin muotoihin,
4. pelaajien oikeusturva on varmistettava,
5. pelaamisesta aiheutuvat sosiaaliset ongelmat on minimoitava,
6. pelikasinoilla voi olla matkailua edistävä vaikutus ja
7. hevosvedonlyönnin tuloilla voidaan edistää hevosjalostusta ja -kasvatusta.

Arpajaisten tuotonjakoa koskevat säännökset vaihtelevat suuresti. Kun arpajaisten toimeenpano on yleensä sallittua vain valtion antaman luvan perusteella, on luonnollista, että yhteiskunta on kiinnostunut arpajaisista kertyvistä varoista. Joissakin valtioissa arpajaisten tuotot otetaan yhteiskunnan käyttöön verotuksen kautta. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa muiden arpajaistoimintojen kuin Lotto-pelin kokonaistuottoa verotetaan 47 prosenttia ja kertyvät varat ohjataan valtion menoihin.

Useimmissa maissa arpajaisten tuotot ohjautuvat suoraan säädöksiin määrättyihin aatteellisiin tai hyväntekeväisyystarkoituksiin.

Esimerkkinä tällaisista maista voidaan mainita Australia, Irlanti ja Portugali. Ei ole mitenkään poikkeuksellista, että valtio ohjaa arpajaisten tuottoja samanaikaisesti sekä verotuksen kautta yleiskatteellisina että erikseen määrättyihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin korvamerkittynä. Usein valtio verottaa arpajaisten tuottojen lisäksi myös arpajaisvoittoja.

Arpajaisten valvontaa varten valtiot ovat luoneet toisistaan suurestikin poikkeavia järjestelmiä. Arpajaistoiminnan valvonta on useimmiten osa oikeus-, finanssi- tai sisäasiainhallintoa. Ravipelien valvonta on usein sijoitettu maataloushallintoon. Joissakin maissa arpajaisten valvontaa varten on perustettu erillisiä valvontaviranomaisia. Esimerkkeinä tällaisista maista voidaan mainita Ruotsi, Iso-Britannia, Hollanti, Unkari ja Slovenia. Erillisen valvontaviranomaisen perustamista koskevaa lainsäädäntöä valmistellaan parhaillaan Belgiassa, Norjassa ja Tanskassa.

Valtioiden käyttämät valvontakeinot voidaan karkeasti jakaa lupa- tai hyväksymismenettelyihin, toimeenpanon laillisuuden tarkkailuun sekä tuotonjakoa koskevaan tarkastukseen. Yleensä valvonta on hajautettu useille viranomaisille ja samalla valvontakohteella saattaa olla useita valvojia.

Arpajaisia toimeenpannaan nykyisin myös Internetin välityksellä. Arpajaisten toimeenpaneminen Internetissä muodostaa uhan kansallisille yksinoikeusjärjestelmille. Internetissä tapahtuva arpajaistoiminta on maailmanlaajuisuutta, jonka tuotot eivät välttämättä kohdennu kansallisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Internet on asiantuntevalle käyttäjälle helppo väline hankkia tietoa ulkomaisista arpajaisista. Internet on pelaajan kannalta erittäin kilpailukykyinen jakelukanava. Useimpien rahapelien pelaaminen ei edellytä pelaajan henkilökohtaista läsnäoloa, minkä vuoksi ne soveltuvat erityisen hyvin pelattaviksi myös Internetin välityksellä. Tiedonsiirto Internetissä on niin nopeaa, että mahdollisilla maantieteellisillä etäisyyksillä ei enää ole merkitystä. Myös arpajaisten toimeenpanijan kannalta Internet on houkutteleva arpajaisten toimeenpanotapa, koska toiminnan aloittaminen Internetissä ei vaadi arpajaisten toimeenpanijalta kohtuuttomia taloudellisia tai teknisiä panostuksia.

Internetissä toimenpantaviin arpajaisiin osallistuvien pelaajien kannalta suurimmaksi

käytännön ongelmaksi on tähän asti muodostunut osallistumismaksujen välitys verkossa. Useimmissa tapauksissa Internetissä toimeenpantaviin arpajaisiin osallistuminen edellyttää pankkitilin avaamista arpajaisten toimeenpanijan kotivaltiossa. Tämäkin ongelma on poistumassa teknisen kehityksen myötä. Verkkorahan käytön yleistymisen Internetissä tulee luonnollisesti helpottamaan myös erilaisten rahapelien toimeenpanoa Internetissä.

Internetissä toimeenpantavien arpajaisten ja niitä toimeenpanevien yhtiöiden valvontaa on erittäin vaikea toteuttaa paitsi niissä tapauksissa, joissa palvelin sijaitsee Suomessa. Myös oman valtion kansalaisille asetettua kieltoa osallistua Internetissä toimeenpantaviin ulkomaisiin arpajaisiin olisi erittäin vaikeata valvoa.

2.2.3. Arpajaistoiminta eräissä maissa

Ruotsi

Ruotsin nykyinen arpajaislaki (1994:1000) tuli voimaan vuoden 1995 alusta. Lain keskeinen periaate on, että arpajaiset saadaan järjestää vain varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Lakia on muutettu viimeksi vuonna 1998 annetulla lailla (1998:1475).

Arpajaisiksi määritellään laissa toiminta, johon osallistuva henkilö tai henkilöt voivat saada toisia osallistujia suuremman voiton. Toiminnan tulee olla yleisölle suunnattua. Arpajaisina pidetään esimerkiksi arvontaa, arvauskilpailuja, vedonlyöntiä, markkina- ja huvipuistopelejä, bingo-, automaatti-, ruletti, noppa- ja korttipolejä sekä ketjukirjemuodossa toimeenpantuja rahankeräyksiä. Arpajaisiksi määritellään myös täysin vastikkeeton osallistuminen edellä kuvattuun toimintaan. Voittona pidetään myös oikeutta pidennettyyn peliaikaan. Viihdelaitte, joka antaa voittona kokonaan uuden pelin, ei kuitenkaan kuulu arpajaislain soveltamisalaan. Edelleen arpajaisiksi määritellään suljetussakin henkilöpiirissä toimeenpantu bingo-peli, automaattipeli, ruletti sekä noppa- ja korttipeli, jos pelien toimeenpano tapahtuu ansiotarkoituksessa.

Lain mukaan toiminnan luonteen arvioinnissa tulee käyttää kokonaisharkintaa määriteltäessä sitä, kuuluuko jokin toiminta arpajaislain soveltamisalaan. Huomiota ei tule yksinomaan kiinnittää sattuman osuuteen

voiton määräytymisessä.

Arpajaisasiat ovat kesäkuusta 1996 lukien kuuluneet valtiovarainministeriön toimialaan. Eduskunnassa arpajais- ja peliasiat kuuluvat kulttuurivaliokunnalle.

Vuoden 1995 alussa aloitti toimintansa itsenäinen arpajaisvalvontaviranomainen Lotteriinspektion. Aikaisemmin arpajaisiin liittyvät valvontatehtävät oli jaettu useammalle viranomaiselle mutta nyt rahapelien toimeenpanon valvonnasta huolehtii keskitetysti Lotteriinspektion. Lotteriinspektion myöntää myös eräiden arpajaisten toimeenpanoon tarvittavat luvat. Lotteriinspektionin tehtävänä on myös valvoa lain määräysten toteutumista, levittää arpajaisten toimeenpanoon liittyvää tietoa sekä tarjota koulutusta arpajaisten toimeenpanijoille ja toimeenpanon valvontaan osallistuville viranomaisille, esimerkiksi poliisille ja lääninhallituksille. Lisäksi Lotteriinspektion julkaisee erilaisia arpajaisia koskevia raportteja sekä laatii Ruotsin hallitukselle selonteokoja peli- ja arpajaistoiminnan kehityksestä. Lotteriinspektionin suorittamassa valvonnassa ja lupien myöntämisestä aiheutuvat menot rahoitetaan palveluista perittävillä maksuilla.

Luvan yhden kunnan alueella toimeenpantaviin arpajaisiin myöntää kunnan tähän tehtävään määräämä lautakunta. Yhden läänin alueella toimeenpantaviin arpajaisiin luvan myöntää lääninhallitus.

Veikkaus- ja vedonlyöntipelejä sekä raha-arpajaisia toimeenpanee yksinoikeudella uusi valtiollinen peliyhtiö Ab Svenska Spel. Hevosvedonlyöntitoimintaa harjoittaa hevosurheiluliittojen omistama Ab Trav och Galopp. Ruotsin raviurheilun keskusliitto Svenska Travsporten Centralförbund omistaa Ab Trav och Galoppista 90 prosenttia. Loput 10 prosenttia yhtiöstä on Ruotsin laukaurheilun keskusliiton, Svenska GaloppSPORTENS Centralförbundin, omistuksessa. Bingolotto-nimistä peliä toimeenpanee yksityinen Folkrörelsenas Spel och Lotteri Ab, jonka toiminnan tuotot käytetään pääasiassa urheilun ja liikuntakasvatuksen tukemiseen.

Kansalaisjärjestöillä on oikeus järjestää paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia raha-arpajaisia sekä bingo-peliä.

Suosituimpia pelejä ovat hevosvedonlyöntipelit, Lotto ja Bingolotto. Hevosvedonlyöntipelien osuus on yli kolmannes kokonaispelimarkkinoista. Nopeimmin suositaan on kasvattanut Bingolotto.

Varsinaiset raha-arpajaiset saa toimeenpan-

na ruotsalainen aatteellinen yhdistys, jonka toiminnan pääasiallisena tarkoituksena on edistää jotakin yleishyödyllistä päämäärää Ruotsissa. Raha-arpajaisissa korkein sallittu rahavoitto on Ruotsin vakuutuslaissa (allmän försäkringslagen, 1962:381) minimitoimeentulotueksi vahvistettu rahasumma (basbelopp), joka vuonna 1997 oli 36 000 kruunua.

Arpajaisten toimeenpanoon oikeutettu yleishyödyllinen yhdistys voi toimeenpanna varsinaiset raha-arpajaiset ilman lupaa, jos osallistumismaksu arpajaisiin on enintään 1/6 000 basbeloppia (6 kruunua) ja suurimmat voitot enintään 1/6 basbeloppia (6 000 kruunua). Luvan perusteella toimeenpantavissa varsinaisissa raha-arpajaisissa voitot voidaan antaa käteisenä rahana, arvopapereina tai tavaroina. Arpojen suurin sallittu yhteenlaskettu arvo saa olla 20 basbeloppin määrä ja rahana maksettava voitto enintään basbeloppin määrä. Arpojen myyminen velaksi on kielletty.

Automaattipelit jaotellaan laissa tavara-automaatteihin (varuspelsautomater), raha-automaatteihin (penningautomater), rahanarvoisen etuuden antaviin automaatteihin (värdeautomater) sekä taitopeliautomaatteihin (skicklighetsautomater).

Tavara-automaatit ovat pelejä, joiden voittona on tavaraa ja joissa pelin lopputulos määräytyy kokonaan tai osittain sattuman perusteella. Yleishyödyllisillä yhteisöillä on oikeus asettaa automaatteja yleisön käytettäväksi julkisen huvitilaisuuden tai bingopelin toimeenpanon yhteydessä tai hotelli- ja ravintolaliikkeissä. Sallittu maksimipanos on 1/6 000 basbeloppia (6 kruunua) ja maksimivoitto 1/300 basbelopin (120 kruunun) arvoinen.

Raha-automaatissa voittona on rahaa ja pelin lopputulos määräytyy pääasiassa sattuman perusteella. Varsinaisia rahavoittoja antavia raha-automaatteja ei saa maksua vastaan pitää yleisön käytettävänä muualla kuin kansainvälisessä liikenteessä olevilla aluksilla.

Uutena automaattipelimuotona sallitaan värdeautomat-nimellä kutsutut automaatit, jotka antavat voitot lahjakortteina tai pelipolletteina tai vastaavina etuuksina, jotka ovat vaihdettavissa rahaan. Svenska Spel Ab:lla on oikeus asettaa kyseisiä automaatteja yleisön käytettäväksi. Automaatteja voidaan pitää yleisön käytettävänä myös kansainvälisessä liikenteessä olevilla aluksilla.

Taitopeliautomaatit ovat pelejä, joissa on

rahavoittoja ja joissa pelaajan voittomahdollisuudet riippuvat osittain tai kokonaan pelaajan taidoista. Taitopeliautomaatteja ei saa pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä muualla kuin kansainvälisessä liikenteessä olevilla aluksilla.

Alle 18-vuotiaat eivät saa ottaa osaa automaattipeleihin eivätkä ruletti-, arpa- tai korttipeleihin.

Ketjukirje määrittää peliksi, jossa pelaajan voitoisaantimahdollisuudet riippuvat peliin hänen jälkeensä osallistuvien pelaajien määrästä.

Bingopeli määrittää peliksi, johon osallistutaan pelipaikalla sieltä ostetulla pelilipukkeella. Rahavoitot ovat olleet sallittuja bingopelissä vuodesta 1989 lukien. Rahavoittojen salliminen merkitsi koko bingotoiminnan merkittävää elpymistä. Bingotoiminnan elpymisen kannalta merkittävää oli myös hallien pelitoimintojen linkittämisen salliminen.

Bingopelissä päävoitto saa olla enintään basbeloppin suuruinen. Erityisistä syistä voidaan suurimman voiton arvo nostaa 6 basbeloppin määrään. Myös arvopaperivoitot ovat sallittuja, kuitenkin niin rajoitettuna, että niiden kokonaismäärä ei saa ylittää 25 prosenttia kaikkien voittojen yhteisarvosta.

Lääninhallitus myöntää luvan läänin alueella toimeenpantavaan bingopeliin. Kahden tai useamman läänin alueella toimeenpantavaan bingopeliin luvan myöntää Lotteriinspektion. Lotteriinspektion myöntää myös luvan bingopeliin, jossa suurin sallittu voitto ylittää basbeloppin määrän. Voittojen arvon on oltava aina vähintään 35 prosenttia osallistumismaksuista.

Lupa bingopelin toimeenpanoon myönnetään käytännössä vuodeksi kerrallaan. Lain mukaan lupa voidaan myöntää korkeintaan kolmeksi vuodeksi. Yksittäisen luvansaajan vuoden aikana toimeenpanemien bingopelien bruttomyyntille ei ole asetettu markkamääräistä ylärajaa mutta käytännössä lääninhallitukset harkitsevat paikallisten bingolupien kokonaismäärän paikkakunnan pelitoiminnan laajuuden perusteella. Lupien enimmäismäärä on riippuvainen myös yhdistyksen toiminnan laajuudesta. Lupien enimmäismäärää harkittaessa tulee lain mukaan ottaa huomioon lupaa hakevien yhdistysten tarve bingopelistä saataviin tuottoihin. Tukholman alueella on 10 bingohallia. Pelihallien (variant-bingo) lisäksi bingopeli voidaan toimeenpanna muuallakin kuin vakinaisessa pelipaikassa

(tillställningsbingo). Satunnaisesti toimeenpantavista bingopeleistä esimerkkinä voidaan mainita autosta käsin pelattava Drive-In-Bingo -niminen pelimuoto.

Lupaharkinnassa tulisi lain mukaan suosia nuorisotoimintaa harjoittavia yleishyödyllisiä yhteisöjä. Vuonna 1996 valtaosa eli 90 prosenttia bingoerien järjestäjistä oli urheilujärjestöjä. Muita toimeenpanijoita olivat vammaisjärjestöt (3 prosenttia), raittiusjärjestöt (2 prosenttia), poliittiset järjestöt (1 prosenttia) ja muut yhteisöt (4 prosenttia). Bingolupa voidaan myöntää myös palveluyrityksille, joiden toimintakustannuksia säädellään tietyn laskennallisen kaavan mukaan. Tuoton käytön jaossa käytetään samoja kriteereitä kuin yhdistysten omistamassa bingo-toiminnassa.

Bingopelien bruttotuotto oli 1996 yhteensä 2 miljardia kruunua ja nettovoitto noin 340 miljoonaa kruunua.

Kasinotoiminta on ollut kiellettyä Ruotsissa. Kasinotoiminnan aloittamiseksi on 1990-luvulla tehty useita selvityksiä. Selvityksistä viimeisin on valtiovarainministeriön asettaman toimikunnan joulukuussa 1997 antama selvitys (Promemoria Fi97/3687). Selvityksessä ehdotetaan yhteensä neljän kansainvälisen kasinon perustamista. Toiminta tulisi toimikunnan esityksen mukaan antaa valtion omistaman peliyhtiön tehtäväksi yksinoikaudella. Toimiluvan yhtiölle myöntäisi Ruotsin hallitus.

Toukokuussa 1999 valtiopäivät hyväksyi kasinolain, joka mahdollistaa enimmillään kuuden kasinon perustamisen. Lain mukaan kasinoissa sallitaan myös raha-automaattitoiminta. Lotteriinspektion vahvistaa sallitut pelimuodot ja pelien säännöt sekä pelien minimi- ja maksimipanokset ja voitot. Lotteriinspektion suorittaa myös pelilaitteiden pakollisen ennakkotarkastuksen. Sisään pääsy kasinoon on kielletty alle 18-vuotiailta.

Vuonna 1998 ruotsalaiset pelasivat erilaisia rahapelejä noin 30,1 miljardilla kruunulla. Yksinoikeusyhteisöjen Svenska Spel Ab:n ja Trav och Galopp Ab:n toimeenpanemien rahapelien osuus kaikkien rahapelien kokonaisliikevaihdosta oli 22,5 miljardia kruunua eli 75 prosenttia. Ravintolakasino-toiminnan liikevaihto oli 4 prosenttia ja bingoerien 7 prosenttia kaikkien rahapelien kokonaisliikevaihdosta. Kansalaisjärjestöjen toimeenpanemien arpajaisten osuus oli noin 3 prosenttia kaikkien rahapelien kokonaisliikevaihdosta. Ruotsin rahapelimarkkinoiden

suurin yksittäinen toimeenpanija on Svenska Spel Ab, jonka liikevaihto vuonna 1998 oli 12,7 miljardia kruunua. Toiseksi suurimman yrityksen, Trav och Galopp Ab:n liikevaihto oli 9,8 miljardia kruunua. Bingoloton liikevaihto oli 2,8 miljardia kruunua vuonna 1998.

Pelit tuottivat vuonna 1996 tuloja valtiolle 4 614 miljoonaa kruunua, kansalaisjärjestöille 1 909 miljoonaa kruunua, urheilulle 166 miljoonaa kruunua, kulttuurille 6 miljoonaa kruunua ja raviurheilulle 1 137 miljoonaa kruunua.

Norja

Norjan ensimmäinen valtakunnallinen arpajainen toimeenpantiin vuonna 1913.

Nykyisin arpajaiset jaetaan Norjassa valtiollisiin arpajaisiin (de statlige pengespill) ja muihin arpajaisiin (de private lotterier). Valtiollisiksi arpajaisiksi kutsutaan pelejä, joita saavat toimeenpanna ainoastaan monopoliasemassa olevat valtiolliset yhteisöt.

Valtiollisia totopelejä säätelee totalisaattoripeleistä annettu laki (lov om veddemål ved totalisator 1.7.1927, nr 3). Tipping, Oddsens, Lotto ja Viking Lotto -nimisiä valtiollisia veikkaus- ja vedonlyöntipelejä koskevat määräykset on koottu erityislakiin (lov om pengespill m.v. 28.8.1992, nr 103). Raha-arpajaisten toimeenpano-oikeus oli vuoden 1976 raha-arpajaislain (lov om pengelotteri 4.6.1976 nr 39) valtiovarainministeriön antamalla päätöksellä annettu Det Norske Pengelotteriet og Flaxspillene -nimiselle yhteisölle. Raha-arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevat säännökset on vastikään muutettu. Tammikuun 22 päivästä 1999 alkaen raha-arpajaisten toimeenpanosta on vastannut Norsk Tipping AS. Samasta ajankohdasta alkaen Det Norske Pengelotteriet og Flaxpillene lopetti toimintansa. Raha-arpajaisten toimeenpanoa koskevat säännökset sisältyvät nykyisin 12 päivänä joulukuuta 1998 annetun lainmuutoksen nojalla vuoden 1992 rahapelilakiin (lov om pengespill 28.8.1992 nr 103).

Yksinoikeus raha-arpa-, veikkaus- ja vedonlyöntipeleihin on annettu valtion kokonaan omistamalle, vuonna 1948 perustetulle Norsk Tipping A/S -nimiselle osakeyhtiölle. Pelitoiminnan tuotot on käytettävä yleishyödyllisiin tarkoituksiin siten, että kolmasosa toiminnan tuotoista on käytettävä urheilun tukemiseen, kolmasosa kulttuurin tu-

kemiseen ja kolmasosa tieteen edistämiseen.

Kulttuuriministeriö antaa valtiollista pelitoimintaa koskevia tarkempia ohjeita ja vahvistaa eri valtiollisten pelien pelisäännöt sekä suurimmat panokset ja voitot. Kulttuuriministeriö nimittää myös Norsk Tipping A/S:n toimitusjohtajan. Yhtiön kuusi-jäsenisen hallituksen nimittää kuningas.

Hevosvedonlyönti- ja totalisaattoripelejä ravikilpailuissa saa järjestää vain Norsk Rikstoto, joka on itsenäinen säätiö. Tällä hetkellä ravikilpailuja järjestetään 11 raviradalla.

Norsk Rikstotolla on oikeus järjestää myös radan ulkopuolella Dagens Dobbel, V75, V5, Vinnerspillet, Plasspill ja Duo -nimisiä totalisaattoripelejä. Norsk Rikstotolla on 11 000 asiasta eri puolilla maata. Norsk Rikstoton hallituksessa on viisi jäsentä. Norsk Rikstoto maksaa valtiolle veroa 3,5 prosenttia liikevaihdostaan.

Maatalousministeriö vahvistaa hevospelien pelisäännöt. Hevospelien tuotot käytetään hevosurheilun, hevoskasvatuksen ja -jalostuksen edistämiseen.

Kaikista muista arpajaisista säädetään vuonna 1995 voimaan tullessa arpajaislaissa (Lov om lotterier m.v., 24.2.1995, nr 11). Osa uuden arpajaislain säännöksistä koskee myös viihdelaitteita. Oikeusministeriöllä on oikeus antaa arpajaislakia täydentäviä määräyksiä.

Arpajaislaki ei koske arpajaisia, joihin osallistuminen on vastikkeetonta. Arpajaisten tunnusmerkkinä pidetään lisäksi sitä, että toiminnan lopputulos perustuu osittain tai kokonaan sattumaan. Kilpailut, joiden lopputulos määräytyy yksinomaan pelaajan tietojen tai taitojen perusteella, jäävät siten arpajaislain soveltamisalan ulkopuolelle. Oikeusministeriölle on annettu arpajaislaissa oikeus antaa sitovia ratkaisuja siitä, mitä toimintaa on pidettävä arpajaisten toimeenpanona.

Arpajaisten toimeenpano edellyttää aina lupaa. Lupa arpajaisten toimeenpanoon voidaan myöntää ainoastaan yleishyödylliselle yhteisölle. Esimerkkeinä Norjassa toimivista yleishyödyllisistä yhteisöistä voidaan mainita Norjan Punainen Risti ja Pelastakaa Lapset -yhdistys. Yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan Norjan oikeusministeriön tulkinnan mukaan pitää myös esimerkiksi lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa liittyviä yhdistyksiä, eläkeläisten yhdistyksiä, urheiluyhdistyksiä sekä poliittisia puolueita. Yleishyödyllisenä toimintana voidaan pitää

sellaistakin toimintaa, jota tuetaan myös julkista varoista.

Luvan antamisen edellytyksenä on, että arpajaisten voittojen yhteenlaskettu arvo on vähintään 25 prosenttia arpojen yhteenlasketusta arvosta. Arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ei saa ylittää 65 miljoonaa norjan kruunua. Tavaravoiton suurin sallittu arvo on 2 miljoonaa norjan kruunua. Myös rahavoitot sallitaan. Suurin sallittu rahavoitto on 500 000 norjan kruunua.

Arpajaislupaa on haettava poliisilta. Jos arpoja aiotaan myydä useamman kuin kolmen poliisipiirin alueella, lupaa on haettava oikeusministeriöltä. Sama lupamenettely koskee myös erilaisia onnenpelejä.

Arpajaisten toimeenpanomuodot voidaan Norjassa jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat niin sanotut perinteiset arpajaiset, joissa voitonumerot arvotaan vasta tietyn, etukäteen sovitun ajan kuluttua arpajaislipukkeiden myynnin päättymisestä (ettertrukne lotterier). Arpajaislipukkeet ovat numeroituja. Arvonnan suorittaa poliisi. Pienet paikalliset arpajaiset toimeenpannaan useimmiten perinteisinä arpajaisina, mutta myös kansallinen lottopeli toteutetaan perinteisenä arpajaisena.

Toisena ryhmänä voidaan pitää arpajaisia, joissa voitonumerot on arvottu etukäteen (forhåndstrukne lotterier). Tällaisia arpajaisia on Norjassa toimeenpantu vasta vuodesta 1987 lukien. Arpajaislipukkeiden on oltava sellaisia, ettei niiden sisältämiä numeroita pystytä lukemaan ennenkuin ne on paljastettu avaamalla arpa tai raaputtamalla arvan pintaa. Arpajaiset jaetaan tässä ryhmässä revittävillä arvoilla toimeenpantaviin (rive-lodd) sekä raaputettavilla arvoilla toimeenpantaviin (skrapelodd) arpajaisiin. Myös arpoja myyvät laitteet (elektroniske lotteriterminaler) luokitellaan toiseen ryhmään kuuluviksi arpajaisiksi. Etukäteen arvottuja voitonumeroita sisältävien arpojen laatua valvoo Norjan keskusrikospoliisi.

Kolmannen arpajaisryhmän muodostavat erilaiset onnenpelit. Onnenpelit voidaan jakaa kolmeen ryhmään: bingopeleihin, onnenpyörän tai ruletin avulla toimeenpantaviin onnenpeleihin sekä niin sanottujen voittotomaattien (gevinstautomat) avulla toimeenpantaviin onnenpeleihin.

Bingopeliä toimeenpannaan monella eri tavalla. Perinteisen bingon lisäksi bingoa pelataan myös radiossa ja televisiossa sekä bingoautomaateilla. Bingolupaa haetaan po-

liisilta. Bingopeli voidaan toimeenpanna ai-noastaan varojen hankkimiseksi yleishyödylliseen tarkoitukseen. Bingopelin voi kuitenkin toimeenpanna yleishyödyllisen yhteisön puolesta myös yksityinen kaupallinen yritys. Tällöin luvansaannin edellytyksenä on, että yleishyödylliselle yhteisölle tilitetään vähintään 10 prosenttia pelin bruttotuotosta.

Bingopelin toimeenpanoon oikeutettu yhteisö voi saada pääsääntöisesti yhden bingoluvan vuodessa. Yksittäisessä bingopelissä kaikkien voittojen yhteenlaskettu arvo ei saa ylittää 12 000 norjan kruunua. Yhden palkinnon arvo ei saa ylittää 2 500 norjan kruunua.

Onnenpyörällä tai ruletilla toimeenpantavilla arpajaisilla ei ole suurta taloudellista merkitystä. Onnenpyörän avulla toimeenpantavissa arpajaisissa maksimipanos on 2 kruunua ja maksimivoitto 200 kruunua.

Voittoautomaateilla tapahtuvissa onnenpeleissä arvonnin suorittaa erillinen arvontalaitte joko mekaanisesti tai elektronisesti. Voittoautomaatti myös jakaa pelaajien voitot. Voittoautomaatit jaetaan maksuautomaatteihin (utbetalingsautomater) ja tavara-voittoautomaatteihin (varegevinstautomater). Maksuautomaatit antavat voiton rahana ja tavara-voittoautomaateissa voitto annetaan tavarana. Maksuautomaatit voidaan jakaa automaatteihin, jotka antavat rahapalkinnon sekä automaatteihin, jotka antavat voittositteen (verdibevis), jota vastaan voitto lunastetaan. Oikeusministeriö tyyppihyväksyy kaikki voittoautomaatit. Oikeusministeriön esittämän arvion mukaan Norjassa oli vuonna 1996 noin 35 000 voittoautomaattia.

Norjan oikeusministeriö määrittelee onnenpelien panosten ja voittojen maksimimäärät. Maksuautomaattien suurin sallittu panos on 2 kruunua ja suurin sallittu voitto 200 kruunua. Automaattien käytännön operoinnista vastaavat usein sitä varten perustetut erilliset yhtiöt.

Norjassa ei ole kansainvälistä kasinoa. Ravintoloihin saa sijoittaa rulettipöytiä, mutta pelin panokset ja voitot ovat pieniä.

Oikeus- ja poliisiministeriö on antanut toukokuun 11 päivänä 1999 ehdotuksen laiksi arpajaislain muuttamisesta (otprp nr 84, 1998-1999). Ehdotuksen mukaan maahan perustettaisiin erityinen arpajaisvalvontavirasto (Statens Lotteritillsyn). Tällä hetkellä arpajais toiminnan valvonta on jakautunut muun muassa kolmen ministeriön, arpajais toimintaa harjoittavien valtiollisten yh-

teisöjen, erityisen valtion valvontaelimen (Statskontrollen) ja 54 poliisiipiirin kesken. Keskitetyn arpajaisvalvontaelimen perustaminen koetaan välttämättömäksi, koska millään nykyisellä valvontaelimellä ei ole kokonaiskuvaa maan arpajais toiminnasta.

Uuden arpajaisvalvontakeskuksen tehtävänä tulisi olemaan muun muassa ehdotuksen tekeminen arpajais toimintaan liittyvien säästösten laatimiseksi, arpajais toimintaan liittyvät neuvontapalvelut, arpajais ten toimeenpanon yleinen valvonta, toiminnan rekisteröintiin liittyvät tehtävät, erilaisten maksujen keräämiseen ja tilitämiseen liittyvät tehtävät, arpajais toiminnan yleinen kehittäminen, sekä toimintaan mahdollisesti liittyvien haittavaikutusten, esimerkiksi peliriippuvuuden tutkimus ja arviointi. Arpajaisvalvontakeskus myös tarkastaisi ja tyyppihyväksyisi kaikki peli- ja viihdelaitteet ja arvontalaitteet sekä hyväksyisi arpajaisia toimeenpanevat yhteisöt.

Norjan rahapelimarkkinoiden kokonaisarvo oli vuonna 1998 yhteensä 13 miljardia markkaa. Vedonlyönti-, veikkaus- ja raharpapeli en arvo oli noin 4,7 miljardia markkaa. Raha-automaattitoiminnan arvo oli 4,9 miljardia markkaa.

Tanska

Tanskassa järjestäytyneen arpajais toiminnan voidaan katsoa alkaneen jo vuonna 1754.

Arpajais toiminta on sallittu tulojen hankkimiseksi yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Johtava arpajais yhtiö on Dansk Tipstjeneste A/S, jolla on yksinoikeus veikkaus- ja vedonlyöntipeleihin sekä vuoden 1993 alusta pika-arpoihin. Yhtiön toiminnasta säädetään vuonna 1992 annetussa laissa (Lov om Det Danske Klassenlotteri A/S). Veroministeriö myöntää yhtiön toimiluvan ja sen tehtävänä on valvoa yhtiön toimintaa. Toimilupa voidaan myöntää enintään kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Pelaajien pelimaksuista vähintään 65 prosenttia ja enintään 72 prosenttia on kohdistettava voitonjakoon.

Tietyistä peleistä, arpajaisista ja vedonlyönnistä vuonna 1995 annettu asetus (Bekendtgørelse af lov om visse spil, lotterier og vaeddemål) koskee muuta kuin hevos-, koira-, kyyhkyskilpailuihin tai pyöräilyyn liittyvää veikkaus- tai vedonlyöntiä. Asetuksen mukaan veroministeriö myöntää toimiluvan asetuksen soveltamisalaan kuuluiin

muihin arpajais- ja vedonlyöntitoimintoihin. Toimilupa myönnetään yhdelle osakeyhtiömuotoiselle yhteisölle viideksi vuodeksi kerrallaan. Asetuksen mukaan yksinoikeuden omaavan osakeyhtiön osakkeista omistaa valtio 80 prosenttia ja Danmarks Idræts-Forbund sekä Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger kumpikin 10 prosenttia. Yhtiön tuotot käytetään asetuksessa määriteltyihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Radan ulkopuolisesta hevosvedonlyönnistä vastaa yksinoikeudella yhdeksän raviradan vuonna 1991 perustama yritys nimeltään DanToto A/S. Yritys toimeenpanee vedonlyöntiä sekä hevos- että koirakilpailujen tuloksista. Totalisaattoripelejä koskee vuonna 1994 annettu asetus totalisaattoripeleistä Bekendtgørelse af lov om totalisatorspil, jonka mukaan toimilupa pelien toimeenpanemiselle myönnetään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Toimiluvan myöntää veroministeriö. Vuosittaisten pelipäivien enimmäismäärä on rajoitettu toimiluvassa kulloinkin määrättävällä tavalla. Vedonlyöntiin osallistuvien alaikäraja on 18 vuotta.

Valtiolle pelistä suoritettava vero lasketaan päivän pelien perusteella. Hevos- ja koirakilpailujen osalta veron osuus on yksi prosentti voittaja- ja sijoituspelien panossummasta, V5- ja V6-pelien osalta 16 prosenttia pelien panosten määrästä ja muiden pelimuotojen osalta 11 prosenttia panosten määrästä. Muiden vedonlyöntilajien osalta veron suuruus vaihtelee ollen 10-25 prosenttia panosten määrästä.

Suurin osa vedonlyöntipelien tuotosta palautuu pelaajille voitonjaossa. Hevos- ja koirakilpailuissa voitonjakoon käytetään 80 prosenttia pelien panossummasta. V5- ja V6-peleissä voitonjakoon käytetään 59 prosenttia pelien panossummasta sekä vähintään 65 prosenttia muiden yhdistelmäpelien panossummasta. Muiden vedonlyöntilajien osalta voitonjakoon käytetään 65 prosenttia voittaja- ja sijoituspelien panossummasta sekä 60 prosenttia muiden pelimuotojen panossummasta. Voitonjakoon käytettävistä prosenttimääristä on säädetty vuonna 1994 annetussa totalisaattoripelejä koskevassa asetuksessa.

Perinteisiä raha-arpoja myy Det Danske Klassenlotterie.

Kasinotoiminnan mahdollistava laki annettiin 1 päivänä heinäkuuta 1990. Yhteensä 40 yhtiötä, useimmat ulkomaalaisia kasinoyhtiöitä, haki toimilupaa aloittaakseen kasinotoi-

minnan 1 päivänä tammikuuta 1991. Toimilupa myönnettiin kuudelle yhtiölle, joista ensimmäisenä kasinotoiminnan aloitti hollantilainen valtiojohtoinen Holland Casino's Helsingörissä. Saksalaisella Bad Neuenahr Casino Company -nimisellä yhtiöllä on toimilupa Arhusissa ja Alborgissa oleviin kasinoihin. Itävaltalaisella Casinos Austria International -yhtiöllä on toimilupa Vejlessä olevaan kasinoon ja Kööpenhaminassa Hotelli SAS Royalissa olevaan kasinoon. Yhtiö on myös osakkaana HC Andersen Congress Centerin omistamassa kasinossa Odensessa. Helsingörissä toiminut kasino teki konkurssin keuhalla 1993.

Oikeusministeriö myöntää kasinolle toimiluvan. Toimilupa myönnetään enintään 10 vuodeksi kerrallaan. Oikeusministeriö määrää kasinoissa sallitut pelimuodot ja antaa määräyksiä kasinoissa olevien raha-automaattien käytöstä. Pelaajien alaikäraja on 18 vuotta. Pelaajat valokuvataan ja rekisteröidään sekä videokuvataan ilmoittautumisen yhteydessä. Kuvanauhvoja säilytetään kahden kuukauden ajan.

Yhtiöt voivat käyttää kasinotoiminnan tuotot liikeyritysten tapaan omiin tarkoituksiinsa. Yhtiöt maksavat kuitenkin veroa kasinoiden bruttotulosta eli voittojen määrän ylittävistä panosten summasta. Vero on 45 prosenttia, jos kasinon bruttotulo kuukaudessa on alle 4 miljoonaa tanskan kruunua. Jos kasinon bruttotulo ylittää kuukaudessa 4 miljoonaa kruunua, veroa maksetaan 1 800 000 tanskan kruunua sekä 75 prosenttia 4 miljoonaa kruunua ylittävistä tulosta.

Raha-automaatit ovat sallittuja vain kasinoissa. Jokaista perinteistä kasinopeliä kohden saa kasinoissa olla enintään seitsemän raha-automaattia. Raha-automaatin vähimmäispanos on 5 kruunua ja enimmäispanos 20 kruunua. Automaatteja saa sijoittaa vain kasinon sisätiloihin. Kansainväliseen tapaan raha-automaatit voivat olla linkitettyjä.

Raha-automaatit on ennen käyttöön ottamista tarkastettava ja hyväksyttävä valtiollisessa tarkastuslaitoksessa. Raha-automaatteja on tällä hetkellä käytössä 250-300 kappaletta.

Tavaravoittoautomaatteja saa sijoittaa vapaasti liiketiloihin.

Tanskan arpajais toiminnan kokonaisarvo oli vuonna 1993 noin 5,4 miljardia markkaa. Arpajais- ja veikkauspelien arvo oli yhteensä noin 3,8 miljardia markkaa ja vedonlyönti-

pelien noin miljardi markkaa. Kasinoiden nettotuotto yli yhteensä 175,5 miljoonaa markkaa. Bingopelien tuotot olivat noin 322,7 miljoonaa markkaa.

Tanskaan ollaan monien muiden Euroopan maiden mallin mukaisesti perustamassa erillistä arpajaisvalvontaviranomaista.

Iso-Britannia

Isoissa-Britanniassa ensimmäinen arpajais-toimintaa rajoittava laki annettiin vuonna 1710. Säädöksellä määrättiin rangaistavaksi epärehellisyys arpajaistoiminnassa. Vuonna 1826 kiellettiin suuret arpajaiset. Kielto on ollut voimassa vuoteen 1993 saakka.

Voimassaolevassa laissa, Lotteries and Amusement Act vuodelta 1976, kielletään pääsäännön mukaan arpajaiset, mistä sallittavat poikkeukset luetellaan laissa jäljempänä. Nykyiset pelitoimintaa sääntelevät lait ovat The Betting, Gaming and Lotteries Act vuodelta 1963, The Gaming Act vuodelta 1968, The Lotteries and Amusement Act vuodelta 1976 ja National Lottery Act vuodelta 1993.

Isoissa-Britanniassa arpajais- ja pelitoiminta on Lotto-peliä lukuunottamatta vapaata kilpailutoimintaa eikä yksinoikeuksia ole. Perinteisten arpajaisten toimeenpaneminen on kuitenkin sallittua ainostaan yleishyödylliseen tarkoitukseen, eikä perinteistä arpajais-toimintaa tästä syystä veroteta.

Pelitoiminnan valvontaa varten on vuoden 1968 Gaming Actillä perustettu valtakunnallinen arpajaisvalvontaviranomainen The Gaming Board for Great Britain (Gaming Board), joka toimii sisäasiainministeriön alaisuudessa. Gaming Boardin tehtävänä on valvoa kaikkea rahapelitoimintaa. Sen tehtävänä on lisäksi avustaa sisäasiainministeriötä pelitoimintaa koskevissa lainsäädäntöhankkeissa. Säädösten valmistelutyö tapahtuu osittain Gaming Boardissa. Gaming Boardin toimivaltaan kuuluu myös määrätä tarkastajia valvomaan pelipaikkoja ja -laitteita. Gaming Board myös neuvoo ja avustaa poliisia pelitoimintaan liittyvien rikosten tutkimisessa.

Arpajaiset jaetaan perinteisiin arpajaisiin (lottery) sekä lottoon (national lottery). Perinteisiä arpajaisia koskeva lainsäädäntö perustuu The Lotteries and Amusement Actiin. Arpajaisia ei kuitenkaan ole määritelty tässä laissa, vaan oikeuskäytännössä, jossa arpajaisten tunnusmerkkeinä pidetään vastikkeellisuutta ja puhtaasti sattumaan perustuvan voiton mahdollisuutta.

Perinteiset arpajaiset edellyttävät aina lupaa. Luvan myöntää kunta, jos arpajaisten liikevaihto on alle 20 000 punttaa. Luvan liikevaihdoltaan 20 000 punttaa suuremmille arpajaisille myöntää Gaming Board. Arpajaisten liikevaihto ei saa ylittää miljoonaa punttaa. Yksittäisen järjestäjän toimeenpanemien arpajaisten yhteenlaskettu liikevaihto ei saa ylittää 5 miljoonaa punttaa. Paikallisesti toimeenpantavien arpajaisten arpojen yhteenlaskettu myyntiarvo ei saa ylittää 200 000 punttaa eikä suurin voitto saa olla 13 000 punttaa suurempi.

Kansallinen lottopeli aloitettiin vuoden 1994 lopulla. Pelin toimeenpanosta säädetään vuonna 1993 annetussa National Lottery Act -nimisessä laissa. Lottoa koskeva laki sisältää myös muutamia perinteisiä arpajaisia koskevia määräyksiä. Lottopeliä toimeenpanee yksinoikeudella The National Lottery Camelot -niminen yksityinen likeyritys. Pelin tuotoista 50 prosenttia on käytettävä pelin voittosummiin ja 28 prosenttia yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Viisi prosenttia pelin tuotoista käytetään jälleennyymien palkkioihin ja viisi prosenttia peliä toimeenpanevan yrityksen toiminnan katteeksi. Pelistä maksetaan valtiolle 12 prosenttia veroa. Yleishyödyllisiin tarkoituksiin kanavoitavat varat jaetaan viiden taiteiden, kulttuurin ja urheilun alalla toimivan julkisen säätiön kautta. Voittovaroja käytetään myös sellaisiin yleishyödyllisiin kohteisiin, joiden vaihtoehtoinen rahoituslähde olisi julkinen tuki. Kolmen toimintavuotensa aikana lotto on tuottanut verona valtiolle noin 400 miljoonaa punttaa vuodessa eli yhteensä 1,2 miljardia punttaa. Lottopelin valvonnasta vastaa tätä tehtävää varten asetettu viranomais.

Loton ja kansallisen bingon ohella muita valtakunnallisia arpajaisia tai pelejä ei ole. Vedonlyöntitoiminta on kuitenkin hyvin laajamittaista liiketoimintaa ja suurimmilla vedonlyöntitoimistoilla on toimipisteitä ympäri maata.

Vedonlyönti onkin Ison-Britannian suosituin arpajaistoiminnan muoto. Hevoskilpailut ovat olleet vedonlyöntikohteina aina 1600-luvulta lähtien. Alunperin vedonlyönti oli yksittäisten vedonvälittäjien (bookmakers) liiketoimintaa. Nykyisin vedonvälitystoiminnasta vastaavat sitä varten perustetut yhtiöt. Vedonlyöntitoiminta perustuu vuoden 1963 Betting, Gaming and Lotteries Actiin. Suurimmat vedonvälitystoimistot ovat Ladbro-

kes, Coral ja William Hill.

Vedonvälitystoiminta on laajentunut koskemaan myös koirakilpailuja sekä urheilukilpailuja kaikkialla maailmassa. Vetoa voi lyödä myös muista tapahtumista. Hyvin suosituttua on lyödä vetoa muun muassa poliittisten vaalien lopputuloksista. Englantilaiset vedonlyöntitoimistot ovat myös aktiivisesti pyrkineet laajentamaan toimintaansa ulkomailla. Niillä onkin merkittävä asema Belgian ja Hollannin vedonlyöntimarkkinoilla. Iso-Britannia on jalkapalloveikkauksen kotimaa. Pelillä on siellä edelleen vankka suosio.

Myös veikkauspelien järjestäminen on yksityisten yhtiöiden liiketoimintaa. Suurimmat veikkauksyhtiöt ovat Littlewoods ja Vernons Pool.

Toimiluvat veikkaus- ja vedonlyöntitoimintaan myöntää sisäasiainministeriö. Vedonlyönnistä kannettava vero on 6,7 prosenttia liikevaihdosta.

Vuonna 1997 Isossa-Britanniassa oli kaikkiaan 116 pelikasinoa, joista 21 sijaitsi Lontoossa. Useimmat kasinot ovat varsin pieniä klubityyppisiä huoneistoja, joissa on vain muutama ruletti- ja korttipelipöytä.

Kasinotoiminnan harjoittaminen edellyttää lupaa. Toimiluvan pelikasinon pitämiseen myöntää paikallinen tuomioistuintuomareista koostuva lautakunta (licencing magistrate). Luvan saaminen edellyttää myös Gaming Boardin puoltavaa lausuntoa. Kasinoita verotetaan progressiivisesti niiden liikevaihdon perusteella. Tilikautena 1996-1997 rahaa vaihdettiin kasinoissa pelimarkkoihin Gaming Boardin ilmoituksen mukaan 2,6 miljardilla punnalla. Pelien toimeenpanijoille tästä liikevaihdosta jäi tuottona noin 18 prosenttia.

Myös bingopelin toimeenpano on yksityisten liikeyritysten liiketoimintaa. Maassa on noin 850 kaupallista bingohallia, jotka voivat voittoina jakaa myös rahapalkintoja. Bingolupia myönnettiin vuonna 1997 yhteensä 908 pelihallille. Bingohallit järjestävät keran viikossa kansallisen bingokierroksen, jossa päävoittona saadaan jakaa enintään 50 000 punttaa. Bingopelin palautusprosentti on noin 90. Bingopelistä kannettava vero on 10 prosenttia pelin liikevaihdosta. Bingopelin liikevaihto oli tilikaudella 1996-1997 noin miljardi punttaa.

Myös raha-automaattitoiminta on sallittua. Raha-automaatteja on noin 1 200 yrittäjällä kaikkiaan yli 250 000 kappaletta. Laitteita

on kasinoiden ohella huvipuistoissa, bingo-halleissa sekä pubeissa. Kasinoiden ulkopuolella suurin sallittu voitto on tällä hetkellä 6 punttaa. Raha-automaattiteollisuuden kauppiasyhdistys BACTA arvioi, että vuonna 1993 raha-automaatteja pelattiin noin 9 miljardilla punnalla, josta summasta 1,4 miljardia punttaa jäi pelien toimeenpanijoiden tuotoksi.

A lankomaat

Alankomaiden ensimmäiset viralliset arpajaiset lienee järjestetty vuonna 1444 Utrechissa. Arpajaisilla on Alankomaissa varsin pitkä perinne. Vanhimmat yhtäjaksoisesti järjestetyt valtiolliset raha-arpajaiset aloitettiin vuonna 1726. Muut arpajaiset olivat toiseen maailmansotaan asti kiellettyjä.

Vuonna 1964 annetulla arpajais- ja pelilailla (Wet op de kansspelen) sallittiin uusin arpajaispelin järjestäminen. Muun muassa lottopeli aloitettiin tuolloin. Pelin järjestämisestä vastaa yksinoikeudella valtiollinen säätiö Stichting de Nationale Sporttotalisator (SNS). Loton lisäksi arpajais- ja pelilailla sallittiin urheilukilpailujen ja hevoskilpailujen lopputulosta koskeva vedonlyönti, kasinopelit sekä peliautomaatit.

Arpajaisten ja pelien toimeenpaneminen on kiellettyä ilman lupaa. Arpajaislainsäädännön tarkoitus on säännellä ihmisten pelihallua, estää laitton pelitoiminta ja ohjata pelitoiminnan ylijäämää yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Ainoastaan raha-automaattien tuotot voidaan käyttää yksityiseen voitonjakoon. Velaksi pelaaminen on kiellettyä.

Arpajaiset ja onnenpelit määritellään arpajais- ja pelilain 1 §:ssä peleiksi, joissa pelaaja ei yleensä voi merkittävästi vaikuttaa pelin lopputulokseen. Tällä määritelmällä erotetaan arpajaiset ja onnenpelit ja tietoon tai taitoon perustuvat pelit. Tietoon tai taitoon perustuvat pelit eivät ole arpajais- ja pelilaisa kiellettyjä pelejä.

Arpajais- ja pelilaissa arpajaiset jaetaan valtiollisiin arpajaisiin (staatsloterij) ja pika-arpajaisiin (instantloterij). Valtiollisilla arpajaisilla tarkoitetaan arpajaisia, joissa voitonumerot valitaan arpomalla ja joissa vähintään 60 prosenttia osallistumismaksuista käytetään palkintojen hankintaan. Valtiollisten arpajaisten toimeenpanija ei arpajaisten nimestä huolimatta ole valtion omistuksessa. Pika-arpajaisilla tarkoitetaan arpajaisia, joissa voittoarpojen palkinnot määritetään en-

nenkuin osallistumistodistusten liikkeelle laskeminen aloitetaan.

Alankomaissa on myös kaksi muuta pysyvän luvan saanutta arpajaismuotoa, pankkiarpajaiset (bankloterij) ja postinumeroarpajaiset (postcodeloterij). Nykyisin ei enää anneta lupia uusien pysyvien arpajaispelien toimeenpanoon. Uusia lupia annetaan enää vain kertaluontoisten valtakunnallisten tai paikallisten arpajaisten toimeenpanoon.

Oikeusministeriö antaa kaikki arpajaisluvat. Se myös hyväksyy pelinjärjestäjien ohjesäännöt. Myös muilla ministeriöillä on mahdollisuus vaikuttaa luvan myöntämiseen riippuen siitä, mihin tarkoitukseen arpajaisten tuoton on määrätyt menevän. Lupia annetaan ainoastaan yksi kutakin arpajaislajia kohden. Arpajaislupa myönnetään vain, jos toiminnasta saadut tuotot käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen esimerkiksi kulttuurin, urheilun, sosiaalityön, kansanterveyden, kehitysyhteistyön tai ympäristönsuojelun edistämiseen taikka humanitärisen apuun. Arpajais- ja pelilaissa määrätään, kuinka suuri osa pelien tuotoista käytetään mihinkin tarkoitukseen. Arpajaisista saatavat voitot ovat pelaajille tuloverolain alaisia.

Arpajaisten järjestäjät ovat juridisia henkilöitä, useimmiten säätiöitä. Periaatteessa on mahdollista, että lupa myönnetään myös osakeyhtiölle tai muulle yritykselle. Ulkomaisille arpajaisten toimeenpanijoille lupia ei voida myöntää.

Raha-arpajaisten järjestämiseen on oikeutettu vain Algemeine Loterij Nederland, joka järjestää Giro Loterij ja Bank Loterij -pelejä. Yhtiön omistaa valtio. Yhtiön toimintaa ohjaa ja valvoo valtiovarainministeriö.

Vuonna 1995 eri arpajaismuotojen netto-tuotot olivat seuraavat:

Pelimuoto	miljoonaa guldenia
Valtiolliset arpajaiset	157
Pika-arpajaiset	51
Pankkiarpajaiset	83
Postinumeroarpajaiset	218
Sponsoriarpajaiset	21
Yhteensä	530

Arpajaisten ja kaikkien uhkapelien kokonaistuotto oli vuonna 1995 yhteensä noin 711 miljoonaa guldenia eli noin 2 miljardia markkaa.

Vuonna 1975 annetulla lailla mahdollistettiin kasinotoiminta ja vuonna 1986 raha-au-

tomaattitoiminta. Toimilupa kasinotoimintaan on myönnetty vain valtiolliselle säätiölle Nationale Stichting de Casinospelen, joka harjoittaa kasinotoimintaa nimellä Holland Casino's. Alankomaissa on tällä hetkellä 10 laillista kasinoa. Laittomia kasinoita arvelaan olevan useita kymmeniä.

Toimiluvan raha-automaattien käytettävänä pitämiseen myöntää valtiovarainministeriö. Laitteiden sijoituspaikkaluvan myöntää sijoituspaikan kunnallinen viranomainen. Toimiluvan haltijoita on useita satoja. Raha-automaatteja on yleisön käytettävänä yli 48 000 kappaletta. Raha-automaattien pitäminen sallitaan Alankomaissa yksityisille henkilöille ja yrityksille. Myös toiminnasta saadut tuotot menevät yksityiseen voitonjakoon.

Raha- ja muiden peliautomaattien tyyppitarkastuksesta sekä käytön valvonnasta vastaa Verispect bv -niminen laitos.

Luvan hevosvedonlyöntipeleihin myöntää maatalousministeriö. Suurin yksittäinen toimiluvan haltija on vedonlyöntiosakeyhtiö Hippo-Toto B.V. Hippo-Toto B.V:n koko osakekannan omistaa Alankomaiden raha-arpajaisyhdistys, joka on yleishyödyllinen yhteisö. Yksittäisen vedon maksimipanos on 5 000 guldenia. Hevosvedonlyönnin ohjaus ja valvonta kuuluu maatalousministeriölle.

Vuonna 1996 Alankomaihin perustettiin Iso-Britannian mallin mukaisesti toimiva erityinen arpajaisvalvontaelin nimeltään College van toezicht op de kansspelen, jolla on yleistuomivalta kaikkien rahapelien osalta. Uuden arpajaisvalvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa rahapelitoimintaa ja toimia luvanmyöntäjänä kaikilla rahapelisektoreilla. Arpajaisvalvontaviranomainen laatii lisäksi erilaisia raportteja ja harjoittaa tutkimus- ja julkaisutoimintaa rahapelialalla.

Alankomaiden arpajaistoimintojen kokonaisarvo oli vuonna 1993 noin 10,5 miljardia markkaa. Raha-automaattien osuus oli noin 4,7 miljardia markkaa ja raha-arpajaisten sekä loton noin 4 miljardia markkaa. Kasinon osuus oli noin 1,2 miljardia markkaa, vedonlyöntipelien 372 miljoonaa markkaa sekä bingon 293 miljoonaa markkaa.

Ranska

Ranskan arpajaislainsäädännön perustan voidaan sanoa olevan vuoden 1804 Code Civil -sääöksessä. Arpajaisia on pidetty yhteiskunnan kannalta vaarallisina ja epämoraa-

saantosuojaa. Vuonna 1836 annetulla rikoslilla (Code Pénal) säädettiin kaikki arpajais-toiminta rangaistavaksi. Poikkeuksen muodostivat pienet paikalliset arpajaiset, jotka saatiin järjestää kuvernementin prefektin luvalla yleishyödyllisten tarkoitusten edistämiseksi. Sittemmin on arpajaisia koskevasta yleisestä kiellosta tehty lukuisia poikkeuksia. Hevosvedonlyönti sallittiin vuonna 1891, kasinot 1907, valtiolliset arpajaiset 1933 ja peliautomaatit 1988.

Ylivoimaisesti suosituin pelimuoto on hevosvedonlyönti. Hevosvedonlyöntitoimintaa on oikeutettu harjoittamaan vain yksi järjestö Pari Mutuel Urbain (PMU), jonka jäseninä ovat Ranskan ravi- ja hevoskilparadat. PMU:n noin 33 miljardin markan liikevaihto on noin puolet Ranskan rahapeliä kokonaisvaihdosta.

Valtiollinen arpajaisyhtiö La Française des Jeux järjestää yksinoikeudella lottopeliä ja muita valtakunnallisia veikkaus- ja arpajaispelejä. Paikalliset kansalaisjärjestöt voivat toimeenpanna arpajaisia varojen hankkimiseksi aatteellisten sekä kulttuuri- ja urheiluhankkeiden edistämiseksi.

Ranskassa kasinoiden sallittavuutta on perusteltu turismilla. Kasinopaikkakunnan asukkailla ei ole oikeutta pelata kasinossa. Vastaavia määräyksiä löytyy myös Itävallassa ja Saksasta. Toimiluvan myöntää oikeusministeriö. Ranskassa on tätä nykyä noin 150 yksityisen yrityksen ylläpitämää kasinoa. Kasinot ovat pääasiassa rannikkoseuduilla ja suurissa turistikohteissa.

Raha-automaattien käytettävänä pitäminen oli vuoteen 1988 asti kokonaan kielletty. Arpajaisia koskevan yleisen kiellon poikkeuksena sallittiin raha-automaattien käytettävänä pitäminen vain kasinoille.

Saksa

Saksan arpajaistoiminnan sääntely perustuu niin sanottuun alueperiaatteeseen (Regionalprinzip) ja tapahtuu pääasiassa osavaltiotasolla. Jokainen osavaltio voi laajasti itse päättää arpajaisten toimeenpanemisesta omalla alueellaan. Järjestelmää voidaan lähinnä kuvata alueelliseksi yksinoikeusjärjestelmäksi, jossa toimiluvan saaneilla pelien järjestäjillä on oikeus toimia ainoastaan sillä alueella, joka niille on osoitettu toimiluvassa. Arpajaistoimintojen verotuksesta säädetään myös osavaltioittain.

Joissakin osavaltioissa arpajais- ja rahape-

litoiminta on järjestetty puhtaasti yksinoikeuspohjalta, joissain osavaltioissa toimintaa harjoitetaan vapaassa kilpailutilanteessa. Esimerkkinä yksinoikeuteen perustuvista oikeusjärjestyksistä voidaan mainita Nordrhein-Westfalenin osavaltio, jossa arpajaisten toimeenpanoon vaaditaan lupa. Luvan antaa osavaltion sisäministeri, hallintopiirin korkein viranomainen (ns. Regierungspräsident) tai paikallinen poliisiviranomainen. Luvan antaminen edellyttää, että arpajaisten toimeenpanoon on riittävä julkinen tarve ja että arpajaisten tuotto käytetään yleisesti hyväksyttävään tarkoitukseen sekä että arpajaisten tuotto, jaettava voitto ja kustannukset ovat järkevässä suhteessa toisiinsa. Lisäksi luvan antaminen edellyttää, että arpajaisten toimeenpanija voi taata, että arpajaiset toteutetaan hyvässä järjestyksessä ja että voitto käytetään suunniteltuun tarkoitukseen.

Kaikilla osavaltioilla on oma pelikasinolainsa. Pelitoiminnan säännökset ovat varsin yksityiskohtaisia ulottuen toimilupaan oikeutettujen määrittelystä aina aukioloaikoja sekä ikärajoja koskeviin määräyksiin saakka. Kasinotoiminta on voimakkaassa kasvussa. Saksassa on tällä hetkellä 32 kansainvälistä kasinoa.

Liittovaltiopäivien tehtävänä on säätää hevosvedonlyönnistä ja kasinoiden ulkopuolella tapahtuvasta raha-automaattitoiminnasta. Vuodelta 1922 oleva Rennwett- und Lotterigesetz sisältää määräyksen, jonka mukaan toimilupa totalisaattoripeliä varten saadaan antaa vain hevosurheilua ja hevoskasvatusta harjoittaville yhteisöille. Luvan myöntää liittovaltion hallitus. Hevosvedonlyöntitoiminnan valvonnasta vastaa maatalousministeriö. Totalisaattoripelin osuus hevospelimarkkinoista on noin 80 prosenttia. Hevospelien osuus Saksan pelimarkkinoista on vain noin 8 prosenttia, koska Saksassa ei ole sallittu valtakunnallista hevospeleä.

Raha-automaattitoimintaa koskeva Gewerbeordnung annettiin vuonna 1962. Raha-automaattien käytettävänä pitäminen maksua vastaan on sallittua kasinoiden ohella vain baareissa ja erityisissä pelihalleissa. Toimiluvan myöntää ehdot täyttävälle hakijoille kunnallinen viranomainen.

Kasinoiden ulkopuolella pidettävät peliautomaatit on ennen käyttöönottamista tarkastettava ja hyväksyttävä valtiollisessa tarkastuslaitoksessa (Physikalisch-Technische Bundesanstalt). Raha-automaatteja saa paikkaa kohden sijoittaa vain 10 kappaletta. Raha-

automaateille on asetettu muun muassa seuraavia määräyksiä:

- voittomahdollisuuden on oltava yhtäläisen jokaisessa pelissä
- automaatin tulee olla siten rakennettu ja toimiva, ettei pelaajalla ole mahdollisuutta muuttaa voitonsaannin todennäköisyyttä
- jokaisen pelin on kestettävä vähintään 15 sekuntia
- takaisinpelaamisprosentin on oltava vähintään 60
- suurin panos ei saa ylittää 50 pfennigia ja suurin voitto ei saa ylittää kolmea D-markkaa.

Saksan arpajaismarkkinat ovat maailman viidenneksi suurimmat. Sen edellä ovat vain USA, Espanja, Ranska ja Iso-Britannia. Osavaltiot ovat antaneet myös sellaisia toimilupia, jotka oikeuttavat arpajaisyhtiöt toimimaan usean osavaltion alueella. Yhdentoista osavaltion alueella toimivat 13 arpayhtiötä ovat muodostaneet ryhmittymän, joka hallitsee noin 65 prosenttia Saksan arpajaismarkkinoista. Jokainen arpayhtiö järjestää vuosittain kahdet raha-arpajaiset. Arpajaisten suosio perustuu suuriin päävoittoihin ja suureen todennäköisyyteen saada sijoitettu panos voittona takaisin.

Arpajaisyhtiöiden välillä vallitsee kilpailutilanne. Toisaalta saksalaiset arpayhtiöt ovat pyrkineet saamaan markkinaosuuksia ulkomailta. Voimakkainta markkinointia ovat harjoittaneet Süddeutsche Klassenlotterie sekä Nordwestdeutsche Klassenlotterie -nimiset arpayhtiöt, jotka ovat kirjeitse myyneet arpojaan myös Suomessa.

Saksan arpajaismarkkinoiden kokonaisarvo oli vuonna 1993 noin 58,3 miljardia Saksan markkaa. Vedonlyöntipelien osuus oli noin 41,2 miljardia Saksan markkaa, raha-arpojen noin 7,1 miljardia Saksan markkaa ja raha-automaattien noin 6,9 miljardia Saksan markkaa. Kasinoiden puhdas tuotto oli noin 3,1 miljardia Saksan markkaa.

Belgia

Rahapeleistä säädetään Belgiassa vuonna 1851 annetulla arpajaislailla, rikoslaila sekä vuonna 1902 annetulla rahapelilailla.

Arpajaisilla tarkoitetaan rikoslain mukaan kaikkea sellaista yleisölle tarjottua toimintaa, jossa on mahdollisuus rahaa vastaan saada sattumaan perustuvia voittoja. Arpajaisten toimeenpano kielletään periaatteessa vuoden 1851 arpajaislain 1 §:ssä. Arpajaisten kiel-

tämisestä huolimatta arpajaisten järjestäminen on sallittua viranomaisen antamalla luvalla, jos toiminnasta saatavat varat käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen.

Vuoden 1902 arpajaislaissa kielletään arpajaisten toimeenpano liikevoiton tavoittelumiseksi. Laissa ei määritellä arpajaisten käsitettä, mutta pelejä, joissa pelaajille ei ole luvassa muuta aineellista etua kuin lisää peliaikaa tai uusi peli, ei pidetä rikoslaisissa tarkoitettuina arpajaisina. Arpajaisista annettua lakia ei myöskään sovelleta peleihin, jotka edellyttävät taitoa tai tällaisia pelejä koskevaan vedonlyöntiin.

Belgiassa arpajaiset jaetaan yhteiskunnallisesti vaarallisiin ja vaarattomiin. Yhteiskunnallisesti vaarattomina pidetyistä pelilaitteista laaditaan luettelo, joka viimeksi on vahvistettu vuonna 1975 tehdyllä kuninkaan päätöksellä. Yhteiskunnallisesti vaarallisina pidetään peliautomaatteja, joilla katsotaan olevan erityisen orjuuttava vaikutus niiden pelaajaan. Yhteiskunnallisesti vaarallisina pidetään esimerkiksi sellaisia peliautomaatteja, joissa on lyhyt peliaika, joita on mahdollista pelata yhä uudelleen sekä sellaisia, joissa on suuret voitot tai voittomahdollisuudet ja pienet panokset. Esimerkiksi raha-automaatit ovat edellä mainittujen ominaisuuksiensa vuoksi säännösten mukaan kokonaan kiellettyjä Belgiassa.

Valtakunnallisten arpajaisten toimeenpano-oikeus on annettu yksinoikeudella erityiselle valtakunnallisten arpajaisten järjestäjälle (Nationale Loterij). Nationale Loterij'n toiminnan tuotto käytetään suoraan yleishyödyllisiin kohteisiin ja valtion menoihin.

Belgiassa voimassa oleva oikeus kieltää uhkapelaamisen kokonaan. Tästä huolimatta maassa toimii kahdeksan kasinoa, jotka ovat saaneet toimintaansa hyväksynnän paikallisilta viranomaisilta.

Belgiassa valmistellaan parhaillaan uutta arpajaislakia, jolla on tarkoitus säännellä myös pelikasinotoimintaa. Lailla on myös tarkoitus perustaa erillinen arpajaisvalvontaviranomainen.

Slovenia

Yritystoiminta Sloveniassa vapautettiin ja yksityisomistus sallittiin vuonna 1991 annetussa Slovenian tasavallan perustuslaissa. Rahapelitoiminnasta säädetään Slovenian tasavallan pelilaissa, joka on annettu vuonna 1995.

Arpajaisten toimeenpano edellyttää lain mukaan toimitilua, jonka myöntää hallitus. Arpajaistoimintaa valvoo valtiovarainministeriö. Valtiovarainministeriön alaisuudessa toimii erityinen arpajaisvalvontaviranomainen, jonka englanninkielinen nimi on State Office for Gaming Supervision.

Satunnaisesti järjestettävien arpajaisten toimeenpano on sallittua slovenialaisille rekisteröidyille yleishyödyllisille yhteisöille. Pysyvien arpajaisten toimeenpano on sallittua sellaisille Sloveniassa rekisteröidyille osakeyhtiöille, joilla on toimipiste Sloveniassa. Tällaisen yhtiön osakkeenomistajina voivat olla ainoastaan kotimaiset oikeushenkilöt. Yksityiset henkilöt saavat omistaa arpajais-toimintaa harjoittavien yhtiöiden osakekannasta enintään 20 prosenttia. Yhtiöiden tuotot on käytettävä urheilu- tai vammaisjärjestöjen tai muiden yleishyödyllisten yhteisöjen toiminnan rahoittamiseen.

Sloveniassa kasinotoiminnalla on pitkä historia. Ensimmäinen pelikasinio perustettiin vuonna 1913. Tänä päivänä Sloveniassa on kymmenen viiden eri yhtiön omistamaa kasinoa. Kasinot työllistävät Sloveniassa yli 2 000 ihmistä. Vuonna 1996 kasinoissa kävi yli 2,5 miljoonaa ihmistä ja kasinotoiminnan tuotto oli noin 250 miljoonaa Saksan markkaa. Kasinotoiminta on sallittua sellaisille Sloveniassa rekisteröidyille yrityksille, joilla on toimipiste ainoastaan Slovenian alueella. Kasinotoimintaa harjoittavan osakeyhtiön osakkeenomistajina voivat olla ainoastaan kotimaiset oikeushenkilöt. Käytännössä kasinotoimintaa toimeenpanevat yritykset ovat kokonaan valtion ja kuntien omistuksessa.

Sloveniassa on arviolta noin 1 000 kasinoiden ulkopuolella sijaitsevaa raha-automaattia, jotka sijaitsevat useimmiten baareissa. Kasinoissa raha-automaatteja on arviolta 1 800 kappaletta.

Puola

Puolan uusi onnenpelejä ja vedonlyöntiä koskeva laki on annettu vuonna 1992. Laissa määritellään arpajaisiksi kaikki sellaiset pelit, joiden voittona on rahaa tai tavaraa ja joissa lopputulos määräytyy puhtaasti sattuman perusteella. Lain soveltamisalaan kuuluvat myös erilaiset rahapanoksin pelattavat korttipelit. Laissa määritellään arpajaisiksi myös niin sanotut markkinointiarpajaiset eli erilaisten tuotteiden myynnin edistämiseksi toimeenpannut arpajaiset.

Arpajaisten yleinen valvonta kuuluu valtiovarainministeriölle. Valtiovarainministeriö tekee tulkintatapauksissa päätöksen siitä, kuuluuko jokin peli arpajaislain soveltamisalaan.

Erilaisten numeropelien ja loton toimeenpano on sallittu yksinoikeudella valtion kokonaan omistamalle Polski Monopol Loteryjny -nimiselle yhtiölle. Monopolin valvonta kuuluu erityiselle talousministerille, jonka tehtävänä on yhteistyössä valtiovarainministerin kanssa huolehtia muun muassa arpajaisten toimeenpanoon tarvittavien, valtion kokonaan omistamien osakeyhtiöiden perustamisesta. Lottopelien liikevaihto vuonna 1996 oli vajaat 1,7 miljardia Suomen markkaa.

Arpajaislaissa tarkoitettua vedonlyöntiä, rahavoittoja antavaa bingoa sekä erilaisia rahapanoksin pelattavia korttipeljä voivat toimeenpanna vain Puolassa sijaitsevat osakeyhtiöt, joiden osakkeenomistajina on ainoastaan puolalaisia yksityis- tai oikeushenkilöitä. Myös raha-automaattien käytettävänä pitämiseksi asetetaan samat edellytykset. Toiminnot ovat luvanvaraisia.

Muiden arpajaisten, tavaravoittoja sisältävien bingojen ja markkinointiarpajaisten toimeenpano on luvanvaraisesti sallittua luonnollisille henkilöille sekä erilaisille oikeushenkilöille. Toimilupa voidaan myöntää enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Arpajaisten ja tavaravoittoja sisältävien bingojen tuotot on käytettävä luvassa määrättyihin puhtaasti yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Valtiovarainministeriö antaa luvat arpajaislaissa tarkoitettuihin arpajaisiin. Valtiovarainministeriö voi asetuksella määrätä, että luvan myöntäjänä toimii paikallisesti toimeenpantavissa arpajaisissa myös verotomisto. Luvan saanut yhteisö joutuu tallettamaan valtiolle toiminnan luonteesta riippuvan, laissa määritellyn vakuuden yhteisöä vastaan mahdollisesti nostettavien vahingonkorvaus-, verotus-, ynnä muiden kanteiden varalta. Vakuus voi olla vakuutusyhtiön antama jälleenvakuutustodistus, pankkitakaus, rahatalletus tai kiinnitys yhteisön kiinteään omaisuuteen.

Rahavoitoin pelattavan bingojen toimeenpanemista varten tarkoitettu bingo halli saadaan perustaa kaupunkieihin, joissa on vähintään 100 000 mutta enintään 200 000 asukasta. Kaupunkieihin, joissa on vähintään 200 000 mutta enintään 400 000 asukasta, saadaan perustaa kaksi bingo hallia. Laissa

määritelty maksimimäärä eli seitsemän bingohallia saadaan perustaa kaupunkeihin, joissa on yli miljoona asukasta. Valtiovarainministeriö voi tietyissä perustelluissa erityistapauksissa myöntää poikkeuksia edellä mainittuihin bingohallien perustamista koskeviin rajoituksiin. Bingohallia koskeva toimilupa on voimassa kuusi vuotta. Puolassa on 18 bingohallia, joiden liikevaihto vuonna 1996 oli 86,4 miljoonaa Suomen markkaa.

Rahapanoksin pelattavat korttipelit ovat sallittuja ainoastaan kasinoissa. Kasinon perustamiseen voidaan myöntää lupa sellaisessa kaupungissa, jossa on 250 000-350 000 asukasta. Kaupunkiin, jossa on yli 350 000, mutta alle 500 000 asukasta, saadaan perustaa kaksi kasinoa. Yli 500 000:n, mutta alle miljoonan asukkaan kaupunkiin saadaan perustaa kolme kasinoa ja yli miljoonan asukkaan kaupunkiin voidaan perustaa laissa määritelty maksimimäärä eli viisi kasinoa. Valtiovarainministeriö voi tietyissä perustelluissa erityistapauksissa myöntää poikkeuksia edellä mainittuihin kasinoiden perustamisrajoituksiin. Kasinolle myönnetty toimilupa on voimassa kuusi vuotta. Puolassa on 19 kasinoa, joiden liikevaihto vuonna 1996 oli 906 miljoonaa Suomen markkaa.

Sisään pääsy kasinoon on kielletty alle 18-vuotiailta. Kaikki kasinoiden asiakkaat on rekisteröitävä kasinotoimintaa harjoittavan yhtiön kustannuksella. Näin syntyvän rekisterin käyttöoikeus on sallittu yksinomaan valtiovarainministeriölle, tuomioistuimille ja virallisille syyttäjille. Sisään pääsystä kasinoon peritään maksu, joka menee veronluonteisena maksuna valtiolle.

Raha-automaattien asettaminen yleisön käytettäväksi on sallittua ainoastaan kasinoissa, joissa niitä saa olla korkeintaan 30 kappaletta sekä erityisissä raha-automaattihalleissa, joissa niitä saa yhdessä hallissa olla 15-17 kappaletta. Sisään pääsy raha-automaattihalleihin on kielletty alle 18-vuotiailta.

Raha-automaattihallin perustamiseen voidaan myöntää lupa sellaisessa kaupungissa, jossa on vähintään 50 000 ja enintään 100 000 asukasta. Kaupunkiin, jossa on yli 100 000 ja enintään 200 000 asukasta, saadaan perustaa kaksi raha-automaattihallia. Kaupunkiin, jossa on yli miljoona asukasta, saadaan perustaa laissa määritelty maksimimäärä eli seitsemän raha-automaattihallia. Valtiovarainministeriö voi tietyissä perustel-

luissa erityistapauksissa myöntää poikkeuksia edellä mainittuihin raha-automaattihallien perustamista koskeviin rajoituksiin. Raha-automaattihallille myönnetty toimilupa on voimassa kolme vuotta. Raha-automaattihalleja on Puolassa 97 kappaletta. Hallien liikevaihto vuonna 1996 oli 469 miljoonaa Suomen markkaa.

Kasino- ja raha-automaattihallitoimintaan voidaan myöntää lupa myös puolalaisilla valtamerialuksilla ja matkustajalautoilla sillä edellytyksellä, että pelejä toimeenpannaan ainoastaan matkan aikana. Pelien toimeenpano on kiellettyä koko aluksen satamassa oloajan sekä puoli tuntia ennen satamaan saapumista ja puoli tuntia sen jälkeen kuin alus on lähtenyt satamasta.

Valtiovarainministeriö vahvistaa arpajaislaissa määriteltyjen onnenpelien ja vedonlyöntipelien säännöt. Pelien säännöissä on muun muassa aina määriteltävä missä ajassa voitot maksetaan. Minimivoiton on aina oltava peliin osallistumisesta perittävää vastiketta suurempi. Voittojen kokonaisarvon on oltava vedonlyöntipeleissä ja rahavoitoin pelattavissa bingopeleissä vähintään 50 prosenttia pelipanosten määrästä ja raha- ja tavara-arpajaisissa vähintään 30 prosenttia arpojen kokonaismäärästä.

Valtiovarainministeriö vahvistaa asetuksella onnenpelien ja vedonlyöntipelien toimeenpanossa noudatettavat yleiset ehdot, raha-automaattien ja muiden peliautomaattien yleisön käytettäväksi asettamista koskevat yleiset ehdot sekä rahavoitoin pelattavassa bingopelissä käytetyt pelilipukkeet. Arpajaisen mainonta on Puolassa kiellettyä.

Puolassa arpajaistoimintojen yleinen valvonta kuuluu valtiovarainministeriölle. Ministeriö voi asetuksella delegoida valvonta-tehtäviään paikallisille verovirastoille tai -toimistoille. Valtiovarainministeriön on vuosittain laadittava arpajaislain soveltamista ja sen valvontaa koskeva raportti parlamentin alahuoneelle. Valtiovarainministeriöön on vuonna 1991 perustettu erityinen arpajaisyksikkö, jonka palveluksessa on 16 viranhaltijaa. Arpajaisyksikkö toimii varavaltiovarainministerin valvonnassa ja ohjauksessa.

Puolassa toimeenpantujen arpajaisen yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 1996 oli 3,3 miljardia Suomen markkaa.

Unkari

Unkarin ensimmäinen arpajaisia ja hevos-

vedonlyöntiä koskeva laki annettiin vuonna 1947. Nyt voimassa oleva laki on vuodelta 1991. Laissa arpajaiset määritellään osittain tai kokonaan sattumaan perustuvaksi toiminnaksi, johon osallistutaan vastiketta vastaan rahanarvoisen voiton saamiseksi. Lupa arpajaisien toimeenpanoon voidaan myöntää laissa asetetuin edellytykset. Suunniteltu toiminta ei saa vaarantaa yleistä moraalista, turvallisuutta tai nuorten- ja lastenkasvatuksellisia päämääriä. Käytännössä valtaosa arpajais-toiminnoista on Unkarissa sallittu yksinoikeudella valtion kokonaan omistamalle yhtiölle.

Pelitoiminnan tuotot on käytettävä yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Tuotoista noin 30 prosenttia käytetään kulttuuri- ja urheilutoimintaan, loput suunnataan yleisen turvallisuuden parantamiseen, lastenjärjestöille ja muihin hyväntekeväisyystarkoituksiin.

Arpajaiset, joihin arpajaislakia sovelletaan, ryhmitellään laissa veikkauspeleihin, peleihin, jotka eivät ole veikkauspelejä, raha-automaatteihin ja vedonlyöntiin.

Veikkauspelejä ovat pelit, joissa pelaaja veikkaa tiettyä numeroa tai numeroyhdistelmää, merkkiä tai kuviota. Veikkauspelejä ovat myös sellaiset pelit, joissa pelaaja arvontaan osallistuakseen ostaa numeron, numerosarjan tai muun arvontaan osallistuvan tunnusmerkin sisältävän kupongin, lipukkeen tai arvan. Laissa mainitaan veikkauspeleinä Bingo, Keno ja Jokeri -nimiset pelit. Veikkauspelien toimeenpano edellyttää lupaa.

Laissa määritellään veikkauspeleihin kuuluviksi myös erilaiset markkinointiarpajaiset. Markkinointiarpajaisina pidetään toimintaa, jossa tavarat tai palvelut ostaja osallistuu tuotteiden markkinoinniseksi toimeenpantavaan arvontaan, jonka palkintona on tavara tai palvelu. Markkinointiarpajaiset saa toimeenpanna tavaroita tai palveluja pysyvästi tarjoava henkilö tai yritys. Markkinointiarpajaisien toimeenpano ei edellytä lupaa.

Unkarin arpajaislain mukaan veikkauspelejä eivät ole sellaiset pelit, joissa vastike pelaamisesta kerätään automaattisesti rahalukon avulla. Tällaisten pelien erään alaryhmän muodostavat raha-automaatit, jotka määritellään laissa mekaanisesti tai elektronisesti käytettäväksi pelilaitteiksi, joiden vastiketta vastaan tapahtuvasta käyttämisestä voi saada rahavoiton. Arpajaisvalvontaviranomainen päättää tulkitilanteissa, onko jotakin laitetta pidettävä raha-automaattina. Raha-automaatit jaetaan edelleen kahteen luokkaan, ensimmäisen ja toisen luokan ra-

ha-automaatteihin. Jako tapahtuu laissa määritettyjen panosten ja voittojen suuruutta sääntelevien kriteerien perusteella. Ensimmäisen luokan raha-automaatteja on markkinoilla noin 3 300 kappaletta ja toisen luokan automaatteja noin 40 kappaletta.

Raha-automaattien asettaminen yleisön käytettäväksi edellyttää lupaa. Luvan myöntää arpajaisvalvontaviranomainen. Toiminta sallitaan ainoastaan tätä tarkoitusta varten perustetuille osakeyhtiöille. Raha-automaattitoiminta on sallittua vain kasinoissa tai pelihalleissa. Yhteen kasinoon tai pelihalliin lupa voidaan myöntää ainoastaan yhdelle yhteisölle. Yhdessä kasinossa saa olla enintään 200 raha-automaattia. Raha-automaattitoimintaa koskevassa luvassa määrätään pelihallin tai kasinon sijainti, annetaan sen toimintaa ja toiminnan valvontaa koskevia muita ehtoja ja määritellään raha-automaattien sallittu enimmäismäärä kyseisessä pelihallissa tai kasinossa. Luvassa annetaan myös pelipanosten keräämistä ja kontrollia sekä panosten ja voittojen suuruutta koskevat määräykset.

Alankomaiden mallin mukaisesti Unkarissa on toteutettu automaattien ennakkotarkastusmenettely. Kaikki raha-automaatit on varustettava alkuperämerkinnällä ja ne on hyväksyttävä ennakkotarkastusviranomaisella. Unkari ei hyväksy muiden valtioiden viranomaisten tai laitosten suorittamia ennakkotarkastuksia. Rahaliikenteen valvontaa varten kaikki automaatit on lisäksi varustettava valvontalaitteilla.

Unkarilainen kasinotoiminta on alkanut jo vuosisadan vaihteessa. Vuodesta 1928 aina toiseen maailmansotaan saakka Budapestissa toimi amerikkalaisen yhtiön omistama kasino. Pelitoiminta oli sallittua, vaikkei sitä koskevaa lainsäädäntöä ollutkaan.

Laillinen kasinotoiminta aloitettiin 1980-luvun alussa. Aluksi pelaaminen kasinoissa oli mahdollista vain ulkomaalaisille ja vain Saksan markkoilla tai USA:n dollareilla. Vasta vuonna 1993 perustettiin ensimmäiset unkarilaisillekin avoimet kasinot. Tällä hetkellä Unkarissa on noin 20 kasinoa, joissa pelien toimeenpano on sallittua yksinomaan maan omalla valuutalla. Lupa kasinotoimintaan voidaan myöntää tätä tarkoitusta varten perustetulle osakeyhtiölle, jonka pääoma on vähintään 50 miljoonaa forinttia.

Pelihalleihin ja kasinoihin on sisäänpääsy kielletty alle 18-vuotiailta. Pelihallien ja kasinoiden tulee sijaita vähintään 200 metrin

päässä kirkoista, koulutuslaitoksista, lastentarhoista, nuorisotaloista tai terveystaloksista. Kasinotoimintaa saa harjoittaa yksinomaan suljetussa liiketilassa, jossa ei harjoiteta mitään muuta liiketoimintaa kuin kasinon toimintaan kiinteästi liittyviä palveluja. Arpajaisvalvontaviranomainen hyväksyy lupaa antaessaan kasinossa sallittavat pelilaitteet ja pelit, vahvistaa pelien säännöt sekä määrää korkeimmat sallitut panokset ja voitot. Valvontaviranomainen tekee kaikki kasinon turvallisuutta ja valvontaa koskevat päätökset sekä määrittelee kasinon henkilökunnan kelpoisuusehdot. Laissa on nimenomaisesti mainittu, että kasinon henkilökunta ei saa vastaanottaa juomarahoja.

Vedonlyönti määritellään laissa peliksi, jossa arvataan jotain tulevaisuudessa tapahtuvaa. Vedonlyöntiä saa toimeenpanna tätä tarkoitusta varten perustettu osakeyhtiö, jonka pääoma on vähintään 50 miljoonaa forinttia. Toimilupa voidaan myöntää korkeintaan viidelle osakeyhtiölle yhtäaikaaisesti. Toimilupa voidaan myöntää korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan.

Unkarin lainsäädäntö kieltää maan rajojen sisällä tapahtuvan ulkomaisen arpajaistoiminnan. Myös ulkomaisten arpajaisten mainonta tai muu myynninedistäminen on kiellettyä.

Laissa on asetettu erisuuret kiinteät sakorangaistukset arpajaislain eri määräysten rikkomisesta. Laissa on myös maininta siitä, että 50 prosenttia näistä sakoista muodostuvista varoista on käytettävä arpajaistoimintojen valvonnan rahoittamiseen.

Arpajaisten yleinen valvonta kuuluu valtiovarainministeriölle ja sen alaisuudessa toimivalle erityiselle kansalliselle valvontaviranomaiselle nimeltään Szerencsejáték Felügyelet. Arpajaisvalvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa ja ohjata rahapelitoimintaa koko maassa. Valvontaviranomainen määrittelee kiistatilanteissa, mitkä toiminnat kuuluvat arpajaislain soveltamisaan ja myöntää kaikki arpajaisluvut. Lisäksi arpajaisvalvontaviranomainen vahvistaa pelien toimeenpanon yleiset ehdot ja pelien säännöt sekä suorittaa erinäisiä tilastointitehtäviä. Pelien toimeenpano on sallittua ainoastaan luvanhakijan arpajaisvalvontaviranomaiselle etukäteen toimittaman pelisuunnitelman mukaisesti.

Arpajaisvalvontaviranomainen toimii valtiovarainministeriön alaisuudessa ja sen johtajan nimittää valtion hallitus. Valvontavi-

ranomainen sijaitsee Budapestissä, mutta sillä on lisäksi neljä alueellista toimistoa.

Unkarin arpajaisvalvontaviranomaisen ilmoituksen mukaan raha-automaattien, veikkauspelien ja vedonlyönnin myyntitulot vuonna 1996 olivat 302 miljoonaa USA:n dollaria.

2.3. Nykytilan arviointi

Voimassa oleva arpajaislainsäädäntö on osittain vanhentunut ja hajanainen. Arpajaisten toimeenpanoa, tuotonjakoa ja verotusta koskevia säännöksiä sisältyy lähes 30 säädöksen. Monet nykyiset säännökset ovat säädöshierarkisesti väärällä tasolla. Arpajaislain nojalla annetuissa säädöksissä on sellaisia yksilön ja yhteisön oikeuksien kannalta keskeisiä säännöksiä, jotka tulisi nykyisin noudatettavien sääntelyperiaatteiden mukaan antaa lailla.

Arpajaislaki on puitelaki, joka sisältää laajan valtuuden säätää asetuksella arpajaistoiminnalla saatujen varojen ja niistä myönnettujen avustusten käytön valvonnasta sekä lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. Asetuksissa määritellään eri arpajaisten toimeenpanomuodot. Näin ollen lain soveltamisala tulee osittain tosiasiallisesti määritellyksi lain nojalla annetuilla asetuksilla. Lain ja asetusten säännökset ovat osittain päällekkäisiä.

Arpajaislainsäädännössä lähtökohtana on ollut, ettei arpajaisten toimeenpanemista tulojen hankkimiseksi ole pidetty sellaisena elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna hyvän tavan mukaisena ansion hankintatapana, että sitä olisi voitu pitää elinkeinona. Arpajaislainsäädännön lähtökohtana on lisäksi ollut se periaatteellinen kanta, että tulojen hankkiminen ihmisten pelihaluja hyväksi käyttäen sallitaan ainoastaan rajoitetusti ja yksinomaan varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muun aatteellisen toiminnan tukemiseen.

Arpajaislaissa omaksuttu periaate ei ole täysin toteutunut. Eräin asetuksella säädetyn edellytyksin on Raha-automaattiyhdistykselle annetun yksinoikeuden ulkopuolella voitu pitää yleisön käytettävänä maksua vastaan sellaisia peliautomaatteja ja muita pelilaitteita, joista pelaaja on voinut saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Sääntely on mahdollistanut tulojen hankki-

misen edellä mainituilla tavaravoittoauto-maateilla vain tietyille elinkeinonharjoittajille.

Vaikka toimintaa onkin säännöksiin rajoitettu, sääntelyn ei voida katsoa olevan risti-riidassa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, jäljempänä perustamissopimus, 12 artiklassa säädetyn syrjimättömyysperiaatteen kanssa, koska rajoitukset koskevat yhtäläisesti sekä Suomen kansalaisia ja suomalaisia oikeushenkilöitä että jäsenvaltioiden kansalaisia ja oikeushenkilöitä.

Nykyinen sääntely on jättänyt osittain tulkinnanvaraiseksi sen, onko eräiden arpajais-ten katsottava kuuluvan arpajaislain soveltamisalaan vai onko kysymys muusta taloudellisesta toiminnasta. Tulkinnanvaraisuudet ovat useimmiten koskeneet niin sanottuja markkinointiarpajaisia ja raha-automaattien käytettävänä pitämistä.

Liikemyritysten markkinointikampanjoihin sisältyy arpajaisien kaltaisia toimintoja. Tulkinnanvaraisuus koskee näihin arpajaisiin osallistumisen maksullisuutta. Jos osallistuminen on ollut mahdollista maksullisen vaihtoehdon ohella myös maksuttomasti, toiminnan ei ole katsottu kuuluvan arpajaislain soveltamisalaan. Raha-automaatteihin liittyneet tulkinnanvaraisuudet ovat koskeneet sitä, kuuluvatko myös sellaiset rahavoittoa antavat automaattit arpajaislain soveltamisalaan, joissa voiton saaminen perustuu pääasiallisesti tietoihin tai taitoihin.

Myös arvauskilpailuihin on liittynyt tulkinnanvaraisuutta. Epäselvää on ollut, sovelletaanko arpajaislain säännöksiä arvauskilpailuihin. Eräät lupaviranomaiset ovat katsoeet arvauskilpailujen kuuluvan arpajaislain soveltamisalaan ja antaneet niiden toimeenpanoon luvan. Eräät toiset lupaviranomaiset ovat olleet sillä kannalla, että arvauskilpailut eivät kuulu arpajaislain soveltamisalaan maksullisinaan ja että tämän vuoksi niiden toimeenpano ei edellyttä arpajaislain mukais- ta lupaa.

Tavara-arpajaisasetuksen 7 §:ään sisällytetty tavara-arpajaisien käytännöllistä toimeenpanoa koskeva sääntely on myös osoittautunut tulkinnanvaraiseksi. Pykälän mukaan lääninhallituksen antamassa luvassa voidaan määrätä, että arpajaisien käytännöllinen toimeenpano on annettava rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan asettaman ehdoin sen hyväksymän, tällaista toimintaa varten perustetun, yhtiön, osuuskunnan tai rekisteröidyn yhdistyksen huoleksi.

Lääninhallitukset ovat lupapäätöksissään antaneet rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan päätösten ja lausuntojen nojalla määräyksen tavara-arpajaisien käytännölliseksi toimeenpanijaksi vain viidelle sitä varten perustetulle yleishyödylliselle yhdistykselle.

Eduskunnan oikeusasiamies on 19 päivänä maaliskuuta 1998 tavara-arpajaisien toimeenpanoa koskevassa asiassa tehdystä kantelusta antamassaan päätöksessä (dnro 1207/4/97) todennut, että tavara-arpajaisia koskevat säännökset ovat tältä osin tulkinnanvaraisia ja kaipaavat uudistamista. Luvanvaraisen arpajais toiminnan rajat tulee selvästi kaikilta osilta määritellä arpajaislaissa. Sääntelyn pitää kokonaisuudessaan olla mahdollisimman selkeätä, jotta voidaan varmistaa ennustettava ja yhdenvertainen kohtelu kaikille osapuolille.

Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta on 17 päivänä joulukuuta 1998 hyväksynyt erään liiketaloudellista voittoa tavoittelevan osakeyhtiön arpajaisien käytännölliseksi toimeenpanijaksi.

Rahapelien toimeenpanon valvonnasta ei ole säädetty lain tasolla. Rahapelitoimintaa koskevissa asetuksissa ja toimiluvissa on eräitä valvontaa koskevia säännöksiä. Oy Veikkaus Ab:n pelitoiminnan valvojat suorittavat myös eräitä arvontoja. Tätä ei voida pitää asianmukaisena, koska heidän tehtävänsä on myös ratkaista mahdolliset protestit. Asianmukaisena ei voida myöskään pitää sitä, että valvojat joutuvat protestimenettelyssä arvioimaan toistensa valvontamenettelyn oikeellisuutta. Pelaajan oikeusturvan kannalta asianmukaisena ei voida pitää toimiluvan säännöstä, jonka mukaan pelaajan on tehtävä protesti Oy Veikkaus Ab:lle, jos hän katsoo, ettei hän ole saanut itselleen kuuluvaa voittoa, koska veikkausyhtiö tulkitsee protestin vastaanottovaiheessa yhtiön hallintoneuvoston vahvistamia pelisääntöjä.

Myös valtioneuvoston oikeuskansleri on ottanut kantaa arpajaislainsäädännön valvontaa koskeviin säännöksiin 5 päivänä tammikuuta 1998 arpajaisjärjestöjen valvontaa koskevassa kantelussa antamassaan päätöksessä (dnro 883/1/96).

Kantelussa oli kysymys väitetyistä vedonlyönnin kohteena olleiden ravikilpailujen valvontaan liittyvistä laiminlyönneistä. Päätöksessään oikeuskansleri toteaa muun muassa, että luvanvaraiseen arpajais- ja rahapeli-toimintaan liittyvät julkiset intressit edellyt-

tävät, että toimintaan liitetään jonkinasteista julkista valvontaa. Julkinen luotettavuus edellyttäisi, että sisäisen valvonnan täydentäjänä veikkaustoiminnan ja totopelien kohteena olevien hevoskilpailujen julkisluonteisesta valvonnasta säädettäisiin tarpeellisilta osin.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Esityksen tavoitteet

Arpajaisia koskeva sääntely on hajanaista. Säännöksiä sisältyy arpajaislain ohella useisiin asetuksiin ja sitäkin alemmalla tasolla oleviin säädöksiin. Monet nykyisistä säännöksistä ovat säädöshierarkisesti liian alhaisella tasolla. Sääntelyn keskeisin heikkous on siinä, että lain soveltamisala tulee tosiasiallisesti määritellyksi lain nojalla annetuilla asetuksilla. Esityksen tarkoituksena on koota arpajaisia koskevat lain tasoa edellyttävät säännökset arpajaislakiin. Arpajaislaissa säädettäisiin myös tyhjentävästi, mistä asioista voidaan säätää asetuksella.

Tavoitteena on ajanmukaistaa eräiltä osin vanhentunut arpajaislainsäädäntö. Nykyinen sääntely on jättänyt osittain tulkinnanvaraiseksi sen, onko toiminnan katsottava kuuluvan arpajaislain soveltamisalaan vai onko kysymys muusta taloudellisesta toiminnasta. Sääntelyn tarkoituksena on poistaa nykyisen lain tulkinnanvaraisuudet määrittelemällä laissa tyhjentävästi arpajaisten sallitut toimeenpanotavat.

Ehdotuksen tarkoituksena on turvata vastaisuudessakin arpajaisten tuottojen käyttäminen sosiaaliin ja sivistyksellisiin tarkoituksiin sekä muuhun yleishyödylliseen toimintaan. Arpajaisten toimeenpano tulisi sallia vain siten, että siitä yhteiskunnalle koituvat hyödyt olisivat mahdollisimman suuret ja että samalla arpajaisista johtuvat sosiaaliset haitat olisivat mahdollisimman vähäiset.

Arpajaisten toimeenpanon valvontaa tehostamalla voidaan vähentää laitonta pelitoimintaa ja siihen kytkeytyvää rikollisuutta. Valvonta on tarkoitus tehdä kattavaksi ja ulottaa koskemaan kaikkia arpajaisia. Ehdotukseen sisältyvillä arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevilla säännöksillä pyritään siihen, että mahdollisuudet vilppiin ja väärinkäytöksiin jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Tavoitteena on varmistaa arpajaisten toimeenpanon yleinen luotettavuus.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. Arpajaisten toimeenpanon peruslinjaus

Arpajaisten toimeenpano olisi sallittua vain laissa säädetyin edellytyksin. Lakiehdotuksessa luettelaisiin tyhjentävästi arpajaisten sallitut toimeenpanotavat.

Arpajaislakiin otettaisiin arpajaisten määritelmä, jonka mukaan arpajaisilla tarkoitettaisiin varojen hankkimiseksi harjoitettua toimintaa, johon osallistutaan vastiketta vastaan ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton. Arpajaisten keskeiset tunnusmerkit olisivat osallistumisen vastikkeellisuus, osittain tai kokonaan sattumaan perustuva voittomahdollisuus ja rahanarvoinen voitto.

Arpajaisiksi määriteltäisiin myös pelikasinotoiminnan harjoittaminen sekä kasinopelien, raha- ja tavaravoittoautomaattien ja muiden peliautomaattien ja pelilaitteiden pitäminen yleisön käytettävänä vastiketta vastaan siten, että pelaaja voi saada rahanarvoisen voiton.

Arpajaiset saisi toimeenpanna ainoastaan rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa. Arpajaiset saisi toimeenpanna varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

Ehdotettu peruslinjaus vahvistaisi voimassa olevassa arpajaislaissa omaksutun periaatteen, jonka mukaan tulojen hankkiminen ihmisten pelihallua hyväksi käyttäen sallitaan ainoastaan rajoitetussa määrin ja yksinomaan varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muun aatteellisen toiminnan tukemiseen. Tämä merkitsisi sitä, että arpajaisten toimeenpano ei olisi edelleenkään mahdollista liikeyrityksille taloudellisen voiton tavoittelemiseksi lukuun ottamatta käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja eräitä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita sekä huvipuistoissa ja tivoleissa käytettävänä pidettäviä tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita.

Arpajaiset saisi toimeenpanna pääsäännön mukaan vain viranomaisen antamalla luvalla. Lupa voitaisiin antaa vain yhteisölle, jonka toiminta on vakiintunutta ja moitteetonta. Luvan antamisen edellytyksenä olisi, että arpajaisten toimeenpano olisi yleisen edun

kannalta tarkoituksenmukaista.

Arpajaisia ei saisi toimeenpanna siten, että niihin voidaan osallistua velaksi tai panttia vastaan.

3.2.2. Rahapelitoiminta

Rahapelitoiminnalla tarkoitettaisiin sellaisten arpajaisten toimeenpanoa, joista pelaaja voi voittaa rahaa. Rahapelitoimintaa olisivat raha-arpajaisten sekä veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien toimeenpaneminen. Rahapelitoimintaan kuuluisivat myös raha-automaattien käytettävänä pitäminen, kasinopelien toimeenpaneminen ja pelikasinotoiminta.

Rahapelitoiminta on erityislaatuista arpajastoimintaa. Peleihin liittyvä rahavoiton mahdollisuus tekee niistä kuluttajalle houkuttelevamman kuin muista arpajaisista. Rahapeleihin liittyy yhteiskunnallisia riskejä. Sääntelemättöminä rahapeleistä saattaa aiheutua haitallisia sosiaalisia seuraamuksia.

Luvan rahapelitoiminnan harjoittamiseen antaisi edelleen valtioneuvosto. Yhteiskunnan kannalta on perusteltua järjestää rahapelitoiminta edelleen kolmen yksinoikeuden pohjalta. Lupa annettaisiin erikseen 1) raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen, 2) raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoimintaan sekä 3) totopelien toimeenpanemiseen. Kuten rahapelitoiminnan ryhmää varten voitaisiin samaksi ajaksi antaa vain yksi lupa.

Ehdotettu jaottelu vastaisi tähän asti noudatettua järjestelyä ja varmistaisi pelien tuoton käyttämisen yleishyödyllisiin tarkoituksiin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Yhteiskunnan edun mukaista on, että mahdollisimman suuri osa rahapelitoiminnan tuotoista käytettäisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Tämän vuoksi ehdotetaan rahapeliyhteisöjen toimintaa rajoitettavaksi siten, että rahapelilupa sisällytettäisiin eräitä rahapeliyhteisöjen toimintaa ja rahapelien toimeenpanoa koskevia ehtoja. Ehdolla varmistettaisiin se, etteivät rahapeliyhteisöt järjestäisi toimintaansa siten, että pelitoiminnan tuottoja käytettäisiin pelaajalle maksettavien osuuksien, pelien toimeenpanoon välittömästi liittyvien kulujen, markkinointiin liittyvien kulujen, verojen ja lakisääteisten maksujen lisäksi muihin kuin laissa säädettyihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Rahapeliluvan antaisi valtioneuvosto. Valtioneuvostolla tulisi olla mahdollisuus val-

voa annetun luvan nojalla tapahtuvaa rahapelien toimeenpanoa. Eräs tehokas valvontakeino on rahapelien pelisääntöjen vahvistaminen. Rahapelien pelisääntöjen vahvistaminen olisi perusteltua myös pelaajien oikeusturvan varmistamiseksi ja rahapelitoiminnan yleisen luotettavuuden takaamiseksi. Pelisääntöjen vahvistaminen olisi osa pelien toimeenpanon valvontaa. Pelisääntöjen vahvistaminen ehdotetaan säädettäväksi sisäasiainministeriön tehtäväksi.

3.2.3. Rahapelitoiminnan tuotot

Arpajaisten toimeenpanon peruslinjauksen mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna ainoastaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Tämä periaate koskisi myös rahapelitoimintaa. Eri rahapeliyhteisöjen tuotot käytettäisiin eri tarkoituksiin. Rahapelien tuottojen käyttötarkoitukset luettelaisiin tyhjentävästi laissa.

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotot käytettäisiin urheilun, liikuntakasvatukseen sekä tieteen, taiteen ja nuorisotyön tukemiseen. Raha-automaattien, kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan tuotot käytettäisiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Totopelien tuotot käytettäisiin hevoskasvatukseen ja hevosjalostuksen edistämiseen. Ehdotettu sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

3.2.4. Arpajaisten toimeenpanon valvonta

Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevia säännöksiä. Veikkausasetuksen 8 §:n mukaan sisäasiainministeriö määrää veikkausyhtiön toimeenpanemien pelien valvontaa varten tarpeelliset valvojat ja heidän palkkionsa. Raha-automaattiasetuksen 2 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan pelikasinotoiminnan harjoittamista varten annettavassa toimiluvassa on määrättävä pelikasinoiden valvonnasta. Veikkausyhtiön toimeenpanemien pelien ja pelikasinotoiminnan valvojiksi on määrätty poliisihallinnon virkamiehiä, jotka hoitavat näitä tehtäviä oman toimensa ohella.

Totopeliasetuksen 8 §:n mukaan lääninhallitus valvoo poliisin avulla alueellaan tapahtuvaa totopelitoimintaa. Asetuksen 9 §:n mukaan luvansaajan on palkattava asiantunteva henkilö henkilökohtaisesti johtamaan ja valvomaan totopelien järjestämistä ja muuta

niihin suoranaisesti liittyvää toimintaa.

Rahapelitoimikunnan ehdotuksen mukaan arpajaisten toimeenpanon valvonnan perussäännöksen tulisi olla laissa. Pelien toimeenpanon valvonta tulisi järjestää siten, että se olisi hallinnollisesti selkeä ja koskisi kaikkia pelejä. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä rahapelien ja niihin rinnastettavien pelien valvontaan. Valvontaviranomaiset, näiden tehtävät, toimivalta ja valvontakeinot tulisi määritellä säädöksissä.

Lakiehdotuksen mukaan arpajaisten toimeenpanon valvontaa tulisi arpaajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi sekä arpaajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan, että sisäasiainministeriö vastaisi arpajaisten toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta sekä antaisi arpaajaisen toimeenpanon koskevia lausuntoja ja ohjeita. Lääninhallitus ja kihlakunnan poliisilaitos valvoisivat alueellaan toimeenpantavia arpaajaisia asianomaisen ministeriön ohjauksessa.

Rahapelien toimeenpanon valvontaa ehdotetaan tehostettavaksi siten, että rahapelien toimeenpanon valvontaa varten määrättäisiin virallisia valvojia. Ehdotuksen mukaan kaikki viralliset valvojat olisivat virkavastuun alaisia.

Rahapelitoimikunta ehdotti myös, että laissa säädettäisiin yksinoikeusyhteisöjen velvollisuudesta korvata pelitoiminnan valvonnasta aiheutuvat välittömät kustannukset. Lakiehdotuksen mukaan rahapeliyhteisöt korvaisivat valtiolle rahapelitoiminnan valvonnasta aiheutuvat kustannukset. Korvaukset määräytyisivät valtion maksuperustelain (150/1992) periaatteiden mukaisesti.

3.2.5. Ongelmapelaamisen tutkimus ja rahoitus

Arpajaiset olisi toimeenpantava siten, että pelaamisesta aiheutuvat haitat muodostuvat pelaamisesta aiheutuviin hyötyihin nähden mahdollisimman vähäisiksi. Pelaaminen voi kehittyä ongelmapelaamiseksi, jolloin siihen liittyy sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä haittoja. Ongelmapelaaminen voi kehittyä pakonomaiseksi riippuvuudeksi, joka vaatii hoitoa.

Rahapelitoimikunta ehdotti, että arpajaislaikiin otettaisiin säännös, jonka mukaan pelaamisen määrää ja ongelmapelaamista olisi

seurattava. Tutkimuseettisistä syistä tulisi tutkimusten teettämisen tapahtua valtion toimeksiannosta ja kustannuksella.

Rahapelien tuotot käytetään yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Ellei näin meneteltäisi, olisi ainakin osa tieteen ja taiteen sekä terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen käytettävistä rahapelitoiminnan tuotoista korvattava yhteiskunnan rahoituksella. Yhteiskunnalle kertyy näin ollen rahapelitoiminnan tuottojen kautta säästöjä. Tämän vuoksi yhteiskunnan tulisi vastata pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten ongelmien tutkimuksesta. Lakiehdotuksen mukaan ongelmapelaamisen seurannasta ja tutkimuksesta vastaisi sosiaali- ja terveysministeriö.

Tutkimuksella tulisi pyrkiä selvittämään, missä määrin arpajaisiin osallistumisesta aiheutuu ongelmia ja miten niitä voitaisiin vähentää.

Ongelmapelaaminen on erityisesti rahapeleihin liittyvä ilmiö. Rahapeliyhteisöjen tulisi korvata ne kustannukset, jotka aiheutuvat rahapeleihin osallistumiseen liittyvien ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta.

3.2.6. Muut ehdotukset

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano

Lakiehdotuksen mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus. Arpajaiset saisi toimeenpanna ainoastaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Lakiehdotuksen mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanonalla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisluvan nojalla toimeenpantaviin arpajaisiin välittömästi liittyvien tehtävien suorittamista ansiotarkoituksessa.

Tavara-arpajaisten toimeenpanoon liittyvät uudet tekniikat edellyttävät erityistä ammattitaitoa ja henkilöstöä. Yleishyödyllisten yhteisöjen mahdollisuudet toimeenpanna valtakunnallisia tai muuten laajoja tavara-arpajaisia voivat olla puutteelliset. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano voitaisiin antaa tehtävään erikoistuneiden tahojen hoidettaviksi.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanojalta olisi edellytettävä, että tämä hoitaa tehtävänsä luotettavasti. Mahdollisten väärinkäytösten vähentämiseksi ja tavara-arpajais-

ten yleisen luotettavuuden takaamiseksi lakiin sisällytettäisiin tyhjentävä luettelo siitä, kenelle määräystä tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijaksi ei saisi antaa.

Arvauskilpailut

Lakiehdotuksen mukaan arvauskilpailulla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisia, joihin osallistuvalla on mahdollisuus arvauskohteesta, ei kuitenkaan urheilu- ja muista kilpailuista, tekemiensä arvausten perusteella voittaa tavaraa tai tavarahan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja.

Yleishyödylliset yhteisöt ovat paikallisesti toimeenpanneet arvauskilpailuja. Voimassa olevassa arpajaislain säädännössä ei ole kuitenkaan määritelty arvauskilpailuja. Tämän vuoksi on epäselvää, voidaanko arvauskilpailuja lainkaan toimeenpanna, kenellä on oikeus niiden toimeenpanoon ja onko toiminta luvanvaraista.

Arvauskilpailut voidaan rinnastaa yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintakeinona tavara-arpajaisiin. Arvauskilpailujen toimeenpano ehdotetaan tämän vuoksi sallittavaksi yleishyödyllisille yhteisöille luvanvaraisena yhden kihlakunnan alueella. Arvauskilpailuihin sovellettaisiin soveltuvin osin tavara-arpajaisia koskevia säännöksiä.

Ratkaisusuositus

Oy Veikkaus Ab:lle annetussa toimiluvassa on protestimenettelyä koskevat säännökset. Niiden mukaan pelaajan tulee tehdä määrääjässä protesti veikkausyhtiölle, jos hän katsoo, ettei ole saanut itselleen kuuluvaa voittoa veikkaus- tai vedonlyöntipelissä. Sisäasiainministeriön määräämien valvojen tehtävänä on ratkaista protestit.

Protestimenettelyä vastaava menettely olisi tarkoituksenmukaista säilyttää edelleen nopeana ja halpana erimielisyyden selvitysvaihtoehtona. Tästä syystä ehdotetaan lakiin sisällytettäväksi säännökset ratkaisusuosituksesta. Lakiehdotuksen 48 §:n mukaan pelaaja voisi pyytää raha-arpajaisia, veikkaus- ja vedonlyönti- ja totopelien toimeenpanevien rahapeliyhteisöjen ja pelaajan välisestä voitonmaksua koskevasta erimielisyydestä ratkaisusuositusta sisäasiainministeriöltä. Ratkaisusuositus olisi maksuton eikä siihen saisi hakea muutosta. Ratkaisusuositus tai sen hakeminen ei estäisi asian viemistä tuomioistuimen ratkaistavaksi. Asetuksella voi-

taisiin säätää tarkemmin ratkaisusuositushakemuksen sisällöstä, hakemukseen liitettävistä selvityksistä, ratkaisusuosituksen hakemisen määräajasta sekä ratkaisusuosituksen sisällöstä.

Eräät peliautomaatit ja pelilaitteet

Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen mukaan tavaravoittoautomaatilla tarkoitetaan peliautomaattia ja muuta pelilaitetta, jota pidetään maksua vastaan yleisön käytettävänä siten, että pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä.

Tavaravoittoautomaatit ovat onnenpelilaitteita. Asiallisesti niiden käytettävänä pitämisessä on kyse automaatin tai laitteen avulla toimeenpantavista tavara-arpajaisista.

Rahapelitoimikunnan määrittelemän arpajaistoiminnan peruslinjauksen mukaan rahapelejä toimeenpanevat yhteisöt eivät saisi järjestää tavara-arpajaisia. Tämän vuoksi ei tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämistä tulisi enää jatkossa sallia Raha-automaattiyhdistykselle.

Rahapelitoimikunta ehdotti, että muiden kuin yleishyödyllisten yhteisöjen käytettävänä pitämät tavaravoittoautomaatit tulisi lunastaa valtiolle. Eräät elinkeinonharjoittajat pitävät maksua vastaan yleisön käytettävänä eräitä sellaisia tavaravoittoautomaatteja, jotka on hankittu ennen 1 päivää kesäkuuta 1970. Lisäksi tavaravoittoautomaatteja on yleisön käytettävänä huvipuistoissa ja tivolissa.

Lakiehdotuksessa ei kuitenkaan esitetä edellä mainittujen peliautomaattien ja pelilaitteiden pakkolunastamista, koska on arvioitu, että pakkolunastuksen toimittamisen edellytyksenä oleva yleiselle edulle koituva hyöty olisi vähäisempi kuin yksityiselle edulle koituva haitta. Pakkolunastus ei olisi tarpeen myöskään sen vuoksi, että tavaravoittoautomaattiyrittämiseen liittyvä elinkeinotoiminnan rajoitus kohdistuu yhdenmukaisesti sekä suomalaisiin että ulkomaisiin elinkeinonharjoittajiin, eikä voimassa oleva lainsäädäntö näin ollen ole ristiriidassa EY-oikeuden syrjimättömyysperiaatteen kanssa.

Koska eräitä peliautomaatteja ja pelilaitteita koskeva asetus kumoutuisi ehdotetun arpajaislain voimaan tullessa, ehdotetaan, että vastaavat säännökset sisällytettäisiin arpajaislakiin.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Vaikutukset yksilöiden ja yhteisöjen asemaan

Elinkeinon harjoittamisen oikeus turvataan hallitusmuodon 15 §:n 1 momentissa. Säännöksen mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Työn tekemisen sekä elinkeinon ja ammatin harjoittamisen vapaus perusoikeutena merkitsee kansalaisille perustuslailla turvattua vapautta hankkia elantonsa laillisen taloudellisen toiminnan avulla. Työn tekemisen samoin kuin elinkeinon ja ammatin harjoittamisen vapaus on siis kansalaisille taattu ehdoton oikeus, jota voidaan rajoittaa vain lailla.

Arpajaisten toimeenpano-oikeuden voidaan katsoa olevan niin oikeushistorialliselta kuin oikeusfilosofiselta perusteeltaan hallitusmuodon 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua taloudellisen toiminnan sallittavuuden suhteen käänteinen. Arpajaiset ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä ja ne sallitaan vain valtiovallan erikseen säättämissä poikkeustapauksissa. Näin ollen arpajaisten toimeenpanoa ei voitane pitää elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuna elinkeinona.

Voimassa olevan arpajaislain ja rahapeli-toimikunnan tekemän peruslinjauksen mukaan arpajaisten toimeenpano on yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintakeino. Arpajaiset eivät saisi olla yksityisen voitontavoittelun väline. Rajoittamalla arpajaisten toimeenpano-oikeus vain yleishyödyllisille yhteisöille voidaan tehokkaasti vähentää arpajaisten toimeenpanoon mahdollisesti liittyviä rikoksia ja väärinkäytöksiä sekä arpajaisista aiheutuvia sosiaalisia haittoja. Tämä periaatteellinen kanta on sisällytetty myös ehdotettuun lakiin. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö, tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa.

Ehdotetusta sääntelystä seuraisi, että yksityiset henkilöt ja yhteisöt, jotka eivät harjoita yleishyödyllistä toimintaa, eivät voisi vastaisuudessaakaan toimeenpanna arpajaisia lukuun ottamatta käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja eräitä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja tavaravoittoja antavia pelilaitteita sekä huvipuistoissa ja tivoleissa käy-

tettävänä pidettäviä tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita.

Yleishyödyllisen yhteisön tai säätiön ei tarvitsisi olla kotimainen, jotta sillä olisi oikeus arpajaisten toimeenpanoon. Yhteisöllä tai säätiöllä tulisi kuitenkin valvonnallisista syistä johtuen olla kotipaikka Suomessa. Ulkomaalaisilla on sama oikeus kuin Suomen kansalaisilla perustaa yhteisö tai säätiö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus. Ulkomaalaisten oikeusasema olisi arpajaisten toimeenpano-oikeuden suhteen yhdenmukainen Suomen kansalaisten kanssa.

Arpajaiset saisi pääsäännön mukaan toimeenpanna vain viranomaisen antamalla luvalla. Luvan saaminen ei olisi yleishyödyllisten yhteisöjen subjektiivinen oikeus, vaan luvan antaminen olisi harkinnanvaraista. Lupa voitaisiin antaa, jos arpajaisten toimeenpanolle laissa säädetty edellytykset täyttyvät ja arpajaisten toimeenpano olisi yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaista. Lupa voitaisiin antaa vain sellaiselle yleishyödylliselle yhteisölle tai säätiölle, jonka toiminta on vakiintunutta ja moitteetonta.

Arpajaisten toimeenpanoon annetusta luvasta seuraisi luvansaajalle eräitä velvollisuuksia. Luvansaajan olisi huolehdittava siitä, että arpajaiset toimeenpannaan arpajaislain ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Luvansaajan olisi tehtävä arpajaisista tilitys, joka tulisi toimittaa luvan antaneelle viranomaiselle. Arpajaisiin liittyvästä verovelvollisuudesta säädettäisiin edelleen arpajaisverolaissa. Arpajaisten tuotot olisi käytettävä luvassa määrättyyn tarkoitukseen. Jos arpajaisten tuottoja tai osaa niistä ei voitaisi käyttää luvassa määrättyyn tarkoitukseen tai se ei olisi olosuhteiden muuttumisen johdosta taikka muusta syystä tarkoituksenmukaista, luvansaajan olisi haettava luvan antajalta lupaa varojen käyttötarkoituksen muuttamiseen.

Luvan rahapelien toimeenpanoon antaisi valtioneuvosto. Lupa voitaisiin antaa vain rahapelitoiminnan harjoittamista varten perustetulle yhteisölle. Rahapelitoiminnan yksinoikeusjärjestelmän perusteena on ihmisten pelihalu hyväksikäyttäen hankittujen tuottojen kanavoiminen yleishyödylliseen tarkoitukseen. Yhteiskunnan edun mukaista on varmistaa säädöksiin, että mahdollisimman suuri osa rahapelitoiminnan tuotoista käytetään yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Yhteiskunnan etu voitaisiin parhaiten varmistaa siten, että rahapeliyhteisölle myönnettävään

lupaan liitettäisiin ehtoja, joiden mukaan rahapelitoiminnan tuottoja ei saisi käyttää pelaajille maksettavien osuuksien, pelien toimeenpanon välittömästi liittyvien kulujen, markkinointiin liittyvien kulujen, verojen ja lakisääteisten maksujen lisäksi muihin kuin laissa säädettyihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Rahapelitoimikunnan ehdottaman linjauksen mukaisesti rahapeliyhteisöt eivät saisi toimeenpanna tavara-arpajaisia. Arpajaislakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös, jonka mukaan rahapeliyhteisö ei saisi harjoittaa muuta arpajaistoimintaa kuin rahapelitoimintaa.

4.2. Vaikutukset arpajaisten kaltaisten kilpailujen ja pelien järjestämiseen

Lakiehdotuksen mukaan arpajaisilla tarkoitettaisiin varojen hankkimistarkoituksessa harjoitettua toimintaa, johon osallistutaan vastiketta vastaan ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton. Vastikkeena ei kuitenkaan pidettäisi osallistumisilmoituksista arpajaisiin osallistuvalla koituvia posti-, paikallis- tai kaukopuhelumaksuja taikka vastaavia kuluja, jotka eivät tule arpajaisten toimeenpanijan hyväksi.

Sanoma- ja aikakauslehdissä sekä sähköisissä viestintävälineissä toimeenpannaan arpajaisten kaltaisia kilpailuja ja pelejä, joissa tiedolla tai taidolla voi olla merkitystä pelissä edettäessä mutta joissa voitto määräytyy lopulta arvonnalla perusteella. Näihin arpajaisten kaltaisiin kilpailuihin ja peleihin osallistutaan useimmiten soittamalla erityismaksulliseen palvelupuhelinnumeroon. Kilpailuun on voitu osallistua myös postikortilla, mitä on pidetty maksuttomana osallistumisena.

Itsenäisten arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien järjestäminen ei olisi enää mahdollista siten, että kuluttaja joutuisi maksamaan niihin osallistumisesta muuta kuin osallistumiseen välittömästi liittyvän ilmoituksen perille saattamisesta aiheutuvat kulut. Tällaisia kuluja olisivat posti-, paikallis- tai kaukopuhelumaksut, tietoverkon välityksellä tiedonsiirtoon välittömästi liittyvät maksut tai kulut, jotka aiheutuvat välittömästi muusta tiedonvälitystavasta. Arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien toimeenpanija ei saisi itse hyötyä näistä maksuista.

Arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien

toimeenpanijan olisi itse vastattava kaikista muista tämänkaltaisen toiminnan kustannuksista. Näitä kustannuksia ovat muun muassa osallistujia koskevien tiedostojen muodostamisesta ja ylläpidosta sekä arvontajärjestelmistä ja voittojen luovutuksesta aiheutuvat kulut. Näin ollen arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien toimeenpaneminen käyttäen erityismaksullisia palvelupuhelinnumeroita olisi mahdollista vain, jos kilpailujen tai pelien toimeenpanija itse maksaisi teletoinnasta perittävät maksut ylittävän erityismaksusuosuden.

Osallistuttaessa arpajaisiin erityismaksullisilla palvelupuhelinnumeroilla maksu osallistumisesta peritään jälkikäteen puhelinlaskun yhteydessä. Arpajaisten kaltaisten kilpailujen ja pelien järjestämistä erityismaksullisilla palvelupuhelinnumeroilla ei voitaisi näin ollen pitää mahdollisena myöskään lakiehdotuksen 10 §:ään sisältyvän velaksi osallistumista koskevan kiellon perusteella.

4.3. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutuksia rahapeleistä valtiolle kertyviin tuloihin.

Arpajaisten toimeenpano olisi edelleen luvanvaraista. Luvista perittäisiin maksut valtion maksuperustelain nojalla annettavien maksupäätöksiin. Ehdotettu laki ei merkitsisi lupien lukumäärän lisääntymistä, vaikka arvauskilpailut ehdotetaan otettaviksi lupamenettelyn piiriin. Näin ollen lupamaksuista valtiolle vuosittain kertyvät tulot pysyisivät ennallaan.

Lakiehdotuksen mukaan rahapeliyhteisöt korvaisivat valtiolle rahapeliä valvonnasta aiheutuvat kustannukset. Oy Veikkaus Ab on maksanut sisäasiainministeriölle vuosittain korvauksena sisäasiainministeriön määräämille valvojille maksetuista palkkioista noin 350 000 markkaa ja pelitoiminnan valvontaan liittyvän atk-järjestelmän suunnittelusta ja ylläpidosta noin 1 miljoonaa markkaa. Raha-automaattiyhdistys on maksanut Helsingin poliisilaitokselle pelikasinon valvonnasta aiheutuvien kulujen korvauksena vuosittain noin 12 000 markkaa. Valvonnan tehostamisesta ja uudelleen organisoinnista johtuen valvonnan kustannukset lisääntyisivät. Valvonnan uudelleen organisointi edellyttäisi neljän viran perustamista. Lisäksi olisi palkattava noin 20 sivutoimista valvojaa totopelien toimeenpanon valvontaa varten. Virkojen perustamisesta valtiolle aiheu-

tuvat kustannukset olisivat vuosittain noin 2 miljoonaa markkaa, minkä rahapeliyhteisöt korvaisivat valtiolle.

Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan jäsenille on vuosittain maksettu palkkiona noin 60 000 markkaa. Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta ehdotetaan arpajaislakiuudistuksen yhteydessä lakkautettavaksi. Lakkauttamisesta aiheutuisi vastavansuuruinen säästö.

Arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia ongelmia tulee ehdotuksen mukaan seurata ja tutkia. Lakiehdotuksen 52 §:n 2 momentin mukaan rahapeliyhteisöt korvaisivat valtiolle rahapeleihin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset. Näiden kustannusten määrä voi vaihdella vuosittain. Kustannukset eivät kuitenkaan olisi merkittäviä.

Lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto määräisi raha-arpajaisen, veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen annettavassa rahapeliluvassa totopelejä toimeenpanevalle rahapeliyhteisölle ravikilpailun tuloksia koskevien veikkauspelien myyntituotoista maksettavasta korvauksesta. Säännöksen tarkoituksena on saattaa viranomaisen vahvistettavaksi nykyisin Oy Veikkaus Ab:n ja Suomen Hippos ry:n keskinäiseen sopimukseen perustuva korvaus. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole muuttaa korvauksen nykyisiä perusteita. Ehdotuksella ei olisi vaikutusta valtiontalouteen. Ehdotus merkitsisi nykyisen käytännön kirjaamista lakiin.

4.4. Hallinnolliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä hallinnollisia vaikutuksia. Ehdotuksen mukaan arpajaisen toimeenpano olisi edelleenkin luvanvaraista toimintaa. Poliisin ja lääninhallitusten hallinnolliset tehtävät eivät vähenisi.

Arpajaisen toimeenpanon valvonnan tehostaminen edellyttää, että sisäasiainministeriön perustetaan valvonnasta vastaava yksikkö. Yksikkö vastaisi arpajaisen toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta ja arpajaisia koskevasta tilastoimisesta sekä antaisi arpajaisen toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita. Yksikkö määräisi myös raha-automaattien ja tavaravoittoautomaattien sekä eräiden peliautomaattien ja pelilaitteiden rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen.

4.5. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole ympäristövaikutuksia.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sisäasiainministeriö asetti 29 päivänä syyskuuta 1993 toimikunnan rahapelitoimintaa koskevien säännösten uudistamiseksi ja rahapeli politiikan luomiseksi. Toimikunnan tehtävänä oli erityisesti selvittää ja määritellä ne edellytykset, jotka Suomen liittyminen Euroopan talousalueeseen ja mahdollinen liittyminen Euroopan yhteisöön asetti kansalliselle lainsäädännölle.

Toimikunnan tuli myös määritellä ne toiminnot, jotka on katsottava arpajaisiksi ja tehdä ehdotus arpajaislainsäädännön soveltamisalaksi. Samoin toimikunnan tuli määritellä ne arpajaistoiminnot, jotka on mahdollista tai tarkoituksenmukaista sallia vain yksinoikeudella erityisen toimiluvan tai nimenomaisten säännösten nojalla sekä ne muut toiminnot, joiden osalta edellytetään muunlaista etukäteen hankittavaa viranomaisen lupaa tai sille tehtävää ilmoitusta sekä ne toiminnot, jotka olisi tarkoituksenmukaista jättää lupa- ja ilmoitusmenettelyn ulkopuolelle.

Toimikunnan tuli myös selvittää minkälaista valvontaa ja valvontajärjestelmiä eri arpajaistoimintojen asianmukaisuuden turvaaminen edellyttää. Toimikunnan tuli laatia säädösmuutosehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Käytettävissä olleen ajan ja tehtävän laajuuden vuoksi toimikunta teki hallituksen esityksen muotoon laaditun säädösmuutosehdotuksen sijasta ehdotukset muutoksiksi voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Toimikunta antoi mietintönsä (komiteamietintö 1995:5) 28 päivänä helmikuuta 1995. Mietintö sisälsi yhteensä 13 erillistä ehdotusta. Toimikunta oli ehdotuksista yksimielinen lukuunottamatta valtiovarainministeriötä edustanutta jäsentä. Hän jätti eriyvän mielipiteensä ehdotuksesta, joka koskee veikkausvoittovarojen käytön vakiinnuttamista ja jakosuhteiden sisällyttämistä lakiin.

Mietinnöstä pyydettiin lausunto 74 eri viranomais- ja yritystoimintaa sekä edunsaajia edustavalta taholta, joista yhteensä 58 antoi lausuntonsa. Lisäksi mietinnöstä annettiin pyytämättä neljä lausuntoa. Lausunnonantaji-

en joukossa olivat muun muassa kaikki poliittiset puolueet, uudistuksen kannalta keskeiset ministeriöt, lääninhallitukset, eräät keskusvirastot sekä useat edunvalvonta- ja kansalaisjärjestöt.

Lausunnonantajien enemmistö suhtautui myönteisesti tehtyihin ehdotuksiin. Kielteisimminkin tehtyihin ehdotuksiin suhtautuivat yksityistä automaattialaa edustavat edunvalvontajärjestöt. Niiden kritiikki kohdistui ensisijaisesti toimikunnan omaksumaan rahapelitoiminnan peruslinjaukseen, jonka nojalla myös kaikenlainen rahavoittoihin perustuva automaattitoiminta hoidettaisiin kokonaan yksinoikeudella. Viestintävälineitä edustavat edunvalvontajärjestöt suhtautuivat kielteisesti markkinoinointiarpajaisia koskevaan ehdotukseen.

Sisäasiainministeriö asetti 11 päivänä lokakuuta 1996 hankkeen valmistelemaan arpajaislainsäädännön kokonaisuudistusta. Työskentelyn lähtökohdaksi asetettiin rahapelitoimikunnan mietintö ja siitä saadut lausunnot. Säädösehdotukset tuli laatia hallituksen esityksen muotoon.

Samassa yhteydessä sisäasiainministeriö asetti valmistelutyön ohjausta ja seurantaan varten ohjausryhmän, jonka tehtävänä oli käsitellä hanketta koskevat linjaukset ja muut keskeiset kannanotot. Ohjausryhmän jäseniksi määrättiin edustajat sisäasiainministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, oikeusministeriöstä, opetusministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä sekä kauppa- ja teollisuusministeriöstä.

Arpajaislakihankkeen ohjausryhmä rajoitti työnsä koskemaan vain arpajaislakiluonnosta. Ohjausryhmä ei käsitellyt hallituksen esityksen yleisperusteluja eikä yksityiskohtaisia perusteluja.

Hankkeen tuli saada työnsä valmiiksi 31 päivään lokakuuta 1997 mennessä. Määräaikaa jatkettiin kuitenkin ensin 31 päivään joulukuuta 1997 saakka ja sen jälkeen 28 päivään helmikuuta 1998 saakka.

Arpajaislakihankkeen ohjausryhmä laati työstään pöytäkirjan, jonka liitteenä oli luonnos arpajaislaiksi. Ohjausryhmä ei saavuttanut yksimielisyyttä. Ohjausryhmän pöytäkirjaan liittivät eriävän mielipiteensä oikeusministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, valtiovarainministeriön ja opetusministeriön edustajat.

Hallituksen esitys arpajaislaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi on valmisteltu sisä-

asiainministeriössä virkatyönä. Valmistelun pohjana on ollut rahapelitoimikunnan mietintö ja siitä saadut lausunnot sekä sisäasiainministeriön asettaman arpajaislakihankkeen ohjausryhmän pöytäkirjan liitteenä ollut arpajaislakiehdotus.

5.2. Lausunnot

Sisäasiainministeriön ehdotuksesta hallituksen esitykseksi arpajaislaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi pyydettiin lausunto 89 lausunnonantajalta, muun muassa eri ministeriöiltä, viranomais- ja yritystoimintaa sekä edunsaajia edustavalta taholta, rahapeliyhteisöiltä sekä poliittisilta puolueilta. Lausunto saatiin yhteensä 73 lausunnonantajalta.

Lausunnoissa pidettiin arpajaislain uudistamista tarpeellisenä. Ehdotuksia pidettiin yleensä oikeasuuntaisina. Kilpailuvirasto, yksityistä automaattialaa edustavat edunvalvontajärjestöt ja elinkeinoelämää edustavat järjestöt ovat kuitenkin suhtautuneet varauksellisesti ehdotukseen rahapelitoiminnan järjestämiseen edelleen yksinoikeuspohjalta.

Lausuntopyyntöön liitettyssä arpajaislakiluonnoksessa esitettiin eräiden peliautomaattien ja pelilaitteiden lunastamista valtiolle. Elinkeinoelämää edustavat järjestöt ja oikeusministeriö katsoivat, ettei ole olemassa riittävän painavia perusteita lunastuksen toteuttamiselle. Hallituksen esityksessä ei enää ehdoteta lunastusmenettelyyn ryhtymistä.

Viestintävälineitä edustavat yritykset ja edunvalvontajärjestöt ovat suhtautuneet kriittisesti arpajaisten määritelmään ja edellyttäneet sen muuttamista siten, että viestintävälineillä olisi mahdollisuus toimeenpanna erityyppisiä maksullisia kilpailuja ja pelejä, joihin sisältyy mahdollisuus saada rahanarvoisen voiton.

Oikeusministeriö ja varsinkin sen eurooppa-oikeuden yksikkö totesivat lausunnoissaan, että ehdotetut vedonlyönti- ja totopelien määritelmät ovat EY-oikeudellisen syrjimättömyyskiellon kannalta ongelmallisia, koska pelien määritelmät saattavat olla osittain päällekkäisiä.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen Keskusta ovat katsoleet, että hevoskilpailukohteiset vedonlyöntipelit tulisi järjestää ehdotuksesta poiketen siten, että näiden pelien toimeenpano-oikeus keskitettäisiin vain yhdelle toimiluvan haltijalle.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Arpajaislakiehdotuksen 18 §:n mukaan valtion talousarvioon otettaisiin vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan rahapeliyhteisöjen tuottoja ja eräitä muita tuottoista kertyneitä eräiä. Ehdotetun lain olisi tämän vuoksi tultava voimaan talousarviovuoden alusta, vaikkei lakiehdotusta käsitelläkään valtion talousarvioon liittyvänä lakiehdotuksena.

Esitys ei sisällä menettämisseuraamuksia koskevia säännöksiä. Kaikki menettämisseuraamuksia koskevat yleiset säännökset tullaan ottamaan rikoslakiin. Koska menettämisseuraamukset ovat tarpeen arpajaisrikkomuksen ja arpajaisrikoksen osalta, suotavaa olisi, että hallituksen esitys menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi käsiteltäisiin siten, että se voisi tulla voimaan ennen ehdotettua arpajaislakia.

6.2. Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §

Elinkeinolain 3 §:ssä on luettelo niistä elinkeinoista, joista säädetään erikseen lailla tai asetuksella. Tarkoituksena on ollut, että pykälästä ilmenevät tyhjentävästi ne elinkeinot, joiden harjoittamisesta on annettu erityisiä säännöksiä. Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi eräistä elinkeinoista. Arpajaislakiehdotuksen 28 §:n 2 momentin mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä saisi suorittaa vain tavara-arpajaisluvan saaja tai tavara-arpajaisluvassa hakemuksesta määrätty elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö, yhteisö tai säätiö. Arpajaislakiehdotuksen 56 §:n mukaan kihlakunnan poliisilaitos antaisi luvan eräiden tavaravoittoja antavien peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämiseen maksua vastaan yleisön käytettävänä. Arpajaislakiehdotuksen 58 §:n ja viihdelaitelain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 7 §:n mukaan sisäasiainministeriö määräisi rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen.

Edellä sanotun perusteella esityksen voitaisiin katsoa edellyttävän sitä, että elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:ään lisättäisiin maininnat edellä todetuista

elinkeinoista. Hallituksen esitystä laadittaessa on kuitenkin otettu huomioon mitä perustuslakivaliokunta on todennut hallituksen esityksestä laiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja muuksi kansallisen arvopaperikeskuksen toteuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 192/1996 vp) talousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa (PeVL 40/1996 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n johdantokappaleeseen sisältyvä asetuksentasoisen sääntelyn mahdollisuus ei ole asianmukaista perusoikeusuudistuksen voimaantulon jälkeen. Valiokunta katsoo, että pykälään sisältyvän luettelon täydentäminen on mahdollista vain perustuslainsäädäntöjärjestyksessä.

Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:ään sisältyvän luettelon täydentäminen ei siten tule kysymykseen valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Pykälän luetteloa voitaneen myöhemmin täydentää, jos sitä ylipäänsä pidetään enää tarpeellisena, elinkeino-oikeudellista sääntelyä koskevan uudistuksen yhteydessä. Tämän vuoksi esitykseen ei sisälly ehdotusta elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.

6.3. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Edellä mainittu Suomen ja Ruotsin välillä vuonna 1979 tehty laivapelisopimus koskee automaattipeliä Suomen ja Ruotsin välillä säännöllisessä linjaliikenteessä olevilla matkustaja-aluksilla. Sopimusta on viimeksi muutettu 25 päivänä toukokuuta 1997 tehdyllä sopimuksella. Sopimuksen mukaan sopimuspuolet sitoutuvat lainsäädäntönsä mukaisesti sallimaan merialueellaan automaattipelin matkustaja-aluksella, joka on Suomen ja Ruotsin välisessä säännöllisessä linjaliikenteessä, jos peliä harjoitetaan toisen sopimuspuolen merialueella siellä voimassa olevien säännösten mukaisesti. Sopimus koskee käytännössä vain raha-automaattitoimintaa.

Koska sopimuksen määräykset on kytketty säädöstä yksilöimättä vain lainsäädäntöön yleisesti, millä tarkoitetaan kulloinkin voimassa olevia, automaattipelejä koskevia säännöksiä, ei sopimusta olisi tarpeen muuttaa lakiehdotuksen takia.

Muita arpajaisia koskevia, Suomea sitovia sopimuksia ei ole.

6.4. Euroopan yhteisön arpajaistoimintaa koskevat säädökset

6.4.1. Yleistä

Arpajaistoiminnan sääntely on kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa toteutettu kansallisesti, koska Euroopan unionissa ei ole nimenomaan arpajaisia koskevaa sääntelyä. On kuitenkin eräitä erityisaloja koskevia direktiivejä, jotka sivuavat myös arpajaistoimintaa, kuten kuudes neuvoston direktiivi 77/388/ETY jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta - yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste, jäljempänä arvonlisäverodirektiivi, neuvoston direktiivi 88/361/ETY perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/7/EY kuluttajansuojasta etäsovimuksissa sekä neuvoston direktiivi 75/368/ETY toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi itsenäisten ammatinharjoittajien eri toiminnassa, jäljempänä sijoittautumis- ja palveluvapausdirektiivi. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta 2 päivänä lokakuuta 1997 tehdyssä Amsterdamin sopimuksessa (perustamissopimus) ei ole mainittu arpajaistoimintaa.

Yhteisöoikeuden soveltamisen yleisenä edellytyksenä on, että toimintaa voidaan pitää perustamissopimuksen 3 artiklassa tarkoitettuna taloudellisena toimintana. Eräät unionin jäsenvaltioista ovat esittäneet näkemyksensä, ettei arpajaisten toimeenpanoa tulisi lainkaan pitää perustamissopimuksessa tarkoitettuna taloudellisena toimintana, koska toiminta on useimmissa jäsenvaltioissa joko periaatteessa kiellettyä tai sallittua ainoastaan hyvin rajoitetussa muodossa. EY:n tuomioistuin on kuitenkin muun muassa ratkaisissaan Dona (C-13/76, tuomion 10 ja 12 kohdat) ja Steymann (C-196/87, tuomion 10 kohta) todennut, että tavaroiden tai vastiketta vastaan suoritettavien palvelujen tarjoamista ja maahantuontia on aina pidettävä perustamissopimuksessa tarkoitettuna taloudellisena toimintana. Myös arpajaistoimintaa on tuomioistuimen mukaan pidettävä taloudellisena toimintana perustamissopimuksen tarkoituksessa mielessä. Tähän kysymykseen tuomioistuin on ottanut yksiselitteisesti kantaa jäl-

jempänä tarkemmin selostettavassa Schindler-tapauksessa.

Yhteisöoikeudellisesti merkittävää on myös se, katsotaanko arpajaisten toimeenpanon olevan tavaroiden vai palveluiden tarjoamista eli sovelletaanko niiden toimeenpanoon liittyvissä kysymyksissä perustamissopimuksen tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevaa 28 artiklaa vai palveluiden vapaata liikkuvuutta koskevaa 49 artiklaa.

Perustamissopimuksessa palvelujen käsite määritellään negatiivisella määritelmällä. Perustamissopimuksen 50 artiklan mukaan palvelujen tarjoamisella tarkoitetaan yleensä maksua vastaan toimitettavia suorituksia, jotka eivät kuulu tavaroiden, pääomien tai henkilöiden liikkumisvapautta koskevien määräysten piiriin.

Palvelujen tarjonnan vapautta ja sijoittautumisvapautta koskevat artikkelit perustuvat kansallisen kohtelun periaatteeseen, eivätkä siten tähtää palvelujen täydelliseen vapaaseen liikkuvuuteen. Jäsenvaltiolla on pääsääntöisesti oikeus määrätä alueellaan toimivien yritysten vapaudesta harjoittaa liikettä ja liikkeenharjoittamiselle asetettavista ehdoista, kunhan näillä ehdoilla ja rajoituksilla ei suoraan tai epäsuoraan syrjitä muiden jäsenvaltioiden kansalaisia. Tässä suhteessa palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevat perustamissopimuksen säännökset eroavat tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevista säännöksistä. EY:n tuomioistuin on esimerkiksi ratkaisussaan Reisebüro Broede (C-3/95, tuomion 28 kohta) ja Kraus v. Land Baden-Wuerttemberg (C-19/92, tuomion 32 kohta) asettanut 25 päivänä maaliskuuta 1957 Roomassa tehdyn Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (Rooman sopimus) 59 artiklan vastaisille rajoituksille neljä edellytystä, joiden vallitessa rajoitukset voidaan katsoa sallituksi:

1. rajoituksia on voitava perustella yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä,
 2. rajoituksen on oltava omiaan takaamaan tavoitellun päämäärän saavuttaminen,
 3. rajoitusta on sovellettava ilman syrjintää ja
 4. rajoitus ei saa olla tiukempi kuin tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi on tarpeen.
- Schindler-tapauksessa EY:n tuomioistuin on todennut, että arpajaisten toimeenpanossa on kysymys palvelujen tarjoamisesta perustamissopimuksen tarkoituksessa mielessä. Schindler-tapauksessa oli kysymys raha-arpajaisiin liittyvien arpajaislipukkeiden maa-

hantuonnista, mutta ratkaisusta voitaneen kuitenkin tehdä se yleistys, että kaikenlaa-
tuisten arpajaisten toimeenpanoa voidaan yhteisöoikeudessa pitää palvelujen tarjoami-
sena. Arpajaisissa on kysymys toiminnasta, johon osallistutaan maksua vastaan ja josta on mahdollisuus saada voittoja. Arpajaisen toimeenpanijaa voidaan pitää palvelun tarjoajana, jolle palvelujen vastaanottaja eli osallistuja maksaa vastikkeen osallistumisoikeudesta.

Palvelujen tarjoaja voi käyttää arpajaisten toimeenpanoon monenlaisia apuvälineitä kuten esimerkiksi arpajaiskuponkeja, erilaisia arvontalaitteita ja peliautomaatteja. Näiden arpajaisten toimeenpanovälineiden myynnin ja maahantuonnin osalta voi olla epäselvää, onko kysymys tavaroiden vai palvelujen mynnistä ja maahantuonnista. Schindler-tapauksessa tuomioistuin katsoi, että arpaliipukkeiden maahantuonnissa ei ollut kysymys tavaroiden maahantuonnista, koska arpojen maahantuontia oli pidettävä vain arpajaisten toteuttamisen yksittäisenä osana. Tuomioistuin katsoi perusteluissaan, ettei arpaliipukkeiden maahantuonti ja jakelu ole toiminnan itsetarkoitus, vaan se on toimintaa, jonka tarkoituksena on mahdollistaa arpajaisiin osallistuminen. Arpojen maahantuontia ei tuomioistuimen mukaan siten voitu tarkastella irrallaan niistä arpajaisista, joihin arpojen maahantuonti liittyi. Suomen arpajaislainsäädäntöä koskevassa tuomiossaan (C-124/97), jota selostetaan tarkemmin jäljempänä, tuomioistuin on kuitenkin todennut (kohdat 25 ja 26), että kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö on omiaan rajoittamaan tavaroiden vapaata liikkuvuutta, sikäli kuin vain toimituksen saanut julkisoikeudellinen yhdistys saa pitää raha-automaatteja maksua vastaan yleisön käytettävänä tai sillä on oikeus itse valmistaa tällaisia automaatteja. Koska yhteisöjen tuomioistuimella ei kuitenkaan ole riittäviä tietoja siitä, mitä tosiasiallisia vaikutuksia kyseisellä lainsäädännöllä on raha-automaattien tuontiin, se ei voi nyt vireillä olevassa asiassa lausua siitä, onko perustamissopimuksen 30 artikla (Amsterdamin sopimuksen 28 artikla) esteenä tällaisen lainsäädännön soveltamiselle.

Euroopan unionista 7 päivänä helmikuuta 1992 Maastrichtissa tehdyllä sopimuksella (Maastrichtin sopimus) perustamissopimukseen lisätyn 3 b artiklan sisältämän toissijaisuusperiaatteen (subsidiariteettiperiaate) mu-

kaan toimialalla, joka ei kuulu Euroopan yhteisöjen yksinomaiseen toimivaltaan, on ensisijaisesti sovellettava jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. Toimialoilla, jotka eivät kuulu yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan, yhteisö toimii vain siinä tapauksessa ja siinä laajuudessa kuin jäsenvaltiot eivät toiminnan laajuuden tai vaikutusten takia voi riittävällä tavalla toteuttaa toiminnan tavoitteita. Yhteisön toiminnassa ei myöskään saada ylittää sitä, mikä on tarpeen perustamissopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Jäsenvaltiot ovat siis toissijaisuusperiaatteen mukaisesti säilyttäneet pääasiallisen toimivaltansa säännellä arpajaisten toimeenpano-oikeutta ja toiminnalle asetettavia ehtoja. Selvää on, että jäsenvaltioiden on kuitenkin noudatettava perustamissopimuksen yleisiä määräyksiä tätä toimivaltaa käyttäessään. Eri arpajaismuotojen sallittavuus unionin jäsenvaltioissa vaihtelee suuresti. Arpajaisten eri sisältöisen sääntelyn voidaan katsoa perustuvan jäsenvaltioissa vallitseviin erilaisiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja hallinnollisiin käsityksiin arpajaisten sallittavuudesta. Yhteistä arpajaistoiminnan säätelylle eri jäsenvaltioissa on ainoastaan se, että arpajaisten tuotot ohjataan yleensä pääasiassa yleishyödylliseen tarkoitukseen ja toimintaa säännellään yleisen järjestyksen ja kansanterveyden suojelemiseksi. Arpajaisten toimeenpano on pääsääntöisesti myös luvanvaraista. Lupamenettelyllä pyritään estämään se, ettei arpajaisten toimeenpanossa käytettäisi yhteiskunnalle haitallisia menettelytapoja.

Kansallista arpajaislainsäädäntöä laadittaessa on muistettava yhteisöoikeuden sisältämä suhteellisuusperiaate, jonka mukaan lainsäädännön on objektiivisesti tarkasteltuna oltava välttämätön niiden tavoitteiden saavuttamiseksi, joita kyseiselle lainsäädännölle on asetettu. Mahdollisten rajoitusten tulee olla oikeassa suhteessa niillä tavoiteltaviin päämääriin ja saavutettuihin tuloksiin nähden. Rajoitukset eivät siis saa olla tiukempia kuin on tarpeen tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi.

6.4.2. Arpajaistoimintaa koskeva selvitys ja Euroopan komission toimenpiteet

Euroopan komissiolle on tehty lukuisia valituksia yhdentymisen esteistä arpajaismarkkinoilla. Iso-Britannia on jo vuonna 1986 pyytänyt komissiota selvittämään arpajaissektorin aseman yhteismarkkinoilla.

Myös Euroopan yhteisön parlamentin jäsenet ovat tiedustelleet komissiolta, miten se aikoo suhtautua markkinoiden sääntelyyn ja vapaan liikkuvuuden rajoituksiin arpajaistoinnissa. Eräät yksityiset arpajaisyhtiöt ovat niin ikään esittäneet vaatimuksia arpajaistointia koskevien yhteisöllisten määräysten antamiseksi.

Komissio päättikin syksyllä 1989 antaa silloisen kilpailuasioista vastanneen kolmannen pääosaston (DG III) selvitettäväksi yhteisön arpajaismarkkinatilanteen. Selvityksensä perusteeksi komissio tilasi englantilaiselta konsulttiyritykseltä (Coopers & Lybrand Europe) tutkimuksen arpajaismarkkinoiden oikeudellisesta ja taloudellisesta tilasta. Kolmiosainen tutkimus nimeltään Gambling in the single market, a study of the current legal and market situations valmistui kesäkuussa 1991.

Pääosaston työn edistymisestä tuli niukasti tietoja julkisuuteen. Pääosasto järjesti kuitenkin jäsenmaiden hallituksille ja eri intressitalle kuulemistilaisuuksia. Keskeinen kysymys sektorin kannalta oli, kuuluivatko arpajaistoinnot integraation piiriin lainkaan ja jos kuuluivat, millä tavoin Rooman sopimuksen vapausperiaatteitten soveltaminen voisi tulla kysymykseen.

Pääosasto sai selvityksensä valmiiksi elokuussa 1992. Selvitystä ei ole julkaistu. Selvitystyön yhteydessä komissio valmisteli ehdotusta direktiiviksi, joka olisi vaiheittain vapauttanut arpajaismarkkinoita.

Komissio oli selvityksensä perusteella asettanut sille kannalle, että arpajaistointia olisi Rooman sopimuksen tarkoittamien, elinkeinoja koskevien, vastavuoroiseen tunnistamiseen perustuvien yleisten sääntöjen mukaista toimintaa. Komission tehtävänä oli harmonisoida jäsenvaltioiden toisistaan merkittävästi poikkeava lainsäädäntö. Ehdotuksella oli tarkoitus luoda peliyhtiöille mahdollisuus toimia toisessa jäsenvaltiossa muutoinkin kuin sisäryhtyksiä perustamalla sekä myöntää peliyhtiöille vastavuoroiseen tunnistamiseen perustuva vapaus rahapeliin tarjoamiseen toisessa jäsenmaassa. Komission suunnitelmissa oli sallia rajat ylittävä arpajaistointia, jolla olisi edistetty kuluttajien mahdollisuuksia valita haluamansa arpajaismuoto. Komissio arvioi kuitenkin toisaalta, ettei arpajaismarkkinoiden vapauttaminen toisi kuluttajille merkittäviä säästöjä, koska vapautumisesta koituva hyöty koituisi todennäköisesti ainoastaan peliyhtiöiden hyväksi.

Jäsenvaltioiden kannanotot komission ehdotukseen olivat yksimielisiä ja huomattavan jyrkkiä. Arpajaisia koskeva lainsäädäntövalta haluttiin ehdottomasti pitää kansallisella taholla. Jäsenvaltioiden päällimmäisenä argumenttina arpajaissektorin harmonisointia vastaan oli yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito, niin sanottu public order-peruste. Jäsenvaltiot katsoivat, että arpajaisten kansallisen sääntelyn ja tästä aiheutuvien palvelujen vapaan liikkumisen rajoitusten taustalla ovat:

1. tarve suojella kuluttajia väärinkäytöksiltä ja muilta laittoman arpajaistoinnin aiheuttamilta vaaroilta,

2. tarve sääntelyllä ja valvonnalla vähentää vaaraa rahapeli-toimintojen joutumisesta rikollisten käsiin ja niiden käyttäminen rikolliisiin tarkoituksiin, rahanpesu mukaan lukien,

3. tarve sääntelyllä estää veronkierron liisäntymistä,

4. tarve sääntelyllä rajoittaa arpajaisten yleistä tarjontaa ja niitä tapoja, joilla tarjontaa harjoitetaan liiallisen pelaamisen estämiseksi ja liiallisesta pelaamisesta aiheutuvien haitallisten sosiaalisten ja terveydellisten seuraamusten estämiseksi sekä

5. tarve sääntelyllä huolehtia siitä, että arpajaisista saatavat tulot käytetään yhteiskunnan hyväksymiin tarkoituksiin.

Komissio ilmoitti Edinburghin huippukoukussa joulukuussa 1992, ettei se Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 b artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen huomioon ottaen aio valmistella arpajaisia koskevaa lainsäädäntöä. Sisämarkkinakomissaari Bangemann ilmoitti samassa yhteydessä komission kuitenkin katsovan, että arpajaisia on pidettävä perustamissopimuksessa tarkoitettuina palveluina. Tiedonannossa huomautettiin, että yhdentymisen edetessä ja teknologian avartaessa markkinoita, komissio ei sulje pois mahdollisuutta arvioida asiaa uudelleen.

6.4.3. Schindler-tapaus

Arpajaistoinnin luonnetta ja yhteisöoikeuden soveltuvuutta arpajaistointiaan on pohdittu keskeisimmässä arpajaistointia koskevassa EY:n tuomioistuimen Schindler-tapauksessa. EY:n tuomioistuin antoi Ison Britannian korkeimman oikeuden pyynnöstä yhteisöoikeuden soveltumista koskevan ennakkoratkaisun saksalaisen arpayhtiön Süddeutsche Klassenlotterien (SKL) asiamiesten

Gerhard ja Jörg Schindlerin ja Ison-Britannian tulliviranomaisten välisessä kiistassa.

SKL:n itsenäiset asiamiehet Gerhard ja Jörg Schindler lähettivät Alankomaista postitse Isoon-Britanniaan SKL:n Saksassa toimeenpanemien arpajaisten mainoksia ja vastauskuponkeja, joilla voi tilata sanottujen arpajaisten arpoja. Ison-Britannian tulli takavarikoi arpajaisaineiston sillä perusteella, että se oli Ison-Britannian Revenue Actin (laki lähetyksen vastaanottamisesta) ja Lotteries and Amusement Actin (arpajais- ja huvilaki) nojalla kiellettyä aineistoa. Mainituissa oikeussäännöksissä kielletään toisessa jäsenmaassa toimeenpantaviin arpajaisiin liittyvien arpojen, kirjelmien ja ilmoittautumiskaavakkeiden maahantuonti. Takavarikointihetkellä Ison-Britannian lainsäädännön mukaan myös kotimaisten valtakunnallisten arpajaisten toimeenpano oli kiellettyä. Kotimaisten valtakunnallisten arpajaisten toimeenpano (National Lottery) sallittiin Isossa-Britanniassa vasta vuonna 1994. Gerhart ja Jörg Schindler katsoivat Ison-Britannian edellä selostettujen oikeussäännösten olevan ristiriidassa Rooman sopimuksen 30 artiklan tai ainakin 59 artiklan kanssa.

Schindlerit katsoivat, että arpojen maahantuonti ei voi vaarantaa englantilaisen yhteiskunnan perustavanlaatuisia etuja. Arpojen maahantuonnilla ei voi olla vaikutusta Ison-Britannian yleiseen järjestykseen ja moraaliiin, koska arpajaiset ovat Saksassa lailliset. Moraali ei voi heiketä senkään takia, että Isossa-Britanniassa arpajaisten mainonta on sallittua. Ulkomaisten arpajaisten toimeenpanoa koskeva kielto oli Schindlerien mukaan kuluttajansuojan kannalta ylimitoitettu ja perusteeton myös siksi, että Isossa-Britanniassa suunniteltiin samaan aikaan aloitettavaksi valtakunnallisten arpajaisten toimeenpano.

Ison-Britannian tullilaitos katsoi, ettei arpoja tai niiden mainosaineistoa voida pitää perustamissopimuksen tarkoittamina tavaroina. Tullin vastauksen mukaan Rooman sopimuksen 30 ja 59 artikla eivät olisi sovellettavissa Isossa-Britanniassa voimassa olevaan maahantuontikieltoon, koska kielto koskee kaikkia suuria arpajaisia niiden alkuperämaasta riippumatta. Tullilaitos totesi maahantuontikiellon olevan sopusoinnussa Ison-Britannian arpajaislainsäädännön kanssa, joka rajoittaa arpajaisten järjestämistä sosiaalipoliittisin sekä vilpin ja väärinkäytösten ehkäisemiseen liittyvin perustein.

Eräät jäsenvaltiot esittivät lausunnossaan, ettei arpajaisten toimeenpanoa toiminnan erityisluonteesta johtuen voitaisi lainkaan pitää perustamissopimuksessa tarkoitettuna taloudellisena toimintana. Jäsenvaltiot perustelivat käsitystään muun muassa sillä, että arpajaisten toimeenpano on perinteisesti ollut jäsenvaltioissa joko kokonaan kiellettyä tai ainakin voimakkaasti rajoitettua toimintaa. Arpajaisten toimeenpano sallitaan useissa jäsenvaltioissa ainoastaan valtion itsensä harjoittamana tai sen valvonnassa harjoitettavana hyvin rajoitettuna toimintana. Jäsenvaltiot katsoivat lisäksi, että arpajaiset eivät nojau du minkäänlaiseen taloudelliseen suoritus-suhteeseen, koska ne perustuvat aina kokonaan tai osittain sattumaan. Jäsenvaltioiden käsityksen mukaan arpajaisten toimeenpanoa olisi ensisijaisesti pidettävä viihteenä tai pelinä eikä taloudellisena toimintana. Myös sosiaalipoliittisista sekä vilpin ja rikollisuuden torjuntaan liittyvistä syistä johtuen arpajaisten toimeenpanoa koskevat määräykset tulisi jäsenvaltioiden käsityksen mukaan antaa kansallisella tasolla.

Osa jäsenvaltioista esitti Schindler-tapauksen yhteydessä käsityksensä, että arpajaisten toimeenpanoa on pidettävä Rooman sopimuksen 60 artiklassa tarkoitettuna palvelujen tarjoamisena.

Komission oikeudenkäynnissä EY:n tuomioistuimelle antaman lausunnon mukaan arpajaisten toimeenpanoa tulisi pitää perustamissopimuksessa (Rooman sopimus) tarkoitettuna taloudellisena toimintana. Arpoja myydään ja ostetaan kaupallisesti voittohankkimistarkoituksessa. Sillä seikalla, että arpajaisten tuotot käytetään usein valtion menoihin tai yleishyödyllisiin tarkoituksiin, ei komission mukaan ollut merkitystä. Arpojen jakelu on tärkeä tulonlähde asiamiehille. Komissio katsoi perustamissopimuksen määräysten koskevan myös arpajaistoimintaa, koska arpajaiset ovat kaupallista palvelutoimintaa. Komissio katsoi Ison-Britannian voimassa olevien oikeussäännösten rajoittavan palvelujen vapaata liikkuvuutta. Komission mukaan rajoitusta ei voitu perustella yleisen järjestyksen säilyttämistarpeella, koska jo Saksan viranomaiset valvoivat arpajaisten toimeenpanon asianmukaisuutta.

Tuomioistuimen päätöksen mukaan toimintaa on pidettävä palvelujen tarjoamisena Rooman sopimuksen 60 artiklassa tarkoitettuna mielessä, jos jäsenvaltioon tuodaan mainosaineistoa ja arpoja siinä tarkoitukses-

sa, että jäsenvaltiossa asuvilla henkilöillä on mahdollisuus osallistua toisessa jäsenvaltiossa järjestettäviin arpajaisiin. Maahantuonti on siten Rooman sopimuksen 59 artiklan soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa. Päätöksen mukaan Ison-Britannian arpajaisäännösten kaltaiset kansalliset oikeussäännökset, jotka kieltävät arpajaisten toimeenpanon tietyn jäsenvaltion alueella, merkitsevät palvelujen vapaan liikkuvuuden rajoittamista. Päätöksessä todetaan kuitenkin, että palvelujen vapaata liikkuvuutta rajoittavia säännöksiä voidaan perustella sosiaalipoliittisilla sekä vilpin ja väärinkäytösten ehkäisemiseen liittyvillä näkökohdilla, eikä niiden siten voida katsoa olevan ristiriidassa perustamissopimuksen palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien säännösten kanssa.

Tuomioistuin katsoi, että arpajaistoimintaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi on perusteltua, että kullakin jäsenvaltiolla on riittävästi harkintavaltaa määritellesään ne oman yhteiskuntansa sosiaaliset ja kulttuuriset erityispiirteet huomioon ottavat vaatimukset, joita sovelletaan pelaajien ja yhteiskuntajärjestyksen suojaamiseksi. Tällaiset vaatimukset voivat tuomioistuimen mukaan koskea arpajaisten järjestämisuotoja, pelipanosten suuruutta tai peleistä saatavien voittojen käyttötarkoitusta. Jäsenvaltioiden asettamat rajoitukset tai kiellot eivät kuitenkaan saa olla luonteeltaan syrjiviä.

Tuomioistuin totesi kansallisen sääntelyn perusteena olevan myös sen seikan, että arpajaisten tuotot käytetään huomattavassa määrin voittoa tavoittelemattomiin ja yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin, kuten sosiaaliseen ja hyväntekeväiseen toimintaan sekä urheilun ja kulttuurin edistämiseen. Tätä perustelua ei tuomioistuimen mukaan kuitenkaan voida pitää yksinomaan ratkaisevana.

6.4.4. Muita arpajaisiin liittyviä EY:n tuomioistuimen oikeustapauksia

Arpajaisten toimeenpanoa koskevia EY:n tuomioistuimen ratkaisuja on Schindler-tapauksen lisäksi muutamia. Arvonlisäverodirektiivin tulkintaa koskeva Günter Berkholtz vastaa Finanzamt Hamburg-Mitte-Altstadt-tapauksessa (C-168/84) kiinnostavaa on erityisesti tuomioistuimen ennakorkatkaisupyyntöön antaman vastauksen 19 kohta. Tapauksessa oli kysymys siitä, onko valtion aluevesien ulkopuolella purjehtivassa aluksessa raha-automaattien pitäminen yleisön

käytettävänä arvonlisäverodirektiivin 9 artiklassa tarkoitettua vakituista liikepaikasta käsin tapahtuvaa liiketoimintaa. Tuomioistuimen vastauksesta on epäsuorasti luettavissa, että tuomioistuin katsoo raha-automaattien avulla tapahtuvan arpajaisten toimeenpanon olevan taloudellista toimintaa. Tuomioistuimen vastauksesta on myös epäsuorasti luettavissa, että se katsoo raha-automaattien käytettävänä pitämisen olevan palvelujen tarjoamista.

Yhteisön ensimmäisen asteen tuomioistuimen käsittelemässä Ladbroke Racing Limited-tapauksessa on kysymys Rooman sopimuksen 85 ja 86 artiklan sovellettavuudesta kansallisesta lainsäädännöstä johtuvaan kilpailunrajoitukseen. Tapauksessa englantilainen vedonlyöntikonserni Ladbroke Racing Ltd valitti Ranskan valtion sekä kymmenen ranskalaisen vedonlyöntiyrityksen ja niiden yhteenliittymän Pari Mutuel Urbainin (PMU) toiminnasta. Ladbroke Racing Ltd:n mukaan Ranskan yksinoikeuslainsäädäntö estää käytännössä ranskalaisia lyömästä vetoa ulkomaisen urheilukilpailujen tuloksista. Yhtiön mukaan Ranskan lakiin perustuva vallitseva käytäntö, jonka mukaan hevosratojen ulkopuolisten totopelien toimeenpano on erään yksinoikeusyhteisöjen yhteenliittymän yksinoikeus, johtaa siihen, että yksinoikeusyhteisöjen yhteenliittymä käyttää määräävää markkina-asemaansa väärin.

Komissio oli hylännyt Ladbroke Racing Ltd:n sille tekemän kantelun sillä perusteella, ettei Rooman sopimuksen 85 ja 86 artiklaa voitu komission mielestä soveltaa järjestelyyn, koska järjestelyllä ei ollut tarvittavaa vaikutusta yhteismarkkinoihin. Ensimmäisen asteen tuomioistuin kumosi komission tekemän päätöksen todeten, että komission olisi ensin tullut tutkia, onko Ranskan lainsäädäntö sopusoinnussa Rooman sopimuksen 85 ja 86 artiklan kanssa ja vasta sen jälkeen tehdä päätös artiklojen konkreettisesta soveltumisesta järjestelyyn.

Komissio riitautti ensimmäisen asteen tuomioistuimen ratkaisun katsoen, että kilpailunrajoitus johtui suoraan kansallisesta lainsäädännöstä eikä yksinoikeusyhteisöjen yhteenliittymän toimenpiteistä markkinoilla. Komissio uudisti näkemyksensä siitä, ettei Rooman sopimuksen 85 ja 86 artiklaa voida soveltaa tapaukseen. Tuomioistuin hyväksyi komission näkemyksen tältä osin marraskuussa 1997 antamassaan ratkaisussa (yhdistetyt asiat C-359/95 ja C-379 P). Ratkaisus-

saan tuomioistuin totesi 85 ja 86 artiklan koskevan ainoastaan yritysten omasta aloitteestaan toteuttamia kilpailunrajoituksia. Kyseisiä artikloja ei tuomioistuimen mukaan siten voida soveltaa suoraan kansallisesta lainsäädännöstä aiheutuvaan kilpailunrajoitukseen. Tuomioistuin palautti asian ensimmäisen asteen tuomioistuimeen uudelleen käsiteltäväksi.

Kesäkuussa 1997 annettiin tuomio tapauksessa Vereinigte Familiapress Zeitungsverlags- und vertriebs GmbH vastaan Heinrich Bauer Verlag (C-368/95). Saksalainen lehtikustantaja kustansi Saksassa viikkolehteä, joka sisälsi sanaristikon. Ristikon oikein ratkaisseet saivat osallistua arvontaan, jossa palkintona oli 500 Saksan markkaa. Lehdessä oli myös kaksi muuta kilpailutehtävää, joiden palkintona oli 1000 ja 5000 Saksan markkaa. Jokaisessa lehden numerossa mainostettiin lehden seuraavassa numerossa olevia kilpailuja.

Lehteä myytiin myös Itävallassa. Itävaltalainen lehtikustantamo nosti kanteen saksalaista lehtikustantamoa vastaan, jotta tämä määrättäisiin lopettamaan sellaisten julkaisujen myynti Itävallassa, joissa lukijoille luvataan mahdollisuus osallistua arpajaisiin.

Itävallan vilpillistä kilpailua koskevassa laissa (Gesetz über unlauteren Wettbewerb, 1992) kielletään lupaamasta kuluttajalle vastikkeettomia kylkiäistuotteita tavaroiden myynnin tai palvelujen välittämisen yhteydessä. Kielto estää käytännössä myös aikakauslehtien kustantajia lupaamasta kuluttajille lehden myynnin yhteydessä mahdollisuutta osallistua arvontaan. Saksan kilpailulainsäädäntö ei sisällä vastaavaa kieltoa. Itävaltalainen tuomioistuin pyysi 177 artiklan mukaisessa ennakkoratkaisupyynnössään EY:n tuomioistuinta antamaan ratkaisun Rooman sopimuksen 30 artiklan tulkinnasta tapauksessa.

Itävallan hallitus ja komissio katsoivat lausunnoissaan, että kiellolla pyrittiin turvaamaan itävaltalaisen lehdistön moniarvoisuus, koska arvontojen salliminen olisi johtanut pienten kustantajien toiminnan lakkaamiseen. Arvontojen toimeenpaneminen lehdissä oli aiemmin sallittua. Se johti lehtikustantajien voimakkaaseen kilpailuun siitä, kuka pystyy tarjoamaan lukijoille houkuttelevimman arvannon ja suurimman pääpalkinnon. Pienilevikkiset lehdet eivät olisi pärjäneet pitkään tällaisilla markkinoilla. Oli olemassa vaara, että kuluttajat olisivat ryhtyneet

ostamaan päivälehtiä ainoastaan niissä järjestettävien arvontojen takia ja pitäneet arpajaisten tarjoamaa voittomahdollisuutta julkaisun muuta sisältöä tärkeämpänä. Itävallan hallitus ja komissio pyysivät lausunnoissaan tuomioistuinta kiinnittämään huomionsa siihen, että Itävallan lehdistö oli hyvin keskitettyä.

Tuomioistuin katsoi ratkaisussaan, että Itävallan lainsäädännössä asetettu kielto pakottaa toisista jäsenvaltioista kotoisin olevat kustantajat muuttamaan julkaisemiensa lehtien sisältöä. Tuomioistuimen mukaan kiellolla vaarannetaan oikeusriidan kohteena olevan aikakauslehden pääsy toisen jäsenvaltion markkinoille ja siten rajoitetaan tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Tuomioistuin piti Itävallan kilpailulainsäädännössä asetettua kieltoa Rooman sopimuksen 30 artiklassa tarkoitettuna vaikutuksiltaan vastaavana toimenpiteenä.

Tuomioistuin totesi perusteluissaan edelleen, että aiemmin annetussa Schindler-ratkaisussa on katsottu, että arpajaistoimintaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi on perusteltua, että kansallisilla viranomaisilla on riittävä harkintavaltaa määritellä ne vaatimukset, jotka arpajaisten toimeenpanolle asetetaan. Tuomioistuin katsoi kuitenkin, että Schindler-ratkaisua ei voitu soveltaa nyt käsiteltävänä olevassa kiistassa, jossa oli kysymys pienimuotoisesta arpajaistoiminnasta, eikä tarvetta suojella yhteiskunnallista järjestystä siten ollut olemassa.

Tuomioistuin hyväksyi ratkaisunsa perusteluissa sen näkemyksen, että tavaroiden vapaata liikkuvuutta voi olla perusteltua rajoittaa lehdistön moniarvoisuuden säilyttämiseksi. Tuomioistuin kuitenkin viittasi aiempaan julkaisukäytäntönsä ja totesi, että mahdollisten rajoitusten on kuitenkin oltava asianmukaisessa suhteessa niillä pyrittäviin tavoitteisiin nähden ja tavoitteiden toteuttamiseksi välttämättömiä.

Jotta edellä asetettujen vaatimusten täyttyminen voidaan varmistaa, EY:n tuomioistuin kehottaa kansallista tuomioistuinta tarkastelemaan, vallitseeko arpajaisia toimeenpanevien lehtien ja muiden lehtien välillä kilpailutilanne. Kansallisen tuomioistuimen tulisi myös tarkastella sitä, muodostavatko arpajaiset kuluttajalle todellisen ostohoukuttimen, joka vaikuttaa lehtien kysyntään. Kansallisen tuomioistuimen tulee arvioida, mikä taloudellinen arvo kylkiäistuotteella on kuluttajan kannalta kiinnittämällä harkinnas-

saan huomiota kaikkiin ostopäätökseen vaikuttaviin tekijöihin, kuten arpajaisten mainontaan, voiton todennäköisyyteen, palkinnon suuruuteen sekä tiedon ja taidon osuuteen arpajaisissa menestymisessä. Kansallisen tuomioistuimen on kansallisten lehti-markkinoiden tarkastelun perusteella arvioitava, onko tavaroiden vapaata liikkuvuutta perusteltua rajoittaa kyseisessä tapauksessa ja missä suhteessa rajoitukset on tarpeellista toteuttaa.

Italialainen Consiglio di Stato on 20 päivänä tammikuuta 1998 tekemällään päätöksellä päättänyt pyytää ennakkoratkaisua asiassa Questore di Verona vastaan Diego Zenatti. Ennakkoratkaisupyyntö on toimitettu EY:n tuomioistuimen kirjaamoon 13 päivänä maaliskuuta 1998 ja se on kirjattu yhteisöjen tuomioistuimen rekisterin asianumerolla (C-67/98).

Tapauksessa Diego Zenatti välitti italialaisten asiakkaiden vetoja ulkomaalaisiin urheilukilpailuihin englantilaiselle vedonvälitystoimistolle SSP Overseas Betting Limitedille. Italian lainsäädännön nojalla toiminta keskeytettiin. Consiglio di Staton ennakkoratkaisupyyntöä pyydetään vastausta kysymykseen, onko Italian vedonlyöntiä koskeva lainsäädäntö perustamissopimuksen palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien määräysten vastainen, kun otetaan huomioon Italian lainsäädännöllä olevat sosiaalipoliittiset tavoitteet ja se, että sillä pyritään estämään vilpillistä menettelyä.

Tuomioistuin järjesti jutussa suullisen kuulemisen maaliskuun 10 päivänä 1999. Läsnä olleet seitsemän jäsenvaltiota, Suomi niiden joukossa, ja komissio katsoivat yksimielisesti, että Italian vedonlyönnin toimeenpanoa rajoittavat säännökset ovat sopusoinnussa yhteisön oikeuden kanssa, koska rajoitusten perusteena ovat sosiaalipoliittiset syyt sekä vilpin ja rikosten ehkäiseminen.

Tuomioistuimen julkisasiamies Fennelly antoi ratkaisuehdotuksensa toukokuun 20 päivänä 1999. Julkisasiamiehen mukaan yhteisön oikeudessa kielletään vedonlyöntipalvelujen tarjoamiselle asetettu rajoitus, jollei rajoitusta voida perustella yleisellä edulla. Yleistä etua koskeva arviointiperuste ei välttämättä ole sama jokaisessa jäsenvaltiossa. Seikkoja, jotka voidaan arvioinnissa ottaa huomioon, ovat kunkin jäsenvaltion sosiaaliset ja kulttuuriset erityispiirteet sekä erilainen suhtautumistapa pelitoimintaan kussakin jäsenvaltiossa.

Fennelly toteaa lisäksi, että sosiaalisesti hyödylliseen tarkoitukseen tapahtuva varojen keruu ei ole hyväksyttävä peruste tällaiselle rajoitukselle taloudellisen luonteensa takia. Kuluttajien suojaaminen petokselta on hyväksyttävä yleisen edun mukainen tavoite, mutta ainoastaan sillä edellytyksellä, että kansallinen tuomioistuin toteaa, ettei kuluttajia suojata kylliksi Ison Britannian vedonlyönnin järjestäjiin sovellettavilla oikeussäännöillä. On myös mahdollista rajoittaa vedonlyöntipalvelujen välittämistä sosiaalipoliittisilla syillä siihen liittyvien moraalisten ja taloudellisten haittojen rajoittamiseksi. Tällöin tavoitteen on oltava toteutettavissa rajoituksen avulla, eikä rajoituksella saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi. Tällaisen sosiaalipoliittisen tavoitteen kanssa olisi ristiriitaista, jos urheilujärjestöiltä, joilla on erioikeuksia vedonlyönnin järjestämiseen, ei edellytettäisi myös pyrkimystä rajoittaa vedonlyönnin kysyntää.

EY:n tuomioistuin antoi asiassa ratkaisunsa 21 päivänä lokakuuta 1999. Päätöksen mukaan palvelujen tarjoamisen vapautta koskevat EY:n perustamissopimuksen määräykset eivät ole esteenä Italian lainsäädännön kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jolla tietyille elimille annetaan yksinoikeus kerätä urheilukilpailujen vedonlyöntejä, jos tämä lainsäädäntö on tosiasiallisesti perusteltu niiden sosiaalipoliittisten tavoitteiden takia, joilla pyritään rajoittamaan tällaisen toiminnan vahingollisia vaikutuksia, ja jos sillä asetetut rajoitukset eivät ole näihin tavoitteisiin nähden suhteettomia toimenpiteitä.

6.4.5. Euroopan talousalueen ja Euroopan yhteisöjen toimielimissä käsitellyt suomalaista arpajaistoimintaa koskevat tapaukset

Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen (jäljempänä ETA-sopimus) 108 artiklan nojalla perustettu itsenäinen valvontaviranomainen EFTA Surveillance Authority (jäljempänä ESA) antoi joulukuussa 1994 Suomen ajanvieteautomaateista annettua lakia (426/1976) ja ETA-sopimuksen kilpailusääntöä koskevan päätöksen. Päätöksessä todettiin, että Suomen ajanvieteautomaateista annettu laki oli ristiriidassa ETA-sopimuksen 59 artiklan 1 kohdan kanssa siltä osin kuin laissa oli säädetty Raha-automaattiyhdistykselle yksinoikeus pitää ajanvieteautomaatteja yleisön käytettävänä maksua vastaan. ESA:n

päätöksessä Suomi velvoitettiin ryhtymään mahdollisimman pikaisesti kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin ristiriidan poistamiseksi. Päätös johti uuden viihdelaitelain (164/1995) antamiseen. Lailla kumottiin Raha-automaattiyhdistyksen ajanvieteautomaatteja koskeva yksinoikeus.

ESA:n päätös ei koske raha-automaattitoimintaa, mutta sen perusteluissa viitataan myös raha-automaatti- ja rahapelitoimintaan. Päätöksen 7 kohdan perusteluissa todetaan ajanvieteautomaattien ja raha-automaattien eroavan toisistaan siten, että raha-automaateista voi saada voittona rahaa tai rahanarvoisen etuuden, mutta ajanvieteautomaatti tarjoaa pelaajalle vain puhdasta ajanvietettä ilman mahdollisuutta voittoon. ESA:n mukaan ajanvieteautomaattipalvelujen markkinoita tulee pitää varsinaisten rahapelipalvelujen markkinoita sivuavina, mutta silti erillisinä. ESA:n mukaan niitä näkökohtia, joiden vuoksi ehdottomien yksinoikeuksien säilyttäminen voi rahapeliänsä osalta olla perusteltua, esimerkiksi moraaliset, uskonnolliset ja kulttuuriset näkökohdat, rikosten ja petosten vaara, rahapeliänsä asema kulutusryölykkeenä, jolla voi olla vahingollisia yksilöllisiä tai yhteiskunnallisia seuraamuksia, ja se tosiseikka, että järjestäytyneellä rahapeli-toiminnalla voidaan hankkia huomattavia summia hyväntekeväisyysyötyden tai muun yleishyödyöllisen toiminnan rahoittamiseen, ei voida soveltaa ajanvieteautomaatteihin.

Suomen lainsäädännössä myönnetyt raha-automaattitoimintaa koskevat yksinoikeudet yhteisöoikeudellinen hyväksyttävyyden on tuoreeltaan ratkaistu EY:n tuomioistuimessa. Englantilainen Cotswold Microsystems Limited -niminen yhtiö (jäljempänä CMS) ja suomalainen Oy Transatlantic Software Limited -niminen yhtiö (jäljempänä TAS) olivat tammikuussa 1996 sopineet, että CMS toimittaisi TAS:lle raha-automaatteja, joita TAS sijoittaisi yleisön käytettäväksi. Suomalaisella yrityksellä olisi yksinoikeus edustaa englantilaista yritystä Suomessa. TAS sijoitti kymmenen kappaletta Golden Shot -nimisiä raha-automaatteja yleisön käytettäväksi maksumaa vastaan Jyväskylässä ja Helsingissä. Laitteet olivat niin sanottuja hedelmäpelejä ja niistä saatava korkein mahdollinen voitotosumma oli 200 markkaa. Yksi peli maksoi 1-5 markkaa.

Laitteet takavarikoitiin ja suomalaiselle yrittäjälle vaadittiin rangaistusta arpajaisri-

koksista. Yrittäjä kiisti syytteet sillä perusteella, että Golden Shot -automaateissa voitotmahdollisuus ei perustu pääasiallisesti satutumaan, vaan se perustuu huomattavassa määrin myös pelaajan taitoihin, eikä automaattien siten voida katsoa kuuluvan arpajaislain soveltamisalaan. Toissijaisesti yrittäjä katsoi, että syytteet tulisi hylätä sillä perusteella, että ne perustuvat suomalaiseen arpajaislainsäädäntöön, joka on ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen tavaroiden ja palveluiden vapaata liikkuvuutta koskevien säännösten kanssa.

Alioikeudessa TAS:n edustaja tuomittiin arpajaisrikoksista sakkoon ja automaattituo-

mittiin valtiolle menetetyiksi. Asian hovioikeuskäsittelyssä maaliskuussa 1997 Vaasan hovioikeus päätti pyytää EY:n tuomioistuimelta Maastrichtin sopimuksen 177 artiklan mukaista ennakkopäätöstä asiassa. Hovioikeus esitti EY:n tuomioistuimelle seuraavat kysymykset:

1. Onko Euroopan yhteisöjen tuomioistui-

men 24.3.1994 antamaa ratkaisua tapauksessa C-275/92 Her Majesty's Customs and Excise v. Gerhart Schindler ja Joerg Schindler tulkittava siten, että sitä voitaisiin pitää nyt kysymyksessä olevaa tapausta vastaavana (vrt. EY:n tuomioistuimen antama ratkaisu 6.10.1982 tapauksessa 283/81 Srl Cilfit and Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health) ja että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen säännöksiä tulisi tässä tapauksessa siten tulkita samalla tavalla kuin ensiksi mainitussa tapauksessa?

Siltä varalta, että vastaus ensimmäiseen kysymykseen on kokonaan tai osittain kielteinen, hovioikeus esittää seuraavat lisäkysymykset:

2. Koskevatko Euroopan yhteisön perustamissopimuksen määräykset tavaroiden tai palvelujen vapaasta liikkuvuudesta (30, 59 ja 60 artikla) myös nyt kyseessä olevan kaltaisia peliautomaatteja?

3. Jos vastaus toiseen kysymykseen on myönteinen,

a) estävätkö Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 30, 59 tai 60 artiklat taikka jokin muu artikla Suomea rajoittamasta kyseisenlaisen peliautomaattitoiminnan järjestämistä Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeudeksi riippumatta siitä kohdistuuko rajoitus samalla lailla sekä kotimaisiin että ulkomaalaisiin pelinjärjestäjiin ja

b) onko rajoitukselle olemassa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 36 tai 56

artiklassa taikka jossain muussa artiklassa tarkoitettuja oikeuttamisperusteita arpajaislaissa tai sen valmistelussa esitetyillä taikka joillakin muilla perusteilla ja voiko tätä kysymystä arvioitaessa olla merkitystä sillä, kuinka suuria voittoja peliautomaateista on saatavissa ja sillä, perustuuko mahdollisuus voittaa niillä sattumaan vai pelaajan taitoon?

Komissio sekä Alankomaiden, Belgian, Espanjan, Ison-Britannian, Itävallan, Portugalin, Ruotsin, Saksan ja Suomen hallitukset antoivat jutussa kirjalliset huomautuksensa. Tuomioistuin järjesti 30 päivänä kesäkuuta 1998 asiassa suullisen kuulemisen. Kuulemistilaisuudessa olivat edellä mainittujen jäsenvaltioiden lisäksi edustettuina Lüksembourg ja komissio. Jäsenvaltiot ja komissio olivat yksimielisiä siitä, että Schindlerin tapausta voitaisiin soveltaa myös esillä olevaan juttuun ja että näin ollen Suomen lainsäädännön ei voitaisi katsoa olevan ristiinriidassa yhteisön lainsäädännön kanssa.

Julkisasiamies La Pergolan 4 päivänä maaliskuuta 1999 antaman ratkaisuehdotuksen mukaan perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan ja 50 artiklan vastaista on sellainen kansallinen lainsäädäntö, jossa annetaan Raha-automaattiyhdistyksen kaltaiselle julkisoikeudelliselle yhdistykselle yksinoikeus tarjota raha-automaattipalveluja, jos se johtaa siihen, kun otetaan huomioon tapa, jolla kyseinen monopoli on käytännössä järjestetty ja sen toimintaa harjoitetaan, että palvelujen tarjoamisen vapautta koskevat rajoitukset eivät ole johdonmukaisia, asianmukaisia ja oikeasuhtaisia niiden yhteiskuntapoliittisten ja petosten ehkäisemiseen tähtäävien päämäärien kanssa, joihin kansalliset viranomaiset ovat vedonneet kyseisen lainsäädännön perustelemiseksi.

EY:n tuomioistuin antoi asiassa päätöksensä 21 päivänä syyskuuta 1999. Tuomioistuin ratkaisi Vaasan hovioikeuden esittämät kysymykset seuraavasti: Palvelujen tarjoamisen vapautta koskevat EY:n perustamissopimuksen määräykset eivät ole esteenä sellaiselle Suomen lainsäädännön kaltaiselle lainsäädännölle, jossa yhdelle ainoalle julkiselle toimielimelle annetaan raha-automaattitoiminnan harjoittamiseen yksinoikeuksia, kun huomioon otetaan ne yleisen edun mukaiset päämäärät, joiden vuoksi tätä lainsäädäntöä on pidettävä perusteltuna.

Päätöksen perusteluissa tuomioistuin totesi, että jutussa on kyse palvelujen tarjoamisen vapauden rajoittamisesta (kohta 29). Rajoit-

taminen on kuitenkin tuomioistuimen mielestä oikeutettua, koska voimassa olevalla lainsäädännöllä pyritään rajoittamaan ihmisten pelihimon hyväksikäyttöä, välttämään kyseiseen toimintaan liittyvä rikosten ja petosten vaara ja sallimaan tällainen toiminta ainoastaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisiin tarkoituksiin (kohta 32). Tuomioistuin toteaa lisäksi, että Suomen lainsäädäntö, jossa annetaan oikeus raha-automaattitoiminnan harjoittamiseen ainoastaan tietylle julkisoikeudelliselle yhdistykselle ja kielletään tämän toiminnan harjoittaminen kaikilta muilta ei ole syrjivää, koska lainsäädännöllä ei syrjitä ketään kansalaisuuden perusteella ja sitä sovelletaan erotuksetta kaikkiin sellaisiin elinkeinonharjoittajiin, joita tällaisen toiminnan harjoittaminen voisi kiinnostaa, riippumatta siitä, onko näiden kotipaikka Suomessa vai jossain muussa jäsenvaltiossa (kohta 28).

Tällä päätöksellä on laaja merkitys Euroopan unionin jäsenvaltioissa toimeenpantujen arpajaisten ja rahapeliin kannalta. Tuomioistuin toteaa päätöksessä selkeästi, että vaikka Schindler-tuomio koskee arpajaisten järjestämistä, nämä perustelut soveltuvat, kuten Schindler-tuomion 60 kohdan sanamuodostakin ilmenee, myös muihin rahapeleihin, jotka ovat ominaispiirteiltään arpajaisia vastaavia (kohta 15).

6.4.6. Valtiollisten yksinoikeusyhteisöjen sallittavuus ja niiden toiminnalle asetettavat yleiset edellytykset Euroopan yhteisön kilpailuoikeudessa

Perustamissopimuksen 82 artikla kieltää yhden tai useamman yrityksen määräävän markkina-aseman väärinkäytön yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos väärinkäytös on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Yritys, jolla on yksinoikeus tiettyyn taloudelliseen toimintaan yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, on perustamissopimuksen 82 artiklan tarkoittamalla tavalla määräävässä markkina-asemassa. Yhdenkin jäsenvaltion alueella toimiva yritys toimii epäilemättä merkittävällä osalla yhteismarkkinoita. Kuten edellä selostetusta Ladbroke Racing Ltd -tapauksesta ilmenee, kiellettyjä kilpailunrajoituksia koskevia perustamissopimuksen artikloja voidaan kuitenkin soveltaa ainoastaan yritysten omasta aloitteestaan toteuttamiin kilpailunrajoituksiin.

Euroopan yhteisössä yksin- tai erityisoi-
keuksia nauttivien yritysten asema ja ole-
massaolon oikeutus on noussut komission
erityisen mielenkiinnon kohteeksi vasta
1990-luvulla, vaikkakin monopoleja koske-
vat oikeussäännökset ovat olleet mukana jo
yhteisön perustamissopimuksessa. 1980-lu-
vun lopulle asti yksinoikeuksia koskevia
säännöksiä tulkittiin yleisesti siten, että vain
perustamissopimuksen 31 artiklan tarkoitta-
mat kaupalliset tavaroiden tuonti- ja vienti-
monopolit olivat kiellettyjä. Perustamisso-
pimuksen 86 artiklaa katsottiin voitavan tul-
kita siten, että siinä jopa oletettiin jäsenvalti-
oissa olevan lailla perustettuja valtiollisia
yksinoikeuksia.

Perustamissopimuksen 86 artiklan 2 koh-
dassa mainittuja valtiollisia yksin- tai erityis-
oikeusyhteisöjä ovat yhteisöt, jotka huolehti-
vat yleistä taloudellista etua tuottavista pal-
veluista sekä niin sanotut fiskaaliset mono-
polit. Sopimuksen 86 artiklan ajatuksena on,
että yhteisöoikeuden muiden säännösten so-
veltaminen ei saa tulla mahdolliseksi sen
takia, että jäsenvaltio on ottanut tietyn toi-
minnan erityissuojeluunsa joko harjoittaen
sitä itse tai myöntämällä jollekin tai joillekin
yrityksille yksin- tai erityisöikeuden. Artik-
lassa kuitenkin myönnetään edellä mainituil-
le valtiollisille yksinoikeus- ja erityisoi-
keusyhteisöille oikeus poiketa perustamisso-
pimuksen määräysten, erityisesti kilpai-
lusäännösten soveltamisesta.

Komissio on XXII kilpailuraportissaan
vuodelta 1992 selostanut laajasti yhteisön
intressejä suojatuilla sektoreilla. Komission
1990-luvun käytännössä valtiollisten mono-
polien järjestelmä nähdään kansallisiin mark-
kinoihin perustuvana järjestelmänä olevan
ristiriidassa yhteisön peruseriaatteiden kans-
sa. Rooman sopimuksen 90 artiklan tulkintaa
haluttaisiin tiukentaa.

Yhteisön tuomioistuin on useissa ratkai-
suissaan todennut, ettei yksinoikeuden
myöntäminen sinällään ole yhteisöoikeuden
vastaista. Televisiomainosten lähettämistä
koskevassa Sacchi-tapauksessa (C-155/73)
EY:n tuomioistuin totesi, ettei Rooman sopi-
muksen 90 artiklassa mainitun valtiollisen
yksinoikeuden myöntäminen ole ristiriidassa
perustamissopimuksen kilpailuoikeudellisten
säännösten kanssa. Yksinoikeusyhteisöihin-
kin on kuitenkin sovellettava perustamisso-
pimuksen kilpailuoikeudellisia säännöksiä si-
nä määrin, kun se on yhteisöille määrättyjen
erityistehtävien hoitoa estämättä mahdollista.

Vain jos yrityksen erityistehtävien hoitami-
nen muuten tulisi teknisesti tai taloudellisesti
mahdottomaksi tai yrityksen ei olisi enää
mahdollista hoitaa tehtäväänsä tehokkaasti ja
taloudellisesti, yritys voidaan vapauttaa tiet-
tyjen määräysten noudattamisesta. Yhteisölle
myönnetty yksinoikeus ei kuitenkaan kos-
kaan saa johtaa syrjintään kansallisuuden
perusteella. Yksinoikeuden myöntäminen on
sallittua, jos se tapahtuu yleisen edun ja jär-
jestyksen säilyttämisen nimissä muista kuin
taloudellisista syistä ja on oikeassa suhteessa
tavoiteltuihin päämääriin nähden. Tuomiois-
tuimen mukaan Sacchi-tapauksessa lakiin
perustuvan radio- ja televisiolähetysmonopo-
lin myöntämisen tarkoituksena Italian yleis-
radiolle oli yleisen järjestyksen turvaaminen
ja monopolin olemassaololle oli siten muu
kuin taloudellinen peruste. Samanlainen
kannanotto löytyy myös tuomioistuimen rat-
kaisusta Télémarketing-tapauksessa (C-
311/84) sekä Corbeau-tapauksessa (C-
320/91).

Ranskan telepäätelaitteiden markkinoiden
avaamista koskevassa tapauksessa (Ranska
v. komissio C-202/88) tuomioistuin totesi,
että vaikka Rooman sopimuksen 90 artikla
tunnustaa tiettyjen erityistehtävää suorit-
tavien valtiollisten yksinoikeusyhteisöjen
olemassaolon, tästä tunnustamisesta ei kui-
tenkaan ilman muuta seuraa, että kaikki täl-
laiset yksin- ja erityisöikeudet olisivat välttä-
mättä perustamissopimuksen määräysten mu-
kaisia. Näiden yksin- ja erityisöikeuksien
yhteisöoikeudellisuutta on arvioitava niiden
muiden sopimusmääräysten valossa, joihin
90 artiklan 1 kohta viittaa.

Rooman sopimuksen 90 artiklan 2 kohdan
suomaa poikkeusta on siten sovellettava vain
siltä osin kuin se on välttämätöntä, jotta val-
tiolliset yhteisöt voisivat hoitaa niille uskot-
tuja tehtäviä. Tämä edellytys on itse asiassa
eräs muunnos suhteellisuusperiaatteesta, jon-
ka noudattaminen on yksi tärkeimmistä edel-
lytyksistä lähes kaikkia perustamissopimuk-
sen poikkeusmääräyksiä sovellettaessa.

Tapauksessa Mediawet II (C-353/89) tuo-
mioistuin lausui, että kansallinen sääntely,
joka velvoittaa radioyhtiön turvautumaan
kotimaisen yrityksen palveluihin ohjelmiansa
levityksessä, kuuluu kiistatta Rooman sopi-
muksen 59 artiklassa kiellettyihin rajoituk-
siin, ellei sitä ole pidettävä yleisen edun
kannalta perusteltuna. Tapauksen peruste-
luissa tuomioistuin luetteli asiaryhmiä, joita
se on aikaisemmassa ratkaisukäytännössään

pitänyt esimerkkeinä yleisestä edusta. Yleistä etua edistävät tuomioistuimen mukaan palvelujen tuottajille asetetut ammatilliset edellytykset, henkisen omaisuuden, työntekijöiden, kuluttajien, taiteellisten ja historiallisten kansallisaarteiden sekä valtion arkeologian, historian ja taiteen kansallisperinnön suojaamiseksi asetetut rajoitukset.

Valtion myöntämien yksin- ja erityis oikeuksien turvin toimivien yhteisöjen toiminta ei saa tosiasiallisesti johtaa syrjivyyteen tai muutoin yhteisön kilpailuoikeuden vastaiseen lopputulokseen. Yksinoikeudella toimiva yhteisö ei saa toiminnassaan syrjiä kaupakumppaneitaan. Syrjintänä voidaan pitää esimerkiksi huonompien kauppaehtojen tarjoamista tietyille kaupakumppaneille tai kieltäytymistä liikesuhteesta jonkin yrityksen kanssa.

Kilpailuoikeuden vastaisena toimintana voidaan pitää esimerkiksi määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä, yksinoikeuden perusteetonta laajenemista tai sellaisen palvelun liittämistä yksinoikeuden piiriin, joka ei siihen välttämättä kuulu.

Yksi määräävän markkina-aseman väärinkäytön muoto voi olla se, että yksinoikeusyhteisö ei täytä markkinoilla esiintyvän kysynnän vaatimuksia. Esimerkiksi valtakunnallisen yksinoikeusyhteisön tulee täyttää kysynnän vaatimukset koko valtakunnan alueella.

Yksinoikeudella toimivan yhteisön toiminta on yhteisön kilpailuoikeuden näkökulmasta perusteltua siis ainoastaan silloin, kun yksinoikeusjärjestelmän tavoitteena on jonkin tärkeän yleisen edun toteuttaminen. Yksinoikeuden piiriin voidaan tällä perusteella saatua ainoastaan sellaista toimintaa, joka on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi. Yksinoikeudella toimiva yhteisö ei saa sisällyttää liiketoimintaansa sellaisia palveluja, jotka eivät välittömästi liity niihin yhteisölle uskottuihin erityistehtäviin, joiden suorittamiseksi yksinoikeus on myönnetty lainsäädännöllisin keinoin.

Yksinoikeuden saanut yhteisö ei saa siirtää yksinoikeusasemansa turvin hankkimiaan taloudellisia voimavaroja toiselle toimialalle siten, että tällä toimialalla toimivien muiden yritysten toiminta estyy tai vaikeutuu. Yksinoikeuteen ei myöskään saa yhdistää sellaisia yksinoikeusyhteisön toiminnan erityistehtäviin sisällyttämättömiä toimintoja, joiden harjoittaminen on kielletty muilta elinkeinoharjoittajilta.

6.4.7. Rahapeliyhteisöille myönnettyjen yksinoikeuksien yhteisöoikeudellinen sallittavuus

Euroopan yhteisön päämäärät luetellaan perustamissopimuksen 2 artiklassa. Näitä ovat taloudellisen toiminnan sopusointuinen ja tasapainoinen kehitys koko yhteisössä, ympäristöä arvossa pitävä kestävä kasvu, joka ei edistä rahan arvon alenemista, taloudellisen suorituskyvyn lisääntyvä vakausaste, työllisyyden ja sosiaaliturvan korkea taso, elintason ja elämän laadun nousu sekä taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus jäsenvaltioiden välillä. Kilpailun vapaus, sisämarkkinat ja markkinatalous sellaisenaan ovat ainoastaan keinoja edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Niitä ei ole nähtävä yhteisön toiminnan itsenäisinä päämäärinä. Kilpailua ja tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta yhteisön alueella voidaan siis rajoittaa, jos rajoitusten yksinomaista tarkoituksena on turvata perustamissopimuksen 2 artiklassa mainitut päämäärät.

Schindler-tapauksen ja Suomen raha-automaattitoimintaa koskevan tapauksen tuomiossa EY:n tuomioistuin on hyväksynyt sen periaatteen, jonka mukaan arpajaisten, kuten muidenkin palvelujen vapaata liikkuvuutta voidaan rajoittaa Rooman sopimuksen 56 ja 66 artiklassa mainituin perustein. Tuomioistuin on ratkaisussaan hyväksynyt arpajaisten osalta tällaisiksi rajoittamisperusteiksi sosiaalipoliittiset syyt sekä vilpin ja väärinkäytösten ehkäisemisen. Tuomioistuimen mukaan arpajaisten toimeenpano voitaisiin edellä mainituin perustein kieltää jopa kokonaan. Schindler-jutussa annetusta tuomiosta voitiin päätellä, että myös yksinoikeudella tapahtuva arpajaisten toimeenpano on palvelujen vapaata liikkuvuutta vähemmän rajoittavana toimenpiteenä yhteisöoikeudellisesti hyväksyttävää toimintaa. Tuomiossa C-124/97 tuomioistuin nimenomaisesti toteaa, että arpajaistoiminnassa yksinoikeudet ovat sallittuja edellä mainittujen yleisen edun mukaisten päämäärien turvaamiseksi.

Yhteenvertaamalla voidaan todeta, että valtion rahapeliyhteisöille myöntämät yksin- ja erityis oikeudet arpajaistoiminnassa ovat yhteisöoikeudellisesti sallittuja, jos

1. yksinoikeuden myöntämisen vaihtoehdona olisi kieltää koko toiminta ja yksinoikeus siten olisi ainoa tapa toteuttaa kyseinen toiminta,

2. valittavista keinoista on valittu kilpailua vähiten rajoittava keino,

3. yksinoikeuden piiriin ei kuulu mitään sellaista toimintaa, joka voitaisiin erottaa kilpailulle vapaaksi toiminnaksi ja

4. yksinoikeudella harjoitettavaa toimintaa

tai palvelua ei voida korvata millään toisella toiminnalla tai palvelulla.

Yhteisöille uskottujen yksinoikeustehtävien tulisi ilmetä lainsäädännöstä mahdollisimman selkeästi ja ristiriidattomasti. Yhteisöjen toimialoissa ei saa olla päällekkäisyyksiä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Arpajaislaki

Arpajaislakiehdotus sisältää 10 lukua, joissa on yhteensä 69 pykälää. Useiden pykälien yksityiskohtaisiin perusteluihin sisältyy kuvaus asianomaista pykälää vastaavasta voimassa olevasta laista tai asetuksesta. Vaikka esitystapa on jossain määrin laajentanut sinällään jo muutenkin varsin laajaa esitystä, on menettelyä kuitenkin pidetty tarkoituksenmukaisena. Arpajaisia koskevien säädösten runsaudesta johtuu, että yleisperustelujen nykytilaa koskevassa jaksossa on selostettu voimassa olevaa lainsäädäntöä vain pääpiirteittäin. Arpajaisia koskeva voimassa oleva lainsäädäntö on myös varsin hajanaista ja sitä koskevia säännöksiä sisältyy pääosin lakia alemman tasoiisiin säädöksiin. Tämän vuoksi esitystapaa on pidetty perustelluna. Valitulla esitystavalla pyritään myös helpottamaan ehdotettujen säännösten perusteluiden ymmärtämistä.

Tammikuun 1 päivänä 1996 tulivat voimaan Suomen Hallitusmuodon 38 §:n muuttamisesta annettu laki (976/1995), valtioneuvostosta annettu laki (977/1995) ja laki valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta (978/1995). Lainsäädäntö koskee ministeriöiden lukumäärän, niiden muodostamisperusteiden ja niiden välisen toimialajaon säätämistapaa.

Eduskunnan vastaukseen Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta annettua lakia koskevaan hallituksen esitykseen (EVHe 306/1994 vp) sisältyy lausuma, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että sellaiset toimialamuutokset, jotka koskevat tietyille ministeriölle laissa säädettyä tehtävää, saatetaan voimaan asianomaisia lakeja muuttamalla sekä huolehtien hallinnon selkeästä järjestämisestä ja muutosten tiedottamisesta kansalaisille. Valtioneuvosto on antanut periaatepäätöksenä ohjeen ministeriöiden toimiala-

muutosten ja toimialasäännösten valmistelusta (13.12.1995). Ohje merkitsee sitä, että muualla kuin valtioneuvoston ohjesäännössä olevat toimivaltasäännökset on muotoiltava siten, ettei niissä ratkaista, mille ministeriölle asia kuuluu.

Perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksestä uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi antamaansa mietintöön (PerVM 10/1998) liittänyt lausuntoehdotuksen, jonka mukaan Eduskunta edellyttää, että hallitus omaksuu sellaisen lainvalmistelukäytännön, jossa lakiesityksissä osoitetaan ministeriön toimivaltaisuus mainitsemalla ministeriö nimeltä eikä epäselvällä käsitteellä "asianomainen ministeriö". Lakien nykyiset tämän käsitteen varaan rakentuvat kohdat on tarkennettava sopivissa yhteyksissä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta valtioneuvosto muutti 13 päivänä joulukuuta 1995 antamaansa periaatepäätöstä 23 päivänä syyskuuta 1999 lainvalmisteluohjeena antamallaan periaatepäätöksellä. Tämän mukaan ministeriöiden toimivaltasäännöksiä koskevissa säännöksissä tulee mainita sopivalla tavalla ministeriö. Säännösten sanamuodolla tai erillisellä valtuutussäännöksellä tulee tällöin kuitenkin varmistaa, että säätämistapauudistuksen alkuperäinen tarkoitus toteutuu.

Ohjeen mukaan tulee ensisijaisesti noudattaa säätämistapaa, jossa ministeriö mainitaan laissa nimeltä, mutta samalla annetaan valtuus muuttaa toimialaa asetuksella. Toissijaisesti voidaan ministeriön yksilöimisessä käyttää väljempää ilmaisua viittaamalla määrättyyn tehtäväalueeseen.

Edellä esitetyn johdosta toimivaltainen ministeriö ilmaistaisiin pykälissä perustuslakivaliokunnan ehdottamalla tavalla. Lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentissa ja 19 §:ssä, joissa samalla viitattaisiin useisiin ministeriöihin, näiden toimivaltaa ilmaistaan kuitenkin viittaamalla valtioneuvoston ohjesäännössä säädettyyn asianomaiseen ministeriöön. Val-

tioneuvoston säätämistapauudistuksen tarkoituksen toteuttamiseksi lakiehdotuksen 67 §:ään otettaisiin valtuutussäännös, jonka mukaan asetuksella voitaisiin säätää ministeriöistä, joille kuuluu tässä laissa ministeriöille säädettyjen tehtävien hoitaminen.

1 luku. Soveltamisala ja määritelmät

Luvussa säädettäisiin lain soveltamisalasta, arpajaisten määritelmästä ja muiden arpajaislain soveltamisessa välttämättömien toimintojen ja käsitteiden määritelmistä.

1 §. *Soveltamisala.* Voimassa olevassa arpajaislaissa ei säädetä lain soveltamisalasta. Voimassa olevan lain 1 §:n 1 momentissa säädetään arpajaisten tarkoituksesta. Säännöksen mukaan arpajaiset saadaan toimeenpanna ainoastaan viranomaisen luvalla varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muuhun aatteelliseen tarkoitukseen. Lain 1 §:n 2 momentissa säädetään niistä toiminnoista, joita arpajaislaki koskee. Säännöksen mukaan mitä säädetään arpajaisista, koskee sekä tavara- että raha-arpajaisia, vedonlyöntiä ja muuta sellaista toimintaa, jossa siihen maksua vastaan osallistuvalla luvataan arpomisella tai muulla sattumaan perustuvalla toimituksella määrättävä voitto, niin myös pelikasinotoimintaa sekä muuta peliautomaattien ja muiden laitteiden pitämistä maksua vastaan käytettävänä siten, että pelaaja voi saada voittona rahaa, tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä.

Ehdotetussa 1 §:ssä lueteltaisiin ne toiminnot ja tarkoitukset, joihin arpajaislakia sovellettaisiin. Näitä olisivat arpajaisten toimeenpano, arpajaisilla hankittujen varojen tilitykset ja käyttötarkoitukset. Lisäksi laissa säädettäisiin sekä arpajaisten toimeenpanon että arpajaisilla hankittujen tuottojen käytön valvonnasta.

Arpajaisten toimeenpanosta säädettäisiin lain 2 luvussa.

2 §. *Arpajaisten määritelmä.* Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole arpajaisten määritelmää. Myöskään eri arpajaistoimintojen muotoja ei ole määritelty laissa. Määritelmät on sisällytetty arpajaislain nojalla annettuihin asetuksiin. Tätä ei voida pitää asianmukaisena, koska lain soveltamisala tulee siten tosiasiallisesti määritellyksi lakia alemmalla tasolla. Eräitä arpajaistoimintoja ei ole määritelty riittävän selkeästi asetuksissakaan. Tästä on aiheutunut eräitä tulkintaongelmia

erityisesti eräiden arpajaisten kaltaisten kilpailujen ja pelien sekä eräiden rahavoittoja antavien peliautomaattien osalta. Tulkintaongelmat pyritään poistamaan määrittelemällä arpajaislaissa tyhjentävästi ne toiminnot, jotka kuuluvat lain soveltamisalaan.

Ehdotetun lain periaatteena olisi, että arpajaisten toimeenpaneminen olisi edelleen lähtökohdaisesti kiellettyä. Arpajaiset saisi toimeenpanna tiettyjä laissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta vain viranomaisen antamalla luvalla. Arpajaisten toimeenpano muulla kuin arpajaislaissa säädetyllä tavalla olisi kiellettyä ja rangaistavaa. Tämän vuoksi arpajaiset on määriteltävä laissa täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan arpajaisilla tarkoitettaisiin tässä laissa varojen hankkimiseksi harjoitettua toimintaa, johon osallistutaan vastiketta vastaan ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton. Vastikkeena ei kuitenkaan pidettäisi osallistumissuhteesta arpajaisiin osallistuvalla koituvia posti-, paikallis- tai kaukopuhelumaksuja taikka vastaavia kuluja, jotka eivät tule arpajaisten toimeenpanijan hyväksi.

Määritelmän mukaan arpajaisten keskeiset tunnusmerkit olisivat osallistumisen vastikkeellisuus, osittain tai kokonaan sattumaan perustuva voitonmahdollisuus ja rahanarvoisen voitto.

Arpajaislain soveltamisalaan kuuluisivat sellaiset arpajaiset, joihin osallistuminen olisi maksullista. Vastike voisi olla käteismaksu, pankkikortti, shekki tai tele- taikka tietoverkon välityksellä tapahtuva suoritus.

Arpajaisissa voiton saaminen perustuu aina sattumaan. Sattuma on sellainen voiton määräytymisen peruste, johon ei voida vaikuttaa ennakolta. Voiton saaminen perustuu sattumaan silloin, kun sen vaikutusta voiton määräytymiseen ei tietävin tai taitavinkaan pelaaja voi poissulkea.

Raha- ja tavara-arpajaiset, bingo- ja arvaukilpailut ovat tyypillisiä onnenpelejä, joissa pelaajalla ei ole mahdollisuutta hankkimansa tiedon, taidon tai muun kokemuksen kautta vaikuttaa pelin tai arvonnin lopputulokseen. Onnenpelien osalta voitto määräytyy kokonaan sattuman perusteella.

Veikkaus- ja vedonlyöntipelit ovat asiantuntijapelejä. Toto-, veikkaus- ja vedonlyöntipeleihin osallistutaan ennen pelikohteena olevan urheilu- tai muun kilpailun alkua. Näin ollen arpajaisiin osallistuessaan pelaaja

esittää arvauksen pelin lopputuloksesta. Pelaajan tiedot pelikohteena olevaan tapahtumaan vaikuttavista seikoista ovat kuitenkin merkityksellisiä. Paremmat tiedot omaava pelaaja menestyy arvauksessaan todennäköisesti paremmin kuin vähemmän tietävä pelaaja, mutta ei välttämättä, koska kilpailutoimintaan liittyy aina ennalta arvaamattomia seikkoja. Toto-, veikkaus- ja vedonlyöntipeliin osalta voidaan siten todeta, että voitto määräytyy aina osittain sattuman perusteella.

Ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät erilaiset urheilu-, kulttuuri- ja muutkin kilpailut, joissa voittaja määräytyy osantottajien tietoon tai taitoon perustuvan paremmuuden perusteella. Näin ollen erilaiset taitolajit, kuten esimerkiksi shakki ja tikanheitto, jäisivät ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös taiteen alaan kuuluvat kilpailut. Lakia ei sovellettaisi myöskään esimerkiksi kauneuskilpailuihin tai muihin sen kaltaisiin arvostuslajeihin.

Arpajaisten kolmantena keskeisenä tunnusmerkkinä olisi arpajaisista saatava rahanarvoinen voitto. Rahanarvoisena voittona pidettäisiin rahaa, rahaan vaihdettavissa olevia pelimerkkejä ja voittotositteita, tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavia lahja- tai ostokortteja.

Kulutushyödykkeiden markkinoinnin yhteydessä on toimeenpantu erilaisia arpajaisia. Kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan markkinoinnissa ei saa luvata sattumanvaraista etua, jonka saaminen edellyttää vastiketta, kulutushyödykkeen ostamista tai ostotarjouksen tekemistä. Markkinatuomioistuin on ratkaisukäytännössään katsonut, että markkinointi on kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n 1 momentin mukaisista silloin, kun kuluttajalle on varattu mahdollisuus osallistua tuotteen myynnin yhteydessä toimeenpantaviin arpajaisiin postikortilla. Postikorttivaihtoehto on tulkittu vastikkeettomaksi osallistumisvaihtoehdoksi, koska arpajaisten toimeenpanija ei itse hyödy kortin lähettämiskustannuksista.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa oleva kielto ei koske sanoma- ja aikakauslehdissä järjestettäviä tavanomaisia ajanvietteeksi katsottavia kilpatehtäviä, joilla tarkoitetaan lähinnä sanaristikoida ja niihin rinnastettavia kilpailuja. Kilpatehtävien ratkaisseiden kesken arvotaan pieniä raha- tai tavarapalkintoja. Näihin kilpailuihin osallistuminen edellyttää lehden ostamista.

Arvontaan osallistuminen on siten vastikkeellista. Myös näiden arpajaisten toimeenpano olisi sanoma- ja aikakauslehdissä edelleen sallittua kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n 2 momentin poikkeussäännöksen nojalla. Kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:n 1 ja 2 momentteja vastaavat säännökset sisältyvät sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) 3 §:ään.

Erityisesti sanoma- ja aikakauslehdissä sekä sähköisissä viestintävälineissä on alettu toimeenpanna erilaisia kilpailuja ja pelejä, joissa tiedolla tai taidolla voi olla merkitystä kilpailussa tai pelissä edettäessä mutta, joissa voitto määräytyy lopulta arvannon tai muun sattumatekijän perusteella. Lisäksi varsinkin televisiossa on toimeenpantu erilaisia kilpailuja tai pelejä, joissa niihin osallistujat on valittu sattumanvaraisesti niiden ihmisten joukosta, jotka ovat soittaneet erityismaksulliseen palvelupuhelinnumeroon. Itse kilpailun tai pelin lopputulos on voinut määräytyä pelkästään tiedon tai taidon perusteella. Nämä toiminnot muistuttavat arpajaisia, koska kilpailuun päässeillä on mahdollisuus voittaa rahanarvoinen voitto. Tällaiset arpajaisten kaltaiset kilpailut tai pelit ovat itsessään myytäviä tuotteita.

Näihin arpajaisten kaltaisiin kilpailuihin tai peleihin osallistutaan usein soittamalla erityismaksulliseen palvelupuhelinnumeroon. Erityismaksuista kertyvistä tuloista hyötyvät kilpailuja tai pelejä toimeenpanevat yritykset, telepalveluyritykset ja puhelinyhtiöt.

Itsenäisten arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien järjestäminen ei lakiehdotuksen mukaan olisi enää mahdollista siten, että kuluttaja joutuisi maksamaan niihin osallistumisesta muuta suoritusta kuin maksun osallistumisilmoituksesta. Tällaisina maksuina voitaisiin pitää kuluja, jotka aiheutuvat osallistumisesta postin, tele- tai tietoverkon välityksellä taikka kuluja, jotka aiheutuvat välittömästi muusta tiedonvälitystavasta. Arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien toimeenpanija ei saisi itse hyötyä näistä maksuista.

Arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien toimeenpanijan olisi itse vastattava kaikista muista tämänkaltaisen toiminnan kustannuksista. Näitä kustannuksia aiheutuu muun muassa atk- ja teleyhteyksien muodostamisesta, osallistujia koskevien tiedostojen muodostamisesta ja ylläpidosta sekä arvontajärjestelmistä ja voittojen luovutuksesta. Näin

ollen arpajaisten kaltaisten kilpailujen tai pelien toimeenpaneminen käyttäen erityismaksullisia palvelupuhelinnumeroita olisi mahdollista vain, jos kilpailujen tai pelien toimeenpanija itse maksaisi teletoiminnasta perittävät maksut ylittävän erityismaksusuosuden.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan se, mitä arpajaislaissa säädetään arpajaisista, koskee myös pelikasinotoiminnan harjoittamista sekä kasinopelien, raha- ja tavaravoittoautomaattien ja muiden peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä vastiketta vastaan siten, että pelaaja voi saada rahanarvoisen voiton.

Pelikasinotoiminta ja kasinopelien pitäminen muodostavat toiminnallisesti erillisen arpajaistoimintojen ryhmän. Näissä toiminnoissa on asiallisesti kysymys erityisillä laitteilla tai muuten 1 momentissa tarkoitetuista arpajaisista poikkeavalla tavalla toimeenpanuista arpajaisista.

Pelikasinoissa voidaan harjoittaa laillista uhkapelitoimintaa. Pelikasinossa pelipanokset ja voitot voivat olla huomattavan suuria. Pelikasinotoimintaa harjoitetaan raha-automaateilla ja erilaisilla kasinopeleillä. Kasinopelejä ovat esimerkiksi ruletit, erilaiset kortti- ja noppapelit, onnenpyöräpelit ja numeroarvontapelit sekä muut niihin rinnastettavat pelit. Kasinopelit ovat yleensä onnenpelejä mutta ne voivat olla myös pelejä, joissa sattuman lisäksi lopputulokseen vaikuttaa pelaajan taito.

Ehdotetun momentin mukaan arpajaisina pidettäisiin myös raha- ja tavaravoittoautomaattien ja muiden peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä vastiketta vastaan siten, että pelaaja voi saada rahanarvoisen voiton.

Raha- ja tavaravoittoautomaateille sekä muille peliautomaateille ja pelilaitteille on tunnusomaista se, että pelaaja itse käyttää automaattia tai pelilaitetta. Arpajaisiin osallistuminen tapahtuu siten mekaanisen tai elektronisen laitteen avulla.

Raha-automaatit ovat pääasiassa automaatteja, joissa lopputuloksen määräytymisperusteena on yksinomaan pelilaitteessa oleva mikrosirun suorittama, tilastolliseen algoritmiin perustuva arvonta tai automaatteja, joissa lopputuloksen määräytymisen perusteena voi olla edellä todetun arvonnin ja pelaajan tiedon tai taidon yhdistelmä. Raha-automaateille on ominaista myös pelin nopearytmyisyys. Pelin lopputulos selviää muu-

tamassa sekunnissa panostuksen ja laitteen käynnistämisen jälkeen.

Tavaravoittoautomaatit ja muut peliautomaatit ja pelilaitteet ovat usein laitteita, joissa voittaminen perustuu laitteessa olevan mekaanisen toiminnon taitavaan käsittelyyn. Laitteiden käyttöominaisuudet ovat kuitenkin sellaiset, että pelaajan taito ei ole yksin ratkaisevaa, vaan voiton saaminen edellyttää myös sattumaa.

Raha- ja tavaravoittoautomaatit määriteltäisiin lakiehdotuksen 3 §:ssä ja muut peliautomaatit ja pelilaitteet lakiehdotuksen 56 §:ssä.

Viihdelaitelain 1 §:n mukaan viihdelaitteella tarkoitetaan maksua vastaan yleisön käytettävänä pidettävää, huvitusta varten valmistettua automaattia ja laitetta, josta käyttäjä ei voi saada muuta voittoa kuin uusia pelejä tai uutta peliaikaa. Viihdelaitteet eivät kuulu arpajaislain soveltamisalaan.

3 §. *Arpajaisten toimeenpanomuotojen määrittely.* Pykälässä määriteltäisiin tyhjentävästi arpajaisten eri toimeenpanomuodot. Arpajaiset saisi toimeenpanna ainoastaan pykälässä määritellyllä tavalla.

Pykälän 1 kohdan säännöksessä määriteltäisiin raha-arpajaiset. Raha-arpajaisilla tarkoitettaisiin arpajaisia, joissa voi arpomisella voittaa rahaa.

Raha-arpajaiset voidaan jakaa varsinaisiin raha-arpajaisiin ja rahapika-arpajaisiin. Varsinaisissa raha-arpajaisissa arvonta tapahtuu arpojen myyntiajan päättymisen jälkeen.

Nykyisin rahapika-arpajaiset toimeenpannaan erilaisilla raaputusarvoilla. Arvonta on tapahtunut ennen arpojen myynnin aloittamista. Raaputtamalla pelitositteen raaputus-pinnan pelaaja tarkistaa, onko hänen arpansa voittoarpa.

Arpajaislain 4 §:n 1 kohdan mukaan arvalla tarkoitettaisiin lipuketta tai sitä vastavassa sähköisessä taikka muussa niihin verrattavassa muodossa olevaa tositetta, josta ilmenee oikeus osallistua arpajaisiin. Tämä mahdollistaisi raha-arpajaisten toimeenpanon myös Internetissä.

Ehdotettu määrittelmä vastaisi asiallisesti voimassa olevan veikkausasetuksen raha-arpajaisten määrittelmää.

Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin vedonlyöntipelit. Vedonlyöntipeleillä tarkoitettaisiin arpajaisia, joissa pelaajalla on mahdollisuus osallistua urheilu- tai muiden kilpailujen, ei kuitenkaan ravikilpailujen tuloksia koskevien arvausten perusteella pelaajan

asettaman rahapanoksen ja lopputuloksen todennäköisyyttä osoittavan kertoimen tulon mukaisesti määräytyvien rahavoittojen jakoon.

Vedonlyöntipelien kohteena voisivat olla urheilu- tai muut kilpailut. Ravikilpailut eivät kuitenkaan voisi olla vedonlyöntipelien kohteena. Ehdotetulla sääntelyllä varmistettaisiin, etteivät vedonlyöntipelit ja totopelit olisi toimeenpanomuodoiltaan saman kaltaisia.

Vedonlyöntipelien kohteena voisivat olla myös erilaiset kulttuurin alaan kuuluvat kilpailut. Sen sijaan vedonlyönnin kohteena ei voitaisi käyttää esimerkiksi kunnallisia eikä valtiollisia vaaleja.

Vedonlyöntipelit voidaan jakaa kiinteäkertoimisiin ja vaihtuvakertoimisiin peleihin. Kiinteäkertoimisissa vedonlyöntipeleissä sijoitetut panokset eivät vaikuta kertoimiin. Vaihtuvakertoimisissa vedonlyöntipeleissä pelikohteeseen sijoitetut panokset vaikuttavat kertoimen suuruuteen siten, että mitä enemmän kohdetta on pelattu, sitä pienempi on kerroin.

Vedonlyöntipeleissä pelaaja voisi voittona saada vain rahaa. Voiton suuruus määräytyisi panoksen ja voittokohteelle määrätyn kertoimen tulon mukaisesti. Mitä suurempi olisi panos ja kerroin, sitä suurempi voitto.

Pykälän 3 kohdassa määriteltäisiin veikkauspelit. Veikkauspeleillä tarkoitettaisiin arpajaisia, jossa pelaajalla on mahdollisuus osallistua tekemiensä urheilu- tai ravikilpailujen tuloksiin tai numeroiden taikka merkien arpomiseen liittyvien arvausten perusteella pelimaksuista kertyvien voittojen jakoon.

Veikkauspeleille on tunnusomaista se, että pelaajat yrittävät ennalta arvata otteluiden tai arvonnin lopputuloksen. Vedonlyöntipeleistä veikkauspelit eroavat siinä, että jälkimmäisissä ei ole kiinteitä eikä muuttuvia kertoimia.

Ehdotettu määritelmä poikkeaisi nykyisestä veikkauspelien määritelmästä asiallisesti vain siten, että ehdotetun määritelmän mukaan veikkauspelien kohteena voisi olla hevoskilpailuista vain ravikilpailut. Ehdotettu määritelmä vastaisi kuitenkin nykyistä käytäntöä.

Koska nykyisin käytössä oleva online-järjestelmä mahdollistaa veikkauspelien pelaamisen myös kilpailupaikalta lähes kohdetapahtuman alkamisajankohtaan saakka, ei olisi enää tarkoituksenmukaista rajoittaa veikkauspelien toimeenpanoa kilpailuradan ulko-

puolelle.

Veikkauspeleissäkin pelaaja osallistuu pelimaksuista kertyvien voittojen jakoon eli näissäkin peleissä pelaaja voisi voittona saada vain rahaa. Voiton suuruus määräytyisi voittoluokassa sen mukaan, paljonko pelin sääntöjen perusteella voittoluokassa jaetaan voittona rahaa ja sen mukaan, kuinka monen voittajan kesken voittoluokassa oleva rahamäärä jaetaan. Mitä enemmän voittoluokassa on rahaa jaettavana ja mitä vähemmän voittajia on, sitä suuremman voiton pelaaja saa.

Pykälän 4 kohdassa määriteltäisiin raha-automaatti. Raha-automaatilla tarkoitettaisiin peliautomaattia tai -laitetta, jota pelaamalla pelaaja voi voittaa rahaa.

Sillä seikalla, missä muodossa pelaaja saisi voittonsa automaattista, ei olisi merkitystä. Siten pelaaja voisi saada raha-automaattista voittona käteisen rahan sijasta esimerkiksi myös paperisen voittotositteen, sähköistä rahaa tai pelimerkkejä.

Ehdotettu määrittely poikkeaisi voimassa olevan raha-automaattiasetuksen raha-automaatin määritelmästä. Pelaaja ei voisi saada raha-automaattista missään muodossa tavaaraan vaihdettavissa olevia voittotositteita.

Raha-automaateille on ominaista se, että pelipanostus, koneen suorittama arvonta ja voitonmaksu ovat toisiaan seuraava yhtenäinen pelitapahtuma.

Myös sellaiset laitteet, joissa voiton arvo on panoksen arvoa pienempi, olisivat raha-automaatteja.

Pykälän 5 kohdassa määriteltäisiin kasinopelit. Kasinopeleillä tarkoitettaisiin ruletti-, kortti- ja noppapeliä sekä muita niihin rinnastettavia pelejä, joita pelaamalla voi voittaa rahaa.

Ruletti- sekä kortti- ja noppapeleistä on olemassa useita eri muunnoksia. Näitä pelejä pelataan yleisimmin pöytäpeleinä kasinoissa, ravintoloissa ja erilaisissa pelihalleissa. Yleisimpiä korttipeliejä ovat erilaiset pokeripelit, Black Jack ja Punto Banco. Tavallisin noppapeli on Lucky Dice -peli. Muita pelejä ovat erilaiset onnenpyörät (Money Wheel) ja numeroarvontapelit (Keno).

Kasinopeleille on yleensä ominaista se, että pelin kulkua ohjaa pelinhoitaja, joskin eräitä korttipeliejä voidaan pelata ilman pelinhoitajakin.

Pelialan tekninen kehitys on nopeaa. Sen vuoksi ei voida luotettavasti ennakoida pelien käytännön toimeenpanomuotoja. Erilaiset

tietotekniset sovellukset tulevat yleistymään myös kasinopeleissä. Kasinopelit tulevat kuitenkin myös tulevaisuudessa olemaan ruletti-, kortti-, noppa-, onnenpyörä- ja numero-arvontapeli-erilaisia sovellutuksia. Nämä pelit määriteltäisiin pykälässä ilmaisulla "muuta niihin rinnastettavia pelejä"

Pykälän 6 kohdassa määriteltäisiin pelikasinotoimintaa. Pelikasinotoiminnalla tarkoitettaisiin toimintaa, jota harjoitetaan uhkapeliä varten hyväksytyssä, valvotussa huoneistossa pitämällä pelaajan käytettävänä rahautomaatteja ja kasinopelejä.

Pelikasinotoiminnalle on tunnusomaista se, että pelipanokset ja voitot voivat olla niin suuria, että peli muodostuu uhkapeliksi. Rikoslain (39/1889) 17 luvun 16 §:n mukaan, joka luvattomasti järjestää tai pitää huoneistoa tai muuta tilaa uhkapeliä varten tai majoitus- tai ravitsemisliikkeen harjoittajana sallii uhkapelin, on tuomittava uhkapelin järjestämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Säännöksen mukaan uhkapelillä tarkoitetaan veikkaus-, bingo-, totota ja vedonlyöntipeliä, raha- tai tavara-arpajaisia ja pelikasinotoimintaa sekä muuta vastaavaa peliä tai toimintaa, jossa voiton saaminen perustuu kokonaan tai osittain sattumaan taikka peliin tai toimintaan osallistuvista riippumattomiin tapahtumiin ja jossa mahdollinen häviö on ilmeisessä epäsuhteessa ainakin jonkun osallistujan maksukykyyn.

Pykälän 7 kohdassa määriteltäisiin totopelit. Totopelillä tarkoitettaisiin arpajaisia, joissa pelaajalla on mahdollisuus osallistua hevoskilpailujen tuloksiin liittyvien arvausten perusteella pelimaksuista kertyvien voittojen jakoon pelaajan asettaman rahapanoksen ja lopputuloksen todennäköisyyttä osoittavan muuttuvan kertoimen tulon mukaisesti.

Totopelit olisivat totalisaattoripelejä, joille on ominaista se, että pelaajat pelaavat toisiaan vastaan. Ne pelaajat, jotka ovat onnistuneet arvaamaan oikean lopputuloksen jakavat keskenään pelimaksuista pelaajille jaettavan osuuden. Pelaajalle tulevan osuuden suuruus riippuu pelaajan asettamasta panoksesta ja lasketusta kertoimesta. Mitä suurempia ovat panos ja kerroin, sitä suurempi on voitto.

Ehdotettu määritelmä vastaisi nykyistä totopelien määritelmää.

Pykälän 8 kohdassa määriteltäisiin tavara-arpajaiset. Tavara-arpajaisilla tarkoitettaisiin arpajaisia, joissa voi arpomisella tai muulla siihen rinnastettavalla sattumaan perustuvalla

tavalla voittaa tavaraa tai tavarahan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja. Ehdotettu määritelmä ja lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin arpajaisien määritelmä vastaisivat asiallisesti nykyistä tavara-arpajaisien määritelmää.

Pykälän 9 kohdassa määriteltäisiin arvauskilpailu. Arvauskilpailulla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisia, joihin osallistuvalla on mahdollisuus arvauskohteesta, ei kuitenkaan urheilu- ja muista kilpailuista, tekemiensä arvausten perusteella voittaa tavaraa tai tavarahan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja.

Arpajaislainsäädännössä ei nykyisin ole määritelty arvauskilpailun käsitettä. Erilaisia arvauskilpailuja, joihin osallistutaan maksusta ja joissa oikein tai lähinnä oikein arvanneelle annetaan palkinto, on kuitenkin järjestetty runsaasti. Myös yleishyödylliset yhteisöt ovat arvauskilpailuilla hankkineet varoja toimintansa rahoittamiseksi tavara-arpajaisien tapaan.

Arvauskilpailut olisi tarkoituksenmukaista määritellä tavara-arpajaisiksi, koska arvauskilpailun lopputulos määräytyy sattumanvaraisesti. Tällöin poistuisi nykyisin vallitseva epäselvyys siitä, ovatko arvauskilpailut kokonaan kiellettyjä vai kaikille sallittuja taikka ainoastaan yleishyödyllisten yhteisöjen luvanvaraista varainhankintaa.

Arvauskilpailu poikkeaa tietokilpailusta. Tietokilpailussa kysymykset on laadittu siten, että niihin on olemassa aina todennettavissa oleva yleisesti hyväksytty oikea vastaus. Lähtökohtana on, että joku osallistujista tietojensa perusteella osaa antaa oikean vastauksen. Arvauskilpailussa sen sijaan on kysymys kilpailusta, jossa oikea vastaus ei ole kilpailun toimeenpanoaikana kenenkään tiedossa. Arvauskilpailussa osallistujilla ei siis kilpailuhetkellä ole eikä voikaan olla tiedossaan oikeaa vastausta, vaan osallistuja pyrkii arvaamaan sen. Se, joka arvaa oikean tai lähinnä oikean vastauksen on voittaja. Voittajan määräytyminen on siten sattumanvaraista.

Arvauskilpailuissa arvauksen kohteena tulisi olla jokin ennalta määritelty, täsmällinen ja tarkkarajainen asiantila. Eräinä esimerkkeinä arvauskilpailun kohteista voidaan mainita astiassa olevien esineiden lukumäärä tai aineen määrä. Voittaja on henkilö, joka arvauksessaan osuu oikeaan tai lähinnä oikeaan lopputulokseen.

Veikkaus- ja vedonlyöntipeleissä sekä to-

topeleissä on arvauksen kohteena urheilu- ja hevoskilpailujen sekä muiden kilpailujen lopputulokset. Näissä peleissä voi voittona saada ainoastaan rahaa. Arvauskilpailussa arvauksen kohteena ei voisi olla mikään kilpailu vaan ainoastaan asiantila ja voittona voisi saada vain tavarahan tai tavaraan taikka palveluun vaihdettavissa olevan lahja- tai ostokortin. Näin määriteltynä arvauskilpailujen ja rahapeleinä pelattavien veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien ero olisi selkeä.

Lakiehdotuksen 67 §:n 3 kohdan valtuussäännöksen nojalla arvauskilpailujen toimeenpanoon liittyvistä menettelyistä säädettäisiin asetuksella. Lakiehdotuksen 67 §:n 10 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin arvauskilpailun arvauskohteesta.

Pykälän 10 kohdassa määriteltäisiin bingopeli. Bingopelillä tarkoitettaisiin arpajaisia, johon osallistutaan peliä varten hyväksytyssä paikassa ja jossa voittaja on se, joka ensimmäisenä ilmaisee, että hänen pelilipukkeessaan tai muussa sitä vastaavassa sähköisessä muodossa olevassa tositteessa on arvotut numerot pelin sääntöjen mukaisessa järjestyksessä ja jossa voi voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja.

Bingopeli on eräänlainen numeroarvontapeli. Suomessa bingopeli on toimeenpantu vain tavaravoitoin. Eräissä muissa maissa bingopeliä toimeenpannaan myös rahavoitoin.

Tavanomaisista tavara-arpajaisista bingopeli eroaa monelta osin. Bingopelissä pelaajan on aktiivisesti seurattava pelin kulkua voittaakseen. Hänen tulee merkitä arvotut numerot pelitositteeseen. Lisäksi pelaajan on voittaakseen ilmoitettava ensimmäisenä, että hänen pelilipukkeessaan tai muussa sitä vastaavassa sähköisessä muodossa olevassa tositteessa on bingo.

Voimassa olevan bingoasetuksen mukaan pelilipukkeen myynti ja jakelu on sallittu vain peliä varten hyväksytyssä huoneistossa. Ehdotetun säännöksen mukaan bingoa voitaisiin pelata sitä varten hyväksytyssä paikassa. Tämä mahdollistaisi bingopelin toimeenpanemisen myös huoneistojen ulkopuolella, kuten esimerkiksi urheilukentillä. Bingopeli voitaisiin toimeenpanna myös automaatin avulla. Tällöin pelilipukkeen korvaisi esimerkiksi automaatin videoruudulla oleva ruudukko.

Pykälän 11 kohdassa määriteltäisiin tavaravoittoautomaatti. Tavaravoittoautomaatilla

tarkoitettaisiin peliautomaattia tai -laitetta, josta pelaaja voi voittona saada tavaraa.

Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen mukaan tavaravoittoautomaatilla tarkoitetaan peliautomaattia ja muuta pelilaitetta, jota pidetään yleisön käytettävänä siten, että pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä.

Ehdotettu määrittely poikkeaisi mainitusta asetuksen määritelmästä. Ehdotuksen mukaan voitto olisi aina tavara. Voittona ei voisi enää olla muu rahanarvoinen etuus eikä tavaraan tai rahanarvoiseen etuuteen vaihdettavissa oleva pelimerkki. Lisäksi ehdotetaan, että tavaravoiton olisi oltava automaatin sisällä ja että pelaaja saisi voiton automaattista. Voiton saamisen merkiksi ei hyväksyttäisi automaatin antamia voittotositteita.

Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetussa asetuksessa tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämisestä säädettäisiin lakiehdotuksen 56 §:ssä.

4 §. *Muut määritelmät.* Pykälässä ehdotetaan määriteltäväksi termit "arpa", "rahapeli-toiminta", "huvipuisto" ja "tivoli". Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin arpa. Arvalla tarkoitettaisiin lipuketta tai sitä vastaavassa sähköisessä taikka muussa niihin verrattavassa muodossa olevaa tositetta, josta ilmenee oikeus osallistua arpajaisiin.

Perinteisesti arpa on ollut paperisessa muodossa oleva tosite, jolla pelaaja on osoittanut oikeutensa osallistua arpajaisiin. Lipuketta vastaavassa muodossa olevalla arvalla tarkoitetaan muun muassa niin sanottujen "lista-arpajaisten" osanottajalistaa.

Tietotekniikan kehittymisen myötä arpajaisiin osallistuminen on tullut mahdolliseksi puhelimella tai mikrotietokoneen avulla. Tieto osallistumisoikeudesta talletetaan pelin toimeenpanijan tietojärjestelmään. Tällöin pelaajan osallistumisoikeutta koskeva tosite on ainoastaan sähköisessä tai muussa niihin verrattavassa muodossa. Tarvittaessa pelaajalle voidaan tulostaa osallistumisoikeutta osoittava paperinen tosite.

Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin rahapelitoiminta. Rahapelitoiminnalla tarkoitettaisiin sellaisten arpajaisten toimeenpanoa, joista pelaaja voi voittaa rahaa.

Rahapelitoimintaa olisi maksua vastaan tahtuva raha-automaattien ja kasinopelien pitäminen yleisön käytettävänä, pelikasino-

toiminnan harjoittaminen ja raha-arpajaisten, totopelien sekä vedonlyönti- ja veikkauspelien toimeenpaneminen.

Rahapelitoiminnan alaa ei laajennettaisi. Rahapelitoimintaa saisi edelleen harjoittaa vain valtioneuvoston antamalla luvalla. Samaa rahapeliä varten voitaisiin samaksi ajaksi antaa vain yksi lupa.

Rahapelitoiminnasta säädettäisiin lakiehdotuksen 3 luvussa ja rahapelitoiminnan tuotoista lakiehdotuksen 4 luvussa.

Pykälän 3 kohdassa määriteltäisiin huvipuisto. Ehdotetun säännöksen mukaan huvipuistolla tarkoitettaisiin kiinteässä sijaintipaikassa toimivaa huvittelupaikkaa, jonka tulojen pääosa muodostuu karusellien, erilaisten auto- tai vuoristoratojen taikka muiden vastaavien huvipuistolaitteiden pitämisestä maksumaa vastaan yleisön käytettävänä.

Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen 1 §:n 2 momentin nojalla huvipuistoille ja tivoleille on annettu lupia pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä sekä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, joista voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä, että tuon ajankohdan jälkeen hankittuja vastaavankaltaisia peliautomaatteja ja pelilaitteita.

Säännös on jossain määrin tulkinnanvarainen sen suhteen kenelle lupa voidaan antaa eikä siinä ole määritelty huvipuiston käsitettä. Huvipuistoille ja tivoleille olisi edelleen tarkoituksenmukaista sallia mainittujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitäminen. Tämän vuoksi ehdotetussa pykälässä määriteltäisiin sekä huvipuisto että tivoli.

Pykälän 4 kohdassa määriteltäisiin tivoli. Tivolin määrittelemineen olisi edellä 3 kohdassa selostetuista syistä tarpeen. Tivolilla tarkoitettaisiin paikasta toiseen siirtyvää huvittelupaikkaa.

Tivolin käsitteeseen kuuluisi toiminnan laajuus, monipuolisuus ja jatkuvuus. Tivolin tulisi tarjota eri muodoiin toteutettuja viihdetoimintoja. Karusellit, autot ja niihin rinnastettavat laitteet, viihdelaitteet, erilaiset esitykset ja muut näiden kaltaiset huvitukset kuuluvat perinteisesti tivolin toimintamuotoon. Tivolin määritelmä vastaisi maassamme nykyisin toimivien tivolien tosiasiallista toimintaa.

Lakiehdotuksen 62 §:ään esitetään sisällytettäväksi säännös jonka mukaan arpajaisten

toimeenpano muulla kuin 3 §:n 1—11 kohdassa ja 56 §:ssä tarkoitetuilla tavoilla on kielletty. Lakiehdotuksen 63 §:ään esitetään sisällytettäväksi viittaussäännös, jonka mukaan tämän lain nojalla annettujen säännösten rikkomisesta säädettäisiin rangaistus rikoslain 17 luvun 16 a §:ssä. Rikoslain rangaistussäännökseen sisällytettäisiin säännös, jonka nojalla 62 §:ssä säädetyn kiellon vastainen menettely olisi arpajaisrikkoksena rangaistavaa.

2 luku. Arpajaisia koskevat yleiset säännökset

Lukuun sisällytettäisiin säännökset, joita sovellettaisiin kaikkiin arpajaisiin. Säännökset koskisivat siten rahapelitoiminnan ohella tavara-arpajaisten, bingo- ja arvauskilpailujen toimeenpanon sekä tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämisen yleisiä perusteita. Luvussa säädettäisiin myös arpajaisten toimeenpanon valvonnan yleisistä perusteista.

5 §. *Arpajaisten toimeenpano-oikeus.* Arpajaisilla hankitaan varoja vetoamalla ihmisten pelihaluun. Tämän arpajaisiin sisältyvän moraalisen arveluttavuuden vuoksi arpajaiset ovat olleet periaatteellisesti kiellettyjä. Voiton saamisen viehätys on kuitenkin niin merkittävä, että ellei laillisia mahdollisuuksia arpajaisiin osallistumiselle ole, arpajaisille ja erityisesti rahapeleille syntyy laittomat markkinat, jotka painottuvat uhkapelien alueelle. Laittoman pelitoiminnan tuotot kanavoituvat yleensä muuhun rikolliseen toimintaan.

Pelihuoli saattaa kehittyä pakonomaiseksi riippuvuudeksi, joka voi aiheuttaa pelaajalle itselleen ja hänen läheisilleen sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä haittoja. Tämän vuoksi arpajaiset tulisi toimeenpanna siten, että niistä aiheutuvat henkilökohtaiset haitat olisivat mahdollisimman vähäiset.

Arpajaisiin liittyy monia myönteisiäkin piirteitä. Pelaaminen, jossa voiton saaminen voi perustua puhtaasti onneen tai osittain myös tietoon tai taitoon, on ajanvietettä. Voittamisen mahdollisuus luo myönteistä, viihdyttävää jännitystä. Edellytyksenä tällöin on, että pelaamisen panos ja sen mahdollinen menetys eivät muodosta suurta taloudellista riskiä pelaajalle.

Arpajaisiin liittyy eettisiä, moraalisia ja kulttuurisia näkökohtia, jotka on otettava huomioon pelejä järjestettäessä. Yleisesti ei pidetä hyväksyttävänä sellaisen mielikuvan

syntymistä, että pelaamisella voi korvata työllä hankittavan toimeentulon. Arpajaisten toimeenpanon sallittavuuden tulee siten perustua lähinnä niiden viihdearvoon.

Merkittävän perustan arpajaistoiminnan hyväksyttävyydelle on antanut se, että arpajaisten tuotot ohjataan yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Voimassa olevan arpajaislain 1 §:n 1 momentin mukaan arpajaistet saadaan toimeenpanna ainoastaan hyväntekeväisyyttä varten tai muuhun aatteelliseen tarkoitukseen.

Voimassa olevan arpajaislain 2 §:n 1 momentissa säädetään siitä, millaiselle yhteisölle voidaan antaa lupa tavara-arpajaisten toimeenpanemiseen. Pykälän mukaan lupa voidaan myöntää ainoastaan kotimaiselle rekisteröidylle yhdistykselle tai itsenäiselle säätiölle taikka muulle sellaiselle yhteisölle, jolla on hyväntekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus. Arpajaislain 2 §:n 3 momentissa olevan asetuksenantovaltuuden nojalla bingoelin toimeenpanoon oikeutetuista yhteisöistä on säädetty bingoasetuksen 1 §:n 1 momentissa. Pykälän mukaan lupa voidaan antaa vain kotimaiselle rekisteröidylle yhdistykselle tai itsenäiselle säätiölle taikka muulle sellaiselle yhteisölle, jolla on sosiaalinen, sivistyksellinen tai muu aatteellinen tarkoitus. Yhteisöistä, joille voidaan antaa lupa rahapelin toimeenpanemiseen, säädetään lain 3 §:ssä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan arpajaisten toimeenpanoon ja lupaan oikeutetulla yhteisöllä tulee olla aatteellinen tarkoitus. Hyväntekeväisyys sekä sosiaalinen ja sivistyksellinen tarkoitus ovat edellä mainittujen säännösten mukaan aatteellisuuden eri ilmenemismuotoja. Sanaan aatteellisuus voidaan liittää käsitteet ihanteellisuus ja ideaalisuus. Nämä käsitteet voidaan liittää myös hyväntekeväisyyteen sekä sosiaaliseen ja sivistykselliseen toimintaan.

Toiminnan tarkoitukset voivat olla sosiaalisia ja sivistyksellisiä, vaikka ne eivät hyödytä yhteiskuntaa yleisesti. Yleishyödyllisenä toimintana pidetään toimintaa, joka hyödyttää laajoja piirejä. Yleishyödyllisen toiminnan tarkoituksena ei siten voi olla taloudellisten etujen hankkiminen suppealle ryhmälle.

Arpajaisilla hankittujen varojen sallittua käyttötarkoitusta ilmaiseva aatteellisuuden käsite on epätarkka eikä kuvaa riittävästi niitä hyväksyttäviä tarkoituksia, joita arpajaistuotoin rahoitetaan. Arpajaisten tuotoilla

rahoitettavien toimintojen tarkoitusta kuvaisi paremmin sana yleishyödyllinen. Yleishyödyllisyyden käsite kuvaisi myös hyvin niiden yhteisöjen tarkoitusta, joille voitaisiin antaa lupa arpajaisten toimeenpanoon.

Ehdotetun lain keskeisimpänä periaatteena olisi, että arpajaistet sallittaisiin vain laissa säädettyin edellytyksin yleishyödyllisille yhteisöille varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen tarkoituksen edistämiseen. Tämän periaatteen poikkeuksista säädettäisiin lakiehdotuksen 56 §:ssä.

Lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin edellä selostetut näkökohdat huomioon ottaen arpajaisten toimeenpano-oikeudesta.

Ehdotetun pykälän mukaan arpajaistet saisi toimeenpanna rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa. Lupaan oikeutettuja yhteisöjä koskeva säännös vastaisi asiallisesti nykyiseen arpajaislain 2 §:ään, tavara-arpajaisasetuksen 2 §:ään ja bingoasetuksen 1 §:ään sisällytettyä säännöstä tavara-arpajaisten ja bingoelin toimeenpanoon oikeutetuista yhteisöistä.

Edellä mainituilla yhteisöillä tai säätiöillä ei sellaisenaan olisi arpajaisten toimeenpano-oikeutta. Edellytyksenä olisi lisäksi se, että yhteisön tai itsenäisen säätiön tarkoitus on yleishyödyllinen. Valtiolla ja kunnalla ei olisi oikeutta arpajaisten toimeenpanoon. Evankelisluterilaisella kirkolla, ortodoksisella kirkkokunnalla ja niiden seurakunnalla ei myöskään olisi oikeutta toimeenpanna arpajaisia. Sen sijaan seurakuntien toimintapiireillä ja kristillisillä yhdistyksillä olisi oikeus arpajaisten toimeenpanoon.

Rekisteröidyllä yhdistyksellä tarkoitettaisiin yhdistyslain (503/1989) 6 §:ssä säädettyllä tavalla rekisteröityä yhdistystä. Itsenäisellä säätiöllä tarkoitettaisiin säätiölain (109/1930) 1 luvussa säädettyllä tavalla perustettua säätiötä. Muuna yhteisönä pidettäisiin esimerkiksi Suomen Punaista Ristiä, joka on julkisoikeudellinen yhdistys. Muuna yhdistyksenä pidettäisiin myös puoluelain (10/1969) 1 §:ssä tarkoitettuun puoluerakisteriin merkityt puolueita sekä vaaliehdokkaiden tukiyhdistyksiä ja muita vastaavia yhteenliittymiä. Muuna yhteisönä pidettäisiin myös rekisteröityjen yhdistysten jaostoja. Tällaisia ovat esimerkiksi urheiluseurojen lajikohtaiset jaostot. Muulla yhteisöllä tarkoitettaisiin myös osakeyhtiötä tai osuuskuntaa, jos sen toiminnan tarkoitus on yleishyödyllinen.

Tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä on määritelty yleishyödyllinen yhteisö. Yhteisö on yleishyödyllinen, jos 1) se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi ai-neellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, 2) sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin ja 3) se ei tuota toiminnallaan taloudellista etua osinkoina, voitto-osuutena tai kohtuul-lista suurempana palkkana tai muuna hyvi-tyksenä. Yleishyödyllinen yhteisö on lain 23 §:n mukaan vapautettu tuloverosta.

Arvioitaessa sitä, onko yhteisö tai säätiö yleishyödyllinen, voidaan arviointiperusteina käyttää edellä mainittua tuloverolain määri-telmää. Yhteisö tai säätiö, joka toiminnas-saan noudattaa sanottuja periaatteita, olisi arpa-jaisten toimeenpanemiseen oikeutettu.

Ratkaisevaa yleishyödyllisyyden arvioin-nissa olisi se, mitä yhteisön tai säätiön sään-nöissä määrätään. Sääntöjen ohella olisi kui-tenkin huomioon otettava myös se, miten yhteisö tosiasiaassa toimii. Vaikka yhteisö toimintansa pöytäkirjoista ei olisikaan tulo-verosta vapautettu, se voisi olla oikeutettu arpa-jaisten toimeenpanemiseen, mikäli sen toiminnan tuotot käytettäisiin yksinomaan yleishyödyllisen tarkoituksen edistämiseen. Yhteisö ei kuitenkaan olisi yleishyödyllinen, jos sen harjoittama liiketoiminta on sen tosi-asiallinen pääarkoituksena. Yleensä yhteisöä ei voitaisi pitää yleishyödyllisenä silloin, kun se toiminnassaan kilpailee toisen tai toisten elinkeinonharjoittajien kanssa. Yhteisön harjoittamaa elinkeinotoimintaa tulisi arvioida suhteessa sen harjoittamaan yleishyödylli-seen toimintaan. Jos yhteisön harjoittama yleishyödyllinen toiminta on laajaa, ei huo-mattavakaan elinkeinotoiminta yksinomaan merkitsisi sitä, etteikö yhteisöä olisi pidettä-vä yleishyödyllisenä. Toisaalta jos yhteisön yleishyödyllinen toiminta on vähäistä, ei sen liiketoimintakaan voisi olla merkittävää.

Ehdotuksessa tarkoitettua yleishyödyllisen yhteisön toimintaa ei saisi keskittyä varojen hankkimiseen vain tietyn henkilön hyväksi, vaan yhteisön toiminnan tarkoituksena tulisi olla varojen hankkiminen yleisen edun edis-tämisen tarkoituksessa laajemman henkilö-piirin hyväksi.

Yhteisö tai säätiö ei myöskään olisi ehdo-tuksen tarkoittamalla tavalla yleishyödylli-nen, jos sen tarkoituksena on tuottaa sen toimintaan osallisille taloudellista etua. Yh-teisö ei siten voisi jakaa osinkoa tai muita voitto-osuuksia taikka muita hyvityksiä. Sää-

tiö ei voisi antaa sen puolesta toimiville apu-rahoja tai muita hyvityksiä. Toimintaan osal-listuvalle voitaisiin kuitenkin maksaa koh-tuullisia palkkioita tai palkkaa.

Rahapelien toimeenpanemista varten pe-rustettuja yhteisöjä olisi pidettävä ehdotetus-sa pykälässä tarkoitettuina yleishyödyllisinä yhteisöinä, koska niiden tuotot käytetään kokonaisuudessaan yleishyödyllisen toimin-nan edistämiseen.

Yleishyödyllisen yhteisön tai säätiön ei tarvitsisi olla kotimainen, jotta sillä olisi oi-keus arpajaisten toimeenpanoon. Yhteisöllä tai säätiöllä tulisi kuitenkin valvonnan mah-dollistamiseksi olla kotipaikka Suomessa.

Kotipaikkaa koskeva vaatimus edellyttää käytännössä, että yhteisö tai säätiö on perus-tettu Suomen lainsäädännön mukaan.

Kuten edellä on todettu, arpajaisten toi-meenpaneminen on erityislaatuista taloudel-lista toimintaa. Arpajaisia ei voisi järjestää voiton hankkimiseksi toimintaa harjoittavan yhteisön tai säätiön jäsenille, osakkaille tai niiden puolesta toimiville henkilöille tai niin-den vaikutuspiirissä oleville yhteisöille.

EY:n tuomioistuin on ratkaisussaan Ison-Britannian tullilaitos vastaan Gerhart ja Jörg Schindler (C-275/92) todennut, että yksityis-henkilöiden voitontavoittelun tarkoituksessa harjoittama arpajaistoiminta kuuluu sijoit-tautumis- ja palveluvapausdirektiivin sovel-tamisalaan. Näin ollen, koska direktiivin so-veltamisalaan kuuluu ainoastaan yksityishen-kilöiden harjoittama arpajaistoiminta, jäisi ehdotetussa pykälässä tarkoitettu yleis-hyödyllisen yhteisön tai säätiön harjoittama arpajaistoiminta direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

Edellä mainitussa ratkaisussaan EY:n tuo-mioistuin on todennut, että arpajaiset ovat taloudellista toimintaa Rooman sopimuksen 60 artiklan tarkoittamassa mielessä (palvelut) ja kuuluvat sopimuksen 59 artiklan sovelta-misalaan. Tuomioistuin on todennut, että kaikissa jäsenmaissa arpajaisiin niin kuin muihinkin onnenpeleihin kohdistuvia moraa-lisia, uskonnollisia tai kulttuurisia näkökoh-tia ei voida jättää tarkastelun ulkopuolelle. Näistä syistä jäsenvaltiot voivat käyttää laa-jasti harkintavaltaansa sen suhteen, mitä vaa-timuksia arpajaisten järjestämistavalle, pa-nosten suuruudelle samoin kuin niistä saatu-jen voittojen käyttämiselle asetetaan osallis-tujien sekä yleisemmin yhteiskunnallisen jär-jestyksen suojaamiseksi kunkin jäsen-maan sosiokulttuuristen erityistekijöiden

pohjalta. Näin valtiot voivat paitsi arvioida sitä, onko arpajaisten rajoittaminen tarpeellista, myös kieltää ne edellyttäen, että rajoitukset eivät ole luonteeltaan syrjiviä.

Edellä esitetyn perusteella arpajaisten toimeenpanemiseen oikeutettaville yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille voitaisiin asettaa edellytys Suomessa olevasta kotipaikasta, kunhan sääntely ei ole luonteeltaan syrjivää.

Yleinen syrjimättömyysperiaate sisältyy perustamissopimuksen 12 artiklaan. Artiklassa kielletään syrjimästä muiden jäsenvaltioiden kansalaisia ja oikeushenkilöitä. Jäsenvaltioiden kansalaisia ja oikeushenkilöitä ei saa suosia muiden kustannuksella. Artiklassa ei sen sijaan kielletä sitä, että kansallisessa lainsäädännössä on muihin jäsenvaltioihin nähden tiukempia säännöksiä, kunhan säännökset koskevat kaikkia samalla tavalla.

Arpajaisten toimeenpanoon oikeutetuille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille ehdotettu vaatimus Suomessa olevasta kotipaikasta ei ole luonteeltaan syrjivä, koska yhteisöläinsäädäntö eikä säätiölaki aseta perustamissopimuksen 12 artiklan tarkoittamassa mielessä rajoituksia Euroopan unionin jäsenvaltioiden tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisen tai oikeushenkilön oikeudelle perustaa Suomessa yhteisöjä tai säätiöitä.

Arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskeva yleissäännös, jonka mukaan arpajaiset saa toimeenpanna vain rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa, koskisi sekä rahapelitoimintaa että tavara-arpajaisten, arvauskilpailujen ja bingo-pelin toimeenpanemista ja pääsääntöisesti tavaravoittoja antavien automaattien käytettävänä pitämistä.

6 §. *Arpajaisten luvanvaraisuus.* Arpajaisten toimeenpano-oikeutta on niihin liittyvien moraalisten arvostusten sekä vilpin ja väärinkäytösten ehkäisemiseksi aina rajoitettu. Arpajaiset on sallittu vain valtion myöntämänä, täydellisen toimeenpanokiellon poikkeuksena. Rajoittamiseen on sisällynyt myös tarve saattaa arpajaiset yhteiskunnan valvontaan ja käyttää niistä saatavat merkittävät tulot yhteiskunnan kannalta hyödyllisimmällä tavalla.

Edellä mainitussa EY:n tuomioistuimen päätöksessä on todettu, että arpajaiset, joilla tavoitellaan liiketaloudellista voittoa, ovat taloudellista toimintaa Rooman sopimuksen 60 artiklan tarkoittamassa mielessä ja kuuluvat

Rooman sopimuksen 59 artiklan ja sijoittautumis- ja palveluvapausdirektiivin soveltamisalaan. Arpajaiset, joilla ei tavoitella liiketaloudellista voittoa, ovat kuitenkin Rooman sopimuksen 60 artiklassa tarkoitettuja palveluita, jotka eivät kuulu edellä mainitun direktiivin soveltamisalaan. Päätöksen mukaan näiden palvelujen tarjoamista saadaan rajoittaa yhteiskunnallisen järjestyksen suojaamiseksi. Suomessa yhteiskunnallista järjestystä on katsottu voitavan parhaiten suojata sääntämällä arpajaisten toimeenpano luvanvaraiseksi.

Lupamenettelyä on pidettävä arpajaistoitinnan tehokkaimpana valvontakeinona. Lupamenettelyn avulla voidaan myös parhaiten varmistaa, että arpajaisilla kerätyt varat ohjautuvat yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Lupamenettely on myös oikeassa suhteessa sillä tavoiteltuihin päämääriin.

Vaikka arpajaisten toimeenpanoa ei pidetäne hallitusmuodon 15 §:n 1 momentissa tarkoitettuna elinkeinona eikä niitä edes pienimuotoisina voitaisi toimeenpanna ammatin harjoittamisen muodossa, arpajaisten toimeenpanon luvanvaraisuudesta on niihin liittyvien laajojen yhteiskunnallisten vaikutusten takia säädettävä lailla.

1 mom. Momentissa säädettäisiin, että arpajaiset saa toimeenpanna vain viranomaisen antamalla luvalla, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Rahapelitoimintaan luvan antaisi 11 §:n mukaan valtioneuvosto. Muihin arpajaisiin luvan antaisi lääninhallitus tai kihlakunnan poliisilaitos.

Lupa olisi arpajaisten toimeenpanemisen pääsääntöinen edellytys. Eräiden pienimuotoisten arpajaisten toimeenpaneminen tulisi kuitenkin sallia ilman viranomaisen lupaa silloin, kun arpajaisten toimeenpanon asianmukaisuus voitaisiin varmistaa muulla tavoin. Tällaisia pienimuotoisia arpajaisia olisivat eräin edellytyksin samassa tilaisuudessa loppuun saatettavat tavara-arpajaiset. Tällaisista arpajaisista säädettäisiin lakiehdotuksen 27 §:n 1 momentissa, minkä vuoksi momentissa viitattaisiin mahdollisiin poikkeuksiin jäljempänä laissa.

2 mom. Pykälän toisen momentin mukaan lupaan voitaisiin sisällyttää arpaa, arvan hintaa, arpojen myyntiä, arvontaa, voittojen perimistä ja muita arpajaisten toimeenpanoa koskevia ehtoja. Lupaan voitaisiin sisällyttää myös arpajaisten tuottojen käyttötarkoitusta ja arpajaisten toimeenpanon valvontaa kos-

keviä ehtoja. Tällaisia ehtoja olisivat esimerkiksi arpajaisten toimeenpanoaikaa ja -aluetta, arpojen kokonaismäärää sekä arvonnän suorittamisen aikaa, paikkaa ja tapaa koskevat ehdot. Tuottojen käyttötarkoitusta koskeva ehto olisi tässä keskeinen. Asetettavilla ehdoilla lupaviranomaiset voisivat varmistaa arpajaisten toimeenpanon asianmukaisuuden.

Lakiehdotuksen 13 §:ssä säädettäisiin rahapelilupaa koskevista ehdoista ja määräyksistä.

7 §. *Luvan antamisen yleiset edellytykset.* Pykäläehdotuksen mukaan lupa arpajaisten toimeenpanoon voitaisiin antaa, jos arpajaiset toimeenpannaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen ja jos arpajaisten toimeenpano on yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaista. Lupa saataisiin antaa yhteisölle tai säätiölle, jonka toiminta on vakiintunutta ja moitteetonta. Jos hakija on jättänyt arpajaisveron suorittamatta tai tilityksen tekemättä, uutta lupaa ei saisi antaa, ennen kuin verojäämä on suoritettu ja tilitys jätetty viranomaiselle.

Luvan antamisen yleiset edellytykset voidaan jakaa yhteisön toimintaan liittyviin edellytyksiin ja edellytyksiin, jotka liittyvät arpajaistuottojen käytön tarkoituksenmukaisuuteen. Luvan antamisen edellytykset voidaan jakaa myös harkinnanvaraisiin ja ehdottomiin edellytyksiin.

1 mom. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä lupa arpajaisten toimeenpanoon voidaan antaa 5 §:ssä tarkoitettulle yhteisölle tai säätiölle. Momentin 1 kohdan mukaan edellytettäisiin, että arpajaiset toimeenpannaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

Voimassa olevan arpajaislain 1 §:n mukaan arpajaiset saadaan toimeenpannaan varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muuhun aatteelliseen tarkoitukseen. Ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevaa säännöstä.

Tuloverolain 22 §:ssä säädettyjen yleishyödyllisen yhteisön tunnusmerkkeihin tulisi myös kiinnittää huomiota, kun arvioidaan arpajaisilla edistettävän toiminnan yleishyödyllisyyttä. Toiminnan kohdetta voitaisiin pitää yleishyödyllisenä silloin, kun siitä huolehtimisen voidaan katsoa kuuluvan yhteiskunnan tehtäviin tai kun sen voidaan katsoa olevan vaikuttamista yhteiskunnallisiin oloihin. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi sairaudenhoitoon tai sosiaalitoimeen liittyvät

tehtävät tai tieteen taikka taiteen tukeminen. Esimerkkinä yhteiskunnallisiin oloihin vaikuttamisesta voidaan mainita työmarkkinajärjestöjen ja poliittisten puolueiden toiminta.

Yleishyödyllisen toiminnan kohteena on yleensä yhteiskunnallinen tai ympäristöllinen ilmiö, jonka vaikutus tavallisesti ulottuu laajoihin henkilöpiireihin. Yleishyödyllisen toiminnan kohteena voisi kuitenkin olla harvakuinenkin ihmisjoukko, mutta heidän joukkoon kuulumisensa perusteella tulisi olla luonteeltaan yleinen. Yleishyödyllisenä toimintana voitaisiin siten pitää esimerkiksi toimintaa harvinaiseen tautiin sairastuneiden hoitomahdollisuuksien edistämiseksi. Sen sijaan yhden perheen tai ahdinkoon joutuneen kansalaisen auttaminen ei olisi ehdotetussa pykälässä tarkoitettua yleishyödyllistä toimintaa. Lisäksi edellytetään 2 kohdan mukaan, että arpajaisten toimeenpano on yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaista. Arpajaisten toimeenpano ei olisi yleishyödyllisille yhteisöille kuuluva subjektiivinen oikeus.

Arpajaislainsäädännössä ei ole nykyisin säännöstä, jonka mukaan lupaviranomainen voisi lupaa antaessaan harkita onko arpajaisten toimeenpano yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaista. Lupaviranomaisen on ollut annettava lupa, jos hakija on täyttänyt luvan saamisen edellytykset ja sen toiminnan tarkoitus on ollut yleishyödyllinen. Käytännössä on kuitenkin esiintynyt tilanteita, joissa on vedottu toiminnan yleishyödyllisyyteen vaikka yhdistyksen toimintaan ei ole haluttu ottaa perustajajäsenten lisäksi uusia jäseniä ja toiminnan tosiasiallisena tarkoituksena on ollut hankkia taloudellisia etuja vain yhteisön omille jäsenille.

Lupaviranomaisella tulisi olla mahdollisuus kokonaisarviointiin tekemiseen siitä, ovatko arpajaiset yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaiset. Kokonaisarviointiin tekeminen olisi tarpeen esimerkiksi silloin, kun useat yleishyödylliset yhteisöt hakevat samanaikaisesti lupaa arpajaisten järjestämiseen saman yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen. Jos on arvioitavissa, että arpajaisten järjestämisen samanaikaisuus ei edistäisi varojen hankkimista vaan päinvastoin aiheuttaisi sen, että arpajaisten toimeenpanijat joutuisivat kilpailemaan keskenään samoista arpajaisiin osallistujista, minkä seurauksena arpajaisten toimeenpanokulut kasvaisivat ja tuotot vastaavasti vähenisivät, kahta lupaa ei

tulisi antaa samanaikaisesti samaan tarkoitukseen.

Lupaviranomaisella tulisi olla mahdollisuus tarkoituksenmukaisuusharkinnan tekemiseen myös silloin, kun esimerkiksi arpaisten tuottojen käyttötarkoitus olisi eettisesti arveluttava tai hyvän tavan vastainen. Käytännössä tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun yhteisön tarkoitus on sinänsä yleishyödyllinen mutta keinot, joilla yhteisö toimintaansa harjoittaa, ovat moraalisesti arveluttavia tai jopa lainvastaisia.

Momentin 3 kohdan mukaan edellytetään vielä, että luvan hakijana olevan yhteisön tai säätiön toiminta on vakiintunutta ja moitteetonta.

Lain mukaan on suhteellisen yksinkertaista perustaa yhdistys, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus. Arpajaislupaa ei kuitenkaan tulisi antaa sellaiselle yhteisölle, joka ei ole osoittanut, että sen toiminta on vakiintunutta ja että yhteisö todella on harjoittanut yleishyödyllistä toimintaa tai ainakin sellaisen tukemista. Yhteisön toiminta ei yleensä voi olla vakiintunutta, jos se on toiminut vain lyhyen ajan. Toiminnan vakiintuneisuuden yhteisö voisi osoittaa esimerkiksi toimintakertomuksella tai muulla vastaavalla selvityksellä, josta ilmenisi yhteisön taloutta koskevien seikkojen ohella se, millä tavoin yhteisö on toiminut tarkoituksensa toteuttamiseksi.

Arpajaislupaa ei myöskään tulisi antaa ellei yhteisön toiminta olisi moitteetonta. Yhteisön tulisi toimia tarkoituksensa toteuttamiseksi yleisesti hyväksyttävällä tavalla. Yhteisön toiminnan moitteettomuudella tarkoitettaisiin myös sitä, että yhteisö on huolehtinut säädöksiin perustuvista velvoitteistaan ja että se toimii sääntöjensä mukaisesti. Lupaa ei tulisi myöntää esimerkiksi yhteisölle, joka on laiminlyönyt tilinpitonsa tai jättänyt pitämättä säännöissä määrätyt kokoukset.

2 mom. Ehdotetussa momentissa säädettäisiin, ettei uutta lupaa saisi antaa, jos hakija on jättänyt määräajassa arpajaisveron suorittamatta tai tilityksen tekemättä ennenkuin verojäämä on suoritettu ja tilitys jätetty viranomaiselle.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin arpajaisten eri toimeenpanomuotojen tilityksestä ja tilityksen määräajasta. Arpajaisverolain 8 §:ssä säädetään arpajaisveron suorittamisesta ja ilmoittamisvelvollisuudesta. Arpajaisten toimeenpanoon liittyy siten arpajaisista tehtävä tilitys ja arpajaisveron suorittaminen. Arpa-

jaisveron suorittamatta jättämisen hallinnollisista seuraamuksista säädetään arpajaisverolain 10 §:ssä, jonka mukaan arpajaisveron viivästyneelle suoritukselle määrätään veronkorotus. Ehdotetulla säännöksellä varmistettaisiin se, että aiemmin annetun luvan nojalla toimeenpannut arpajaiset on saatettu myös tilityksen ja arpajaisveron suorittamisen osalta loppuun.

Arpajaisveron suorittamisen osalta säännös koskisi sekä rahapelitoimintaa että muita arpajaisia.

8 §. *Luvan peruuttaminen.* Arpajaistoimintaa tulisi harjoittaa siten, että se on luotettavaa. Luvansaajalta olisi edellytettävä, että se menettelee sekä arpajaisten toimeenpanossa että myös muutoin säädösten mukaisesti ja tavalla, joka ei vahingoita sen uskottavuutta arpajaisten toimeenpanijana.

Tavara-arpajaisasetuksen 14 §:n ja bingoasetuksen 8 §:n mukaan lupa voidaan peruuttaa, jos arpajaisten toimeenpanossa ei noudateta arpajaislain tai sen nojalla annettujen asetusten säännöksiä tai luvan ehtoja taikka jos väärinkäytöksiä muutoin tapahtuu.

Voimassa olevat rahapelitoimintoja varten annettujen lupien peruuttamista koskevat säännökset ovat epäyhtenäisiä ja puutteellisia. Raha-arpa-, veikkaus- ja vedonlyöntipeliin toimeenpanoon annettu lupa voidaan peruuttaa veikkausasetuksen 9 §:n nojalla ja totopelien toimeenpanoon annettu lupa totopeliasetuksen 10 §:n nojalla, jos pelien toimeenpanossa ei noudateta arpajaislain tai sen nojalla annettuja säännöksiä taikka lupapäätöksen määräyksiä taikka jos siinä muutoin tapahtuu väärinkäytöksiä.

Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole säädetty raha-automaattien käytettävänä pitämiseen annettun luvan peruuttamisen edellytyksistä. Pelikasinotoiminnan harjoittamista varten annetun toimiluvan mukaan lupa voidaan peruuttaa. Peruuttamisen edellytyksistä ei kuitenkaan ole säännöksiä.

Rahapelitoimintaan annetun toimiluvan peruuttaminen saattaisi merkitä toimiluvan saaneen yhteisön toiminnan tosiasiallista loppumista. Luvan peruuttamisesta luvansaajalle aiheutuvien haitallisten seuraamusten ja erityisesti rahapeliluvan peruuttamisen laajojen oikeusvaikutusten takia peruuttamisen edellytyksistä olisi säädettävä lailla. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi yleissäännös luvan peruuttamisen edellytyksistä. Säännöksen mukaan arpajaisten toimeenpanoon annettu lupa voitaisiin peruuttaa, jos

luvansaaja on toiminut olennaisesti vastoin lakia tai lupaehtoja taikka jos luvansaaja ei täytä enää luvan saamisen edellytyksiä.

Lainvastaisella toiminnalla tarkoitettaisiin ensisijaisesti luvansaajan arpajaislain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa. Lainvastaisella toiminnalla tarkoitettaisiin myös muiden säädösten, esimerkiksi arpajaisverolain vastaista menettelyä. Jotta arpajaisten toimeenpanoon annettu lupa voitaisiin peruuttaa, luvansaajan on tullut toimia olennaisesti vastoin lakia tai lupaehtoja. Lupa voitaisiin myös peruuttaa, jos luvansaaja ei enää täytä luvan saamisen edellytyksiä.

Menettelyjä, joista johtuen luvansaajan olisi katsottava menettäneen luotettavuutensa, ei voida tyhjentävästi luetella. Lupaviranomaisella tulisi olla luvan peruuttamista harkitessaan laaja harkintavalta.

Lupaviranomainen voisi harkita, onko luvansaajayhteisön toiminta sillä tavoin olennaisesti lain tai lupaehtojen vastaista, että lupa olisi peruutettava. Peruuttamisen edellytyksenä ei siten olisi, että yhteisön toiminnan lainvastaisuus on todettu lainvoimaisella ratkaisulla.

Ehdotettu säännös vastaisesti asiallisesti veikkaus-, totopeli-, tavara-arpajais- ja bingoasetuksen luvan peruuttamista koskevia säännöksiä. Raha-automaattien käytettävänä pitämisen, kasinopelien toimeenpanemisen ja pelikasinotoiminnan osalta sääntely olisi uutta.

9 §. *Eräiden arpajaisten tuottojen käyttötarkoitussidonnaisuus.* Voimassa olevan arpajaislain 1 §:n 1 momentin mukaan arpajaiset saadaan toimeenpanna ainoastaan viranomaisen luvalla varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muuhun aatteelliseen tarkoitukseen niin kuin arpajaislaissa säädetään. Rahapelien tuottojen käyttökohteista säädetään lain 3 §:ssä. Täsmällisempiä säännöksiä näiden pelien tuottojen käytöstä sisältyy asetuksiin ja valtioneuvoston päätöksiin sekä raha-arpa-, veikkaus- ja vedonlyöntipelien osalta lisäksi erillislakeihin. Bingopelien tuottojen käyttötarkoituksista ei ole tarkempia säännöksiä.

Arpajaislain 2 §:n 1 momentissa säädetään tavara-arpajaisten tuottojen käyttötarkoituksista välillisesti. Lainkohdan mukaan lupa tavara-arpajaisten toimeenpanemiseen voidaan myöntää ainoastaan kotimaiselle rekisteröidylle yhdistykselle tai itsenäiselle säätiölle taikka muulle sellaiselle yhteisölle, jolla on hyväntekeväinen tai muu aatteelli-

nen tarkoitus. Tavara-arpajaisasetuksen 17 §:ään on sisällytetty tavara-arpajaisten tuottojen käyttötarkoitussidonnaisuutta koskeva säännös. Sen mukaan tavara-arpajaisten puhdas tuotto on käytettävä luvassa määrättyyn tarkoitukseen tai jos on kysymys asetuksen 3 §:n 4 momentissa tarkoitetuista arpajaisista, yhteisön toimintatarkoituksen toteuttamiseen. Viimeksi mainituilla arpajaisilla tarkoitetaan tavara-arpajaisia, jotka saadaan toimeenpanna ilman viranomaisen antamaa lupaa. Vastaava tuottojen käyttötarkoitussidonnaisuutta koskeva säännös on sisällytetty myös rahan-keräyslain 9 §:ään.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan lakiehdotuksen 3 §:n 8—11 kohdassa tarkoitettujen arpajaisten tuotot olisi käytettävä luvassa määrättyyn tarkoitukseen.

Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna ainoastaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Tästä periaatteesta ei sinänsä ilmene, millaisiin tarkoituksiin yksittäisten arpajaisten tuotot saataisiin käyttää. Yleishyödylliset käyttötarkoitukset voivat olla hyvin monenlaisia. Toisaalta yhteiskunnan kehitys muokkaa yleishyödyllisyyden käsitettä, minkä seurauksena saattaa syntyä uusia tarkoituksia, joita olisi tarkoituksenmukaista edistää arpajaisten tuotoilla. Tämän vuoksi ei ole mahdollista luetella säädöksissä yksittäisiä hyväksyttäviä käyttötarkoituksia. Arpajaisten tarkoituksen varmistamiseksi viranomaisilla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus varmistua siitä, että arpajaisten tuottojen käyttötarkoitus on yleishyödyllinen. Viranomaisen tulisi voida myös varmistua siitä, että tuotot todella käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen. Näiden arpajaisia koskevien periaatteiden varmistamiseksi ehdotetaan pykälässä säädettäväksi, että sellaisten arpajaisten tuotot, joissa voittona on tavaraa tai tavaraan taikka palveluun vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja, on käytettävä luvassa määrättyyn tarkoitukseen. Säännös koskisi tavara-arpajaisia, bingopeliä, arvauskilpailuja ja tavaravoiottoautomaatteja.

Tuottojen käyttötarkoitus määrittäisi sen mukaisesti, mitä luvanhakija hakemuksessaan esittää. Käyttötarkoitus olisi lupahakemuksessa määriteltävä niin tarkasti, että lupaviranomainen voisi sen perusteella todeta, että tuottojen käyttötarkoitus on toisaalta yleishyödyllinen ja toisaalta lakiehdotuksen 7 §:ssä säädettyllä tavalla yleisen edun kannalta tarkoituksenmukainen. Jos ehdotettu

käyttötarkoitus ei olisi edellä todettujen edellytysten mukainen, ei lupaa arpajaisten toimeenpanoon voitaisi antaa.

Lakiehdotuksen 27 §:ssä säädettäisiin tavara-arpajaisista, jotka saadaan toimeenpanna ilman tässä laissa tarkoitettua lupaa. Näin ollen tuottojen käyttötarkoitus ei voisi tulla määritellyksi luvassa. Näidenkin arpajaisten tuotot olisi kuitenkin käytettävä lakiehdotuksen 7 §:n mukaisesti yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

2 mom. Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä niissä tapauksissa, joissa tuottoja ei syystä tai toisesta voitaisi käyttää luvassa määrättyyn tarkoitukseen. On mahdollista, että arpajaisten tuottoja ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista osittain tai lainkaan käyttää luvassa määrättyyn tarkoitukseen. Tällainen tilanne voi syntyä silloin, kun arpajaisten tuotot jäävät arvioitua pienemmiksi tai arpajaiset tuottavat enemmän kuin luvassa määrätyn tarkoituksen toteuttamiseksi on tarpeen. Myös olosuhteiden muuttuminen saattaa merkitä sitä, ettei enää ole olemassa sitä tarkoitusta, johon arpajaisten tuotot oli määrätty käytettäväksi.

Ehdotetun momentin mukaan luvansaajan on haettava lupaviranomaiselta lupaa tuottojen käyttötarkoituksen muuttamiseen, jos arpajaisten tuottoja tai osaa niistä ei voida käyttää luvassa määrättyyn tarkoitukseen tai se ei ole olosuhteiden muuttumisen vuoksi taikka muusta syystä tarkoituksenmukaista.

Luvansaajan olisi harkittava, voidaanko tuotot käyttää luvassa määrättyyn tarkoitukseen. Jos luvansaaja havaitsee, ettei lupamääräystä voida täyttää, sen olisi haettava lupaviranomaiselta käyttötarkoituksen muuttamista. Luvansaajan olisi käyttötarkoituksen muuttamista hakiessaan samalla esitettävä uusi käyttötarkoitus.

3 mom. Uudenkin käyttötarkoituksen olisi täytettävä edellä selostetut yleishyödyllisyyden ja yleisen edun vaatimukset. Mikäli nämä edellytykset täyttyvät, lupaviranomaisen olisi ehdotetun 3 momentin mukaan annettava lupa käyttötarkoituksen muuttamiseen. Ehdotetulla menettelyllä voitaisiin varmistaa, että myös olosuhteiden muuttuessa arpajaisten tuotot käytetään lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitettulla tavalla.

Ehdotettu säännös ei koskisi rahapelitoimintaa. Rahapelitoiminnan tuottojen käyttötarkoituksista säädettäisiin lakiehdotuksen 4 luvussa.

10 §. *Velaksi toimeenpanon kieltö.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, ettei arpajaisia saa toimeenpanna siten, että niihin voidaan osallistua velaksi tai panttia vastaan.

Voimassa olevan arpajaislain 5 §:n 2 momentin mukaan pelikasinossa pelaaminen ei ole sallittua velaksi tai panttia vastaan. Muuta arpajaistoimintaa kieltö ei koske. Sosiaalisten haittojen vähentämiseksi kieltö olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan kaikkea arpajaistoimintaa.

Arpajaisten toimeenpanemisella velaksi tarkoitettaisiin sitä, ettei kuluttaja saadessaan arpajaisten toimeenpanijalta tai tämän edustajalta arvan tai muun osallistumisoikeutta osoittavan tositteen maksa osallistumisesta vaadittavaa vastiketta, vaan se jää hänen velakseen. Arpajaisia ei voisi toimeenpanna siten, että niihin voisi osallistua luottokortilla, vaikka velkasuhde ei tällöin synnykään pelin toimeenpanijan ja pelaajan välille vaan pelaajan ja luottoyhtiön välille.

Pantilla tarkoitettaisiin kaikkia velan vakuudeksi annettavia varallisuusarvoisia etuuksia. Käteiseen rahaan rinnastettaisiin sekä luotottomat että luotolliset pankkikortit ja shekit.

Arpajaisten toimeenpano ehdotetun pykälän vastaisesti olisi rangaistavaa. Rangaistus-säännös otettaisiin rikoslain 17 lukuun lisättävään uuteen 16 a §:ään.

3 luku. Rahapelitoiminta

Lukuun sisällytettäisiin rahapelitoimintaa koskevat säännökset. Luvussa säädettäisiin rahapeliluvasta, luvansaajasta, rahapelilupaa koskevista erityisistä ehdoista, pelisääntöjen ja raha-automaattien sekä pelikasinossa toimeenpantavien pelien suurimpien sallittujen pelipanosten vahvistamisesta ja pelikasinotoimintaa sekä raha-automaatteja ja kasinopelejä koskevista erityisistä säännöksistä.

11 §. *Rahapelilupa.* Rahapelitoiminnalla tarkoitettaisiin lakiehdotuksen 4 §:n 2 kohdan mukaan sellaisten arpajaisten toimeenpanoa, joista pelaaja voi voittaa rahaa. Rahapelitoimintaa olisivat raha-arpajaisten sekä veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien toimeenpaneminen. Rahapelitoimintaan kuuluisivat myös raha-automaattien käytettävänä pitäminen, kasinopelien toimeenpaneminen ja pelikasinotoiminta.

Rahapelitoiminta on erityislaatuista arpajaistoimintaa. Peleihin liittyvä rahavoiton

mahdollisuus tekee niistä kuluttajalle houkuttelevamman kuin muista arpajaisista. Rahapeleihin on mahdollista kuluttaa suuria summia rahaa. Toisaalta niistä voi saada suuria pelivoittoja. Rahapeliin toimeenpanolla on myös mahdollisuus hankkia suuria tuottoja.

Rahapeliin yleisen kiinnostavuuden takia niihin sisältyy eräitä yhteiskunnallisia riskejä. Sääntelemättöminä rahapeleistä saattaa aiheutua haitallisia sosiaalisia seuraamuksia. Sääntely on myös tarpeen pelitoimintaan osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, pelaamiseen liittyvien väärinkäytösten estämiseksi ja rikollisen toiminnan torjumiseksi.

Rahapeli-toiminnan sääntelyn tulisi kohdistua sekä rahapeliin luonteeseen että järjestämistapaan. Sääntely olisi välttämätöntä myös, jotta rahapeleistä syntyvät tuotot voitaisiin ohjata yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Sääntelyllä voitaisiin myös vähentää ongelmaluomista.

Suomessa rahapeliin toimeenpanolupa on annettu kolmelle yksinoikeusyhteisölle. Edellämainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi olisi rahapeli-toiminnan harjoittaminen edelleenkin tarkoituksenmukaista järjestää yksinoikeuden pohjalta.

1 mom. Momentissa säädettäisiin rahapeliin toimeenpanon edellytyksenä olevan luvan antamisen oikeudellisista perusteista. Luvanvaraisuuden perusteena on rahapeli-toimintaan osallistuvien oikeusturvan takaaminen, väärinkäytösten ehkäiseminen, rikosten estäminen ja pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentäminen. Lupa rahapeli-toiminnan harjoittamiseen voitaisiin antaa jäljempänä säädettävien rajoituksin.

Rahapeli-toimintaa varten annettava lupa nimettäisiin rahapeliluvaksi. Rahapelilupa voitaisiin antaa vain tässä laissa tarkoitettujen rahapeliin toimeenpanoa varten.

2 mom. Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin siitä, mitä rahapelejä kunkin rahapeliluvan nojalla voitaisiin harjoittaa. Rahapeliluvan nojalla toimeenpantavat arpajaiset muodostaisivat toiminnallisen kokonaisuuden, jossa yhden rahapeliluvan nojalla toimeenpantaisiin samankaltaisia rahapelejä. Rahapelilupa voitaisiin antaa siten erikseen 1) raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin toimeenpanemiseen, 2) raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopeliin toimeenpanemiseen ja pelikasino-toiminnan harjoittamiseen sekä 3) totopeliin toimeenpanemiseen. Ehdotetun säännöksen

nojalla rahapelilupaa ei voitaisi antaa siten, että luvansaaja saisi oikeuden toimeenpanna rahapelejä muunlaisen jaottelun mukaisesti. Tällä jaottelulla varmistuttaisiin siitä, että eri rahapeliyhteisöt eivät toimeenpanisi keskenään samankaltaisia rahapelejä.

Ehdotettu rahapeliin jako olisi voimassa olevan arpajaislain 3 §:n 5 momentin mukainen. Säännöksen mukaan kutakin pykälässä mainittua toimintaa varten saadaan samaksi ajaksi myöntää ainoastaan yksi lupa. Jako olisi pelitoimintojen erityispiirteet huomioon ottaen edelleen tarkoituksenmukainen.

Rahapeliluvan saajaa koskevista edellytyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 5 §:ssä. Myös rahapeliluvan saajan tulisi olla rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus. Ehdotetun säännöksen nojalla Oy Veikkaus Ab voisi edelleen saada luvan edellä 1 kohdassa tarkoitettujen rahapeliin ja Suomen Hippos ry 3 kohdassa tarkoitettujen totopeliin toimeenpanemiseen.

Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan pelikasinotoiminnan harjoittamista varten tarvitaan valtioneuvoston lupa. Raha-automaattiasetuksen 1 §:n 3 momentin nojalla lupa voidaan antaa vain Raha-automaattiyhdistykselle. Raha-automaattiyhdistys ei ole tarvinnut valtioneuvoston antamaa toimilupaa raha-automaattien käytettävänä pitämiseen ja kasinopeliin toimeenpanemiseen. Yhdistyksen oikeus näihin toimintoihin perustuu välittömästi raha-automaattiasetuksen 1 §:n 3 momenttiin sisällytettyyn säännökseen. Raha-automaattiasetuksen 2 §:n 1 momentin nojalla yhdistyksen velvollisuutena on tehdä ennen raha-automaattien käyttöönottoa ilmoitus paikallispoliisille. Jos poliisipiirin päällikkö erityisestä syystä sitä vaatii, käyttöönottamiselle tulee hakea lupa. Ehdotetun säännöksen 2 kohdan nojalla Raha-automaattiyhdistykselle annettaisiin rahapelilupa pelikasinotoiminnan ohella myös raha-automaattien käytettävänä pitämiseen ja kasinopeliin toimeenpanemiseen.

Laittoman rahapelitarjonnan estämiseksi on tarkoituksenmukaista, että kaikkien ehdotetussa pykälässä mainittujen rahapeliin toimeenpanoa varten tarvittaisiin lupa. Ehdotetun säännöksen nojalla lupaviranomainen voisi kuitenkin harkita sitä, olisiko tarpeellista antaa lupa jotakin rahapeliryhmää varten vaiko ei. Lupa voitaisiin antaa, jos luvan antamiselle säädetyt ehdot täyttyvät.

3 mom. Voimassa olevan arpajaislain 3 §:n 5 momentin mukaan kutakin pykälässä mainittua toimintaa (rahapelitoimintaa) varten saadaan samaksi ajaksi antaa ainoastaan yksi lupa. Säännöksellä on vahvistettu sinänsä jo pykälän 2—4 momenteista ilmenevä rahapelitoiminnan harjoittamista koskeva yksinoikeusperiaate. Asiasisällöltään vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 3 momenttiin. Ehdotettu säännös olisi rahapelitoiminnan harjoittamista koskevan yksinoikeusperiaatteen perussäännös.

4 mom. Rahapeliluvan antaisi ja peruuttaisi valtioneuvosto. Valtioneuvostolla tarkoitettaisiin valtioneuvoston yleisistuntoa. Huomioon ottaen rahapelitoiminnan laajat yhteiskunnalliset vaikutukset ja se, että rahapelitoiminnan tuotot otetaan vuosittain valtion talousarvioon, on edelleenkin tarkoituksenmukaista, että lupaharkinta tapahtuu korkealla valtiollisella tasolla. Valtioneuvostoa on tämän vuoksi pidettävä soveliaimpana lupaviranomaisena.

Momentissa säädettäisiin lisäksi luvan hakemisesta ja luvan voimassaoloajasta. Lupaa olisi haettava kirjallisesti. Lakiehdotuksen 67 §:n 2 kohtaan sisällytetyn valtuussäännöksen nojalla asetuksella säädettäisiin lupahakemusten sisällöstä ja hakemuksiin liitettävistä selvityksistä sekä lupapäätösten sisällöstä.

Rahapelitoiminnan harjoittaminen edellyttää merkittävien investointien tekemistä ja henkilöstön palkkaamista. Tämän vuoksi rahapelilupa tulisi antaa ajaksi, joka mahdollistaisi luvansaaajalle tämän tekemien investointien maksamisen. Lupaa ei kuitenkaan olisi valvonnallisista ja luvan ohjausvaikutuksiin liittyvistä syistä johtuen tarkoituksenmukaista antaa toistaiseksi voimassa olevana. Tämän vuoksi rahapelilupa ehdotetaan annettavaksi määräajaksi. Edellä mainituista valvonta- ja ohjaussyistä johtuen lupakausi ei kuitenkaan saisi olla viittä vuotta pidempi. Määräaikaa koskeva säännös vastaisi asiallisesti nykyistä sääntelyä.

Voimassa olevan veikkausehdotuksen 9 §:n ja totopeliasetuksen 10 §:n mukaan valtioneuvosto voi, varattuaan luvansaaajille tilaisuuden tulla kuulluksi, peruuttaa toimitukset, jos arpajaisten toimeenpanossa ei noudateta arpajaislain tai asetusten säännöksiä taikka lupapäätösten määräyksiä tai niissä muutoin tapahtuu väärinkäytöksiä. Raha-automaattiyhdistykselle annettu toimitus pelikasino-toiminnan harjoittamiseen voidaan peruuttaa toimitukseen sisällytetyn säännöksen nojalla.

Peruuttamisen edellytyksistä ei ole säädetty.

Toimitusten peruuttamista ei ole voimassa olevien säännösten aikana ollut tarpeen ottaa harkittavaksi. Valtioneuvostolla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus peruuttaa antamansa rahapelilupa. Valtioneuvostolla tulisi olla peruuttamisesta päättäessään laaja harkintavalta. Rahapeliluvan peruuttamista koskisivat samat peruuttamisen edellytykset kuin muutakin arpajaistoimintaa. Arpajaisten toimeenpanoon annetun luvan peruuttamisen edellytyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 8 §:ssä. Säännöksen mukaan arpajaisten toimeenpanoon annettu lupa voidaan peruuttaa, jos luvansaaaja on toiminut olennaisesti vastoin lakia tai lupaehtoja taikka jos luvansaaaja ei täytä enää luvan saamisen ehtoja.

12 §. *Rahapeliyhdistys.* Voimassa olevan arpajaislain 3 §:n 2 momentin mukaan lupa raha-arpaa-, veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen voidaan antaa sitä varten perustetulle kotimaiselle yhtiölle. Lupa on tällä hetkellä valtion omistamalla Oy Veikkaus Ab:llä. Lain 3 §:n 3 momentin mukaan lupa totopelien toimeenpanemiseen voidaan antaa Suomessa toimivalle raviurheilun ja hevosjalostuksen keskusjärjestölle. Lupa on tällä hetkellä Suomen Hippos ry:llä. Lain 3 §:n 4 momentin mukaan lupa peliautomaattien ja muiden pelilaitteiden ja pelien pitämiseen sekä pelikasinotoimintaan voidaan antaa automaattitoimintaa harjoittamaan perustetulle julkioikeudelliselle yhdistykselle. Raha-automaattiasetuksen 1 §:n 3 momentin mukaan arpajaislaissa tarkoitettuna julkioikeudellisena yhdistyksenä on Raha-automaattiyhdistys.

Rahapelitoiminnan harjoittaminen edellyttää erityistä asiantuntemusta. Rahapelitoiminta ei myöskään ole tavanomaista taloudellista toimintaa. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista edellyttää, että rahapelilupa voitaisiin antaa vain rahapelitoiminnan harjoittamista varten perustetulle yhteisölle.

Ehdotetun lain 5 §:n mukaan arpajaisten saisi toimeenpanna vain sellainen yleishyödyllinen yhteisö, jolla on kotipaikka Suomessa. Kuten edellä on todettu, myös rahapeliin toimeenpanemista varten perustettuja yhteisöjä pidettäisiin yleishyödyllisinä yhteisöinä.

Kansalaisjärjestöjen toiminta kansalaisten aktivoijana sosiaalisiin, sivistyksellisiin ja kulttuuriin liittyviin toimiin on yhteiskunnan keskeisten etujen kannalta merkittävää. Yhteisöt toimivat usein kansalaisten vapaah-

toisen työn varassa tuottaen palveluksia, jotka verovaroin kustannettuina tulisivat yhteiskunnalle kalliiksi. Kansalaisjärjestöjen varainhankinta tulisi turvata myös siten, että rahapeliluvan saaneet yleishyödylliset yhteisöt eivät saisi toimeenpanna bingoa, tavara-arpajaisia, arvauskilpailuja eikä pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä tavaravoittoautomaatteja tai lakiehdotuksen 56 §:ssä tarkoitettuja eräitä peliautomaatteja ja pelilaitteita.

1 mom. Momentissa säädettäisiin yleisistä edellytyksistä, jotka yhteisön tulee täyttää, jotta sille voitaisiin antaa rahapelilupa. Rahapelilupa voitaisiin antaa 7 §:ssä säädetyillä edellytyksillä rahapelitoiminnan harjoittamista varten perustetulle yhteisölle. Luvansääjäläisyydestä käytettäisiin nimitystä rahapeliyhteisö.

Suomessa arpajaistoiminnot on perinteisesti jaettu siten, että rahapelitoimintaa on saanut raha-automaatti- ja kasinopelitoimintaa lukuun ottamatta harjoittaa vain valtioneuvoston antamalla luvalla. Muuta arpajaistoimintaa ovat voineet harjoittaa poliisin tai lääninhallituksen antamalla luvalla hyväntekeväiset tai muut aatteelliset kansalaisjärjestöt. Kansalaisjärjestöjen varainhankinnan turvaamiseksi on tarkoituksenmukaista, että jako säilytettäisiin edelleen. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että rahapeliyhteisö ei saisi harjoittaa muuta arpajaistoimintaa kuin rahapelitoimintaa.

Ehdotettu säännös mahdollistaisi rahapeliluvan myöntämisen edelleen Oy Veikkaus Ab:lle, Raha-automaattiyhdistykselle sekä Suomen Hippos ry:lle. Suomen Hippos ry on tehnyt alustavan päätöksen siitä, että se perustaa erillisen osakeyhtiön toimeenpanemaan yhdistyksen nyt toimeenpanemia tolopelejä. Ehdotettu säännös mahdollistaisi rahapeliluvan antamisen myös Suomen Hippos ry:n totopelien toimeenpanoa varten perustamalle osakeyhtiölle.

2 mom. Oy Veikkaus Ab on yhteisö, jota koskevat osakeyhtiölain (734/1978) säännökset. Suomen Hippos ry:tä koskevat yhdistyslain säännökset. Raha-automaattiyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään raha-automaattiasetuksessa. Raha-automaattiasetus on annettu voimassa olevan arpajaislain 7 §:n nojalla. Uuden arpajaislain voimaan tullessa raha-automaattiasetus kumoutuu. Tämän vuoksi ehdotetaan, että pykälän toiseen momenttiin sisällytettäisiin valtuutussäännös,

jonka mukaan asetuksella säädettäisiin lain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön järjestysmuodosta ja hallinnosta.

13 §. *Rahapelilupa*an liitettävät ehdot ja määräykset. Eräänä rahapelitoiminnan yksinoikeusjärjestelmän perusteena on ihmisten pelihalu hyväksikäyttäen hankittujen tuotteiden kanavoiminen yleishyödylliseen tarkoitukseen. Yhteiskunnan edun mukaista on, että säädöksiin varmistetaan se, että mahdollisimman suuri osa rahapelitoiminnan tuotoista käytetään näihin tarkoituksiin. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista rajoittaa rahapeliyhteisöjen toimintaa sisällyttämällä rahapelilupaan eräitä rahapeliyhteisöjen toimintaa ja rahapelien toimeenpanoa koskevia ehtoja.

Ehdoilla varmistettaisiin, etteivät rahapeliyhteisöt järjestä toimintaansa siten, että pelitoiminnan tuottoja käytettäisiin pelaajille maksettavien pelivoittojen, pelien toimeenpanoon välittömästi liittyvien kulujen, markkinointiin liittyvien kulujen, verojen ja lakisääteiden maksujen lisäksi muihin kuin laissa säädettyihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 6 §:n 1 momentin mukaan Raha-automaattiyhdistys ei saa perustaa tai hankkia omistukseensa muita kuin toimintaansa varten tarpeellisia yhtiöitä tai niiden osakkeita eikä luovuttaa näiden yhtiöiden osakkeita uudelle omistajalle ilman sosiaali- ja terveysministeriön lupaa. Yhdistyksen sisäistä varojen käyttöä koskevat rajoitukset sisältyvät asetuksen 6 §:n 2 momenttiin. Lisäksi asetuksen 8 §:n mukaan yhdistyksen jäsenet eivät saa voittoa sen toiminnasta.

Voimassa olevan veikkausasetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan toimiluvan myöntämisen edellytyksenä on, että asianomaisen yhtiön yhtiöjärjestyksessä määrätään, ettei yhtiö saa jakaa osakkailleen osinkoa tai vastikkeetonta hyvitystä. Oy Veikkaus Ab on kokonaan valtion omistama yhtiö. Voimassa olevan toimiluvan yhtiötä koskevissa ehdoissa määrätään, että veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnan ja raha-arpajaisien ylijäämät tilitetään valtiolle. Toimiluvan mukaan yhtiön on myös tilitettävä ennakkosuorituksena opetusministeriölle kunkin kuukauden viimeiseen päivään mennessä 75 prosenttia sen kuukauden arvioidusta ylijäämästä, kuitenkin enintään tosiasiaa kertynyt määrä. Loppuosa ylijäämästä maksetaan tuloslaskelman val-

mistumisen jälkeen seuraavan kuukauden 15 päivään mennessä. Osakeyhtiölain 12 luvun 1 §:n mukaan yhtiön varoja saadaan jakaa osakkeenomistajille vain sen mukaisesti kuin osakeyhtiölaissa säädetään. Lain 12 luvun 4 §:n mukaan voitonjako päätää yhtiökokous. Yhtiökokous voi päätää voitonjako osakeyhtiölain 9 luvun 5 §:n mukaan varsinaisessa yhtiökokouksessa, joka on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Veikkausasetukseen sisältyvä osingonjakokiello ja toimiluvassa olevat tilitysmenettelyä koskevat säännökset ovat ristiriidassa osakeyhtiölain voitonjakoa koskevien pakottavien säännösten kanssa. Nykyisen kaltaiset osingonjakokiello ja tilitystä koskevat säännökset ovat kuitenkin tarkoituksenmukaisen tuotonjaon toteuttamiseksi edelleen tarpeellisia. Tämän vuoksi laissa säädettäisiin osingonjaon kielloa ja tuottojen tilittämistä koskevista ehdoista. Osingonjakokielloa koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 3 kohtaan ja tilitystä koskevat säännökset 19 §:ään.

Oy Veikkaus Ab:lle annetun toimiluvan mukaan yhtiön on rajoitettava toimintansa vain veikkauksen, vedonlyönnin ja raha-arpajaisten toimeenpanemiseen sekä tästä suoranaisesti johtuvaan toimintaan. Oy Veikkaus Ab:lle annettuun toimilupaan on sisällytetty myös tytäryhtiön perustamis- ja sen osakkeiden luovuttamiskielto sekä eräitä sisäisen varojen käytön rajoituksia.

Suomen Hippos ry:n osalta ei ole vastavia säännöksiä.

Rahapelejä toimeenpanevien yhteisöjen toimintaa rajoittavat säännökset on annettu asetuksissa tai sitäkin alemmalla säädöstasolla taikka toimiluvissa. Nykyisen oikeuskäytännön ja vakiintuneen oikeudellisen tulkinnan mukaan itsenäisten oikeussubjektien velvollisuudet tulee määritellä laintasoisin normein.

Rahapeliyhteisölle asetettavat toiminnalliset rajoitukset eivät tulisi rahapeliyhteisöä sitovaksi suoraan lain säännöksen nojalla. Lain tasolla säädettäisiin vain siitä, mitkä ehdot olisi sisällytettävä rahapelilupa.

Oy Veikkaus Ab:lle veikkaus-, vedonlyönti- ja raha-arpajaistoiminnan harjoittamiseen ja Suomen Hippos ry:lle totopelien toimeenpanemiseen annettuihin toimilupiin sisältyvät määräykset pelimaksuista pelaajille voitoina maksettavista osuuksista. Sen sijaan Raha-automaattiyhdistykselle pelikasinotoi-

minnan harjoittamista varten annettuun toimilupaan ei tällaisia määräyksiä sisälly.

Suomen Hippos ry:lle annettuun toimilupaan sisältyvät säännökset siitä, miten totopelistä kertyvistä rahapanosten kokonaismäärät jakautuvat valtion ja luvansaajan kesken.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin niistä toiminnoista, joita rahapeliyhteisöjen toimintaa koskevien rajoitusten tulisi koskea. Pykälässä säädettäisiin myös eräiden rahapelien osallistumismaksuista pelaajille maksettavista osuuksista ja totopelistä kertyvien rahapanosten kokonaismäärän jaosta valtion ja totopelien toimeenpanoon luvansaaneen rahapeliyhteisön kesken. Ehdotetut rajoitukset olisivat osittain uusia.

1 mom. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin rahapelilupaan liitettävästä kiellosta, jonka mukaan rahapeliyhteisö ei saisi perustaa tai hankkia omistukseensa muita kuin rahapelitoimintaansa varten tarpeellisia yhtiöitä tai niiden osakkeita eikä luovuttaa näiden yhtiöiden osakkeita uudelle omistajalle ilman valtioneuvoston ohjesäännössä asianomaisen rahapeliyhteisön tuotonjakoasioita käsittelemään säädetyt ministeriön lupaa.

Yhteisö saisi vapaasti hankkia sellaisia yhtiöitä tai niiden osakkeita, joiden toiminta liittyy yhteisölle annetussa toimiluvassa tarkoitettuun rahapelitoimintaan. Myös näiden yhtiöiden ja niiden osakkeiden luovuttaminen olisi yhteisön itsensä ratkaistavissa.

Lupaa ei vaadittaisi esimerkiksi yhteisön toimitilojen hallintaa varten perustettavan kiinteistöyhtiön perustamiseen tai sellaisten osakkeiden hankkimiseen, jotka oikeuttavat yhteisön toimintaa varten tarpeellisten huoneistojen hallintaa.

Yhteisöillä saattaa kuitenkin olla perustelluja tarpeita hankkia sen rahapelitoimintaan liittymättömiä yhtiöitä tai niiden osakkeita samoin kuin luovuttaa niitä. Tällaiseen toimintaan yhteisö tarvitsisi kuitenkin valtioneuvoston ohjesäännössä sen tuotantojakoasioita käsittelemään säädetyt ministeriön luvan.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin erinäisistä rahapeliyhteisön tai sen tytäryhtiön sisäiseen varainkäyttöön liittyvistä rajoituksista. Rajoitukset olisivat tarpeen sen varmistamiseksi, että rahapelitoiminnan tuotot käytettäisiin täysimääräisesti yleishyödyllisten tarkoitusten edistämiseen. Rajoitusten olisi ulottava myös rahapeliyhteisön tytäryhtiöihin.

Kirjanpitolain (1336/1997) 1 §:n mukaan jokainen, joka harjoittaa liike- tai ammatti-

toimintaa, on tästä toiminnastaan kirjanpito-velvollinen. Vaikka rahapeliyhteisöihin ei sovelleta elinkeinoverolain säännöksiä, ne voivat kirjanpidossaan soveltaa elinkeinoverolain tuloksen tasaamisjärjestelmiä. Toiminnallisen tuloksensa minimoimiseksi niillä on käytettävissään myös muita taloudellisia ja juridisia keinoja.

Rahapeliyhteisöillä tulee olla mahdollisuus taloutensa suunnitelmalliseen järjestämiseen, mutta sen tulisi kuitenkin hankkia asianomaisen ministeriön lupa tulokseensa vaikutaviin järjestelyihin.

Ehdotetun säännöksen mukaan rahapeliyhteisö tai sen tytäryhtiö eivät saisi ilman 1 kohdassa tarkoitettua ministeriön lupaa perustaa rahastoja tai tehdä kohdentamattomia varauksia taikka muuttaa niiden kirjanpidollista luonnetta, muuttaa osakepääomaansa, myöntää lainoja tai tehdä muita investointeja kuin toiminnan edellyttämiä käyttöomaisuushankintoja.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin rahapeliyhteisön voitonjakoon liittyvistä rajoituksista. Rahapeliyhteisö ei saisi jakaa osakkeenomistajilleen osinkoa voitostaan tai vapaasta omasta pääomastaan eikä jakaa jäsenilleen tai toimihenkilöilleen vastikkeetonta etua voitostaan tai ylijäämästään.

Osingonjakokiello koskisi yhtiömuotoista rahapeliyhteisöä ja ylijäämän jakoa koskeva kiello yhdistysmuotoista yhteisöä. Yhteisöt eivät saisi jakaa osakkailleen tai jäsenilleen taikka toimihenkilöilleen myöskään vastikkeettomia etuuksia. Kiello ei kuitenkaan estäisi antamasta tavanomaisia merkkipäivälahjoja tai tarjoamista tavanomaista liiketoimintaan liittyvää kestitystä.

Säännöksen sisältämä kiello koskisi vain vastikkeettomia etuuksia. Tämän vuoksi säännös ei koskisi rahapeliyhteisöjen henkilöstön toimeenpanemiseen perustuvia palkkaus- ja palkkiojärjestelmiä.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntipelin sekä totopelien toimeenpanemiseen annettua rahapeliluvassa tulisi määrätä siitä, kuinka suuri osuus arpajaisissa kertyvistä pelimaksuista on maksettava pelaajille voittona miten voitot on pyöristettävä sekä siitä, miten perimättä jääneet voitot olisi jaettava. Raha-arpajaisten, veikkaus-, ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen annettavassa rahapeliluvassa tulee lisäksi määrätä totopelejä toimeenpanevalla rahapeliyhteisölle ravikilpailujen tuloksia koskevien veikkauksien

myyntituotoista maksettavasta korvauksesta.

Rahapelilupa tulisi ottaa määräykset osallistumismaksuista pelaajille voittona jaettavista osuuksista. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on turvata sekä pelaajille että rahapelitoiminnan edunsaajille riittävä osuus pelien osallistumismaksuista. Pelaajille tulevan voitto-osuuden tulisi olla niin suuri, että se pelaajan näkökulmasta yhtäältä mahdollistaa riittävän suuren päävoiton saamisen ja toisaalta muiden voittojen tarkoituksenmukaisen porrastuksen. Edunsaajille on tärkeää, ettei pelaajille maksettavien voittojen osuus kasva niin suureksi, että heille tuleva osuus sen takia vaarantuisi.

Rahapelilupa tulisi sisällyttää säännökset siitä, miten veikkaus-, vedonlyönti- ja totopeleissä maksettavat voitot pyöristetään ja miten näin jakamatta jätetyt voitot olisi jaettava. Rahapeliluvassa tulisi myös määrätä siitä, miten perimättä jääneet voitot tulee jakaa.

Ehdotetussa momentissa säädettäisiin myös raha-arpajaisia, veikkaus- ja vedonlyöntipelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön myyntituotoista totopelejä toimeenpanevalla rahapeliyhteisölle maksettavasta korvauksesta. Edellä tarkoitettu korvaus tulisi viranomaisen määrätä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että valtioneuvosto antaessaan raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanoon rahapeliluvan, määräisi myös edellä mainitusta korvauksesta.

3 mom. Ehdotetun momentin säännökset koskevat rahapeliluvan nojalla harjoitettavan raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan laatua ja laajuutta. Valtioneuvoston antamassa toimiluvassa määrättäisiin pelikasinon ulkopuolelle sijoitettavien raha-automaattien ja kasinopelien enimmäismääristä. Pelikasinotoimintaan saattaa liittyä sosiaalisia haittoja ja rikollisuutta, erityisesti rahanpesua. Näitä uhkia voitaisiin vähentää sisällyttämällä raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen annettavaan rahapelilupa määräkset raha-automaattien ja kasinopelien enimmäismääristä sekä pelikasinoiden lukumääristä ja sijaintipaikoista ja pelikasinossa olevien kasinopelien lajeista, raha-automaattien ja kasinopelien enimmäismääristä sekä pelikasinoiden aukioloajoista.

4 mom. Momentin mukaan totopelien toimeenpanemiseen annettua rahapeliluvan tulisi lisäksi sisältää määräykset totopeleistä kerty-

vien pelipanosten kokonaismäärän jaosta valtion ja totopelien toimeenpanoon luvansaaneen rahapeliyhteisön kesken.

Totopeliasetuksen 6 §:ssä säädetään totopeleissä kertyvien varojen jaosta valtion ja luvansaajan kesken. Pykälän mukaan totopeleistä kertyvien rahapanosten kokonaismäärästä jaetaan valtiolle ja luvansaajalle vähintään 15 prosenttia toimiluvassa vahvistetun jakoperusteen mukaisesti sekä enintään 85 prosenttia jaettuna täysissä markoissa vedonlyönnissä voittaneille panoksen suuruuden mukaan. Ylijäämäpennit jäävät järjestävälle yhdistykselle tai yhteisölle. Totopeleissä voittaneille jaettaviin määriin sisältyy arpajaisvero.

Suomen Hippos ry:lle annettuun toimilupaan on sisällytetty jakoperusteeksi totopeli-kohtainen jakotaulukko. Jakoperusteen mukaan valtion suhteellinen osuus kasvaa kokonaisvaihdon kasvaessa ja vastaavasti luvansaajan suhteellinen osuus pienenee kokonaisvaihdon kasvaessa. Vastaavat määräykset tulisi ottaa toimilupaan, jonka valtioneuvosto antaisi totopelien toimeenpanoa varten.

14 §. *Pelissäntöjen sekä raha-automaattien ja pelikasinossa toimeenpantavien pelien suurimpien sallittujen pelipanosten vahvistaminen.* Voimassa olevan totopeliasetuksen mukaan sisäasiainministeriö vahvistaa hakemuksesta totopelien pelissäntöjä. Pelissäntöihin on sisällytettävä voittojen jakoa ja pelipanosten palauttamista koskevat ehdot.

Pelikasinotoiminnan harjoittamiseen annetun toimiluvan mukaan pelikasinossa on noudatettava Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen vahvistamia pelissäntöjä. Raha-automaattien ja muiden kasinopelien pelissäntöjen vahvistamisesta ei ole säännöksiä.

Oy Veikkaus Ab:lle annetun toimiluvan mukaan raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntipelien pelissäntöjä vahvistaa Oy Veikkaus Ab:n hallittoneuvosto. Varsinaisissa raha-arpajaisissa arvonta toimitetaan sisäasiainministeriön hyväksymällä tavalla. Eräissä tapauksissa ei ole kuitenkaan ollut yksiselitteisen selvää se, mitä on pidettävä arvontaan ja mitä pelissäntöihin kuuluvana menettelynä. Tarkoituksenmukaista olisikin, että arvontaa varten annettavat säännöt olisivat osa pelissäntöjä.

Pelaajien oikeusturvan ja rahapelitoiminnan yleisen luotettavuuden takaamiseksi sekä pelissäntöjen vahvistamista koskevien säännösten yhdenmukaistamiseksi on perusteltua,

että viranomainen vahvistaisi pelissäntöjä.

1 mom. Momentin mukaan sisäasiainministeriö vahvistaisi hakemuksesta rahapelien pelissäntöjä. Pelissäntöjen tulisi sisältää voitonjakoa ja pelipanosten palauttamista koskevat määräykset sekä raha-automaattien ja kasinopelien suurimmat sallitut pelipanokset. Raha-arpa-, veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien sääntöjen tulisi lisäksi sisältää arvontaa koskevat määräykset.

Koska pelissäntöjen vahvistaminen olisi osa pelien toimeenpanon valvontaa, kuuluisi tehtävä arpajaisten toimeenpanon yleisestä valvonnasta vastaavalle ministeriölle eli sisäasiainministeriölle.

Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 4 §:n mukaan sisäasiainministeriö vahvistaa asetuksessa tarkoitettujen raha-automaattien, muiden pelilaitteiden ja pelien pelipanosten enimmäismäärät. Raha-automaattiasetuksen 2 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan pelikasinon toimiluvassa on määrättävä pelipanosten enimmäismäärästä. Pelikasinon toimiluvassa on yksityiskohtaiset määräykset eri pelien suurimmista sallituista pelipanoksista.

Pelaamisesta mahdollisesti aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että viranomainen vahvistaisi pelipanosten enimmäismäärät raha-automaattien ja kasinopelien osalta.

Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että sisäasiainministeriö vahvistaa hakemuksesta rahapelien suurimmat sallitut pelipanokset raha-automaattien ja kasinopelien osalta. Sääntely vastaisi asiallisesti voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 2 ja 4 §:ää.

Eri peleistä saatavat voitto-osuudet määräytyvät erilaisten perusteiden mukaisesti. Veikkauspeleissä voitto-osuudet määritellään voittoluokittain. Vedonlyöntipeleissä voitto-osuuden suuruuteen vaikuttaa pelaajan panos ja kilpailukohteen lopputuloksen todennäköisyyttä osoittava kerroin. Pelaajien oikeusturvan kannalta on tärkeää, että pelien voitonjakoa ja pelipanosten palauttamista koskevat määräykset ovat täsmällisiä ja pelitilanteessa pelaajien saatavissa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että voitonjakoa ja pelipanosten palauttamista koskevat määräykset olisi sisällytettävä osaksi rahapelien toimeenpanoa koskevia pelissäntöjä.

Arvonta kuuluu raha-arpajaisiin olennaisena osana. Pelaajien tulee saada tietää, miten arvonta toimitetaan. Oy Veikkaus Ab:lle annetun toimiluvan mukaan varsinaisissa

raha-arpajaisissa arvonta toimitetaan sisäasiainministeriön hyväksymällä tavalla.

Veikkausasetuksen 7 §:n mukaan vedonlyönnissä ei saa käyttää arvottua tulosta. Totopeliasetuksen 5 §:n mukaan totopeleissä ei saa käyttää arvottua tulosta. Joskus veikkauspeliä kohteena olevan ottelun lopputulosta ei voida käyttää rahapelin lopputuloksen määrittäjänä. Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, kun veikkauspelin kohteena oleva ottelu on peruutettu tai keskeytetty. Tällaisissa tapauksissa veikkauksien lopputulos on tarkoituksenmukaista määrittää arvonnalla. Vedonlyöntipeleissä ja totopeleissä ei sen sijaan kilpailun peruutus- tai keskeytystilanteissa voida arvontaa käyttää. Mikäli kilpailun lopputulosta ei syystä tai toisesta ole käytettävissä, olisi pelaajalle annettava asettamansa rahapanos takaisin.

Pelaajien oikeusturvan takaamiseksi ehdotetaan, että raha-arpa- ja veikkaus-, vedonlyönti- sekä totopelien pelisääntöihin tulisi sisällyttää arvontaa koskevat määräykset.

2 mom. Momentin mukaan rahapeliä vahvistetut pelisäännöt olisi nykyiseen tapaan pidettävä maksutta yleisön saatavilla pelien toimeenpanijan toimipaikoissa ja pelien myyntipaikoissa.

15 §. *Pelaamisen estäminen ja kieltäminen pelikasinossa.* Pelikasinossa pelaamiseen liittyy muita rahapelejä suurempi mahdollisuus sosiaalisten haittojen syntymiseen. Ongelmalla pelaamisen ehkäisemiseksi pelaamista pelikasinossa onkin monin tavoin rajoitettu.

Voimassa olevan arpajaislain 5 §:n 2 momentin mukaan pelikasinoon ei saa päästää henkilöä, joka ilmeisesti on alle 18-vuotias taikka ilmeisesti alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumausaineen vaikutuksen alainen. Pelaaminen ei ole sallittu velaksi tai panttia vastaan. Pelin toimeenpanijalla on oikeus kieltää henkilöltä pelaaminen tai rajoittaa hänen pelaamistaan, jos häntä todennäköisin syin epäillään pelivilpistä taikka jos pelaaminen ilmeisesti on aiheuttanut tai on aiheuttamassa hänelle taloudellista tai terveydellistä syystä aiheutuvaa sosiaalista haittaa.

Sosiaalisten haittojen ehkäisemiseksi pelaamista olisi edelleenkin perusteltua rajoittaa ja eräissä tapauksissa estää se kokonaan. Velaksi tai panttia vastaan pelaamisen kieltäminen ei olisi enää tarpeen sisällyttää pelikasinotoimintaa koskeviin erityisiin säännöksiin, koska lakiehdotuksen 10 §:n mukaan

kaikkien arpajaisten toimeenpano siten, että niihin osallistuttaisiin velaksi tai panttia vastaan, olisi kielletty.

Pelikasinotoiminnan harjoittamista varten saataisiin lakiehdotuksen 11 §:n nojalla samaksi ajaksi antaa vain yksi lupa. Yksinöikeus edellyttää palvelujen ostajien yhdenvertaista kohtelua. Pelikasinotoiminnan harjoittajalla tulisi kuitenkin olla oikeus toisaalta pelaajien suojelemiseksi peleistä aiheutuvilta sosiaalisilta haitoilta ja toisaalta pelaajien häiriökäyttäytymisen ja pelaamisesta tapahtuvan vilpin sekä väärinkäytösten estämiseksi kieltää pelaajalta pelikasinon pääsy, poistaa pelaaja pelikasinosta tai rajoittaa hänen pelaamistaan.

Rikoslain 11 luvun 9 §:n mukaan tuomitaan syrjinnästä se, joka yleisönpalvelussa ilman hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla,

2) kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteen, sukupuolisen suuntautumisen, tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun niihin rinnastettavan seikan perusteella,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava työsyörintänä, syrjinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos sisäänpääsyn kieltämisen tai pelaamisen rajoittamisen perusteena olisi edellä todetut sosiaaliset tai vilpin ja väärinkäytösten torjumiseen liittyvät hyväksyttävät syyt, ei sisäänpääsyn kieltäminen tai pelaamisen rajoittaminen olisi rikoslainsäädännön tarkoitetulla tavalla syrjivää, vaikka toimenpide kohdistuisi esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluvaa henkilöön.

Kansalaisten yhdenvertaisuus edellyttää, että sisäänpääsykiellon, pelikasinosta poistamisen ja pelaamisen rajoittamisen perusteista säädetään laissa. Myös pelikasinotoiminnan harjoittajan oikeusturvan takaamiseksi olisi näiden oikeuksien perusteista säädettävä lailla.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan pelikasinotoiminnan harjoittaja ei saisi päästää pelikasinoon henkilöä tai voisi poistaa sieltä henkilön, joka on ilmeisesti alle 18-

vuotias tai on alkoholin tai muun päihdyttävän taikka huumaaavan aineen vaikutuksen alainen.

Pelikasinotoiminnan harjoittajan olisi tarkistettava kasinoon saapuvien henkilöllisyys ja ikä. Kielto vastaisi asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä. Kiellon perusteena on lasten ja nuorten suojeluun liittyvät näkökohdat. Lasten ja alle 18-vuotiaiden nuorten pääsy pelikasinoon ei olisi sallittua edes vanhempien tai huoltajien seurassa.

Toinen ehdoton sisäänpääsyn kieltämisen peruste olisi se, että henkilö on alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumaaavan aineen vaikutuksen alainen. Alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumaaavan aineen vaikutuksen alaisuus olisi arvioitava tapauskohtaisesti. Säännöksen tarkoituksena olisi estää taloudellisia menetyksiä aiheuttava harkitsematon pelaaminen ja henkilön humalatilasta tai huumaaavan aineen vaikutuksesta mahdollisesti aiheutuvat järjestyshäiriöt.

Niiden seikkojen vallitessa, joissa pelikasinotoiminnan harjoittajalla olisi velvollisuus tai oikeus estää henkilön pääsy pelikasinoon, tulee pelikasinotoiminnan harjoittajalla olla myös vastaavasti velvollisuus ja oikeus poistaa pelikasinon tiloissa jo oleskeleva henkilö.

2 mom. Ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin pelikasinoon pääsyn estämisen, sieltä poistamisen ja pelaamisen rajoittamisen harkinnanvaraisista perusteista. Ehdotetun momentin mukaan pelikasinotoiminnan harjoittajalla olisi oikeus kieltää henkilöltä pääsy pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan, jos häntä todennäköisin syin epäillään pelivilpistä, hänen käyttäytymisensä aiheuttaa tai sen voidaan todennäköisin syin epäillä aiheuttavan häiriötä pelikasinon järjestykselle, pelaaminen on aiheuttanut tai tulee ilmeisesti aiheuttamaan hänelle taloudellisesta tai terveydellisestä syystä johtuvaa sosiaalista haittaa tai hän on pyytänyt, että pelikasinotoiminnan harjoittaja estää hänen pääsyänsä pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan.

Pelikasinotoiminnassa tulisi voida suojautua väärinpelaamista vastaan. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan pääsy pelikasinoon voitaisiin estää tai pelaamista rajoittaa, jos pelaajaa todennäköisin syin epäillään pelivilpistä. Todettu vilppi oikeuttaisi luonnollisesti poistamaan pelaajan pelikasinosta tai rajoittamaan vilpintekijän pelaamista. Toisaalta todennäköisiä syitä vähäisempi epäily ei

oikeuttaisi pelaamisen rajoittamiseen. Säännös olisi uusi.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan pääsy pelikasinoon voitaisiin estää tai pelaamista rajoittaa, jos pelaajan käyttäytyminen aiheuttaa tai sen voidaan todennäköisin syin epäillä aiheuttavan häiriötä pelikasinon järjestykselle. Säännös olisi pelikasinon järjestyksen ylläpitämiseksi tarpeellinen. Pelikasinotoiminnan luonteesta johtuu, että järjestyksen säilymiseen on kiinnitettävä erityistä huomioita. Pelikasinossa ei voida sallia meluaavaa tai muulla tavoin häiritsevää käyttäytymistä. Tapauskohtaisesti tulisi ratkaista se, onko henkilön käyttäytyminen sellaista, että hänen sisäänpääsyänsä pelikasinoon tulisi estää tai hänen pelaamistaan rajoittaa. Henkilön häiriökäyttäytymisen todennäköisyyttä arvioitaessa tulisi huomiota kiinnittää hänen aikaisempaan käyttäytymiseensä ja asianomaisessa tilanteessa esillä oleviin seikkoihin. Todennäköisiä syitä vähäisempi epäily ei oikeuttaisi estämään sisäänpääsyä, poistamaan pelaajaa tai rajoittamaan hänen pelaamistaan. Säännös olisi samoin uusi.

Uhkapelaamiseen liittyy mahdollisuus suuriin taloudellisiin menetyksiin. Uhkapelaamisesta saattaa myös kehittyä tarve pakonomaiseen pelaamiseen. Pakonomaisella pelaamisella saattaa olla pelaajalle haitallisia taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia. Ongelmapelaamisen haitalliset vaikutukset ulottuvat usein myös pelaajan perheenjäseniin ja sukulaisiin. Uhkapelaamisesta johtuvia haitallisia seurauksia olisikin voitava vähentää jo pelikasinossa pelaamista rajoittamalla.

Pelaamisesta aiheutuvien ongelmien ennalta havaitseminen on vaikeaa. Pakkopelaamisesta johtuvien ongelmien tunnusmerkkejä ei voida havaita pelaajasta. Tästä ja pelaajan oikeusturvaan liittyvistä syistä pelikasinotoiminnan harjoittaja ei voisi kuitenkaan perusteetta estää pelaajan pääsyä pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan. Jos pelaajan pelaamiseen käyttämästä ajasta tai pelikeroista, pelaamiseen käytetyistä rahamääristä suhteessa hänen tunnettuun tai perustellusti oletettuun varallisuuteensa tai muista seikoista on kuitenkin pääteltävissä, että pelaamisella on tai ilmeisesti olisi hänelle taloudellisesti tai terveydellisesti haitallisia sosiaalisia vaikutuksia, pelikasinotoiminnan harjoittajalla olisi oltava oikeus kieltää hänen pääsyänsä pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että

pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädetäisiin, että pelikasinotoiminnan harjoittaja voi estää pelaajan pääsyn tai rajoittaa hänen pelaamistaan, jos pelaaminen on aiheuttanut tai on ilmeisesti aiheuttamassa hänelle taloudellisesta tai terveydellisestä syystä johtuvaa sosiaalista haittaa. Säännös vastaisi nykyistä sääntelyä.

Vuosittain useat kymmenet ihmiset pyytävät, että pelikasinotoiminnan harjoittaja estäisi heidän pääsyä pelikasinoon tai rajoitaisi heidän oikeuttaan pelata. Pelaajan omaehtoista halua rajoittaa pelaamistaan tulisi edistää. Parhaiten tämä voisi tapahtua pelaajan ja pelikasinotoiminnan harjoittajan välisellä sopimuksella. Sopimuksen tarkoituksen toteutumisen kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että sopimuksen sitovuus vahvistettaisiin lakiin sisällytettävällä säännöksellä. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin 4 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että pelikasinotoiminnan harjoittajalla olisi oikeus kieltää henkilöltä pääsy pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan, jos pelaaja on itse sitä pyytänyt. Säännös olisi uusi.

3 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että pelikasinotoiminnan harjoittajan 2 momentin nojalla antama kielto tai rajoitus on voimassa vähintään kolme kuukautta ja enintään yhden vuoden. Kiellon ja rajoituksen määrääjät koskisivat kaikkia 2 momentissa säädettyjä perusteita. Useimmiten kielto tai rajoitus todennäköisesti annettaisiin 2 momentin 4 kohdan nojalla.

Kuten edellä on todettu, useat kymmenet henkilöt pyytävät vuosittain, että heidän pääsyä pelikasinoon estettäisiin tai että heidän pelaamistaan rajoitettaisiin. Pelikasinotoiminnan harjoittaja ja pelaaja voivat tehdä kirjallisen sopimuksen pelikasinoon pääsemisen estämisestä tai pelaamisen rajoittamisesta. Jotta kielto vaikuttaisi henkilön pelaamiseen, sen on oltava riittävän pitkä. Toisaalta kielto ei saisi olla kohtuuttoman pitkä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kielto olisi voimassa vähintään kolme kuukautta ja enintään yhden vuoden. Säännös olisi uusi.

16 §. Raha-automaatteja ja kasinopelejä koskevat erityiset säännökset. Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan alle 15 vuoden ikäinen henkilö saa käyttää raha-automaattia vain samaan perheeseen kuuluvan täysi-ikäisen henkilön läsnäollessa. Säännöksen tarkoituksena on estää lasten osallistuminen automaateilla tapahtuviin rahapeleihin.

Voimassa oleva säännös kieltää alle 15-vuotiaasta pelaamasta, jos samaan perheeseen kuuluva täysi-ikäinen henkilö ei ole läsnä. Säännös asettaa vastuun pelaamisesta vajaa-ikäiselle lapselle. Sen sijaan raha-automaattitoiminnan harjoittaja ei säännöksen perusteella ole vastuussa alaikäisen pelaamisesta. Säännöstä ei voida tältä osin pitää onnistuneena.

Säännöstä ei voi pitää täysin onnistuneena myöskään siltä osin, kun siinä sallitaan lapsen pelaaminen vain samaan perheeseen kuuluvan täysi-ikäisen henkilön läsnäollessa. Käytännön tilanteissa on usein vaikeaa selvittää, ketkä kuuluvat samaan perheeseen.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan raha-automaattitoiminnan harjoittaja ei saisi luovuttaa raha-automaattia ilmeisesti alle 15-vuotiaan henkilön pelattavaksi. Kasinopelitoiminnan harjoittaja ei saisi antaa ilmeisesti alle 18-vuotiaan henkilön pelata kasinopelejä.

Nykyisin raha-automaatit ovat pääosin hajasijoitettuna erilaisiin julkisiin tiloihin. Tästä johtuu, että raha-automaattitoiminnan harjoittaja ei voi vaivatta ja ilman suuria kustannuksia itse valvoa alaikäisten pelaamista. Tästä huolimatta automaattitoiminnan harjoittajan tulisi kantaa vastuu siitä, ettei sen harjoittama pelitoiminta aiheuta sosiaalisia haittoja. Sen tulisiikin järjestää pelitoiminta siten, että alle 15-vuotiaiden pelaaminen tulee estetyksi. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi siten, että automaattien sijoittamista koskeviin sopimuksiin otetaan ehto, jonka mukaan sijoituspaikan vuokraaja sitoutuu tarkkailemaan, etteivät alle 15-vuotiaat pelaa automaateilla.

Vanhemmat eivät voi käytännössä jatkuvasti valvoa lasten toimia. Vanhemmilla on kuitenkin alaikäisten lastensa kasvatus- ja huoltovastuu. Raha-automaateilla pelaamisen kieltäminen alaikäisiltä lapsilta on siten vanhemmille kuuluva kasvatus- ja huoltotehtävä.

Pelaajan olemuksesta voidaan yleensä kohtuullisen luotettavasti arvioida hänen ikänsä. Jos on ilmeistä, ettei pelaaja ole täyttänyt 15-vuotta tulisi henkilön pelaaminen estää.

Raha-automaattipelien luonteesta johtuva houkuttelevuus saattaa aiheuttaa erityisesti lapsille riippuvuutta pelaamisesta. Ei ole suotavaa, että lapset käyttävät usein vähäiset rahavaransa peleihin. Riippuvuus saattaa johtaa pelirahojen hankkimiseen laittomin keinoin ja siitä voi aiheutua myös muita so-

siaalisia haittoja. Ehdotettu sääntely poikkeaa voimassa olevasta sääntelystä siten, että alle 15-vuotiaat eivät saisi enää pelata edes samaan perheeseen kuuluvan täysi-ikäisen henkilön läsnäollessa. Valvonnallisista syistä ja koska alle 15-vuotiaiden pelaamista ei pidetä suotavana ehdotetaan, että alle 15-vuotiaat eivät lainkaan saisi pelata raha-automaateilla.

Raha-automaattiyhdistys on asettanut kasinopelejä ravintoloihin ja erityisiin sitä varten perustettuihin pelitiloihin. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole rajoitettu alaikäisten oikeutta osallistua kasinopeleihin. Käytännössä näihin peleihin ei Raha-automaattiyhdistyksen asettaman kiellon nojalla ole voinut osallistua alle 18-vuotias. Edellä raha-automaattien osalta selostetut syyt edellyttäisivät, että lakiin otettaisiin pelaajan vähimmäisikää koskeva säännös. Käytännössä sovellettu 18 vuoden ikäraja on edelleen perusteltu. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että kasinopelitoiminnan harjoittaja ei saa antaa alle 18-vuotiaan henkilön osallistua kasinopeleihin.

2 mom. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että raha-automaatit ja kasinopelit tulee sijoittaa valvottuun tilaan. Niitä ei tule sijoittaa tilaan, jossa niiden käyttäminen voi vaarantaa turvallisuutta tai aiheuttaa järjestyshäiriöitä.

Voimassa olevassa arpajaislainsäädännössä ei ole raha-automaattien eikä kasinopelien sijoittamista koskevia säännöksiä.

Raha-automaattien ja kasinopelien sijoittamisessa olisi otettava huomioon palo- ja muut turvallisuusseikat. Laitteessa mahdollisesti olevat liikkuvat osat eivät saisi olla vaaraksi laitteen käyttäjälle eikä muille sen lähistöllä oleville. Laitetta ei saisi sijoittaa siten, että se muodostaisi kulkuesteen. Raha-automaatin ohjeiden vastaisen käyttämisen estämiseksi ja järjestyshäiriöiden torjumiseksi raha-automaatti tulisi sijoittaa valvottuun tilaan. Raha-automaattia ei saisi sijoittaa paikkaan, jossa se meluisuutensa, kirkkaiden valojensa taikka muiden ominaisuuksiensa takia aiheuttaisi kohtuutonta häiriötä.

Säännös vastaisi viihdelaitelain 4 §:ssä säädettyjä viihdelaitteiden sijoittamista koskevia määräyksiä.

4 luku. Rahapelitoiminnan tuotot

Rahapelitoiminnan tuotoilla tarkoitettaisiin

sitä rahamäärää, joka kunkin rahapeliyhdistönsä toimeenpanemien rahapelien tuottoina olisi enintään vuosittain jaettavissa.

Luvussa säädettäisiin rahapelitoiminnan tuottojen käyttötarkoituksista, tuottojen ottamisesta valtion talousarvioon, tilittämisestä ja jakamatta jättämisestä. Raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan tuottojen osalta säädettäisiin lisäksi tuottojen jaosta päättämisestä ja tuotoista jaettavista avustuksista, avustusten käytön valvonnasta ja ohjaus- ja valvontatehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

17 §. *Tuottojen käyttötarkoitukset.* Voimassa olevan arpajaislain 3 §:ssä säädetään sekä siitä, mikä yhteisö saa toimeenpanna rahapelejä että siitä, mihin tarkoituksiin niiden tuotot on käytettävä.

Tuottojen käyttö on jaettu pykälässä kolmeen ryhmään. Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto on 2 momentin mukaan käytettävä urheilun ja liikuntakasvatuksen sekä tieteen, taiteen ja nuorisokasvatustyön tukemiseen. Toimiluvanhaltija on valtion omistama Oy Veikkaus Ab.

Lain 3 §:n 3 momentin mukaan totopelien tuotot käytetään Suomessa tapahtuvan hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen. Toimiluvan haltija on Suomen Hippos ry.

Arpajaislain 3 §:n 4 momentin mukaan peliautomaattien, muiden pelilaitteiden ja pelien sekä pelikasinotoiminnan tuotot on käytettävä yleisen kansanterveyden edistämiseen, lastensuojelun tukemiseen, aistivallisten huoltamiseen, vanhustenhuollon tukemiseen, invalidihuollon tukemiseen, nuorisokasvatuksen kehittämiseen, valmistautumiseen ihmishenkien suojelemiseen ja pelastamiseen suuronnettomuuksissa ja kaikille avoimien lomanviettopaikkojen hankkimiseen tai ylläpitämiseen taikka tähän verrattavaan lomanviettomahdollisuuksien edistämiseen sekä raittiustyöhön ja päihdehuollon edistämiseen. Raha-automaattiasetuksen mukaan julkisoikeudellinen yhdistys, jolle voidaan antaa lupa edellä mainitun toiminnan harjoittamiseen, on Raha-automaattiyhdistys.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytettäisiin urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Momentin mukaan asetuksella voitaisiin säätää tuoton jakamisesta näiden käyttötarkoitusten kesken.

Raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyönti-

pelien tuotonjaosta säädetään nykyisin ase-
tuksella raha-arpa- ja veikkauspelien ylijää-
män käytöstä. Asetuksen 2 §:n mukaan tuo-
toista käytetään vuosittain 36,6 prosenttia
urheilu- ja liikuntakasvatuksen tukemiseen
sekä 8 prosenttia Suomen Kansallisooopperan
tukemiseen ja 3 prosenttia Suomen Kansal-
listeatterin tukemiseen kuitenkin siten, että
niille tarvittaessa annetaan myös lisäavustus-
ta sekä jäljelle jäävä osa tieteen, taiteen ja
nuorisokasvatustyön tukemiseen.

Vuodesta 1992 alkaen asetuksen 2 §:ää on
muutettu vuosittain väliaikaisesti siten, ettei
tuotonjakokohteiden prosentiosuuksia ole
säädetty. Eduskunta on liittänyt vuoden
1997 valtion talousarvion hyväksymispää-
tökseensä lausuman (VaVM 46/1996 vp),
jonka mukaan arpajaislainsäädännön koko-
naisuusdistuksen yhteydessä tulee pysyvästi
ratkaista myös veikkaus- ja raha-arpapelien
tuoton käyttäminen.

Veikkausvoittovarojen kohdentamistarpeet
voivat eri aikoina vaihdella merkittävästi.
Veikkausvoittovarojen jakosuhteesta ei olisi
tämästä syystä tarkoituksenmukaista säätää lai-
la. Ehdotetun säännöksen mukaan veikkaus-
voittovarojen jakautumisesta urheilun, lii-
kuntakasvatuksen sekä tieteen, taiteen ja
nuorisotyön kesken voitaisiin säätää asetuk-
sella.

Veikkausvoittovaroja on viime aikoina
käytetty vuosittain asianomaisiin erityisla-
keihin sisällytettyjen säännösten nojalla eräi-
siin kulttuuripolitiikan toimialan lakisäätei-
siin menoihin. Eduskunnan valtiovarainva-
liokunta on lausunnossaan (VaVL 13/1996
vp) hallituksen kertomuksesta vuodelta 1994
todennut, "että veikkaus- ja raha-arpajaisten
voittovaroja on vuosina 1992-1994 julkisen
talouden tasapainon parantamiseksi jouduttu
siirtämään lakisääteisten menojen rahoittami-
seen. Näin on tapahtunut myös vuosina 1995
ja 1996. Voittovarojen käyttäminen budjetin
yleiskatteeksi ja luopuminen em. asetuksen
mukaisista määrärahojen jakosuhteista on
merkinnyt ennen kaikkea liikunnan ja nuor-
isokasvatustyön tukemiseen käytettyjen
veikkausvoittovarojen supistumista sekä suhteellisesti että absoluuttisesti". Lisäksi va-
liokunta totesi, että tieteen ja kulttuurin mää-
rärahoissa painopiste oli puolestaan siirtynyt
budjettivaroista veikkausvoittovaroihin.

Edellä mainitussa lausunnossaan valtiova-
rainvaliokunta on pitänyt urheilun ja liikun-
takasvatustyön jälkeensä jääneisyyden korjaa-
mista tarpeellisenä. Valiokunta on lisäksi

todennut, että se "pitää edellä mainituista
näkökohdista lähtien välttämättömänä, että
sekä veikkaus- että raha-arpajaistoiminnan
että rahapelien tuottoa käytetään arpajaislain
mukaisesti. Saatujen selvitysten mukaan on
tarvetta tarkistaa arpajaislakia vastaamaan
muuttuneita olosuhteita. Em. varojen tule-
vasta käytöstä tulisi kyetä tekemään linja-
päätös, mukaan lukien aikataulu, jolla enti-
seen arpajaislain ja asetusten mukaiseen käy-
täntöön voidaan palata. Valiokunta katsoo,
että eduskunnan olisi eri yhteyksissä kyettävä
olemaan johdonmukainen ottamilleen
kannoille. Kysymys veikkaus- ja raha-auto-
maattivoittovarojen käytöstä on tästä hyvä
esimerkki. Vaikka asiaa koskevat eduskun-
nan ponnet ovat edelleen voimassa, edus-
kunta on vuosittaisten talousarvioiden käsit-
telyn yhteydessä hyväksynyt näiden varojen
käytön budjetin yleiskatteeksi."

On ilmeistä, että lähivuosien taloudellinen
kehitys ei mahdollista valtion talousarvion
tekemistä siten, ettei sen tasapainottamiseksi
olisi välttämätöntä edelleenkin käyttää myös
veikkausvoittovaroja. Ehdotettu momentti ei
estäisi erityislakien nojalla vastakin ohjaa-
masta veikkausvoittovaroja edellä tarkoitet-
tuihin lakisääteisiin menoihin. Veikkausvoit-
tovaroja ei tulisi kuitenkaan käyttää lakisää-
teisiin menoihin enempää kuin se kussakin
taloudellisessa tilanteessa perustellusti on
tarpeen.

Valtiovarainvaliokunta on edellä mainitus-
sa lausunnossaan vielä todennut, että "veik-
kaus- ja raha-arpajaismoittovarojen sekä ra-
ha-automaattivarojen yleiskatteellistaminen
uhkaa nykyisessä tilanteessa mahdollisuuksia
yksinoikeudella toimeenpanna veikkaus-
raha-arpajais- ja vedonlyöntitoimintaa sekä
rahapelitoimintaa ja käyttää näiden tuottoa
arpajaislain mukaisesti."

EY:n tuomioistuimen ratkaisussa Ison-Bri-
tannian tullilaitos v. Gerhart ja Jörg Schin-
dler todetaan, että arpajaistoimintoihin liitty-
vät erityisyydet tekevät perustelluiksi, että
valtiollisilla tahoilla on käytettävissään laaja
harkintavalta sen suhteen, mitä vaatimuksia
arpajaisten järjestämistavan, panosten suu-
ruuden samoin kuin niistä saatavien tuotto-
jen käyttämisen suhteen osallistujien sekä
yleisemmin yhteiskunnallisen järjestyksen
suojaamiseksi kunkin jäsenmaan sosiokult-
tuuristen erityistekijöiden pohjalta asetetaan.
Näin valtiot voivat paitsi rajoittaa sitä, onko
arpajaisalan toimintojen rajoittaminen tar-
peellista, myös kieltää nämä edellyttäen, että

rajoitukset eivät ole luonteeltaan syrjiviä.

Tuomioistuimen perusteluja onkin yleisesti tulkittu vastoin valtiovarainvaliokunnan kantaa siten, että rahapelit voidaan toimeenpanna yksinoikeudella riippumatta siitä, miten pelien tuotot käytetään. Monissa maissa, kuten esimerkiksi Ruotsissa, raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotot tuloutetaan valtion talousarvioon yleiskatteellisina.

Valtioneuvosto antoi 6 päivänä helmikuuta 1997 Suomen hallituksen tasa-arvo-ohjelman, jonka mukaan vuoden 1997 aikana selvitetään naisjärjestöjen valtiontuen vakinaistaminen. Tasa-arvo-ohjelmassa todetaan tältä osin muun muassa, että "on koko yhteiskunnan edun mukaista, että suomalaiset naisjärjestöt pystyvät osallistumaan täysipainoisesti ja näkyvästi kansainväliseen ja varsinkin eurooppalaiseen yhteistyöhön. Tästä syystä tulee edistää naisjärjestöjen ja niiden yhteistyön ja vaikutusmahdollisuuksien edellytyksiä Suomessa ja kansainvälisessä toiminnassa ja lisätä niille suunnattua julkista tukea."

Eräät naisjärjestöt ovat esittäneet, että arpajaislainsäädännön uudistamisen yhteydessä tulisi raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotonjakokohteita laajentaa siten, että tuotonjakokohteeksi otettaisiin myös naisjärjestöjen toiminnan tukeminen.

Naisjärjestöt ovat saaneet vuosittain tukea veikkausvoittovaroista harjoittamaansa toimintaa varten. Naisjärjestöjen toiminnan tukemisen lisäämistä laissa määritellyksi tuotonjakokohteeksi ei voida pitää yleishyödyllisten yhteisöjen tasavertaisen kohtelun kannalta tarkoituksenmukaisena. Veikkausvoittovaroja, kuten muitakaan rahapelitoiminnan tuottoja ei tulisi jakaa sen perusteella, että toimintaa harjoittavat vaan avustuksen antamisen tulisi perustua tuettavan toiminnan yleishyödylliseen perusteeseen toiminnan harjoittajien sukupuolesta riippumatta. Veikkausvoittovaroista ei jaeta avustuksia esimerkiksi naisten liikuntajärjestöille sillä perusteella, että järjestöjen jäsenkunta koostuu naisista vaan sillä perusteella, että järjestöt harjoittavat kansanterveyttä edistävää liikuntatoimintaa naisten parissa. Naisjärjestöt saisivat näin ollen veikkausvoittovaroista tukea edelleen harjoittamansa toiminnan perusteella eikä sillä perusteella, että ne ovat naisjärjestöjä.

Ehdotetun momentin mukaan olisi mahdollista edelleenkin säätää asetuksella raha-

arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen jakamisesta urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen ja taiteen sekä nuorisotyön kesken.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasino-toiminnan tuotto käytettäisiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Voimassa olevan arpajaislain 3 §:n 4 momentissa säädetty raha-automaattitoiminnan tuottojen käyttökohteiden luettelo, joka nyky muodossaan on peräisin vuodelta 1962, sisältää vanhentuneita ja vanhahtavia käsitteitä, kuten esimerkiksi aistivalliset, invalidit ja huolto, eikä se enää sovellu nykyiseen sosiaali- ja terveystalouteen ajattelutapaan.

Avustuskohteiksi määriteltiin ensimmäisessä raha-automaattituottoja koskeneessa säädöksessä, asetuksessa raha-automaateista (443/1937) hyväntekeväisyys ja maanpuolustustyö. Vuonna 1945 asetusta muutettiin kahdesti asetuksilla raha-automaattiasetuksen muuttamisesta (183/1945 ja 1070/1945). Näiden muutosten mukaan tuotot tuli käyttää kansanterveyden, lähinnä lastensuojelun ja aistivallisten hyväksi sekä kansan laajoille piireille tarkoitettujen lomanviettopaikkojen hankkimiseen ja ylläpitämiseen.

Vuonna 1960 raha-automaattiasetukseen lisättiin raha-automaattiasetuksen muuttamisesta annetulla asetuksella (227/1960) kansanterveys-kohtaan vanhustenhuolto ja nuorisokasvatus. Vuonna 1962 raha-automaattiasetusta muutettiin raha-automaattiasetuksen muuttamisesta annetulla asetuksella (193/1962) siten, että siihen sisältyi nyky muotoinen kahdeksan kohtainen toimialaluettelo. Luettelo sisällytettiin sellaisenaan voimassa olevaan arpajaislakiin ja raha-automaattiasetukseen. Vuonna 1988 lisättiin arpajaislain 3 §:n 4 momenttiin arpajaislain 3 §:n muuttamisesta annetulla lailla (244/1988) raha-automaattiyhdistyksen tuottojen käyttökohteeksi raittiustyö ja päihdehuollon edistäminen. Samalla lisättiin raha-automaattiasetuksen muuttamisesta annetulla asetuksella (249/1988) raha-automaattiasetuksen 29 §:n toimialaluetteloon uusi 9 kohta, raittiustyö ja päihdehuollon edistäminen.

Koska ei ole katsottu mahdolliseksi luokitella nykyistä monipuolista, kehittyvää ja verkostoituvaa sosiaali- ja terveysalaa ja sen parissa toimivaa kansalaisjärjestökenttää joidenkin tiettyjen toimintojen tai väestöryhmien perusteella, esimerkiksi lapset, nuoret, vanhukset ja vammaiset, on päädytty esittä-

mään yleistä ja laaja-alaista ilmausta, terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen, joka kattaisi kaikki nykyiset avustuskohdeet. Todettakoon, että valtion talousarviossa raha-automaattivastuuksia koskevan momentin 33.92.50 otsikkona on vuodesta 1998 ollut nimenomaan "avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen".

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan totopelien tuotto käytettäisiin hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen.

Tuottojen käyttökohteita olisivat nykyiseen tapaan muun muassa kasvattajapalkkiot, palkintotuki, raviratojen investointivastuut ja doping- ja isyystutkimukset.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on osaltaan turvata suomalaista hevostaloutta. Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevaa sääntelyä.

18 §. *Tuottojen ottaminen valtion talousarvioon.* Tulojen hankkiminen ihmisten pelihalu hyväksikäyttäen on sallittua vain rajoitetusti ja yksinomaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Rahapelitoiminta on sallittua vain valtioneuvoston antamalla luvalla. Rahapelitoiminnasta saatavat tuotot ovat taloudellisesti merkittäviä. Sen varmistamiseksi, että tuotot käytettäisiin yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla, rahapelien tuotot tulisi edelleenkin ottaa valtion talousarvioon, vaikka rahapeliyhteisöjen toiminta ei muutoin kuulukaan valtion budjettitalouden piiriin.

Rahapelitoiminnan tuottojen ottamisesta valtion talousarvioon säädetään nykyään kunkin toimiluvan saaneen yksinoikeusyhteisön osalta erikseen. Säännökset poikkeavat toisistaan. Raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen 1 §:n mukaan Oy Veikkaus Ab -nimisen osakeyhtiön toimeenpanemien raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän yhteismäärää vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion tulo- ja menoarvioon. Lisäksi asetuksen 4 §:ssä säädetään, että lainoista kertyvät kuoletukset ja korot otetaan tulo- ja menoarviossa käytettäväksi uudelleen 2 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin.

Raha-automaattiasetuksen 29 §:n 1 momentin mukaan valtion tulo- ja menoarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka arvioidaan vastaavan yhdistyksen puhtaasta tuotosta asianomaisena varainhoitovuonna avustuksina jaettavaa määrää. Jaettava määrä on

yhdistyksen puhtaan tuoton määrästä vahvistama arvio, jota on oikaistu tilinpäätöksessä vahvistetun puhtaan tuoton ja edellisen vastaavan arvion erotuksella ja johon on lisätty uudelleen jaettaviksi palautuneet avustusvarat.

Totopeliasetuksen 11 §:n 1 momentin mukaan totopelistä valtiolle tulevaa osuutta vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon. Totopelien osalta ei uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja koskevaa säännöstä ole.

Talousarvioon otettavia määrärahoja vastaavista tuotoista käytetään erilaisia ilmaisuja. Oy Veikkaus Ab:n osalta talousarvioon otetaan määräraha, joka vastaa yhtiön toimeenpanemien pelien ylijäämän yhteismäärää. Raha-automaattiyhdistyksen osalta talousarvioon otetaan määräraha, joka vastaa asianomaisena varainhoitovuonna jaettavaa määrää. Suomen Hippos ry:n osalta talousarvioon otetaan määräraha, joka vastaa totopelista valtiolle tulevaa osuutta. Määrittelyjen erilaisuudesta huolimatta talousarvioon otetaan vuosittain määrä, joka kunkin yhteisön rahapelien tuottoina arvioidaan jaettavan.

Kirjanpitoasetuksen (1339/1997) mukaan kirjanpitovelvollisen yhteisön yhteisömuoto määrää sen, minkä kaavan mukaisesti yhteisön tuloslaskelma laaditaan. Oy Veikkaus Ab:n tuloslaskelma on tehtävä kirjanpitoasetuksen 1 tai 2 §:ssä säädetyn kaavan mukaisesti. Suomen Hippos ry:n tuloslaskelma on tehtävä kirjanpitoasetuksen 3 §:ssä säädetyn kaavan mukaisesti. Raha-automaattiyhdistyksen tuloslaskelma voidaan tehdä joko kirjanpitoasetuksen 1 tai 2 §:ssä säädetyn kaavan mukaisesti taikka siten kuin 3 §:ssä säädetään aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelmasta. Raha-automaattiyhdistyksen tuloslaskelma on tehty kirjanpitoasetuksen 1 §:ssä säädetyn kaavan mukaisesti.

Oy Veikkaus Ab:n ja Raha-automaattiyhdistyksen osalta valtion talousarvioon otettavalla tuotolla tarkoitetaan tuloslaskelman mukaista tilikauden voittoa. Suomen Hippos ry:llä on totopelien toimeenpanon lisäksi lakisääteisiä ja muitakin tehtäviä, joista sillä on tuloa. Näitä tuloja ei oteta valtion talousarvioon. Suomen Hippos ry:n osalta valtion talousarvioon otetaan vuosittain vain totopelien toimeenpanosta kertyvä pelipanosten ja niistä pelaajille maksettujen voittojen erotuksesta valtiolle tuleva osuus. Valtion talousarvioon otettavista rahapelitoiminnan tuotoista käytettäisiin yhteistä nimitystä tuotto.

Oy Veikkaus Ab:n ja Suomen Hippos ry:n osalta talousarvioon otettava määräraha vastaa talousarviovuonna kertyviä tuottoja. Raha-automaattiyhdistyksen osalta talousarvioon otettava määräraha vastaa talousarviovuotta edeltävänä vuonna kertyneitä tuottoja. Ero johtuu siitä, ettei Raha-automaattiyhdistyksen tuottoja jaettu lainkaan vuonna 1948. Myös Raha-automaattiyhdistyksen osalta on kuitenkin kysymys tuottoarvioon perustuvasta määrärahasta, koska talousarviota valmisteltaessa ei ole vielä tiedossa koko vuoden tuottojen yhteismäärä.

Tuottojen ottaminen valtion talousarvioon olisi perusteltua sen varmistamiseksi, että tuotot käytetään yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisesti. Tuottojen ottamisesta valtion talousarvioon ja siihen liittyvästä tilitysvelvollisuudesta säädetään nykyisin asetuksen tasolla, mitä ei voida pitää riittävänä. Nykyisen oikeuskäytännön ja vakiintuneen oikeudellisen tulkinnan mukaan itsensä oikeussubjektien velvollisuudet tulee määritellä laintasoin normein.

Säännöksiä ei voida antaa eri yhteisöjen osalta samansisältöisinä. Tämä johtuu rahapeliyhteisöjen erilaisesta yhteisömuodosta, tuotonjakojärjestelmien eroavuudesta ja siitä, että samansisältöisen säännöksen antaminen edellyttäisi raha-arpajaisten, veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien tuottojen jakamatta jättämistä lain voimaantulovuodelta. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan otettavaksi asiallisesti nykyisen sisältöiset säännökset tuottojen tulouttamisesta.

1 kohta. Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin, että valtion talousarvioon otetaan vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan raha-arpajaisia sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnettyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja.

Voimassa olevassa veikkausasetuksessa valtiolle tilitettävästä osuudesta käytetään nimitystä puhdas tuotto ja valtion lopullinen osuus. Raha-arpa- ja veikkauksen ylijäätävän käyttämisestä annetussa asetuksessa ja Oy Veikkaus Ab:lle annetussa toimiluvassa voitosta käytetään nimitystä ylijäämä. Tode- tuilla ilmaisuilla tarkoitetaan tilikauden voittoa.

Voittovaroista myönnettyistä lainoista kertyvät kuolelutukset ovat rahapelitoiminnasta kertyneitä tuottoja, jotka olisi käytettävä lakiehdotuksen 17 §:ssä säädettyihin tarkoituk-

siin. Näiden lainojen korot ovat rahapelitoiminnasta kertyneiden tuottojen liitännäistuottoja, jotka olisi myös tarkoituksenmukaista käyttää edellä mainittuihin tarkoituksiin. Tilikauden voitto ja edellä tarkoitettut varat otettaisiin arviomäärärahana niiden kertymisvuoden talousarvioon.

Asiallisesti sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

2 kohta. Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin, että valtion talousarvioon otetaan vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön edellisen tilikauden arvioidusta voitosta jaettavaa määrää, sitä edellisen vuoden tilinpäätöksessä vahvistetun voiton ja sitä vastanneen arvion erotusta sekä uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja.

Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 29 §:n mukaan valtion tulo- ja menoarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka arvioidaan vastaavan yhdistyksen puhtaasta tuotosta asianomaisena varainhoitovuonna avustuksina jaettavaa määrää. Puhtaalla tuotolla tarkoitetaan talousarviovuotta edeltäneen tilikauden voittoa. Yhtenevyyden vuoksi myös ehdotetun säännöksen 2 kohdassa olisi tarkoituksenmukaista käyttää ilmaisun "puhdas tuotto" sijasta sanaa "voitto".

Talousarvioon otettaisiin myös valtion talousarviovuotta edeltävän tilikauden ja sitä edeltäneen vuoden tilinpäätöksessä vahvistetun voiton ja sitä vastanneen arvion erotus sekä uudelleen jaettaviksi palautuneet varat, joita ovat vanhentuneet, palautetut ja takaisin perityt avustukset.

Voitto ja edellä mainitut varat otettaisiin arviomäärärahana kertymisvuotta seuraavan vuoden talousarvioon.

Asiallisesti sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

3 kohta. Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin, että valtion talousarvioon otetaan vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan totopelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaiselta vuodelta valtiolle tulouttamaa, asetuksella säädettävää osuutta rahaposten kokonaismäärästä sekä uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja.

Totopelitoimintaa harjoittavan yhteisön osalta valtion talousarvioon otettaisiin vain totopelien toimeenpanosta kertyvä pelipanos- ten ja niistä pelaajille maksettujen voittojen erotuksesta valtiolle tuleva osuus. Valtion talousarvioon ei voitaisi ottaa totopelitoimintaa

harjoittavan yhteisön muusta toiminnasta kertyvää ylijäämää.

Valtion talousarvioon otettaisiin myös uudelleen jaettaviksi palautuvat varat. Uudelleen jaettaviksi palautuvat varat ja totopelien toimeenpanosta valtiolle tuleva osuus otettaisiin arviomäärärahana niiden kertymisvuoden talousarvioon.

Asiallisesti sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 2 ja 3 kohdissa mainituilla uudelleen jaettaviksi palautuvilla varoilla tarkoitettaisiin sellaisia varoja, joita ei ole käytetty siihen tarkoitukseen, jota varten ne on avustuksina annettu sekä avustuksina annettujen lainojen kuoletuksia ja korkoja.

19 §. *Tuottojen tilittäminen.* Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole tuottojen tilittämistä koskevia säännöksiä. Lain 7 §:ään sisällytetyn asetuksenantovaltuuden nojalla on kunkin rahapeliyhteisön osalta säädetty erikseen tuottojen tilittämisestä.

Veikkausasetuksen 5 §:ssä säädetään raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen tilittämisestä valtiolle. Säännöksen mukaan toiminnan puhdas tuotto on tilitettävä opetusministeriölle kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta. Jotta varoja voitaisiin käyttää säädettyihin tarkoituksiin koko talousarviovuoden ajan, veikkausasetuksen 4 §:ssä säädetään, että toimiluvassa on mainittava valtiolle suoritettavista ennakkotilityksistä ja lopputilitysmenettelystä. Raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnan harjoittamista varten annetun toimiluvan mukaan luvansaajan on tilitettävä ennakkosuorituksena opetusministeriölle kunkin kuukauden viimeiseen päivään mennessä 75 prosenttia sen kuukauden arvioidusta ylijäämästä, kuitenkin enintään tosiasiasa kertynyt määrä. Loppuosa ylijäämästä maksetaan tuloslaskelman valmistumisen jälkeen seuraavan kuukauden 15 päivään mennessä. Toimiluvan mukaan valtion osuus on tilitettävä opetusministeriölle valtion lopullisena osuutena viimeistään kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Raha-automaattiasetuksen 30 §:n 1 momentin mukaan Raha-automaattiyhdistyksen on vuosineljänneksittäin ennakkona tilitettävä sosiaali- ja terveysministeriölle kuukauden kuluessa vuosineljänneksen päättymisestä yhdistyksen puhdasta tuottoa kysymyksessä olevalta vuosineljännekseltä vastaavaksi arvioitu määrä. Pykälän 2 momentin mukaan puhtaan tuoton ylijäämää on edellä mainitut

ennakot huomioon otettuna tilitettävä sosiaali- ja terveysministeriölle kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Totopeliasetuksen 7 §:n 1 momentin mukaan totopelistä on tehtävä tilitys, josta tulee käydä selville rahapanosten yhteismäärä ja voittojen osuus, ylijäämän jakautuminen valtion ja luvansaajan välillä sekä muut tarpeelliset tiedot. Pykälän 2 momentin mukaan tilitys on toimitettava ja valtiolle tuleva osuus tilitettävä maa- ja metsätalousministeriölle kuukauden kuluessa totopelin toimeenpanemisesta. Jos valtiolle tulevaa osuutta ei suoriteta määräajassa, peritään korkolain mukainen viivästyskorko.

Tuottojen tilittämistä koskevat säännökset poikkeavat toisistaan. Erot johtuvat toisaalta kunkin yksinoikeusyhteisön harjoittaman pelitoiminnan ja toisaalta tuottojen jakomenettelyjen erilaisuudesta. Tuotonjakomenettelyt ovat olleet toimivia eikä niiden muuttaminen ole tarkoituksenmukaista. Tuottojen tilittämiseen liittyvistä menettelyistä olisikin tarkoituksenmukaista edelleen säätää asetuksella. Koska tuottojen tilittämistä koskeva velvollisuus merkitsee rahapeliyhteisön oikeudellista velvoittamista, tilittämismuutoksista olisi kuitenkin säädettävä laissa.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että rahapeliyhteisön tulisi tilittää rahapelitoimintojen tuotot valtioneuvoston ohjesäännössä asianomaiselle rahapeliyhteisön tuotantojakoasioita käsittelemään säädetylle ministeriölle sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotot tilitettäisiin edelleen opetusministeriölle, raha-automaatti- kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan tuotot tilitettäisiin sosiaali- ja terveysministeriölle ja totopelien tuotot maa- ja metsätalousministeriölle.

20 §. *Tuottojen jaosta päättäminen.* Pykälässä säädettäisiin raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuottojen jaosta päättävästä viranomaisesta, jaettavia avustuksia koskevasta ehdotuksesta ja sen valmistelijasta sekä avustusten jakoa koskevan ehdotuksen valmistelun ohjauksesta ja valvonnasta. Pykälässä säädettäisiin myös totopelien tuottojen jaosta päättävästä viranomaisesta ja tuottojen jakoasioita käsittelevästä avustavasta toimielimestä.

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotot otetaan valtion talousarvioon opetusministeriön hallinnonalan momentille 29.01.91. Tuotot jaetaan pääosin val-

tionavustuksia koskeviksi yleismääräyksiksi annetun valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Näin ollen erillistä säännöstä, jossa säädettäisiin raha-arpajaisien sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen jaosta päättämisestä ei olisi tarpeen sisällyttää arpajaislakiehdotukseen.

1 mom. Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen tehtävänä on raha-automaattiasetuksen 18 §:n mukaan tehdä valtioneuvostolle ehdotus avustusten jaosta. Yhdistys toimittaa ehdotuksen avustusten jaosta sosiaali- ja terveysministeriölle, joka esittelee asian valtioneuvostossa. Jakoehdotuksen tekemistä koskeva menettely esitetään säilytettäväksi ennallaan.

Avustusten jakoehdotuksen tekemiseen velvoittaminen olisi itsenäiselle oikeushenkilölle annettu erityinen tehtävä, johon velvoittamisesta olisi säädettävä lailla.

Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö tekisi valtioneuvostolle ehdotuksen sen tuotoista jaettavien avustusten jaosta. Ehdotuksesta käytettäisiin nimitystä jakoehdotus. Valtioneuvosto päättäisi avustusten jaosta. Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaisi ja valvoisi rahapeliyhteisöä jakoehdotuksen valmistelutehtävässä siltä osin, kun on kyse jakoehdotuksen valmisteluun liittyvistä menettelyistä.

Ehdotetun momentin ensimmäisessä lauseessa valtioneuvostolla tarkoitettaisiin sosiaali- ja terveysministeriötä. Momentin toisessa lauseessa valtioneuvostolla tarkoitettaisiin valtioneuvoston yleisistuntoa.

Jakoehdotuksen valmistelun valvontaa koskeva säännös olisi uusi mutta se vastaisi voimassa olevaa käytäntöä.

2 mom. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö päättäisi totopelien tuotoista jaettavien avustusten jaosta. Avustusten jaon valmistelua varten ministeriö voisi asettaa neuvoa antavan toimielimen, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädettäisiin asetuksella.

Ehdotettua säännöstä vastaavat säännökset sisältyvät nykyisin valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annettuun asetukseen. Jaosta päätävällä ministeriöllä tarkoitettaisiin maa- ja metsätalousministeriötä ja avustavalla toimielimellä sanotun asetuksen 3 §:ssä tarkoitettua hevostalousneuvottelukuntaa.

Hevostalousneuvottelukunnasta annettaisiin nykyiseen tapaan erillinen asetus, jossa sää-

dettäisiin sen kokoonpanosta ja tehtävistä.

21 §. Tuottojen jakamatta jättäminen. Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 29 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvostolla on oikeus harkintansa mukaan jättää jakamatta jonakin vuonna enintään 20 prosenttia valtion tulo- ja menoarvioon vuosittain otetusta määrärahasta. Jakamatta jätetty määrä on jaettava lähinnä seuraavien viiden vuoden kuluessa joko vuosittaisen avustusten jaon yhteydessä tai erikseen. Vastaavat säännökset sisältyvät raha-arpa- ja veikkaus- ja vedonlyöntipelien osalta raha-arpa- ja veikkauksien ylimääräisen käyttämisestä annetun asetuksen 5 §:ään ja totopelien osalta totopeliasetuksen 11 §:n 2 momenttiin.

Lakiehdotuksen 18 §:n mukaan valtion talousarvioon otettaisiin rahapeliyhteisöjen rahapelitoiminnan arvioitu voitto tai muutoin määräytyvää valtiolle tuloutettavaa osuutta vastaava rahamäärä rahapelitoiminnasta riippuen joko varainhoitovuodelta tai sitä edeltäneeltä vuodelta. Säännös ei edellyttäisi, että tuotot olisi jaettava asianomaisena varainhoitovuonna. Tuottojen tarkoituksenmukainen käyttö edellyttää, että osa tuotoista voitaisiin asianomaisena varainhoitovuonna jättää jakamatta käytettäväksi myöhempinä vuosina.

Jakamatta ei kuitenkaan saisi jättää kaikkia asianomaisena varainhoitovuonna talousarvioon otetuista määrärahoista eivätkä määrärahat voisi jäädä jakamatta määräämättömäksi ajaksi. Ehdotuksen mukaan valtioneuvosto voisi päättää, että vuosittain jätettäisiin jakamatta 18 §:ssä tarkoitetuista määrärahoista enintään 20 prosenttia. Jakamatta jätetty määrä olisi jaettava viimeistään seuraavien viiden vuoden kuluessa. Näin ollen esimerkiksi vuonna 1999 jakamatta jätetyt määrärahat olisi jaettava viimeistään vuoden 2004 loppuun mennessä.

Valtioneuvostolla tarkoitettaisiin valtioneuvoston yleisistuntoa. Ehdotettu säännös vastaisi nykyisiä jakamatta jättämistä koskevia säännöksiä.

22 §. Raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuottojen käyttäminen. Lakiehdotuksen 17 §:n 2 momentin mukaan raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuotto on käytettävä terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Lain 22 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuottojen käyttämisestä avustusten myöntämiseen oikeuskelpoi-

sille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille.

Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 29 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä, jonka mukaan avustuksia ei tule myöntää menoihin, jotka lakisääteisesti tai muutoin ilmeisesti kuuluvat valtion, kunnan tai uskonnollisen yhdyskunnan maksettaviksi, ei esitetä otettavaksi ehdotettuun arpajaislakiin eikä sen nojalla annettavaan raha-automaattiasetukseen. Säännöksen tarkoituksena on katsottu olleen kaksinkertaisen rahoituksen estäminen. Säännöstä on käytännössä tulkittu siten, että avustuksia ei ole myönnetty, jos kunnalla on jonkin toiminnon osalta lakiin perustuva erityinen järjestämisvelvoite tai kansalaisella subjektiivinen oikeus palvelun saamiseen. Tämä periaate, jota noudatettaisiin jatkossakin, käy riittävästi ilmi jo kyseisistä erityislaeista.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuotto käytettäisiin avustusten myöntämiseen oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Saman sisältöinen säännös sisältyy voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 29 §:ään. Koska säännöksessä rajoitettaisiin avustuksen saantiin oikeutettujen piiriä, säännös tulisi nostaa asetuksesta lain tasolle.

Varojen suuntaamista sosiaali- ja terveysalan järjestöille on perusteltua jatkaa ottaen huomioon, että järjestöt toisaalta merkittävästi ehkäisevät ja korjaavat tiedotus-, neuvonta-, koulutus- ja edunvalvontatoiminnallaan sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia ja toisaalta täydentävät ja kehittävät maamme sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan valtion talousarvioon tarkoitusta varten otetun määrärahan rajoissa voitaisiin raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuottoa käyttää myös rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetussa laissa, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetussa laissa (1039/1997) ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:ssä säädettyihin menoihin. Säännös olisi poikkeus 1 momentissa tarkoitettua järjestöperiaatteesta.

Raha-automaattivarat on Raha-automaattiyhdistyksen perustamisesta vuodesta 1938 alkaen käytetty avustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveysalan yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Tästä on 1990-luvulle

ultaessa tehty vain harvoja ja lyhytaikaisia poikkeuksia. Vuodesta 1993 alkaen on julkisen talouden velkaantumisen vuoksi ryhdytty lisääntyvässä määrin käyttämään raha-automaattivaroja osana julkisen talouden tasapainottamisohjelmaa menoihin, jotka aiemmin rahoitettiin valtion yleisistä budjettivaroista. Tämän on osaltaan tehnyt mahdolliseksi Raha-automaattiyhdistyksen tuoton voimakas kasvu 1990-luvun aikana. Pääosin kyse on ollut menoista, jotka ovat pohjautuneet sosiaalilainsäädäntöön ja joiden määrästä eduskunta on päättänyt, kuten esimerkiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain mukaiset menot ja vähäisessä määrin menoista, joista ei ole säädetty. Jälkimmäisiä ovat olleet eräät järjestöjen harkinnanvaraiset toiminta-avustukset.

Säästöohjelman kuuluvaa rahoitusta on suunnattu toisaalta suoraan valtiolle raha-automaattiasetuksen menettelynormit sivuuttaen ja toisaalta avustuskelpoisille järjestöille avustuksina raha-automaattiasetuksen menettelysäännösten mukaisesti. Valtiolle suoraan suunnattu raha on ohjattu Valtiokonttorille rintamaveteraanien ja sotainvalidien kuntoutukseen.

Säästöohjelman toimeenpanoon liittyen on vuodesta 1994 alkaen muutettu rintamaveteraanien kuntoutuksesta annettua lakia väliaikaisesti vuodeksi kerrallaan niin, että lain 5 §:n 2 momentin mukaan lain mukaisesta kuntoutuksesta ja siihen liittyneestä ylläpidosta aiheutuneisiin tarpeellisiin kustannuksiin voidaan käyttää myös Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa valtion talousarvioon tarkoitusta varten varatun määrärahan rajoissa. Rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1040/1997) voimaantulosäännöksen nojalla Raha-automaattiyhdistyksen tuottoja on mahdollisuus käyttää näihin tarkoituksiin vuoden 1999 loppuun saakka. Tätä lakia on muutettu rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (1024/1999) siten, että voimassaoloa koskeva rajoitus on poistettu. Tämän lisäksi on annettu laki eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta. Lain 8 §:n mukaan kuntoutusmenot korvataan Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta valtion talousarvioon tarkoitusta varten varatun määrärahan rajoissa. Raha-automaattivaroja käytetään valtion vuoden 1999 talousarvion nojalla rintamaveteraanien kuntoutukseen 190 miljoonaa markkaa ja eräiden Suo-

men sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen 5 miljoonaa markkaa sekä 340 miljoonaa markkaa sotainvalidien sairaskotien käyttökustannuksiin sotilasvammalain 6 d §:n nojalla. Määrärahat osoitetaan suoraan Valtiokonttorin käyttöön.

3 mom. Näkövammaisten Keskusliitto ry on vuoden 1997 aikana käynnistänyt yhteistyössä jäsenyhdistystensä ja valtion ylläpitämän näkövammaisten kirjaston kanssa suunnittelun näkövammaisten yhteisestä palvelukeskushankkeesta. Hanke toteutunee lähivuosien aikana. Näkövammaisten kirjaston tilojen osuus tästä arviolta 150 miljoonan markan arvoisesta hankkeesta on noin 30 miljoonaa markkaa. Hankkeen rahoitussuunnitelma on perustunut siihen, että myös valtion kirjaston tiloja voitaisiin rahoittaa Raha-automaattiyhdistyksen tuotoista saatavin avustuksin. Avustus myönnettäisiin Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle, joka vuokraisi tilat näkövammaisten kirjastolle. Kirjaston käyttökustannukset vuokratuluneen rahoitettaisiin edelleen valtion yleisistä budjettivaroista.

Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 1 momentissa tarkoitettuja tuottoja voitaisiin käyttää näkövammaisten kirjastosta annetun lain (638/1996) 5 a §:ssä tarkoitettujen toimitilojen perustamismenoihin.

Säännös olisi poikkeus 1 momentissa tarkoitettua järjestöperiaatteesta. Näkövammaisten kirjastosta annettuun lakiin on lisätty lailla näkövammaisten kirjastosta annetun lain muuttamisesta (835/1998) uusi 5 a §, jonka mukaan näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen toimitilojen perustamiskustannuksiin voidaan käyttää raha-automaattiasetuksen 29 §:n 1 momentin mukaisesti valtion talousarvioon vuosittain otettavaa määrärahaa. Koska raha-automaattiasetus kumoutuu ehdotetun arpajaislain voimaantullessa ehdotetaan, että 5 a §:ää muutettaisiin ehdotetun arpajaislain kanssa samanaikaisesti voimaan tulevalla lailla siten, että näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen toimitilojen perustamismenoihin voitaisiin käyttää arpajaislain 18 §:n 2 kohdan mukaisesti valtion talousarvioon vuosittain otettavaa määrärahaa.

23 §. Tuotoista jaettavien avustusten maksaminen ja käytön valvonta. Pykälässä säädettäisiin raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan tuottojen maksamisesta sekä näistä tuotoista ja totopelien tuotoista jaettavien avustusten käytön valvonnasta.

1 mom. Raha-automaattiyhdistys maksaa sen tuotoista jaettavat avustukset, vaikkei siihen velvoittavaa säännöstä ole voimassa olevassa raha-automaattiasetuksessa. Raha-automaattiasetuksen 32 §:n mukaan yhdistyksen tehtävänä on valvoa avustusten käyttöä. Sitä varten sillä on oikeus tarkastaa avustusten saajan koko varainhoito ja tilinpito. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on ohjata ja valvoa Raha-automaattiyhdistystä valvontatoiminnassa.

Rahapeliyhteisön oikeus maksaa sen tuotoista jaettavat avustukset ja valvoa niiden käyttöä ehdotetaan säilytettäväksi ennallaan. Ehdotetun säännöksen mukaan raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö maksaisi sen tuotoista jaettavat avustukset ja valvoisi niiden käyttöä sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Sitä varten sillä olisi oikeus tarkastaa avustuksensaajan koko varainhoito ja tilinpito.

Rahapeliyhteisölle säädettävä tarkastusoikeus velvoittaa avustuksen saajan, joka on itsenäinen oikeushenkilö, sallimaan koko varainhoitonsa ja tilinpitonsa tarkastamisen. Koska valvontaoikeus olisi laaja ja koskisi tarvittaessa myös avustuksen saajana olevan yhteisön tytäryhtiön varainhoitoa ja tilinpittoa, asiasta tulee säätää lailla.

Raha-automaatti- kasinopeli- ja pelikasinotoiminnan tuotonjakoon liittyviä tehtäviä hoitavan sosiaali- ja terveysministeriön olisi edelleen ohjattava ja valvottava rahapeliyhteisöä sen valvontatehtävässä.

Momenttiin otettaisiin lisäksi säännös, jonka mukaan asetuksella säädettäisiin tarkemmin avustusten maksamisesta ja avustusten käytön valvonnasta.

2 mom. Momentissa säädettäisiin, että maa- ja metsätalousministeriö valvoo totopelien tuotoista jaettavien avustusten käyttöä. Sitä varten sillä olisi oikeus tarkastaa avustuksen saajan koko varainhoito ja tilinpito. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin avustusten maksamisesta ja avustusten käytön valvonnasta.

Ehdotettu säännös vastaisi valtionavusta hevoskasvatukseen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annetun asetuksen 13 §:ssä säädettyä seurantamenettelyä. Edellä 1 momentin perusteluissa selostetuista syistä johtuen myös totopelien tuotoista jaettavien avustusten käytön valvontaa koskeva säännös tulisi olla lain tasolla.

3 mom. Momentin mukaan raha-arpajais-

ten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen käytön valvonnasta säädetäisiin erikseen. Säännös olisi informatiivinen. Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen käytön valvonnasta säädetään valtioneuvoston päätöksessä valtionavustuksia koskeviksi yleismääräyksiksi ja opetusministeriön päätöksessä valtionavustusten yleisehdoista.

24 §. *Ohjaus- ja valvontatehtävien kustannusten korvaaminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön on korvattava valtiolle 20 §:n 1 momentissa ja 23 §:n 1 momentissa säädetyistä ohjaus- ja valvontatehtävistä aiheutuvat kustannukset.

Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 32 §:n 2 momentin mukaan Raha-automaattiyhdistyksen tehtävänä on valvoa avustusten käyttöä ja sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on ohjata ja valvoa Raha-automaattiyhdistystä valvontatoiminnassa. Asetuksen 34 a §:n mukaan valvonnasta johtuvat kulut korvataan sosiaali- ja terveysministeriölle yhdistyksen varoista valtiovarainministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriöön perustettiin vuonna 1985 ylitarkastajan virka raha-automaattiyhdistyksen käytön valvonnan tehostamiseksi. Raha-automaattiyhdistykseltä veloitettiin vuoteen 1994 saakka vain viranhoidosta aiheutuneet matkakulut. Tehtävän hoidosta aiheutuneita kiinteitä kuluja tai erilliskuluja ei veloitettu Raha-automaattiyhdistykseltä.

Sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyi vuoden 1994 alusta veloittamaan Raha-automaattiyhdistykseltä valvontatehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset kokonaisuudessaan. Kustannuksiin sisällytettiin Raha-automaattiyhdistykseen liittyviä asioita päätoimisesti hoitavan ylitarkastajan kaikki kiinteät kulut ja erilliskulut valtion maksuperustelain periaatteiden mukaisesti omakustannushintaan. Samalla siirryttiin tältä osin nettobudjettiin. Vuosiveloituksen määrä on tällä hetkellä noin 370 000 markkaa.

Ennen kuin sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyi veloittamaan kustannukset kokonaisuudessaan, se oli pyytänyt valtiovarainministeriön vahvistusta veloituspäätökselle. Valtiovarainministeriö piti kuitenkin vahvistamista tarpeettomana, koska veloitus voitiin tehdä maksuperustelain nojalla eikä siihen tarvittu raha-automaattiasetuksen 34 a §:n

valtuutusta eikä siten myöskään veloituspäätöksien vahvistamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuosittain ottanut säännökset veloituksesta valtion maksuperustelain nojalla antamaansa päätöksen sosiaali- ja terveysministeriön ja työsuojelun piirihallinnon maksullisista suoritteista (392/1999). Päätöksen 2 §:n 4 momentin mukaan Raha-automaattiyhdistyksen valvonnasta aiheutuvat kulut veloitetaan Raha-automaattiyhdistykseltä valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten mukaisina.

Valtiontaloudellisista syistä olisi tarkoituksenmukaista, että tuottojen käytön valvonnasta aiheutuvien kustannusten korvaamista valtiolle jatkettaisiin nykyisten periaatteiden mukaisina.

Tuottojen käytön valvontakustannusten korvaaminen on Raha-automaattiyhdistykselle taloudellinen velvoite. Julkisoikeudellista yhdistystä koskevista taloudellisista velvoitteista tulisi säätää lain tasolla. Ehdotettavan lain voimaantullessa kumoutuu nykyinen raha-automaattiasetus.

Raha-automaattiasetusta ei ole miltään osin annettu valtion maksuperustelain nojalla eikä sanottujen kustannusten korvausperiaatteiden voida katsoa yksiselitteisesti sisältyvän valtion maksuperustelakiin. Jotta ei syntyisi epäselvyyttä siitä, voiko valtio edelleenkin periä Raha-automaattiyhdistykseltä tuottojen käytön valvonnasta aiheutuvat kustannukset, ehdotetaan, että kustannusten korvaamista koskeva säännös otettaisiin arpajaislakiin. Korvattavien kustannusten suuruus määräytyisi valtion maksuperustelain mukaisesti.

5 luku. Tavara-arpajaiset

Lakiehdotuksen 3 §:n 8 kohdan mukaan tavara-arpajaisilla tarkoitettaisiin arpajaisia, joissa voi voittona saada tavaraa taikka tavaraa tai palveluihin vaihdettavissa olevia lahjaksi ostokortteja.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan tavara-arpajaisissa, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on yli 80 000 markkaa, voidaan voittoina tavarahan ohella käyttää enintään 40 markan suuruisia rahavoittoja. Arpajaiset, joista voi voittaa rahaa, olisivat lakiehdotuksen 3 §:n mukaan raha-arpajaisia. Raha-arpajaiset ovat rahapelejä. Rahapelitoimikunta ehdotti, että rahapeliä toimeenpano tulisi järjestää kuitenkin pelitoimintaa varten annettavan yksinoikeuden pohjalta. Tämä periaate sisältyy la-

kiehdotuksen 11 §:ään. Tämän periaatteen vastaista olisi sallia rahavoittojen antaminen tavara-arpajaislupan nojalla toimeenpannuissa arpajaisissa. Lakiehdotuksen tavara-arpajaisia koskeviin säännöksiin ei tämän vuoksi enää ehdoteta sisällytettäväksi rahavoittoa koskevaa säännöstä.

Tavara-arpajaisten toimeenpanolla tarkoitettaisiin lakiehdotuksessa kaikkia niitä toimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä arpajaisten loppuunsaattamiseksi. Näitä toimenpiteitä olisivat ainakin arpojen sekoittaminen ja arvonta, arpojen myynti, arvontatuloksesta ilmoittaminen, voittojen luovuttaminen ja arpajaisista tehtävä tilitys. Luvan voimassaoloajalla tarkoitettaisiin sitä aikaa, jona arvot voivat olla myynnissä.

Luvussa säädettäisiin tavara-arpajaisluvas- ta, luvan antamisen erityisistä edellytyksistä, toimeenpano- ja osallistumisoikeutta koskevista poikkeussäännöksistä, tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanosta, arvannon valvonnasta ja arvannon tuloksesta tiedottamisesta, tilityksestä ja tilityksen oikaisusta. Luvussa olisi myös arvauskilpailuja koskeva soveltamissäännös.

Monet kansalaisjärjestöt ovat järjestäneet arvauskilpailuja, joiden kohteena on ollut esimerkiksi paljousesineiden määrä tai erilaisiin luonnonilmiöihin liittyvät tapahtumat. Voimassa olevan arpajaislainsäädännön osalta ei ole kuitenkaan selvää, kuuluvatko tällaiset arvauskilpailut arpajaislain soveltamisalaan. Lukuun ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan arvauskilpailuihin sovellettaisiin tavara-arpajaisia koskevia säännöksiä. Sääntely poistaisi arvauskilpailuihin liittyvän soveltamisalaa koskevan epäselvyyden. Arpajaisia koskevan sääntelyn ulottaminen koskemaan myös arvauskilpailuja rohkaisisi kansalaisjärjestöjä toimeenpanemaan uusia tavara-arpajaisten kaltaisia pelejä. Sääntely edistäisi siten kansalaisjärjestöjen omaehtoista varainhankintaa.

25 §. *Tavara-arpajaislupa.* Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 3 §:n mukaan luvan saman poliisipiirin alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin myöntää poliisi- piirin päällikkö, jos arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on enintään 20 000 markkaa. Luvan yhden tai useamman läänin alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin myöntää se lääninhallitus, jonka alueella lupaa hakevan yhdistyksen, säätiön tai muun yhteisön kotipaikka on. Tavara-arpajaisasetuksen 14 §:n mukaan luvan peruuttamiseen toimival-

tainen viranomainen on luvan myöntänyt viranomainen.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 2 §:n mukaan lupa tavara-arpajaisten toimeenpanemiseen maksua vastaan voidaan myöntää vain kotimaiselle rekisteröidylle yhdistykselle tai itsenäiselle säätiölle taikka muulle sellaiselle yhteisölle, jolla on hyvän- tekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momenttiin sisällytetyt arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevan yleissäännöksen mukaan myös tavara-arpajaiset saisi toimeenpanna rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa. Tämän vuoksi ehdotetussa pykälässä ei enää olisi tarpeellista säätää luvan saantiin oikeutetuista yhteisöistä.

Ehdotetun pykälän mukaan toimivaltainen lupaviranomainen määräytyisi sen mukaan, mille alueelle tavara-arpajaislupaa haettaisiin. Tavara-arpajaisluvan antamiseen ja peruuttamiseen toimivaltainen viranomainen ei enää ehdotetun pykälän mukaan määräytyisi arpojen yhteenlasketun myyntihinnan perusteella, vaan lupaviranomaisten yleisen alueellisen toimivallan mukaisesti.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin luvan antamiseen toimivaltaisen viranomaisen ohella myös luvan peruuttamiseen toimivaltaisesta viranomaisesta. Nykyiseen tapaan luvan peruuttamiseen toimivaltainen viranomainen olisi luvan antanut viranomainen.

Lupaa olisi haettava kirjallisesti ja se olisi nykyiseen tapaan määräaikainen. Lupa olisi nimeltään tavara-arpajaislupa.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan luvan yhden kihlakunnan alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin antaisi ja peruuttaisi toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitos.

Poliisilla on maanlaajuinen toimipaikka- verkko ja paras paikallinen asiantuntemus tavara-arpajaisluvan antamiseen ja peruuttamiseen.

Ehdotettu säännös eroaisi voimassa olevasta tavara-arpajaisasetuksen 3 §:n 3 momentista siten, ettei poliisin toimivaltaa lupaviranomaisena enää rajoitettaisi arpajaisten toimeenpano-ajan eikä arpojen yhteenlasketun myyntihinnan perusteella.

2 mom. Tavara-arpajaisluvan usean kihlakunnan tai yhden taikka usean läänin alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin antaisi ja peruuttaisi lupaa hakevan yhteisön tai säätiön kotipaikan lääninhallitus.

Ehdotettu sääntely vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Ehdotus olisi valtion yleishalintoviranomaisten alueellisen toimivallan jaon mukainen. Lääninhallitukset myöntävät nykyisinkin luvat läänien alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin. Lääninhallituksilla olisi paras asiantuntemus läänikohtaisen lupien antamiseen.

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan lupaa olisi haettava kirjallisesti. Lupa voitaisiin antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 6 §:n mukaan lupa on voimassa enintään neljä kuukautta. Määräaika on käytännössä osoittautunut liian lyhyeksi.

Tavara-arpajaislupa ja tilitysmenettely ovat tavara-arpajaisten tehokkaimmat valvontakeinot. Tavara-arpajaisten toimeenpano-oikeuden tulisi edelleenkin olla määräaikainen, jotta viranomaiset voisivat riittävän tehokkaasti valvoa arpajaisten toimeenpanoa.

Tavara-arpajaislupahakemukseen liitettävistä selvityksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 67 §:n nojalla annettavassa asetuksessa.

26 §. *Tavara-arpajaislupan antamisen edellytykset.* Arpajaisten toimeenpanon yleisistä edellytyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 7 §:ssä. Arpajaisten toimeenpanon tarkoitus on hankkia varoja yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Arpajaiset tulisi toimeenpanna siten, että niistä jää toimeenpanijalle voittoa. Tämän vuoksi lupaviranomaisten tulisi valvoa, ettei arpajaisia toimeenpanna siten, että arpajaisten tuotot kuluisivat toimeenpanokuluihin. Lupaviranomaisten tulisi lisäksi valvoa, ettei arpajaisten tuottotavoitteita ole asetettu liian korkeiksi vaan että ne ovat toteutettavissa. Toisaalta tavara-arpajaisiin osallistuvien oikeusturva edellyttää, että voittoa jaettaisiin vähintään laissa säädetyn suuruinen osuus arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta. Jotta tavara-arpajaisissa ei jaettaisi arvan hintaan nähden vähäarvoisia voittoja, ehdotetaan määriteltäväksi pienimmän voiton vähimmäisarvo.

1 mom. Pykälän 1 momentin 1—3 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, joilla lupa voidaan antaa 5 §:ssä säädetylle yhteisölle tai säätiölle. Momentin 1 kohdassa edellytetään ensiksikin, että 7 §:ssä säädetyt luvan yleiset edellytykset täyttyvät. Momentin 2 kohdan mukaan edellytetään lisäksi, että arpajaisten toimeenpanotapa, arpojen yhteenlaskettu myyntihinta, voittojen arvo ja arpajaisten todennäköinen tuotto eivät ole ilmeisessä epäsuhteessa asetettuihin

tavoitteisiin.

Lupaviranomainen voisi antaa tavara-arpajaislupan vain siinä tapauksessa, että arpajaiset toimeenpannaan tuloa tuottavalla tavalla. Tämän voidaan arvioida tapahtuvan silloin, kun hakija osoittaa, että arpajaiset toimeenpantaisiin edellä todettujen erityisten edellytysten vallitessa. Tavara-arpajaislupaa ei tulisi antaa, jos on arvioitavissa, että arpajaiset tuottaisivat tappiota. Lupaa ei tulisi myöskään antaa, jos arpajaisten tuotto kattaisi vain toimeenpanokulut.

Arpajaisten tuottavuus voitaisiin osoittaa vapaamuotoisesti. Valtakunnallisissa ja erityisiä kustannuksia edellyttävissä arpajaisissa tuottavuuden osoittamiseksi voisi tulla kysymykseen esimerkiksi koemarkkinointi. Ilman erityisiä säännöksiä on eräissä suurarpajaisissa käytännössä jo nytkin tuottavuuden varmistamiseksi hankittu selvityksiä koemarkkinoinnilla.

Lupaa ei tulisi antaa, jos arpajaisten todennäköinen tuotto olisi epäsuhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Sääntelyn tarkoituksena olisi estää sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa lähtökohtaisesti on selvää, ettei kertyvillä tuotoilla voida toteuttaa aiottua tarkoitusta. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi silloin, kun paikallinen terveysalan järjestö hakee tavara-arpajaislupaa rakentaakseen lastensairaalan yksinomaan arpajaistuotoilla. Kun on erittäin todennäköistä, että paikallisen yhdistyksen toimeenpanemien tavara-arpajaisten tuotoilla ei rakenneta minkäänlaista sairaalaa, ei lupaa tavara-arpajaisten toimeenpanoon tulisi antaa, vaikka luvanhakija ja tuottojen käyttötarkoitus olisivat lakiehdotuksen 5 ja 7 §:ssä tarkoitettujen edellytysten mukaiset.

Ehdotetun kaltaisella suhteellisuusperiaatteella voitaisiin estää myös ne ongelmat, jotka syntyvät siitä, että tuottoja ei voida tai ei kannata käyttää luvassa määritellyyn tarkoitukseen.

Momentin 3 kohdan mukaan edellytetäisiin, että voittojen yhteenlasketun arvon on vastattava vähintään 35 prosenttia arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta ja pienimmän voiton vähintään arvan hintaa.

Ehdotetulla säännöksellä turvattaisiin kuluttajien etu. Sitomalla arpajaisvoittojen vähimmäisarvo myytävänä olevien arpojen yhteisarvoon ja edellyttämällä, että yksittäisen voiton olisi oltava vähintään arvan hinnan suuruinen, estettäisiin toisaalta se, että tavara-arpajaisten voittojen osuus olisi arpojen

yhteenlaskettuun arvoon nähden vähäinen ja toisaalta se, että voitot olisivat vähä-arvoisia tai jopa käytännössä arvottomia.

Voittojen arvo määräytyisi sen mukaan, mitä voittoina olevista tavaroista avoimilla markkinoilla yleisesti maksetaan.

Sääntely vastaisi voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 1 §:n 3 momenttia.

2 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, ettei uutta tavara-arpajaislupaa saisi ilman erityistä syytä antaa, jos luvanhakijan viimeisen kolmen vuoden aikana toimeenpanemien kaksien edellisten tavara-arpajaisien tuotto on ollut ilmeisessä epäsuhteessa arpojen myynnistä saatuun kokonaistuottoon.

Tavara-arpajaisien toimeenpanon tarkoituksena olisi varojen hankkiminen yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Tämän vuoksi tavara-arpajaisien toimeenpanoon luvan saaneilta yhteisöiltä olisi edellytettävä, että ne toimeenpanevat arpajaiset tuloa tuottavalla tavalla. Yhteisöjä ei tulisi estää yrittämästä varainhankintaa tavara-arpajaisien avulla, vaikka ne olisivatkin satunnaisesti epäonnistuneet arpajaisien toimeenpanossa. Toistuva epäonnistuminen voidaan kuitenkin tulkita taitamattomuudeksi. Jos tavara-arpajaisien tuotot jäävät pieniksi tai tavara-arpajaiset tuottavat peräti tappiota, se voi olla seurausta ennalta arvaamattomista tapahtumista johtuvasta satunnaisesta epäonnistumisesta mutta myös myös harkitsemattomasti tai tahallisesti ylimitoitetusta kulurakenteesta. Jälkimmäisessä tapauksessa saattaa siten olla kysymys arpajaisien taitamattomasta järjestämisestä, mutta myös siitä, että arpajaisilla pyritäänkin edistämään muita kuin niitä tarkoituksia, joiden edistämiseksi lupa on annettu. Taitamattomasti toimeenpantujen tavara-arpajaisien ja tavara-arpajaisien toimeenpanoon liittyvien väärinkäytösten estämiseksi ehdotetaan pykälään otettavaksi säännös, jolla voitaisiin estää vähän tuottavien tai tappiollisten arpajaisien toimeenpano.

Tavara-arpajaisienkin tulokseen vaikuttavat useat tekijät, joita ei välttämättä voida ennakoita. Siksi uuden luvan antamisen edellytykseksi ei voida asettaa mitään markkamääräistä tai kokonaisyhtymänsä täsmällisesti suhteutettua tuottovaatimusta. Samasta syystä ei myöskään toiminnasta saatavan tuoton vähimmäismäärää voida määritellä markkamääräisenä.

Ehdotetun momentin pääsäännön mukaisesti uutta tavara-arpajaislupaa ei saisi antaa, jos luvanhakijan viimeksi kuluneiden kol-

men vuoden aikana toimeenpanemien kaksien edellisten tavara-arpajaisien tuotto on ollut ilmeisessä epäsuhteessa arpojen myynnistä saatuun kokonaistuottoon nähden. Jos luvanhakijan kaksien edellisten tavara-arpajaisien tuotto on ollut vähäinen tai toiminta on ollut tappiollista, on todennäköistä, ettei uusia yrityksiä tuota parempaa lopputulosta. Toisaalta olisi kohtuutonta, jos tappiollisten arpajaisien vaikutus ulottuisi kovin pitkälle. Koska tavara-arpajaiset ovat yleishyödyllisten yhteisöjen keskeinen varainhankintamuoto, ei tappiollisia tavara-arpajaisia tulisi tässä suhteessa arvioida kolmen vuoden ajanjaksoa pidemmältä ajalta. Kohtuusyyt kuitenkin edellyttävät, että vaikka tuotto olisikin aiemmissa arpajaisissa ollut epäsuhteessa kokonaistuottoihin nähden, lupa voitaisiin kuitenkin antaa, jos siihen olisi erityisiä syitä. Tällaisia syitä voisivat olla esimerkiksi arpajaisien toimeenpanon keskeyttämisen aiheuttaneet onnettomuudet, lakot tai muut force majeure -syyt.

27 §. *Toimeenpano- ja osallistumisoikeutta koskevat poikkeukset.* Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 3 §:n mukaan kotimainen rekisteröity yhdistys tai itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on hyväntekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus, saa toimeenpanna samassa tilaisuudessa ilman lupaa joko yhden arpajaiset tai yhden niihin rinnastettavan pelin, jos arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on enintään 5 000 markkaa ja jos arpojen myynti ja voittojen jakaminen tapahtuu samassa tilaisuudessa.

Lupamenettelyn tarkoitus on antaa viranomaisille mahdollisuudet valvoa arpajaisien toimeenpanoa. Niissä tapauksissa, joissa arpajaisien pienimuotoisuudesta johtuen odotettavissa olevat tuotot olisivat vähäiset ja toimeenpanotapa olisi sellainen, että arpajaisiin osallistuvat voisivat todeta, että toimeenpano olisi luotettava, arpajaiset tulisi edelleenkin voida toimeenpanna ilman lupaa.

Koululuokat järjestävät nykyisin yleisesti arpajaisia rahoittaakseen luokkatietä ja leirikouluja. Koululuokka ei kuitenkaan ole sellainen yhteisö, jolle voimassa olevien säännösten mukaan voidaan antaa lupa tavara-arpajaisien toimeenpanoon. Koululaisten omatoimista varojen hankintaa edellä todettujen tarkoitusten rahoittamiseksi ei tulisi kuitenkaan säädöksiin rajoittaa.

Tavara-arpajaisien toimeenpanon luotettavuus edellyttää, että toimeenpanija ei vaikuta arpajaisien lopputulokseen osallistumalla itse

toimeenpanemiinsa arpajaisiin. Pykälään ehdotetaan otettavaksi tavara-arpajaisluvan saajan osallistumiskieltoa koskeva säännös.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ei ylittäisi asetuksessa säädettyä markkamäärää ja joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa, saisi toimeenpanna ilman 25 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa.

Yleishyödyllisen yhteisön tulisi voida toimeenpanna pienimuotoiset tavara-arpajaiset ilman lupaa. Edellytyksenä kuitenkin olisi, ettei arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ylittäisi asetuksessa säädettyä markkamäärää ja että arpajaiset saatettaisiin loppuun samassa tilaisuudessa. Voittojen arvonta voitaisiin suorittaa joko ennen tilaisuutta tai itse tilaisuudessa. Arpojen myynnin ja voittojen jaon tulisi kuitenkin tapahtua samassa tilaisuudessa.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen mukaan ilman lupaa saadaan toimeenpanna tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta on enintään 5 000 markkaa. Tätä summaa voidaan pitää liian alhaisena. Nykyoloissa tarkoituksenmukaisena enimmäismääränä voitaisiin pitää 10 000 markkaa. Enimmäismäärästä säädetäisiin asetuksella. Ehdotettu säännös vastaisi muuten voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälässä tarkoitettuja arpajaisia nimitettäisiin pienarpajaisiksi. Pienarpajaisienkin tuotot olisi käytettävä 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan koululuokka tai sitä vastaava opintoryhmä voisi opiskelun tai opiskelua tukevan harrastustoiminnan edistämiseksi toimeenpanna pienarpajaiset, jos arpajaisien toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaisi täysivaltainen henkilö.

Koululuokkaa tai sitä vastaavaa opintoryhmää ei voida pitää lakiehdotuksen 5 §:ssä tarkoitettuna yleishyödyllisenä yhteisönä. Tämän vuoksi koululuokka ja sitä vastaava opintoryhmä ei voisi saada 25 §:ssä tarkoitettua tavara-arpajaislupaa. Koulunkäyntiin liittyvien opintomatkojen, kuten esimerkiksi luokkaretkien ja leirikoulujen samoin kuin koulun puitteissa tapahtuvan harrastustoiminnan voidaan kuitenkin katsoa olevan luonteeltaan yleishyödyllistä. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että näitä toimintoja voitaisiin rahoittaa myös pienarpajaisien

tuotoilla.

Koulutyön häiriöttömän sujumisen turvaamiseksi ja tavara-arpajaisiin liittyvän taloudellisen riskin pienentämiseksi ehdotetaan, että koululuokat saisivat toimeenpanna vain 1 momentissa tarkoitettuja pienarpajaisia.

Koululaiset ovat yleensä alaikäisiä ja siten vajaavaltaisia. Näin ollen he eivät voi vastata taloudellisista sitoumuksista, joita tavara-arpajaisien toimeenpanoonkin liittyy. Tämän vuoksi koululuokkien toimeenpanemien pienarpajaisien edellytyksenä tulisi aina olla se, että arpajaisien toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaa täysivaltainen henkilö.

Koululuokkaa vastaavalla opintoryhmällä tarkoitettaisiin esimerkiksi kansalais- ja työväenopistojen opintoryhmiä ja ammattioppilaitoksissa opiskelevien vuosikursseja.

Lupamenettelyyn liittyvän ohjaus- ja valvontamekanismin puuttuessa edellä tarkoitettujen arpajaisien tuotot tulisi käyttää vain koululuokkien ja niitä vastaavien opintoryhmien opiskelun tai opiskelua tukevan harrastustoiminnan edistämiseen. Tuotot voitaisiin käyttää esimerkiksi luokkaretkien ja leirikoulujen rahoittamiseen tai vaikkapa harrastusvälineiden hankintaan. Kun tuotot säädetäisiin käytettäväksi koululuokan tai sitä vastaavan opintoryhmän opiskelun tai opiskelua tukevan harrastustoiminnan edistämiseen, voitaisiin varmistua siitä, että tuottoja ei käytettäisi sellaisiin tarkoituksiin, jotka olisivat ristiriidassa lakiehdotuksen 5 §:ssä määritellyn arpajaisien yleisen tarkoituksen kanssa.

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan tavara-arpajaisluvansaaja ei saisi arpoja ostamalla itse osallistua toimeenpanemiinsa tavara-arpajaisiin.

Nykyisin arpajaislainsäädännössä ei rajoiteta arpajaisien toimeenpanijan oikeutta osallistua itse toimeenpanemiinsa arpajaisiin. Arpajaisien toimeenpanon luotettavuuden takaamiseksi tulisi arpajaisien toimeenpanijan oikeutta osallistua arpajaisiin rajoittaa kieltämällä arpajaisien toimeenpanijalta itse toimeenpanemiensa tavara-arpajaisien arpojen ostaminen.

Tavara-arpajaisien järjestäjät saavat arpajaisvoittoja usein lahjoituksina. Kielto estäisi arpajaisien toimeenpanijaa vaikuttamasta voittojen jakoon erityisesti niissä tapauksissa, joissa arpajaisvoitoiksi hankittujen tavaroiden myyntihinta olisi arpajaisien myyntitulua suurempi.

Kielto koskisi vain arpajaiset toimeenpanevaa yhteisöä. Kiellon tarkoitus ei olisi estää esimerkiksi yhdistyksen jäseniä tai toimihenkilöitä ostamasta arpoja omaan lukuunsa.

28 §. *Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano.* Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n mukaan lääninhallituksen myöntämässä luvassa voidaan määrätä, että arpajaisten käytännöllinen toimeenpano on annettava rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan asettamin ehdoin sen hyväksymän, tällaista toimintaa varten perustetun yhtiön, osuuskunnan tai rekisteröidyn yhdistyksen huoleksi. Säännöksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa tavara-arpajaisten avulla tapahtuva varainhankinta sellaisillekin yhteisöille, joilla ei ole arpajaisten toimeenpanoon tarvittavia henkilöstö- tai muita valmiuksia.

Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta on hyväksynyt tavara-arpajaisten käytännölliseksi toimeenpanijaksi Arpajaiskeskus ry:n jäsenyhdistykset. Tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n sanamuodon mukaan tavara-arpajaisten käytännölliseksi toimeenpanijaksi voitaisiin hyväksyä mikä tahansa yhtiö, osuuskunta tai rekisteröity yhdistys, jos se on perustettu tavara-arpajaisten käytännöllistä toimeenpanoa varten. Säännöstä on kuitenkin vakituneesti tulkittu siten, että hyväksyntä voidaan antaa vain sellaiselle yhteisölle, jolla on hyväntekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus. Tämä tulkinta on perustunut arpajaislailla omaksuttuun arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevaan peruslinjaukseen, jonka mukaan ihmisten pelihalu hyväksikäyttäen tapahtuva toiminta tulee sallia vain rajoitusti siten, että saatavat varat käytetään yleishyödyllisiin tai muihin aatteellisiin tarkoituksiin.

Tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n sanamuoto on viime aikoina aiheuttanut tulkintaongelmia. Eräät taloudellisen voiton tavoittelua varten perustetut osakeyhtiömuotoiset yritykset ovat katsoet, että pykälää olisi tulkittava sanamuotonsa mukaisesti siten, että mikä tahansa tavara-arpajaisten toimeenpanoa varten perustettu yhtiö, osuuskunta tai rekisteröity yhdistys voisi saada rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnalta hyväksynnän toimia tavara-arpajaisten käytännöllisenä toimeenpanijana.

Eduskunnan oikeusasiamies on tavara-arpajaisten toimeenpanoa koskevassa kantelussa antamassaan päätöksessä 19 päivänä

maaliskuuta 1998 nro 1207/4/97 todennut, että arpajaislainsäädännössä kavennetaan hallitusmuodon 15 §:ssä säädettyä elinkeinonharjoittamisen oikeutta. Pelkästään hallintolupaan otetuille ehdoilla elinkeinotoimintaa ei saa rajoittaa, vaan rajoitusten perusteista tulee säätää lailla.

Tämän jälkeen rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta muutti käytäntöään ja hyväksyi joulukuussa 1998 tekemällään päätöksellä erään osakeyhtiön arpajaisten käytännölliseksi toimeenpanijaksi.

Tavara-arpajaisasetuksessa ei ole määritelty sitä, mitä tarkoitetaan tavara-arpajaisten käytännöllisellä toimeenpanemisella. Myöskin tästä on aiheutunut tulkintaongelmia. Eräissä tapauksissa tavara-arpajaisluvan saaneet yhteisöt ovat ilman rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan hyväksyntää katsoet mahdolliseksi antaa valtuutuksen nojalla joitakin tavara-arpajaisiin liittyviä osatoimintoja osakeyhtiömuotoisten yritysten hoidettavaksi. Yritykset ovat katsoet toimivansa tavara-arpajaisluvan saaneiden yhteisöjen asiamiehinä, eivätkä tässä ominaisuudessa ole katsoet tarvitsevana rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan hyväksyntää tavara-arpajaisten käytännölliseksi toimeenpanijaksi.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyy monenlaisia tehtäviä. Näitä ovat esimerkiksi voittojen ja arpojen hankkiminen, arpojen myynti, arvontapalvelujen tuottaminen ja voittojen luovuttaminen. Näitä tehtäviä voivat olla myös tilitysten tekeminen ja arpajaisiin liittyvän rahaliikenteen hoito.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano ja erityisesti toimeenpanoon liittyvät uudet tekniikat edellyttävät erityistä ammattitaitoa ja henkilöstöä. Yleishyödyllisillä yhteisöillä ei usein ole tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon tarvittavaa ammattitaitoista henkilöstöä. Tämän vuoksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että muukin kuin luvansaaja voisi suorittaa tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyvät tehtävät.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n mukaan tavara-arpajaisten käytännöllinen toimeenpanija on voitu määrätä vain läänin tai valtakunnan alueella toimeenpanotavaksi tavara-arpajaisiin. Valtion paikallishallintouudistuksen jälkeen paikallispoliisin alueelliset toimialueet ovat laajentuneet. Nykyiset kihlakuntien alueet käsittävät useita kuntia ja niiden väestöpohja on aiempaan poli-

sipiirijaotukseen verrattuna huomattavasti suurempi. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano voitaisiin antaa muun kuin luvansaajan tehtäväksi myös yhden kihlakunnan alueella toimeenpantavissa tavara-arpajaisissa.

1 mom. Ehdotettu momentti sisältäisi tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanon määritelmän. Ehdotetun säännöksen mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanolla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisluvan nojalla toimeenpantaviin arpajaisiin välittömästi liittyvien tehtävien suorittamista ansiotarkoituksessa.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano olisi ehdotetun säännöksen mukaan ansiotarkoituksessa harjoitettua toimintaa. Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano olisi uusi elinkeinotoiminnan muoto. Tavara-arpajaiset saataisiin toimeenpanna vain varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen, mutta tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano olisi elinkeinon harjoittamista. Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanona ei pidettäisi yhdistyksen jäsenen yhdistyksen nimissä suorittamaa arpojen myyntiä, koska myyntiä ei tällöin voida pitää elinkeinon harjoittamisena.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano olisi ehdotetun säännöksen mukaan sellaisten tehtävien suorittamista, mikä tapahtuu annetun tavara-arpajaisluvan nojalla. Asiamiestoimeksiantona tehty tavara-arpajaisluvan hakeminen ei olisi tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoa, koska tehtävän suorittaminen ei perustuisi myönnettyyn tavara-arpajaisluvaan.

Ehdotetun määritelmän mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon kuuluvien tehtävien tulisi liittyä välittömästi arpajaisten toimeenpanoon. Täten esimerkiksi tavara-arpajaisten toimeenpanoon liittyvien toimeenpanojärjestelmien tai arvontatekniikoiden suunnittelu ja myynti itsenäisinä myyntituotteina ei olisi tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoa. Jos edellä mainitut tehtävät kohdistuvat kuitenkin jo annetun tavara-arpajaisluvan nojalla toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin, kysymys olisi tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanosta.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä saisi suorittaa vain tavara-arpajaisluvan saaja tai tavara-arpajaisluvassa hakemuksesta määrätty elinkeinon harjoit-

tamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö, yhteisö ja säätiö.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 7 §:ssä ei ole säädetty siitä, onko tavara-arpajaisten käytännölliseksi toimeenpanijaksi määrättävällä yhteisöllä oltava hyväntekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus. Rahanke-räys- ja tavara-arpajaislautakunta on kuitenkin edellä 1 momentin kohdalla selostetussa ratkaisussaan katsonut, että hyväntekeväinen tai muu aatteellinen tarkoitus ei ole edellytys tavara-arpajaisten käytännölliseksi toimeenpanijaksi annettavalle hyväksymiselle.

Kun tavara-arpajaisten toimeenpano ja tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano määriteltäisiin ehdotetulla tavalla, ei enää olisi tarkoituksenmukaista rajoittaa tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoa vain yleishyödyllisten yhteisöjen oikeudeksi. Tällaisen rajoituksen säätäminen ei olisi tarkoituksenmukaista myöskään siksi, että yleishyödyllisillä yhteisöillä ei useinkaan ole tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon tarvittavaa ammattitaitoa ja henkilöstöä. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi voitaisiin määrätä elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö, yhteisö tai säätiö.

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 43 artiklan 1 momentin mukaan jäsenvaltiot sitoutuvat poistamaan rajoitukset, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisten vapautta sijoittua toisen jäsenvaltion alueelle. Määräys velvoittaa saattamaan muiden jäsenvaltioiden kansalaiset elinkeinotoiminnan harjoittamisessa samaan asemaan kuin valtion omat kansalaiset.

Sijoittautumisoikeus käsittää sekä oikeuden ryhtyä itsenäiseen elinkeinotoimintaan että oikeuden perustaa yhtiöitä yhdenvertaisin ehdoin vastaanottajavaltion omiin kansalaisiin nähden. Sijoittautumisoikeus kattaa myös tilanteen, jossa jäsenvaltiossa päätoimipaikkaa pitävä elinkeinonharjoittaja perustaa agentuuriliikkeen, sivuliikkeen tai tytäryhtiön toiseen jäsenvaltioon. Perustamissopimuksen 48 artiklan mukaan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettu yhtiö, jonka sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on yhteisön alueella, rinnastetaan sijoittautumisoikeuden osalta luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia. Kyseisen artiklan

toisen kappaleen mukaan yhtiöllä tarkoitetaan siviili- ja kauppa-oikeudellista yhtiötä, osuustoiminnallista yhtiötä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.

Vastaava sijoittautumisoikeus on myös Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvan valtion kansalaisella ja muulla kuin ETA-valtion kansalaisella, jos hänellä on asuinpaikka ETA-maassa sekä ETA-maan lainsäädännön mukaan perustetulla yhteisöllä ja säätiöllä.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä saisi suorittaa vain sellainen luonnollinen henkilö, yhteisö tai säätiö, joka on tähän tehtävään määrätty. Luvan hakijan tulisi tavara-arpajaislupaa hakiessaan pyytää nimetyn henkilön, yhteisön tai säätiön määräämistä tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi. Määräys annettaisiin tavara-arpajaisluvassa. Määräyksen voisi siten antaa lääninhallitus tai kihlakunnan poliisilaitos.

3 mom. Momentissa säädettäisiin tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijamääräyksen antamisen rajoituksista.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijalta on edellytettävä, että hän toimii tässä tehtävässään luotettavasti. Mahdollisten väärinkäytösten vähentämiseksi ja tavara-arpajaisten toimeenpanon yleisen luotettavuuden takaamiseksi lainkohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ei saisi määrätä henkilöä, joka on vajaavaltainen, henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, jolla ei ole taloudellisen tilansa vuoksi riittäviä edellytyksiä tehtävän luotettavaan suorittamiseen eikä henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, joka on asetettu konkurssiin taikka henkilöä, joka on määrätty liiketoimintakieltoon taikka jota todennäköisin syin epäillään tai joka on tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka vaarantaa hänen luotettavuutensa tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijana.

Jotta määräys voitaisiin antaa, edellytetään, ettei yksikään momentissa luetelluista seikoista täyty. Muussa tapauksessa määräystä ei saisi antaa.

Momentin 1 kohdan mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ei saisi määrätä henkilöä, joka on vajaavaltainen. Vajaavaltainen henkilö voi vain rajoitetusti harjoittaa elinkeinotoimintaa. Lisäksi alle 18-vuotiaalla vajaavaltaisella henkilöllä ei yleensä ole tehtävän edellyttämää ammatti-

taitoa ja osaamista. Holhottavaksi julistetulta vajaavaltaiselta voidaan taas katsoa puuttuvan sellainen luotettavuus, jota tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Näistä syistä johtuen vajaavaltaista henkilöä ei voitaisi määrätä tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi.

Momentin 2 kohdan mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ei saisi määrätä henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, jolla ei ole taloudellisen tilansa vuoksi riittäviä edellytyksiä tehtävän luotettavaan suorittamiseen.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyvä luottamuksellisuus edellyttää, että tähän tehtävään määrätty on vakavarainen. Käytännössä on voitu havaita, että taloudelliset vaikeudet ovat usein syynä taloudellisiin väärinkäytöksiin.

Taloudellisia suhdanteita on vaikea ennakoita. Elinkeinonharjoittaja voi toimialastaan riippumatta joskus ajautua taloudellisiin vaikeuksiin. Täsmällisiä raja-arvoja tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ehdotetun henkilön, yhteisön tai säätiön taloudellisille edellytyksille ei voida säätää. Taloudellisten edellytysten tulisi kuitenkin olla riittävät suunnitellun toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden, eikä käytännön toimeenpanija saisi olla ylivelkaantunut.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ehdotetun taloudellista tilaa voitaisiin arvioida vapaamuotoisten selvitysten pohjalta. Lupaviranomainen voisi myös velvoittaa luvan hakijaa tai tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ehdotettua esittämään asian selvittämiseksi tarpeellisia selvityksiä. Tällaisena selvityksenä voisi olla esimerkiksi tuomioistuimen todistus siitä, että henkilö hallitsee itsensä ja omaisuutensa.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ei tulisi määrätä henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, jolla on toistuvasti maksuhäiriötä tai velkomuksia ulosotossa. Vähäiset maksuhäiriöt eivät saisi kuitenkaan olla esteenä määräyksen antamiselle. Maksuhäiriöiden vähäisyyttä olisi arvioitava suhteessa määrättäväksi ehdotetun taloudelliseen tilanteeseen kokonaisuudessaan. Arvioinnissa olisi myös otettava huomioon maksuhäiriön peruste. Saatavan riittävyys ei ole osoitus velalliseksi väitetyn maksukyvyttömyydestä. Myöskään sitä seikkaa, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ehdotettu on velkajärjestelyssä ei yksinään olisi pidettävä perus-

teena määräyshakemuksen hylkäämiselle. Liiketoimintakieltoon asetettua henkilöä ei kuitenkaan tulisi määrätä myöskään tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi.

Momentin 3 kohdan mukaan tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ei saisi määrätä henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, joka on asetettu konkurssiin taikka henkilöä, joka on määrätty liiketoimintakieltoon tai jota esitutkinnassa todennäköisin syin epäillään tai joka on tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka vaarantaisi hänen luotettavuutensa tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijana.

Konkurssiin asettaminen merkitsee velallisen varallisuuden vallintasuhteiden muutosta. Konkurssissa velallisen puolesta hänen varallisuudestaan samoin kuin taloudellisten sitoumustensa täyttämisestä vastaa konkurssipesä. Konkurssissa olevaa henkilöä, yhteisöä tai säätiötä ei siten tulisi määrätä tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi. Konkurssipesä sen sijaan voi saattaa loppuun ne tehtävät, jotka liittyvät tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoa koskevaan velallisen sitoumukseen.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyvä luottamuksellisuus edellyttää myös, että tähän tehtävään määrättäväksi ehdotettu henkilö, yhteisö tai säätiö on myös toiminnallaan osoittanut moitteettomuutensa. Tämän vuoksi tehtävään ei saisi määrätä sitä, joka on määrätty liiketoimintakieltoon tai jota esitutkinnassa todennäköisin syin epäillään tai on tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka vaarantaa määrättäväksi esitetyn luotettavuuden.

Mikä tahansa rikos ei voisi olla esteenä määräyksen antamiselle. Esitutkinnassa selvitetävänä olevan rikoksen tai rikoksen, josta asianomainen on tuomittu tulisi olla sellainen, että se tunnusmerkistönsä tai tekotapansa perusteella osoittaa, että määrättäväksi ehdotettu ei ole tähän tehtävään sopiva. Tällaisina rikoksina olisi erityisesti pidettävä taloudellisia rikoksia. Sen sijaan esimerkiksi syyllistymistä liikenne-rikokseen ei voitaisi pitää perusteena määräyksen antamista jättämiselle. Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi esitetyn sopivuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon myös se, onko epäillyssä tai tuomion perusteena olleessa rikoksessa kysymys tahallisuudesta vai ko tuotamuksellisesta teosta. Määräyksen antamista harkittaessa tulisi huomiota kiinnittää myös tuottamuksen asteeseen.

29 §. *Arvonnan valvonta ja arvannon tu-*

loksesta tiedottaminen. Pykälässä säädettäisiin tavara-arpajaisten arvannon ja arpojen sekoittamisen valvonnasta sekä siitä kuka on velvollinen ilmoittamaan arvannon tuloksesta. Pykälässä valtuutettaisiin lisäksi säätämään asetuksella pienarpajaisiin liittyvästä ilmoittamistavasta ja -ajasta sekä ilmoituksen sisällöstä ja liitteistä.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan tavara-arpajaisten arvonta ja arpojen sekoittaminen tulisi suorittaa arvontapaikan kihlakunnan poliisilaitoksen edustajan tai julkisen notaarin valvonnassa, lukuun ottamatta pienarpajaisia.

Arvonta ja arpojen sekoittaminen ovat arpajaisten toimeenpanoon liittyviä keskeisiä toimenpiteitä. Arvonta voi tapahtua joko ennen arpojen myynnin aloittamista tai arpojen myynnin päätyttyä. Jos arvonta tapahtuu ennen arpojen myynnin aloittamista, arvat sekoitetaan siten, että voittoarvat jakautuvat arpojen joukkoon tasaisesti mutta sattumanvaraisesti. Lakiehdotuksen 67 §:n 3 kohdan nojalla asetuksella säädettäisiin arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä menettelyistä. Arpajaisten toimeenpanoon liittyvillä menettelyillä tarkoitettaisiin muun muassa arvannon suorittamista ja arpojen sekoittamista.

Tavara-arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi olisi viranomaisten valvottava sekä arvontaa että arpojen sekoittamista. Poliisilaitoksen edustajat soveltuisivat valvontatehtävään parhaiten laajan ja kattavan toimipaikkaverkostonsa takia. Valvontaviranomaisen riittävän tavoitettavuuden takaamiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että myös julkiset notaarit voisivat edelleenkin toimia arvontojen ja arpojen sekoittamisen valvojina. Julkisesta notaarista annetun lain (287/1960) 4 §:n 6 kohdan mukaan julkinen notaari on velvollinen pyynnöstä valvomaan arvontoja. Lisäksi pykälän mukaan milloin sopivasti käy päinsä, julkinen notaari on velvollinen suorittamaan muitakin samanlaatuisia tehtäviä. Selvyyden vuoksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että julkisen notaarin tehtävänä on valvoa myös arpojen sekoittaminen.

Arvannon ja arpojen sekoittamisen valvontaa koskeva sääntely ei koskisi 27 §:ssä tarkoitettuja pienarpajaisia. Pienarpajaisissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuisi samassa tilaisuudessa. Pienarpajaisten toimeenpanoon ei tarvitsisi myöskään hankkia viranomaiselta lupaa. Pienarpajaisissa myös arpojen sekoittaminen ja arvonta tapahtuvat

useimmiten siinä tilaisuudessa, jossa arvot myydään ja voitot jaetaan. Näin ollen tilaisuudessa läsnä olevat arpajaisiin osallistujat voisivat itse todeta arpojen sekoittamisen ja arvannon oikeellisuuden. Pienarpajaisen luonteen ja pienimuotoisuuden takia ei viranomaisen suorittama arvontojen ja arpojen sekoittamisen valvonta olisi niiden luotettavuuden varmistamiseksi tarpeen silloinkaan, kun arvonta ja arpojen sekoittaminen tapahtuvat ennen arpojen myyntiä.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan tavara-arpajaislupan saaja, 27 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arpajaisien toimeenpanija ja 27 §:n 2 momentissa tarkoitettu arpajaisien toimeenpanosta vastaava täysivaltainen henkilö olisivat velvollisia ilmoittamaan arvannon tuloksen arpajaisiin osallistuneille. Ilmoittamistavasta, ilmoittamisajasta sekä ilmoituksen sisällöstä ja sen liitteistä säädetäisiin tarkemmin asetuksella.

Arpajaisiin osallistuneille on tärkeää saada tietää, ketkä ovat voittaneet arpajaisissa. Voittaja tarvitsee tiedon siitä, mistä ja milloin voiton saa periä. Tiedon saannin varmistamiseksi ehdotetaan säädettäväksi, että arvannon tuloksesta ilmoittaminen arpajaisiin osallistuneille olisi arpajaisien toimeenpanijan tehtävä. Ilmoittamisvelvollisuus olisi siten tavara-arpajaisien toimeenpanoon liittyvä lakisääteinen velvollisuus.

Ehdotetun momentin mukaan ilmoittamisvelvollisia olisivat tavara-arpajaislupan saaja ja pienarpajaisissa arpajaiset toimeenpaneva yhteisö taikka koululuokan tai sitä vastaavan opintoryhmän osalta toimeenpanosta vastaava täysivaltainen henkilö.

Arvonnasta ilmoittamista koskevat säännökset sisältyvät nykyisin tavara-arpajaisasetuksen 10 §:ään. Vastaavat säännökset otettaisiin ehdotetun momentin nojalla annettavaan asetukseen.

30 §. *Tilitys ja tilityksen oikaisu.* Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 11 §:n mukaan luvan saajan on tehtävä arpajaisista tilitys, josta selviää myydyistä arvoista kertynyt kokonaistulo, arpajaisveron määrä ja suorittamispäivä, arpajaisien toimeenpanoajan päättyminen, asiamiespalkkiot, paimatus- ja mainoskustannukset, toimihenkilöiden palkkiot tai tavara-arpajaisien käytännöllisen toimeenpanijan perimä palkkio sekä muut kustannukset ja arpajaisien puhdas tuotto. Tilityksestä on myös käytävä selville, kenelle kertyneet varat on luovutettu ja milloin luovutus on tapahtunut taikka miten

puhdas tuotto on muutoin käytetty lupapää-töksessä edellytettyyn tarkoitukseen. Pykälässä säädetään myös asiakirjoista, jotka on liitettävä tilitykseen, tilitysmenettelystä, tilityksen tekemistä koskevista määräajoista ja tilityksen nähtävillä pitämisestä.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 11 §:n mukaan myös ilman lupaa toimeenpantavista tavara-arpajaisista on viipymättä laadittava tilitys, josta selviää myydyistä arvoista kertynyt kokonaistulo, toimeenpanokustannukset ja puhdas tuotto. Pykälään sisältyvät myös säännökset tilityksen nähtävänä pitämisestä ja säilyttämisestä.

Tavara-arpajaisien toimeenpanon ohella valvonta tulisi edelleen kohdistaa niistä saatuihin tuottoihin. Tavara-arpajaisien tuotot olisi erotettava tavara-arpajaiset toimeenpanevan yhteisön muusta varainkäytöstä. Jotta lupaviranomainen saisi tiedon tavara-arpajaisien tuotoista ja eräistä muista arpajaisien toimeenpanoon liittyvistä seikoista, tavara-arpajaisien toimeenpanija olisi velvoitettava tekemään tavara-arpajaisista lupaviranomaiselle tilitys.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin sekä tavara-arpajaislupan nojalla että ilman tavara-arpajaislupaa toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin liittyvästä tilitysvelvollisuudesta, tilityskaudesta sekä määräajasta, jona tavara-arpajaisluvansaajan on toimitettava tilitys viranomaiselle. Pykälässä säädettäisiin myös kirjoitus- tai laskuvirheiden taikka muiden vähäisten puutteellisuuksien oikaisemisesta. Tilityksen sisällöstä, tilityksen tekemiseen liittyvistä määräajoista ja tilityksen nähtävänä pitämisestä säädettäisiin lakiehdotuksen 67 §:n nojalla asetuksella. Tilitysvelvollisuuden laiminlyömisestä tuomittavasta rangaistuksesta säädettäisiin rikoslain 17 luvun 16 a §:ssä.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan tavara-arpajaislupan saajan olisi tehtävä tavara-arpajaisista tilitys. Tilityskausi olisi lukausi. Tilitys olisi toimitettava neljän kuukauden kuluessa tavara-arpajaislupan voimaoloajan päättymisestä lupaviranomaiselle, jonka olisi tarkastettava tilitys.

Tavara-arpajaisien toimeenpanoa koskeva tilitysvelvollisuus olisi luvansaajalla. Luvansaaja ei voisi siirtää vastuutaan tilityksen tekemisestä sille, joka on määrätty tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijaksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan tavara-arpajaisien toimeenpanoaika pitenisi neljästä kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Tämä

merkitsisi myös tilityskauden pitenemistä, koska tilityskausi olisi lupakauden mittainen.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 11 §:n mukaan lääninhallituksen luvalla toimeenpannuista tavara-arpajaisista tehty tilitys on viiden kuukauden kuluessa niiden toimeenpanoajan päättymisestä jätettävä sen poliisiipiirin päällikölle, jonka piirissä arvonta on tapahtunut. Tilitys poliisiipiiriin päällikön luvalla toimeenpannuista tavara-arpajaisista on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa niiden toimeenpanoajan päättymisestä luvan myöntäjälle.

Lääninhallituksen luvalla toimeenpantujen tavara-arpajaisten viiden kuukauden tilityskautta on pidettävä epätarkoituksenmukaisen pitkänä. Luvansaatajat kykenevät vaikeuksitta tekemään tilityksen lyhyemmässäkin määräajassa.

Tilityksessä selvitetäisiin myös perimättä jääneiden voittojen määrä. Lakiehdotuksen 47 §:n mukaan tavara-arpajaisissa saatu voitto, lukuun ottamatta niitä tavara-arpajaisia, jotka saadaan toimeenpanna ilman tässä laissa säädettyä lupaa, on perittävä kolmen kuukauden aikana tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä lukien. Tilityskauden olisi siten oltava pidempi kuin voittojen perimiskausi. Ehdotettu neljän kuukauden määräaika tilityksen tekemiselle olisi tarkoituksenmukainen sekä lääninhallitusten että paikallispoliisin antamien tavara-arpajaislupien osalta.

2 mom. Momentissa säädettäisiin tilityksen oikaisemisesta. Lupaviranomainen voisi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos siinä ilmenee kirjoitus- tai laskuvirheitä taikka muita vähäisiä puutteellisuuksia.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 15 §:n säännöstä, jonka mukaan lupaviranomainen voi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos siinä ilmenee pienehköjä virheitä tai puutteellisuuksia, on pidetty epätasmlisenä. Tavara-arpajaisasetuksessa ei ole määritelty mitä pienehköillä virheillä tai puutteellisuuksilla tarkoitetaan. Käytännössä oikaistaviksi määrätty virheet ovat olleet kirjoitus- ja laskuvirheitä. Tällaiset virheet ovat yleensä helposti korjattavissa eikä tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista vaatia toimitsijaa tekemään uutta tilitystä luvansaaajan kustannuksella. Tilityksessä saattaa olla myös muunlaisia vähäisiä puutteellisuuksia, jotka voidaan korjata oikaisumenettelyllä. A-siallisesti ehdotettu sääntely vastaisi nykyistä sääntelyä.

3 mom. Momentissa säädettäisiin, että edellä 27 §:ssä tarkoitetuissa tavara-arpajaisissa tilitys olisi tehtävä viipymättä tilaisuuden päättymisen jälkeen. Tilitystä ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä, jos arvat on myyty vain arpajaiset toimeenpanevaan yhteisöön kuuluvien henkilöiden kesken.

Valvonnallisista syistä tulisi myös edellä mainituissa arpajaisissa pääsääntöisesti tehdä tilitys. Tilitystä ei tarvitsisi toimittaa viranomaiselle vaan se jäisi arpajaisten toimeenpanijalle. Sen sijaan tavara-arpajaisissa, joissa arvat myydään vain yhteisön jäsenistön kesken voidaan katsoa, että arpajaisten toimeenpanon luotettavuus tulisi varmistetuksi ilman tilitystäkin. Ehdotettu sääntely vastaisi tavara-arpajaisasetuksen 11 §:n 6 momenttia.

31 §. Arvauskilpailut. Lakiehdotuksen 3 §:n 10 kohdan mukaan arvauskilpailulla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisia, joihin osallistuvalla on mahdollisuus arvauskohteesta, ei kuitenkaan urheilu- ja muista kilpailuista tekemiensä arvausten perusteella, voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja.

Arpajaislainsäädännössä ei nykyisin määritellä arvauskilpailun käsitettä. Erilaisia arvauskilpailuja, joihin osallistutaan maksusta ja joissa oikein tai lähinnä oikein arvanneille annetaan palkinto, on kuitenkin järjestetty runsaasti.

Arvauskilpailut rinnastuisivat tavara-arpajaisiin. Kummassakin lopputulos määräytyisi sattumanvaraisesti. Sekä tavara-arpajaisissa että arvauskilpailuissa voittona voisi saada tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja.

Arvauskilpailu on tyypillisesti paikallisten yhdistysten toimeenpanema pienimuotoinen varainhankintakeino. Arvauskilpailun luonteesta ja valvonnallisista syistä johtuen ei olisi tarkoituksenmukaista sallia arvauskilpailujen toimeenpanoa kihlakunnan aluetta laajemmalla alueella.

Tavara-arpajaisten ja arvauskilpailujen samankaltaisuudesta johtuen pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että tavara-arpajaisia koskevia luvun säännöksiä sovellettaisiin arvauskilpailuihin lukuun ottamatta 25 §:n 2 momenttia ja 28 §:ää.

Arvauskilpailut saisi toimeenpanna vain paikallisesti yhden kihlakunnan alueella. Näin ollen lakiehdotuksen 25 §:n 2 momenttia, joka koskee usean kihlakunnan tai yhden taikka useamman läänin alueella toimeen-

pantavia tavara-arpajaisia, ei sovellettaisi arvauskilpailuihin.

Arvauskilpailujen pienimuotoisuudesta johtuen ei olisi tarkoituksenmukaista antaa arvauskilpailujen käytännön toimeenpanoa muulle kuin luvan saajalle. Tämän vuoksi lakiehdotuksen 28 §:ää ei sovellettaisi arvauskilpailuihin.

Ehdotetun säännöksen mukaan arvauskilpailuihin annettava lupa olisi lakiehdotuksen 25 §:n 1 momentin mukaisesti nimeltään tavara-arpajaislupa. Luvan nimi ei aiheuttaisi sekaannusta, koska tavara-arpajaisluvassa todettaisiin, että lupa annetaan arvauskilpailujen toimeenpanoon.

Lakiehdotuksen 67 §:n nojalla annettavassa asetuksessa säädettäisiin yksityiskohtaisemmin myös muun muassa arvauskilpailujen toimeenpanoon liittyvistä menettelyistä ja arvauskilpailun arvauskohteesta.

6 luku. Bingopeli

Bingopeli on paikallisten yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintamuoto. Bingopeliä toimeenpanee koko maassa säännöllisesti noin 450 yhteisöä.

Bingotoiminnan yhteenlaskettu liikevaihto ja tuotot ovat kuluneella vuosikymmenellä vuosittain laskeneet. Bingopelin tuotot ovat suhteellisesti pienempiä kuin muissa arpajaisissa. Tämä on osittain seurausta siitä, että pelin toimeenpano edellyttää investointeja pelihuoneistoon, pelilaitteisiin ja voittoihin. Jos peli toimeenpannaan päivittäisenä hallibingopelinä, se edellyttää lisäksi vakinaisen henkilökunnan palkkaamista. Viime aikoina tuottojen vähentyminen on ollut myös seurausta pelin toimeenpanijoiden keskinäisestä kilpailusta. Kilpailun takia pelin toimeenpanijat ovat joutuneet maksamaan yhä suuremman osan pelin tuotoista voittoina pelaajille.

Rahapelitoimikunta on ehdottanut, että bingopeliä tulisi kehittää yksinomaan kansalaisjärjestöjen paikallistason omaehtoisena varainhankintamuotona, kuitenkin ilman rahavoittoa.

Lakiehdotuksen 3 §:n 10 kohdan mukaan bingopelillä tarkoitettaisiin arpajaisia, joihin osallistutaan peliä varten hyväksytyssä paikassa ja jossa voittaja on se, joka ensimmäisenä ilmaisee, että hänen pelilipukkeensa tai sitä vastaavassa sähköisessä muodossa olevassa tositteessa on arvotut numerot pelin sääntöjen mukaisessa järjestyksessä.

Luvussa säädettäisiin bingoluvasta, luvan antamisen erityisistä edellytyksistä, pelisääntöjen ja suurimman sallitun pelipanoksen vahvistamisesta, pelivoitoista, tilityksestä, tilityksen oikaisusta ja tilitystä koskevasta lausunnosta.

32 §. *Bingolupa.* Voimassa olevan bingoasetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan lupa bingopelin toimeenpanemiseen maksua vastaan voidaan myöntää vain kotimaiselle rekisteröidylle yhdistykselle tai itsenäiselle säätiölle taikka muulle sellaiselle yhteisölle, jolla on sosiaalinen, sivistyksellinen tai muu aatteellinen tarkoitus. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevan yleissäännöksen mukaan myös bingopelin saisi toimeenpanna vain rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jolla on kotipaikka Suomessa. Tämän vuoksi ehdotetussa pykälässä ei enää olisi tarpeellista säätää luvan saantiin oikeutetuista yhteisöistä.

Bingoasetuksen 2 §:n mukaan bingopelin saa toimeenpanna vain poliisipiirin päällikön hyväksymässä huoneistossa. Peliä ei saa toimeenpanna kauppaliikkeessä, liiketoimistossa eikä anniskelupaikassa. Pykälän 2 momentin mukaan peliin saa osallistua vain huoneistossa läsnä oleva. Bingoasetuksen 2 §:n 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentin säännökset eivät koske liikuntabingoa, jolla tarkoitetaan jalkaisin tai kuntoliikuntaan soveltuvaa välineen avulla määrättyllä reitillä tai alueella toimeenpantavaa peliä. Lupia liikuntabingon toimeenpanoon ei ole viime vuosina haettu.

Säännösten tarkoituksena on ollut varmistaa, että bingopeli toimeenpannaan tarkoitukseen soveltuvassa paikassa. Bingopelin asianmukaisen toimeenpanon takaamiseksi ja pelin toimeenpanosta johtuvien häiriöiden vähentämiseksi olisi tarpeen, että peli saataisiin edelleenkin toimeenpanna vain poliisin antamalla luvalla. Luvan antamisen yleisistä edellytyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 7 §:ssä.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan luvan bingopelin toimeenpanoon antaisi ja peruuttaisi pelin toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitos. Lupaa nimitettäisiin bingoluvaksi.

Poliisipiirin päällikkö myöntää nykyisin luvan bingopelin toimeenpanemiseen. Koska poliisilla on maanlaajuinen toimipaikkaverkko ja paras paikallinen asiantuntemus bingo-

lupien antamiseen, on tarkoituksenmukaista, että se edelleenkin olisi paikallinen lupaviranomainen.

Ehdotettu säännös vastaisi bingoasetuksen 3 §:ää.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan bingolupaa olisi haettava kirjallisesti. Lupa olisi voimassa enintään kaksi vuotta.

Bingopelin toimeenpano edellyttää laite- ja muita investointeja. Jotta näistä laite- ja muista investoinneista johtuvat menot voitaisiin maksaa bingopelistä saatavilla tuotoilla, bingoluvan voimassaoloaikaa tulisi pidentää nykyisestä yhden vuoden enimmäisajasta. Luvan enimmäisaika ehdotetaan pidennettäväksi enintään kahdeksi vuodeksi.

Lupahakemuksen yhteyteen liitettävistä selvityksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 67 §:n valtuussäännöksen nojalla annettavassa asetuksessa.

33 §. *Bingoluvan antamisen edellytykset.* Voimassa olevassa bingoasetuksessa ei ole luvan saajaa koskevia edellytyksiä lukuun ottamatta säädetty muista luvan antamisen edellytyksistä. Tekniikan kehittyminen on mahdollistanut uusien arvontamenetelmien käyttöönoton. Uusien tekniikoiden myötä pelaajilla ei käytännössä ole mahdollisuutta valvoa pelin toimeenpanon luotettavuutta. Pelaajien oikeusturvan takaamiseksi olisi pelin toimeenpanon luotettavuus varmistettava.

Voimassa olevan bingoasetuksen 9 §:n 3 momentin mukaan uutta lupaa ei myönnetä, jos ei erityisistä syistä muuta johdu, jos bingotoiminnasta saatu puhdas tuotto on ollut ilmeisessä epäsuhteessa kokonaistuottoon tai jos toiminta on ollut jatkuvasti tappiollista. Säännöksen tarkoituksena on ollut varmistaa, että bingopeli järjestetään siten, että pelin avulla saadaan hankituksi varoja yleishyödyllisten tarkoitusten edistämiseen. Jos pelin toimeenpanosta aiheutuu tappiota tai sillä ei kyetä hankkimaan tuottoja käytettäväksi yleishyödyllisiin tarkoituksiin, ei peliä tulisi toimeenpanna.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin luvan antamisen erityisistä edellytyksistä.

1 mom. Ehdotetun momentin 1 kohdan mukaan bingolupa voitaisiin antaa 5 §:ssä tarkoitettulle yhteisölle tai säätiölle, jos 7 §:ssä säädetty luvan antamisen yleiset edellytykset täyttyvät. Momentin 2 kohdan mukaan edellytetään lisäksi, että luvanhakija esittää selvityksen siitä, että pelin toimeenpanossa käytettävät arvontajärjestelmät ovat

luotettavia. Momentin 3 kohdan mukaan edellytetään vielä, että peliä varten varattu tila on tarkoituksenmukainen bingopelin toimeenpanoa varten.

Pelin toimeenpanossa käytettävillä arvontajärjestelmillä tarkoitettaisiin sekä arvontalaitteita että niissä käytettäviä arvontaohjelmia.

Aiemmin bingopelin arvonta tapahtui yksinomaan mekaanisen laitteen avulla. Kun arvonta tapahtui samassa huoneistossa, jossa pelaajat olivat, pelaajat saattoivat itse varmistua arvonnin luotettavuudesta. Tekniikan kehittyminen on mahdollistanut arvonnin suorittamisen tietoteknisten arvontaohjelmien avulla. Kun arvonta suoritetaan tietokoneella, pelaajan on pelitilanteessa ja käytännössä muutenkin mahdotonta varmistua arvonnin luotettavuudesta, vaikka hän olisikin samassa huoneistossa, jossa arvonta tapahtuu.

Arvonta voidaan teknisesti suorittaa monella eri tavalla. Tieto arvotuista numeroista, pelaajan saamasta bingosta sekä muista pelin kulkuun liittyvistä seikoista voidaan välittää monilla toisistaan poikkeavilla tekniikoilla. Arvontajärjestelmien rajoittaminen vain joihinkin tekniikoihin ei olisi tarkoituksenmukaista lain eikä sitä alemmalla tasollakaan olevin säännöksin. Rajoitukset saattaisivat tarpeettomasti rajoittaa uusien ja parempien tekniikoiden käyttöönottoa ja joka tapauksessa uusien tekniikoiden käyttöönotto edellyttäisi aina säädösmuutoksia.

Pelaajien oikeusturva voitaisiin riittävällä varmuudella taata luvan hakemisen yhteydessä annettavilla selvityksillä ja valvontaviranomaisten suorittamilla valvontakäynteillä. Tämän vuoksi luvanhakijoiden tulisi esimerkiksi lupahakemuksen yhteyteen liitettyillä tarkastustodistuksilla tai muulla tavalla esittää selvitys siitä, että arvontajärjestelmä on luotettava. Luvanhakija saisi itse ratkaista mitä selvityksenä esitetään. Myös selvitysten sisältö ja muoto olisi luvanhakijan ratkaistavissa. Lupaviranomaisen tehtävänä olisi arvioida, osoittaako esitetty selvitys, että arvontajärjestelmä on luotettava. Jos esitetyn selvityksen perusteella tätä ei voida todeta, hakemus olisi hylättävä.

Bingopeli tulisi toimeenpanna huoneistossa tai tilassa, joka on pelin toimeenpanoon tarkoituksenmukainen ja yleisön kokoontumiseen sopiva. Arvioitaessa huoneiston tai tilan sopivuutta tulee ottaa huomioon ympäristöministeriön 23 päivänä toukokuuta 1997 vahvistamassa rakentamismääräyskokoelmassa (ET) tarkoitettut kokoontumistiloja koske-

vat vaatimukset.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan uutta bingolupaa ei saisi ilman erityistä syytä antaa, jos bingopelin toimeenpanemisesta saatu tuotto on ollut ilmeisessä epäsuhteessa osallistumismaksuista kertyneeseen tuloon tai jos toiminta on ollut kahtena peräkkäisenä tilivuotena tappiollista.

Bingopeli tulisi toimeenpanna tuloa tuottavalla tavalla. Uuden luvan myöntämisen edellytyksenä oleva vaatimus toiminnan voitollisuudesta ohjaa osaltaan luvansaajan suunnittelemaan toimintansa siten, että siitä kertyy tuottoja jaettavaksi yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Bingotoimintaa harjoittavat yhteisöt, joiden toiminnan varsinainen tarkoitus on harjoittaa tai edistää yleishyödyllistä toimintaa. Toiminnan voitollisuusvaatimus uuden luvan antamisen edellytyksenä vähentäisi väärinkäytösten mahdollisuutta.

Bingotoimintaan ei välittömästi kohdistu muita veroja kuin arpaisvero. Tämä verotuotto saattaa houkutellessa yrityksiä bulvaanijärjestelyin harjoittamaan tavaroiden kauppaa bingotoiminnan varjolla. Uuden luvan antamisen ehdoksi säädetty toiminnan voitollisuuden vaatimus estäisi osaltaan tällaisen keinottelun.

Bingotoiminnan tulokseen vaikuttavat useat tekijät, joita ei välttämättä voida ennakoita. Erityisesti ensimmäisen toimintakauden tulos saattaa jäädä huonoksi. Toisaalta toiminnan tulokellisuus voi vaihdella vuodesta toiseen. Siksi uuden luvan antamisen edellytykseksi ei voida asettaa mitään markkamääräistä tai liikevaihtoon täsmällisesti suhteutettua tuottovaatimusta. Samasta syystä ei myöskään toiminnasta saatavan tuoton vähimmäismäärää voida säädöksessä määritellä markkamääräisenä. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että uuden luvan myöntämisen edellytyksenä on, että toiminnasta saatu tuotto ei ole ilmeisessä epäsuhteessa osallistumismaksuista kertyneeseen tuloon.

Kohtuussyyt kuitenkin edellyttävät, että vaikka tuotto olisikin epäsuhteessa osallistumismaksuista kertyneeseen tuloon nähden, lupa voitaisiin kuitenkin antaa, jos siihen olisi erityisiä syitä. Tällaisia syitä voisivat olla toiminnan keskeyttämiseen johtavat onnettomuudet, lakot tai muut force majeure-syyt.

Toiminnan tappiollisuus saattaa olla merkki edellä kuvatuista väärinkäytöksistä, mutta se voi olla myös seurausta huonosta ta-

loudenpidosta tai taitamattomuudesta bingo-pelin toimeenpanossa. Tappiollisen toiminnan ei ole syytä antaa jatkaa. Usein sen syy on kuitenkin pelaajille palautuvien voittojen liian suuri osuus kokonaistuotoista. Tämä puolestaan voi johtaa bingopeliä toimeenpanevien yhteisöjen välisen kilpailun vääristymiseen tavalla, joka saattaa uhata kaikkien bingotoiminnan harjoittajien mahdollisuuksia hankkia bingopelillä varoja käytettäväksi yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Bingotoiminta voisi olla satunnaisesti tappiollista ja tappiollisia tilinpäätöksiäkin voisi useiden tilivuotien aikana olla enemmän kuin yksi. Toiminnan toistuva tappiollisuus kuitenkin osoittaa, että harjoitetulla bingotoiminnalla ei voida hankkia varoja sen yleishyödyllisen toiminnan rahoittamiseksi, jota varten bingolupa on annettu. Tämän vuoksi ehdotetaan, ettei uutta lupaa saisi antaa, jos toiminta on ollut kahtena peräkkäisenä tilivuotena tappiollista.

34 §. *Pelissäntöjen ja suurimman sallitun pelipanoksen vahvistaminen.* Bingopelin asianmukaisen toimeenpanon varmistamiseksi ehdotetaan, että bingopelin toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitos vahvistaisi hakemuksesta bingopelin pelissäntöt ja pelin suurimman sallitun pelipanoksen. Sääntöihin olisi lisäksi liitettävä arvontaa koskevat määräykset.

Voimassa olevan bingoasetuksen 6 §:n mukaan päätöksessä, jolla myönnetään lupa pelin toimeenpanemiseen, on mainittava muun muassa pelaajilta perittävät maksut. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että pelaajia kohdellaan pelimaksujen perimisessä yhdenvertaisesti ja että pelimaksut eivät voisi satunnaisesti nousta kohtuuttoman korkeiksi. Pelaajia olisi myös suojeltava kohtuuttoman suurilta pelipanoksilta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lupaviranomainen vahvistaisi pelissä sallitut suurimmat pelipanokset. Asiallisesti säännös vastaisi nykyistä sääntelyä.

Bingopelin olennaisena osana on voittavan bingorivin numero- ja kirjainyhdistelmän arvonta. Arvonnan käytännön toteutus voi tapahtua monella tavalla. Yksinkertaisimmillaan arvonta voitaisiin tehdä käsin pyöritettävällä arvontalaitteella. Arvonta voitaisiin tehdä myös atk-pohjaisella arvontaohjelmalla. Pelaajien oikeusturvan takaamiseksi bingopelin pelissäntöihin olisi sisällytettävä arvontaa koskevat määräykset.

Pelissäntöt ja suurimmat sallitut peli-

panokset vahvistettaisiin bingoalun antamisen yhteydessä. Jos luvansaaja haluaisi muuttaa pelisääntöjä tai korottaa suurinta sallittua pelipanosta, kihlakunnan poliisilaitoksen olisi vahvistettava hakemuksesta muutetutkin säännöt ja uusi suurin sallittu pelipanos.

Pelaajien oikeusturva edellyttää, että he voivat tutustua ennen peliin osallistumista pelin sääntöihin. Tämän vuoksi ehdotetun pykälän mukaan vahvistetut pelisäännöt olisi pidettävä pelin toimeenpanopaikassa maksettua yleisön saatavilla.

35 §. *Bingopelin voitot.* Pykälässä säädetäisiin mahdollisuudesta antaa voitto oikeutena uuteen peliin ja pelaajille jaettavien voittojen enimmäisarvoa koskevasta rajoituksesta.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan bingopelissä voitaisiin antaa voittona sen lisäksi, mitä edellä 3 §:n 10 kohdassa säädetään, oikeus yhteen tai useampaan uuteen peliin.

Lakiehdotuksen 3 §:n 10 kohdan mukaan bingopelissä voidaan jakaa voittoina tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja. Voimassa olevan bingoasetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan pelissä jaetaan voittoja, jotka voiton saaja voi valintansa mukaan ottaa joko tavarana tai uusina pelikierroksina. Voiton ottamisesta uusina pelikierroksina käytetään nimitystä takaisinpelaaminen. Takaisinpelaaminen tulisi edelleen sallia, koska se lisäisi pelin tuottoa tavarana jaettavien voittojen vähenemisen myötä.

Takaisinpelaamisoikeutena saatu oikeus yhteen tai useampaan uuteen peliin olisi käytettävä lakiehdotuksen 47 §:n 2 momentin mukaan yhden vuoden kuluessa voittoon oikeuttavan tuloksen saavuttamisesta.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan pelaajille jaettavien voittojen enimmäisarvo ei saisi ylittää 75 prosenttia kalenterikuukauden kokonaisymyynnin arvosta. Prosenttiosuuteen sisältyisi myös takaisinpelaamisoikeutena annettujen uusien pelien arvo.

Voimassa olevassa bingoasetuksessa ei rajoiteta pelaajille jaettavien voittojen enimmäisarvoa. Tämä on johtanut epäterveeseen kilpailuun, minkä seurauksena eräät bingopelin toimeenpanijat ovat maksaneet pelaajille niin suuria osuuksia pelimaksuista, ettei toiminta ole ollut enää kannattavaa.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena olisi turvata bingopelin kannattavuus sekä se, että

bingotoiminnalla saadaan kerättyä varoja yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

36 §. *Tilitys ja tilityksen oikaisu.* Bingopelin toimeenpanon ohella valvonta kohdistetaan myös siitä saatuihin tuottoihin. Uuden luvan myöntämisen edellytyksenä on, että toiminta on ollut taloudellisesti kannattavaa. Bingotoiminnan tuotot on erotettava bingo-toimintaa harjoittavan yhteisön muusta varainkäytöstä. Tämän vuoksi bingotoiminnan harjoittajat ovat velvollisia tekemään toiminnastaan lupaviranomaisille tilityksen.

Voimassa olevan bingoasetuksen 7 §:n 1 momentin mukaan luvansaajan on lupapäätöksessä mainittava tilityskaudelta laadittava bingotoiminnasta tilitys. Asetuksen 6 §:n mukaan tilityskausi saa olla enintään kolme kuukautta. Asetuksen 7 §:n 3 momentin mukaan tilitys on annettava lupaviranomaiselle kuukauden kuluessa tilityskauden päättymisestä. Asetuksen 9 §:n mukaan, jos tilityksessä ilmenee pieniä virheitä tai puutteita, voi luvan myöntäjä määrätä ne oikaistaviksi.

Bingopeliä toimeenpanevat yhteisöt ovat kirjanpitolain 1 §:n mukaan kirjanpitovelvollisia. Tilintarkastuslain (936/1994) 1 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan bingopeliä toimeenpaneviin yhteisöihin on sovellettava myös tilintarkastuslakia.

Soveltoimintaan sovellettaisiin edelleenkin kirjanpito- ja tilintarkastuslakia. Tilityksen tekeminen olisi kuitenkin edelleen tarkoituksenmukaista bingotoiminnan yleisen valvonnan ja uuden luvan antamisen edellytysten arvioimiseksi.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan luvansaajan olisi tehtävä bingopelin toimeenpanemisesta tilitys lupaviranomaisen määräämältä tilityskaudelta. Tilityskausi saisi olla enintään kuusi kuukautta. Tilitys olisi toimitettava kuukauden kuluessa tilityskauden päättymisestä lupaviranomaiselle, jonka olisi tarkastettava tilitys.

Bingolupa olisi ehdotetun 32 §:n 2 momentin mukaan voimassa enintään kaksi vuotta. Luvan voimassaoloaikaa koskevan määräajan pidentämisen takia olisi myös tarkoituksenmukaista pidentää tilityskausi kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Pidentäminen olisi perusteltua senkin vuoksi, että kolmen kuukauden määräaika on käytännössä osoittautunut liian lyhyeksi. Siinä tapauksessa, että bingolupa olisi annettu kahdeksi vuodeksi, olisi uuden luvan antamista harkittaessa käytettävissä kolmen tilityskauden tilitykset. Järjestely antaisi edel-

leen mahdollisuuden arvioida tulokseen vaikuttavien kausivaihtelujen merkitystä sekä toiminnan tuloksen kehittymisen suuntaa. Näin saataisiin luvansaaaja ja lupaviranomaisia vähemmän työllistävällä menettelyllä luotettava kuva bingo toiminnan kannattavuudesta.

Tilitys olisi toimitettava kuukauden kuluessa tilityskauden päättymisestä lupaviranomaiselle. Kuukauden määräaika tilityksen tekemiselle olisi riittävä. Ehdotettu säännös vastaisi tältä osin voimassa olevaa sääntelyä.

2 mom. Momentissa säädettäisiin tilityksen oikaistumisesta. Lupaviranomainen voisi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos siinä ilmenee kirjoitus- tai laskuvirheitä taikka muita vähäisiä puutteita.

Voimassa olevan bingoasetuksen 9 §:n säännöstä, jonka mukaan lupaviranomainen voi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos siinä ilmenee pieniä virheitä tai puutteita, on pidettävä epätasomaisena. Myöskään bingoasetuksessa ei ole määritelty mitä pienillä virheillä tai puutteilla tarkoitetaan. Käytännössä oikaistaviksi määrätty virheet ovat olleet kirjoitus- ja laskuvirheitä. Asiallisesti ehdotettu säännös vastaisi nykyistä sääntelyä.

37 §. Tilitystä koskeva lausunto. Voimassa olevan bingoasetuksen mukaan tilityksen tekee luvansaaaja. Bingoasetuksen 7 §:ssä säädetään tilityksen sisällöstä. Tilitys on tehtävä sisäasiainministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella ja siihen on liitettävä luvansaaajien valitsemien tilintarkastajien bingo toimintaa koskeva tilintarkastuskertomus ja lausunto, selvitys voitoista suoritettujen arpajaisveron määrästä ja suorituspäivästä sekä päivästä, josta lähtien arpajaisveron alainen voitto on ollut perittävässä sekä selvitys kalleimman voiton arvosta.

Tilitykseen liitettävällä lausunnolla tarkoitetaan tilintarkastajien tilityskaudelta antamaa lausuntoa.

Tilityksen tarkoituksena on antaa selvitys bingo toiminnan kannattavuudesta. Kannattamattomaan bingo toimintaan ei tulisi edelleenkaan antaa lupaa. Lupaviranomaisen mahdollisuudet ja asiantuntemus luotettavasti tarkastaa ja selvittää tilityksen perusteena olevien tietojen oikeellisuus ovat varsin rajoitetut. Koska kannattavuuden arviointi on uuden luvan antamisen kannalta keskeistä, tilitystietojen arviointi tulisi perustua mahdollisimman hyvään asiantuntemukseen.

Auktorisoiduilla tilintarkastajilla olisi tähän tehtävään vaadittava asiantuntemus.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan tilitykseen olisi liitettävä tilintarkastuslain 4 tai 6 §:ssä tarkoitetun tilintarkastajan antama bingo pelin toimeenpanon kannattavuutta koskeva lausunto.

Säännöksen tarkoituksena olisi parantaa tilityksen luotettavuutta ja helpottaa lupaviranomaisen työtä.

Tilintarkastuslain 11 §:n 1 momentin mukaan yhteisön tai säätiön olisi valittava vähintään yksi tilintarkastuslain mukainen hyväksytty tilintarkastaja, jos yhteisössä ja säätiössä vähintään kaksi seuraavasta kolmesta edellytyksestä täytyy:

1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli kaksi miljoonaa markkaa;

2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli neljä miljoonaa markkaa; sekä

3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli kymmenen henkilöä.

Vain hyväksytty tilintarkastaja voidaan valita tilintarkastajaksi silloin, jos yhteisössä ja säätiössä vähintään kaksi seuraavasta kolmesta edellytyksestä täytyy:

1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on 12,5 miljoonaa markkaa;

2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 25 miljoonaa markkaa; sekä

3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli viisikymmentä henkilöä.

Suomessa bingo peliä toimeenpannaan suhteellisen pienimuotoisesti. Bingo peliä toimeenpanevien yhteisöjen liikevaihto on yleensä niin vähäinen, että tilintarkastuslain 11 §:n säännökset eivät velvoittaisi yhteisöjä valitsemaan hyväksyttyä tilintarkastajaa. Käytännössä useimmat bingo toimintaa harjoittavat yhteisöt ovat kuitenkin valinneet hyväksytyn tilintarkastajan.

Ehdotetun säännöksen mukainen lausuntomenettely merkitsisi sitä, että hyväksytyt tilintarkastajat toimittaisivat tosiasiallisesti bingo toimintaa harjoittavien yhteisöjen tilintarkastuksen, koska lausuntoa ei voisi antaa ilman tietoja bingo toimintaan vaikuttavista taloudellisista seikoista. Lausuntomenettely tulisi näin ollen lisäämään bingo peliä toimeenpanevien yhteisöjen kuluja. Pelkästään

lausuntomenettelystä johtuva menojen lisäys ei olisi kuitenkaan merkittävä.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan lupaviranomainen voisi bingoluvassa antaa luvansaajalle oikeuden liittää tilitykseen muunkin kuin 1 momentissa säädetyn tilintarkastajan antaman lausunnon, jos bingopelin toimeenpanokertojen vähäisyydestä tai muusta syystä voidaan olettaa, että tuotot jäävät vähäisiksi.

Kun luvansaaja toimeenpanee bingopelin vain satunnaisesti tai jonkin tilaisuuden yhteydessä, pelin tuotot saattavat jäädä vähäisiksi. Vähäisilläkin tuotoilla voi olla suuri merkitys yhteisön toiminnan kannalta. Tämän vuoksi ei olisi tarkoituksenmukaista edellyttää, että tilitykseen on liitettävä hyväksytyn tilintarkastajan antama lausunto, jos lausunnon hankkimisesta aiheutuvat kulut muodostuisivat liian suuriksi pelistä saatuihin tuottoihin verrattuna. Pienimuotoisesta bingotoiminnasta ei olisi tarkoituksenmukaista vaatia hyväksytyn tilintarkastajan antamaa lausuntoa senkään takia, että näissä tapauksissa lupaviranomaiset kykenisivät arvioimaan tilityksen oikeellisuuden ilman hyväksytyn tilintarkastajan lausuntoakin.

Muun kuin hyväksytyn tilintarkastajan käyttäminen lausunnon antajana edellyttäisi kuitenkin, että lupaviranomainen bingoluvan antamisen yhteydessä hyväksyisi menettelyn.

7 luku. Tavaravoittoautomaatit

Lakiehdotuksen 3 §:n 11 kohdan mukaan tavaravoittoautomaatilla tarkoitettaisiin peliautomaattia tai laitetta, josta pelaaja voi voittona saada tavaraa. Pääsäännön mukaan ainoastaan sellaiset tavaravoittoautomaatit olisivat sallittuja, joissa voitto tulisi automaatista. Poikkeuksen pääsäännöstä muodostaisivat lakiehdotuksen 56 §:ssä tarkoitettut käsinpyöritettävät onnenpyörät ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankitut eräät peliautomaatit ja pelilaitteet sekä huvipuistoissa ja tivoleissa maksua vastaan yleisön käytettävänä pidettävät tavaravoittoja antavat peliautomaatit ja pelilaitteet. Lakiehdotuksen 62 §:n 1 momentin mukaan muunlaisten tavaravoittoautomaattien maksua vastaan tapahtuva käytettävänä pitäminen olisi kiellettyä.

Luvussa säädettäisiin tavaravoittoautomaattiluvasta, tavaravoitoista, tavaravoittoautomaatin sijoittamista koskevista vaatimuksista sekä tavaravoittoautomaatin käytettävänä pitämisestä laadittavasta tilityksestä ja tili-

tyksen oikaisusta.

38 §. *Tavaravoittoautomaattilupa.* Rahapelitoimikunnan mukaan pelitoimintojen tulee olla yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintakeino. Rahapelitoimikunta totesi, että arpajaistoiminnan peruslinjauksen mukaan rahapeliyhteisöt eivät saisi järjestää tavara-arpajaisia. Tavaravoittoautomaatin käytettävänä pitämisessä on kysymys mekaanisista tavara-arpajaisista. Tämän vuoksi tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämistä ei enää sallittaisi Raha-automaattiyhdistykselle.

1 mom. Ehdotetun momentin mukaan luvan tavaravoittoautomaatin käytettävänä pitämiseen antaisi ja peruuttaisi laitteen sijoituspaikan kihlakunnan poliisilaitos. Lupaa nimitettäisiin tavaravoittoautomaattiluvaksi.

Paikallispoliisilla on paras tavaravoittoautomaattitoiminnan asiantuntemus ja soveliaain paikallistason organisaatio käsittelemään lupiin liittyviä kysymyksiä. Toimivaltaisen lupaviranomaisen osalta sääntely vastaisi nykyistä sääntelyä.

Tavaravoittoautomaattilupa olisi voimassa vain yhden kihlakunnan alueella. Lupaa ei olisi valvonnallisista syistä tarkoituksenmukaista antaa kihlakuntaa laajemmalle alueelle.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan tavaravoittoautomaattilupaa olisi haettava kirjallisesti. Lupa voitaisiin antaa enintään yhdeksi vuodeksi.

Tavaravoittoautomaattitoiminta edellyttää toimintaa aloitettaessa suuria investointeja. Laitteet sisältävät usein monimutkaista tekniikkaa ja ovat ulkoasultaan hyvin näyttäviä. Suurten investointien takia lupakauden tulisi olla riittävän pitkä. Valvonnallisista syistä johtuen olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista, että viranomainen määräajoin toteaisi minikälaisia tavaravoittoautomaatteja sen toimialueelle on sijoitettu. Tämän vuoksi lupakausi ei saisi olla yhtä vuotta pidempi.

3 mom. Momentissa viitattaisiin luvan edellytysten osalta lain 5 §:ään. Lakiehdotuksen 5 §:ään sisällytetyn arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevan yleissäännöksen mukaan tavaravoittoautomaatteja saisi maksua vastaan pitää yleisön käytettävänä vain rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa. Lupa voitaisiin myöntää tällaiselle yhteisölle tai säätiölle 7 §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

39 §. *Tavaravoitot.* Nykyisin ei ole sään-

nöksiä siitä, millaisen tavaravoiton automaattista voi saada. Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen 1 §:n mukaan pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Yleensä voitot on annettu lahjakorttina, joka on oikeuttanut ostamaan korttiin merkityllä markkamäärällä automaatin sijoituspaikassa myytävänä olevia tuotteita. Lahjakorteilla on voitu ostaa myös tupakkaa ja alkoholia.

Rahapelitoimikunta ehdotti mietinnössään, että tavaravoittoautomaatin antaman voiton olisi oltava etukäteen yksilöity tavara. Tavararvo ei saisi ylittää asetuksella säädettyä markkamäärää, jonka tarkoituksenmukainen taso olisi 200 markkaa. Voittona ei saisi olla alkoholia eikä tupakkaa.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan tavaravoiton tulisi olla yksilöity tavara, jonka taloudellinen arvo on vähäinen.

Jos tavaravoittoautomaatista saatavan voiton enimmäisarvoa ei rajoitettaisi, se saattaisi johtaa tätä toimintaa harjoittavien yleishyödyllisten yhteisöjen keskinäiseen kilpailuun, jonka seurauksena tavaravoittoautomaateista ryhdyttäisiin antamaan parempia voittoja kalliimpia pelipanoksia vastaan. Lopulta kilpailu saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa ryhdyttäisiin kilpailemaan paremmilla voitoilla yhä halvempia panoksia vastaan. Tästä taas saattaisi seurata, että tavaravoittoautomaattitoiminnasta ei saataisi lainkaan tuottoja sen yleishyödyllisen toiminnan edistämiseksi, mitä varten lupa on annettu.

Jos tavaravoittoautomaatista olisi mahdollisuus saada arvokkaita voittoja, se edellyttäisi vastaavasti pelipanoksen arvon korottamista. Tämä taas merkitsisi pelin luonteen muuttumista kovemmaksi. Pelipanosten ja voittojen tulisikin olla sellaisella tasolla, että tavaravoittoautomaateilla pelaamisessa varsinaisen pelaamisen sijasta korostuisivat viihteelliset arvot.

Vähäarvoisella yksilöidyllä tavaramalla tarjottaisiin käsityö- tai teollisuustuotetta, jolla on käyttöarvoa esimerkiksi leikkikaluna tai muistoesineenä. Yksilöitynä tavaramana ei esimerkiksi pidettäisi muovialustaan kiinnitettyä timanttia tai kultahippua, vaikka ne olisivatkin arvoltaan vähäisiä.

Säännöksellä rajoitettaisiin käytännössä sallitut automaattit erityyppisiksi nosturi- ja työntökoneiksi (crane- and pushermachines). Nosturikoneelle on tyypillistä, että se edellyttää pelaajalta voiton saamiseksi automaa-

tin aktiivista käyttämistä. Nosturikoneen toimintaperiaate on se, että pelaajan tulee voiton saadakseen kyetä liikuttamaan vivuston avulla "tartuntakouraa" siten, että voittona oleva tavara jää siihen kiinni, jonka jälkeen hänen on onnistuttava siirtämään "tartuntakoura" sellaiseen paikkaan, josta tavara on pudotettavissa voittona koneesta ulos. Työntökoneetta pelattaessa pelaajan ei useimmiten tarvitse tehdä muuta kuin pudottaa raha automaatin rahalukkoon, jonka jälkeen laite suorittaa automaattisesti pelitoiminnon.

Pelaajan aktiivisesta osuudesta huolimatta automaattien tekninen rakenne on sellainen, että voiton saaminen perustuu sattumaan. Tämän vuoksi voiton saaminen näistä laitteista ei ole merkittävästi todennäköisempää pitkäaikaisen harjoittelunkaan jälkeen.

Tavaravoittoautomaattien antaman voiton rajoittaminen yksilöidyksi tavaraksi erottaisi nämä automaattit raha-automaateista, joista voittona voisi saada ainoastaan rahaa.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan voittona ei saisi olla alkoholi- tai tupakkavalmiste, lahjakortti eikä rahaan, tavarahan tai palveluihin taikka muuhun rahanarvoiseen etuuteen vaihdettavissa oleva merkki tai tunnus.

Tavaravoittoautomaattit ovat laitteita, jotka toimintaperiaatteensa puolesta kiinnostavat erityisesti lapsia ja nuorisoa. Tavaravoittoautomaattit olisivat tavara-arpajaisten tapaan kansalaisjärjestöjen varainhankintamuoto. Kansalaisjärjestöjen varainhankinnalla ei tulisi edistää haitallisten nautintoaineiden käyttöä. Näiden syiden vuoksi tavaravoittoautomaateissa ei saisi olla voittoina alkoholitai tupakkavalmisteita.

Tavaravoittoautomaattien tulisi tavoiteltavana olevan voiton perusteella olla selkeästi erotettavissa raha-automaateista. Lahjakortit samoin kuin rahaan, tavarahan tai palvelukseen taikka muuhun rahanarvoiseen etuuteen vaihdettavissa olevat merkit tai tunnukset saattaisivat merkitä tavaravoittoautomaattien ja raha-automaattien eron hämärtymistä.

Nykyaikaisen teknologian avulla on mahdollista antaa automaateista voittoina esimerkiksi arvoseleitä, jotka on helposti vaihdettavissa rahaan. Tämänkaltaisten voittojen salliminen tavaravoittona ei olisi tarkoituksenmukaista, koska se synnyttäisi voitoille jälkimarkkinat. Tällaisen ilmiön syntymistä ei voida pitää suotavana.

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan tavaravoiton enimmäisarvosta säädetäisiin asetuksella.

Sen varmistamiseksi, että tavaravoittoautomaattitoiminnalla voitaisiin hankkia varoja yleishyödyllisen toiminnan edistämiseksi siten, että tästä toiminnasta aiheutuvat haitat muodostuisivat mahdollisimman vähäisiksi ja tuotot mahdollisimman suuriksi, ehdotetaan voiton enimmäisarvon rajoittamista. Tämä tapahtuisi parhaiten siten, että tavaravoittoautomaatista saatavan tavaravoiton enimmäisarvosta säädettäisiin asetuksella.

40 §. *Tavaravoittoautomaatin sijoittaminen.* Ehdotetun säännöksen mukaan tavaravoittoautomaatti tulisi sijoittaa valvottuun tilaan. Sitä ei saisi sijoittaa tilaan, jossa se voi olla vaaraksi turvallisuudelle tai jossa sen käyttäminen voi aiheuttaa järjestyshäiriöitä.

Nykyisin arpajaislainsäädännössä ei ole tavaravoittoautomaattien sijoittamista koskevia säännöksiä. Automaattien sijoittaminen yleisötiloihin voi aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle, jos automaatti on sijoitettu siten, että se estää tai hidastaa esimerkiksi tulipalon sattuessa ihmisten poistumisen huoneistosta. Automaattien käyttämisestä voi myös aiheutua järjestyshäiriöitä esimerkiksi automaatin kirkkaista valoista tai koväänisyydestä johtuen.

Tavaravoittoautomaatin sijoittamisessa olisi otettava huomioon palo- ja muut turvallisuusseikat. Laitteessa mahdollisesti olevat liikkuvat osat eivät saisi olla vaaraksi laitteen käyttäjälle eikä muille sen lähistöllä oleville. Laitetta ei saisi sijoittaa siten, että se muodostaisi kulkuesteen. Tavaravoittoautomaatin ohjeiden vastaisen käyttämisen estämiseksi ja järjestyshäiriöiden torjumiseksi tavaravoittoautomaatti tulisi sijoittaa valvottuun tilaan.

Säännös vastaisi viihdelaitelain 4 §:ssä säädettyjä viihdelaitteiden sijoittamista koskevia määräyksiä ja lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentissa olevia raha-automaattien ja kasinopelien sijoittamista koskevia säännöksiä. Ehdotetun pykälän säännöksiä sovellettaisiin myös 56 §:ssä tarkoitettuihin peliautomaatteihin ja pelilaitteisiin.

41 §. *Tilitys ja tilityksen oikaisu.* Nykyisin arpajaislainsäädännössä ei ole tavaravoittoautomaattitoiminnan tilitystä koskevia säännöksiä. Kuten edellä on todettu, tavaravoittoautomaattitoimintaa voitaisiin pitää mekaanisina tavara-arpajaisina. Lakiehdotuksen mukaan yleishyödylliset yhteisöt hankkisivat varoja yleishyödyllisiin tarkoituksiin muun muassa pitämällä yleisön käytettävänä tava-

ravoittoautomaatteja. Tavaravoittoautomaattitoiminnasta tehtävällä tilityksellä voitaisiin varmistaa, että automaattitoiminnalla hankitut varat käytetään yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Tämän vuoksi tavara-arpajaisten tapaan myös tavaravoittoautomaatin käytettävänä pitämisestä tulisi tehdä lupaviranomaiselle tilitys.

1 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että luvansaajan olisi tehtävä tavaravoittoautomaatin käytettävänä pitämisestä tilitys. Tilityskausi olisi lupakausi. Tilitys olisi toimitettava kuukauden kuluessa lupakauden päättymisestä lupaviranomaiselle, jonka olisi tarkastettava tilitys.

Kuukauden määräaika tilityksen tekemiseksi olisi riittävä, koska tavaravoittoautomaatista voitto saadaan välittömästi eikä voiton lunastamiselle siten ole tarpeen asettaa määräaika. Kuukautta pidempi määräaika ei olisi tarpeen myöskään sen vuoksi, että rahaliikenteen valvontalaite ja sitä täydentävä kirjanpito antaisivat nopeasti luotettavan selvityksen toiminnan tuloksesta.

2 mom. Ehdotetussa momentissa säädettäisiin, että lupaviranomainen voisi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos tilityksessä ilmenee kirjoitus- tai laskuvirheitä taikka muita vähäisiä puutteita.

Bingopelin ja tavara-arpajaisten osalta ehdotetaan säädettäväksi, että lupaviranomainen voisi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos niissä ilmenee kirjoitus- tai laskuvirheitä taikka muita vähäisiä puutteita. Vastaavan menettelyn tulisi koskea myös tavaravoittoautomaattitoimintaa. Ehdotettu säännös vastaisi lakiehdotuksen bingopelin ja tavara-arpajaisten tilityksen oikaisemista koskevia säännöksiä.

8 luku. Arpajaisten toimeenpanon valvonta

Arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevat säännökset ovat epäyhtenäiset ja säännökset valvontaviranomaisten tehtävistä, toimivallasta ja valvontakeinoista ovat puutteelliset. Osittain valvontaa koskevat säännökset ovat epätarkoituksenmukaisina jääneet soveltamatta. Myös nykyinen valvontajärjestelmä on riittämätön arpajaisten toimeenpanon valvonnan asianmukaiseen hoitamiseen.

Yhteiskunnan tulisi valvonnalla varmistaa, että arpajaisten toimeenpanolla hankitut varat kanavoituvat siihen yleishyödylliseen

tarkoitukseen, jota varten arpajaiset saadaan toimeenpanna. Valvonta tulisi järjestää siten, että se olisi hallinnollisesti selkeä, aiheuttaisi valvottaville mahdollisimman vähän haittaa ja kustannuksia sekä kattaisi koko valtakunnan alueen ja kaikki arpajaisten toimeenpanomuodot.

Arpajaisten toimeenpanoa valvottaisiin arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi sekä arpajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi.

Arpajaisten ja erityisesti rahapelien valvonta on muuttunut yhä enemmän erityistietoja ja -taitoja edellyttäväksi toiminnaksi. Ulkomainen ja muu laitton tai harmaan alueen pelitoiminta on merkittävästi lisääntynyt ja on arvioitavissa, että pelitoiminnan kasvu tulee jatkossa kiihtymään ja saamaan yhä uusia ilmenemismuotoja.

Rahapelitoimikunnan ehdotuksen mukaan pelitoiminnan valvonnan perussäännöksen tulisi olla laissa. Pelien toimeenpanon valvonta tulisi järjestää siten, että se olisi hallinnollisesti selkeä ja koskisi kaikkia pelejä. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä rahapelien ja niihin rinnastettavien pelien valvontaan. Valvontaviranomaiset, näiden tehtävät, toimivalta ja valvontakeinot tulisi määritellä laissa. Toimikunta ehdotti lisäksi, että laissa tulisi säätää myös yksinoikeusyhteisöjen velvollisuudesta korvata pelitoiminnan valvonasta aiheutuvat välittömät kustannukset.

Rahapelitoimikunta esitti myös, että pelitoiminnan valvonnan tulisi olla osa yleisen järjestyksen ylläpitoa ja että valvonnan tulisi kuulua sisäasianministeriölle. Lisäksi toimikunta ehdotti, että valvonnan resursseja olisi lisättävä.

Ehdotetussa luvussa säädettäisiin arpajaisten valvonnasta ja valvontaviranomaisista, virallisista valvojista ja heidän tietojensaantioikeudestaan, poliisin ja tarkastuslaitoksen oikeuksista sekä valvontakustannusten korvaamisesta.

42 §. *Arpajaisten valvonta.* Voimassa olevan arpajaislain arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevat säännökset ovat puutteellisia. Arpajaisten toimeenpanon valvontajärjestelmät ovat epäyhtenäisiä ja valvonnan johtosuhteet organisatorisesti selkiintymättömiä. Arpajaisten toimeenpanon valvonta ei ulotu riittävästi kaikkiin arpajaistoiminnan muotoihin eikä valvontaviranomaisista, heidän tehtävistään ja valvontakeinoista ole täsmällisiä säännöksiä.

Arpajaisten toimeenpanon valvonnan yhtenäistämiseksi ja valvonnan tehostamiseksi ehdotetaan, että arpajaisten toimeenpanon valvonta järjestettäisiin siten, että valvontatehtävässä tarvittava asiantuntemus voitaisiin käyttää arpajaisten toimeenpanomuoto ja toimeenpanoalue huomioon ottaen tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Arpajaisten toimeenpanon yleisestä valvonnasta ja valvonnan ohjauksesta vastaisi sisäasiainministeriö. Ministeriö valvoisi arpajaisten toimeenpanoa koko valtakunnan alueella. Arpajaisten toimeenpanon alueellisesta valvonnasta vastaisivat lääninhallitus ja kihlakunnan poliisilaitos.

Arpajaisten toimeenpanon valvonnan yhteiskunnalliset perusteet liittyvät sosiaalisten haittojen vähentämisen ohella oikeusturvanäkökohtiin sekä väärinkäytösten ja rikosten torjuntaan. Hallinnollisesti viimeksi mainituista asioista huolehtiminen kuuluu poliisitoimen alaan. Paikallispoliisi antaisi myös bingo-, tavara-arpajais- ja tavaravoittoautomaattiluvat. Tämän vuoksi arpajaisten toimeenpanon yleinen valvonta ja valvonnan ohjaus olisi tarkoituksenmukaista kytkeä osaksi poliisihallintoa, kuten nykyisinkin.

Rahapelitoimikunnan arpajaisten toimeenpanon valvonnan organisointia koskevien ehdotusten mukaisesti sisäasiainministeriöön perustettaisiin arpajaisten yleisestä valvonnasta ja valvonnan ohjauksesta vastaava arpajaisvalvontayksikkö, jolla olisi tehtävän suorittamista varten riittävät henkilöresurssit ja muut tarvittavat resurssit.

Rahankeräyslain 6 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvosto asettaa rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan. Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnasta annetun asetuksen 2 §:n mukaan rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan tulee antaa lääninhallitukselle lausuntoja valtakunnallisten ja laajuudeltaan niihin verrattavien rahankeräysten ja tavara-arpajaisten tarkoituksenmukaisuudesta. Säännöksen tarkoituksena on yhtenäistää lupakäytäntö ja varmistaa se, ettei samanaikaisesti toimeenpantaisi useita rahankeräyksiä ja tavara-arpajaisia, joiden tuotot käytettäisiin saman yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen. Säännöksen tarkoituksena on myös varmistaa se, että yleishyödyllisillä yhteisöillä on yhtäläiset mahdollisuudet rahankeräysten ja tavara-arpajaisten toimeenpanoon siten, ettei sama yhteisö voisi saada lupaa rahankeräyksen tai tavara-arpajaisten toimeenpanoon useita kertoja samana vuon-

na.

Arpajaislakiehdotuksen yhteydessä tullaan antamaan ehdotus laiksi rahankeräyslain muuttamisesta, jossa ehdotetaan rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan lakkauttamista. Lisäksi ehdotetaan, että sisäasiainministeriö voisi antaa rahankeräysten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeus ajanvieteautomaattitoimintaan lakkautettiin viihdelaitelaitilla. Viihdelaitelain mukaan viihdelaitteen saa asettaa yleisön käytettäväksi elinkeinonharjoittamisen oikeudesta annetun lain nojalla elinkeinon harjoittamiseen oikeutettu. Samassa yhteydessä perustettiin sisäasiainministeriön yhteyteen viihdelaitelautakunta, jonka tehtävänä on seurata viihdelaittealan kehitystä ja antaa lausuntoja viihdelaitetoimintaan liittyvistä seikoista.

Viihdelaitetoiminta on vapaan elinkeinon harjoittamista eikä kuulu nyt tarkasteltavana olevaan pelitoimintaan. Elinkeinotoimintaan liittyvä hallinnollinen valvonta ja ohjaus ovat pääasiassa kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle kuuluvia tehtäviä. Viihdelaitteissa käytettävä tekniikka ja itse laitteet muistuttavat läheisesti raha- ja tavara-voittoautomaatteja. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että viihdelaitetoiminnan hallinnon ohjaus olisi edelleen sisäasiainministeriön hallinnonalalle kuuluva tehtävä. Arpajaislakiehdotuksen yhteydessä tullaan antamaan ehdotus viihdelaitelain muuttamisesta siten, että viihdelaitelautakunta lakkautettaisiin ja sille kuuluvat tehtävät siirretäisiin sisäasiainministeriölle.

1 mom. Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole lainkaan arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevia säännöksiä. Arpajaislain 4 §:ään on sisällytetty valtuussäännös, jonka nojalla asetuksella voidaan säätää arpajaislaissa tarkoitetuilla toiminnoilla saatujen varojen ja niistä myönnettyjen avustusten käytön valvonnasta.

Arpajaislain 7 §:n mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella. Tämän nojalla on raha-automaattiasetukseen, totopeliasetukseen, veikkausasetukseen, tavara-arpajaisasetukseen ja bingoasetukseen sisällytetty valvontaa koskevia säännöksiä.

Arpajaisten toimeenpano on erityislaatuista taloudellista toimintaa, johon saattaa ilman valvontaa liittyä yhteiskunnan kannalta kielteisiä ilmiöitä. Tämän vuoksi viranomaisten olisi valvottava arpajaisten toimeenpanoa.

Arpajaisten toimeenpanon valvonnasta aiheutuu luvansaajille oikeudellisia velvollisuuksia ja rajoituksia. Tämän vuoksi arpajaisten toimeenpanon valvonnasta olisi säädettävä lailla.

Säännöksessä ilmaistaisiin arpajaisten valvonnan yleinen peruste. Sen mukaan arpajaisten toimeenpanoa valvotaan arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi sekä arpajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi.

Säännöksen tarkoituksena olisi turvata arpajaisiin osallistuvien oikeudet ja suojata kuluttajia erityisesti liiallisen pelaamisen aiheuttamilta ongelmilta. Valvonnan avulla turvattaisiin myös arpajaisten toimeenpanojoiden oikeudet epärehellisiä pelaajia vastaan.

2 mom. Valtion on huolehdittava yleisestä järjestyksestä, johon kuuluu osana myös arpajaisten toimeenpanon valvonta. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 2 momentissa säädettäväksi, että sisäasiainministeriö vastaisi arpajaisten toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta ja arpajaisia koskevasta tilastoimisesta. Ministeriö voisi antaa arpajaisten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

Sisäasiainministeriölle kuuluvaa valtakunnallista valvontaa olisi arpajaisten toimeenpanon yleinen lainmukaisuuden valvonta. Tällä varmistettaisiin se, ettei arpajaisia toimeenpanisi muut kuin lain mukaan siihen oikeutetut ja että arpajaiset toimeenpantaisiin laissa säädetyllä tavalla. Ministeriö valvoisi myös, että valtakunnalliset arpajaiset toimeenpannaan lain ja lupaehtojen mukaisesti. Ministeriö vastaisi myös arpajaistoimintaan liittyvästä koulutuksesta ja neuvonnasta. Lisäksi ministeriön tehtävänä olisi kotimaisten ja ulkomaisten arpajaisten toimeenpanotapojen ja niihin liittyvän teknologisen kehityksen seuraaminen ja yhteydenpito kotimaisiin ja ulkomaisiin sidosorganisaatioihin.

Ehdotetun lain mukaan sisäasiainministeriölle kuuluisi rahapeliin pelisääntöjen sekä raha-automaattien ja kasinopelien pelipanosien vahvistaminen, rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä tekevien tarkastuslaitosten määrääminen ja ratkaisusuositusten antaminen.

Sisäasiainministeriölle kuuluisi myös arpajaisiin liittyvä tilastointi. Nykyisin arpajaisia koskeva tilastointi on puutteellista ja hajanaista. Tilastointi olisi osa arpajaisten valvontaa. Tilastointi olisi myös tarpeen tieto-

jen saamiseksi arpajaistoiminnan kehittymisestä. Tilastoista saataisiin tietoja arpajaisten toimeenpanon vaikutuksista. Tilastoitavia seikkoja olisivat esimerkiksi arpajaisten toimeenpanoa varten haetut, hylätyt ja annetut luvat sekä peruutetut luvat. Tilastoinnin kohteena voisi olla myös arpajaisten brutto- ja nettotuottojen kehitys. Tilastoja tehtäisiin myös arpajaisten tilityksiin liittyvistä seikoista ja tuottojen käyttökohteista.

Lisäksi sisäasiainministeriö antaisi arpajaisten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan lääninhallitus ja kihlakunnan poliisilaitos valvoisivat alueellaan toimeenpantavia arpajaisia.

Lääninhallitus ja kihlakunnan poliisilaitos toimivat paikallisina lupaviranomaisina, mikä vuoksi on tarkoituksenmukaista, että nämä myös itse valvoisivat antamiensa lupien nojalla toimeenpantavia arpajaisia.

Arpajaisiin liittyvien lupamenettelyjen yhdenmukaistamiseksi ja arpajaisten toimeenpanoon liittyvien menettelyjen lainmukaisuuden varmistamiseksi paikallisia valvontaviranomaisia ohjattaisiin keskitetysti valvontatehtävässä. Ehdotetun pykälän 2 momentin nojalla sisäasiainministeriön tehtävänä olisi ohjata paikallisia valvontaviranomaisia antamalla arpajaisten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

43 §. Viralliset valvojat. Veikkausasetuksen 8 §:n mukaan raha-arpajaisten toimeenpanoa sekä veikkaus- ja vedonlyöntitoimintaa valvoo sisäasiainministeriö, joka myös määrää tarpeelliset valvojat. Valvojia on tällä hetkellä 11. He ovat poliisihallinnon virkamiehiä ja valvontatehtävässään sivutoimisia. Säännöstä on pidettävä valvojen määräämiseen valtuuden antavana toimivaltasäännöksenä. Valvojen kelpoisuusvaatimuksista ei ole säädetty.

Oy Veikkaus Ab:lle annetun toimiluvan mukaan valvojen tehtävänä on suorittaa veikkaus- ja vedonlyöntipeleissä arvonnat, tarkastaa ja vahvistaa pelikierroksen tulokset ja ratkaista protestit.

Raha-automaattiasetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan pelikasinotoiminnan harjoittamiseen annettavassa toimiluvassa on määrättävä pelikasinoiden valvonnasta. Säännöksessä ei edellytetä valvojen määräämistä. Toimiluvan mukaan pelitoimintaa ei saa aloittaa, ennenkuin pelikasinon sijaintipaikan poliisi on hyväksynyt Raha-automaattiyhdistyksen

laatiman kasinon turvallisuutta ja pelaamisen valvontaa koskevan suunnitelman. Osana valvontasuunnitelmaa Helsingin poliisilaitos on määrännyt pelikasinon 12 valvojaa. Poliisilaitoksen määräämien pelikasinon valvojen tehtävistä ei ole säännöksiä.

Pelikasinon ulkopuolella harjoitettavaa raha-automaatti- ja kasinopelitoimintaa varten ei ole määrätty valvojia. Tämän toiminnan valvonnasta vastaa paikallispoliisi.

Totopeliasetuksen 9 §:n mukaan luvansajan on palkattava asiantunteva henkilö henkilökohtaisesti johtamaan ja valvomaan totopelien järjestämistä ja muuta niihin suoranaisesti liittyvää toimintaa. Totopelisiä välittömästi valvovia henkilöitä ovat Suomen Hippos ry:n totojohtaja sekä raviradoilla raveja valvovat totojohtajat. Raviradoilla on tällä hetkellä yhteensä 20 totojohtajaa.

Nykyisin ei ole nimenomaisesti säädetty, että rahapelien valvojat olisivat virkamiehiä tai että he tässä tehtävässään toimisivat virkavastuulla.

Virkamieslainsäädännön ja rikoslain 2 luvun 12 §:n rikosoikeudellisen virkamieskäsitteen nojalla ei ole pidetty selvänä sitä, että veikkausyhtiön valvojat olisivat tässä tehtävässään virkamiehiä.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen määräämät pelikasinon valvojat toimivat tässä tehtävässään virkavastuulla, koska valvontatehtävän on katsottava kuuluvan heille heidän virkaansa liittyvänä tehtävänä.

Totojohtajat ovat toimsuhteessa ravit järjestäviin yhteisöihin. Heitä ei mikään viranomainen aseta tehtävänsä. Totojohtajan tekemiä ratkaisuja ei voida pitää hallintolainkäyttölain (586/1996) 4 §:ssä tarkoitettuina hallintoasiassa tehtyinä päätöksinä. Tämän vuoksi totojohtajia ei voida pitää rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuina virkamiehinä.

Rahapelitoimintaa harjoitetaan valtioneuvoston antaman luvan nojalla. Rahapelitoiminnan julkinen luotettavuus edellyttää, että rahapelitoiminnan valvontaa suorittavat henkilöt toimivat valvontatehtävässään virkavastuulla.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan sisäasiainministeriö määräisi rahapelitoiminnan valvontaa varten virallisia valvojia, jotka olisivat tässä tehtävässään virkavastuun alaisia.

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanon valvontaan liittyvät tehtävät hoidetaan nykyisin oman toimen ohella ja niiden hoitaminen vaatii osit-

tain myös virka-ajan käyttämistä. Virallisten valvojen valvontatehtävät ovat erityisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien uusien pelien myötä lisääntyneet ja valvontatehtävien hoitaminen vaatii ajallisesti yhä suuremman työpanoksen. Tehtäviä ei voida enää hoitaa pelkästään päätoimen ohella. Tästä syystä olisi näitä tehtäviä varten määrättävä sekä päätoimisia että sivutoimisia valvojia.

Pelikasinotoiminnan luonteesta johtuen pelien arvontojen valvontaa ei ole tarkoituksenmukaista järjestää viranomaisten tehtäväksi. Pelikasinossa toimeenpantavien pelien valvonta tapahtuu tehokkaimmin pelikasinon oman valvontahenkilöstön toimesta. Viranomaisvalvonta kohdistuisi pääasiassa siihen, että kasinotoimintaa harjoitetaan valtioneuvoston antaman toimiluvan mukaisesti. Valvonta olisi pistokoeluontoista. Nämä tehtävät olisivat näin ollen hoidettavissa muiden rahapelitoiminnan valvontatehtävien ohella.

Rahapelitoiminnan luotettavuus edellyttää, että valvojat toimivat valvontatehtävässään virkavastuulla. Tähän tehtävään määrättyjä valvojia nimitettäisiin virallisiksi valvojiksi.

Totopeljä toimeenpannaan ravikilpailujen yhteydessä. Ravikilpailuja järjestetään iltaisin ja viikonloppuisin useilla raviradoilla eri puolilla maata. Totopelien valvontatehtäviä ei ole tarkoituksenmukaista järjestää päätoimisena, vaan se olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää siten, että kullekin radalle määrättäisiin sivutoiminen valvoja.

Totopelien toimeenpanon luotettavuuden varmistamiseksi valvontaa hoitavien henkilöiden tulisi olla valvontatehtävässään riippumattomia ja esteettömiä. Tämä turvattaisiin sillä, että sisäasiainministeriö määräisi totopelien toimeenpanoa valvomaan viralliset valvojat. Totopelien toimeenpanon viralliset valvojat ja muut sivutoimiset viralliset valvojat toimisivat virkavastuulla ja olisivat siten rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja virkamiehiä ja heihin voitaisiin soveltaa rikoslain 40 luvun virkarikossäännöksiä.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan virallisten valvojen tulisi valvoa, että rahapeliin toimeenpanossa noudatetaan 14 §:n nojalla vahvistettuja pelisääntöjä ja vahvistaa pelikierröksittain veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien tulokset ja voittojen määrä. Virallisten valvojen tulisi myös valvoa raha-arpajaisten arvonnat ja arpojen sekoittaminen sekä vahvistaa arvonnatulos, jollei sisäasiainministeriö ole suostunut siihen, että näitä

tehtäviä suorittaa julkinen notaari.

Lakiehdotuksen 14 §:n nojalla sisäasiainministeriö vahvistaisi hakemuksesta rahapeliin pelisäännöt. Virallisten valvojen tehtävänä olisi valvoa, että pelit toimeenpannaan vahvistetulla tavalla. Valvonta olisi pistokoeluontoista valvottaessa raha-automaateilla ja kasinopeleillä toimeenpantavia rahapelejä pelikasinossa ja pelikasinon ulkopuolella. Raha-arpajaisten, veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien osalta virallisten valvojen tehtävänä olisi nykyiseen tapaan valvoa arvontoja ja vahvistaa pelikierrosten tulokset. Lakiehdotuksen 67 §:n 8 kohdan nojalla myös raha-arpajaisten arvontojen ja arpojen sekoittamisen valvonnasta säädetäisiin tarkemmin asetuksella.

Raha-arpajaisten arvontojen ja arpojen sekoittamisen valvonta on pääsääntöisesti virallisten valvojen tehtävä. Raha-arpajaisten voidaan kuitenkin myös toimeenpanna niin sanottuina rahapika-arpajaisina raaputusarvoilla. Nämä raaputusarvat valmistetaan useimmiten ulkomailla esimerkiksi Isossa-Britanniassa ja Kanadassa. Voittojen arpoaminen ja arpojen sekoittaminen suoritetaan tietokoneohjelman avulla arpojen valmistamisen yhteydessä. Myös rahapika-arpojen arvontojen valvonnan ja arpojen sekoittamisen tulee tapahtua viranomaisen valvonnassa. Tarkoituksenmukaisin viranomainen näitä tehtäviä suorittamaan olisi arvontapaikkakunnan julkinen notaari. Käytännössä julkinen notaari suorittaa nykyisinkin rahapika-arpojen arvonnat valvonnan ja arpojen sekoittamisen. Sisäasiainministeriön tulisi kuitenkin antaa etukäteen suostumuksensa siihen, että julkinen notaari voisi suorittaa arvonnat valvonnan ja arpojen sekoittamisen. Julkisen notaarin tehtävistä säädetään laissa julkisesta notaarista. Lain 4 §:n 6 kohdan mukaan julkinen notaari on velvollinen pyynnöstä valvomaan arvontoja ja suorittamaan muitakin samanlaatuisia toimia. Ehdotetulla säännöksellä on tarkoitus vahvistaa nykyisin vallitseva käytäntö.

44 §. *Tietojensaantioikeus.* Ehdotetun säännöksen mukaan valvontaviranomaisilla olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada arpajaisten toimeenpanoon luvan saaneelta yhteisöltä tai säätiöltä ja tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijalta valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Ehdotetulla säännöksellä varmistettaisiin se, että valvontaviranomaisilla olisi käytettäv-

vissään kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen arpaisten toimeenpanon valvonnassa. Säännös koskisi kaikkia arpajaisia toimeenpanonevia yhteisöjä ja kaikkia arpajaiden toimeenpanomuotoja.

Nykyisin arpajaislainsäädännössä ei ole säännöksiä arpajaiden toimeenpanon valvontaan liittyvästä tietojensaantioikeudesta tavara-arpajaisia lukuun ottamatta. Tavara-arpajaisasetuksen 17 §:n 2 momentin mukaan valvontaviranomainen sekä rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta valvontaviranomaisen välityksellä voi arpajaiden ja niiden tuoton käytön valvomiseksi vaatia tavara-arpajaisluvan saaneelta yhdistykseltä, säätiöltä tai muulta yhteisöltä asiaan liittyviä selvityksiä. Lisäksi bingoasetuksen 7 §:n 4 momentin mukaan luvansaajan on annettava bingo-toiminnastaan luvan myöntäjälle tämän vaatima selvitys.

Arpajaiden toimeenpanon luotettavuus edellyttää tehokasta valvontaorganisaatiota, jolla on riittävät toimivaltuudet.

Lakiehdotuksen 42 §:n mukaan sisäasiainministeriö vastaa arpajaiden toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta. Lääninhallitus ja kihlakunnan poliisilaitos valvovat alueellaan toimeenpantavia arpajaisia.

Valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeellisilla tiedoilla ja asiakirjoilla tarkoitettaisiin kaikkia niitä tietoja, jotka liittyvät välittömästi arpajaiden toimeenpanoon. Valvontaviranomaisilla ei olisi oikeutta saada tietoja, jotka liittyvät arpajaiden toimeenpanoon luvan saaneen yhteisön muuhun toimintaan, kuten esimerkiksi tietoja luvan saaneen yhteisön toimihenkilöiden palkkauksesta.

Pelikasinon asiakasrekisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta säädettäisiin lakiehdotuksen 51 §:ssä. Valvontaviranomaisella olisi oikeus saada tietoja tästä rekisteristä vain valvontatehtävän suorittamiseksi.

Ehdotetun säännöksen mukainen tietojensaantioikeus koskisi myös lääninhallituksia ja kihlakunnan poliisilaitoksia. Kihlakunnan poliisilaitoksen oikeus saada tietoja, jotka liittyvät arpajaiden toimeenpanon valvontaan olisi erotettava poliisilaissa (493/1995) säädetyistä poliisin tietojensaantioikeudesta. Poliisilain 36 §:n mukaan poliisilla on oikeus saada päälylystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Poliisilla on sama

oikeus saada poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä julkinen tai yksityinen etu sitä vaatii. Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa.

Valvontaviranomaisten tiedonsaantioikeuden edellytyksenä ei olisi, että luvansaajaa tai arpajaiden käytännön toimeenpanijaa epäiltäisiin rikoksesta tai väärinkäytöksestä, vaan valvontaviranomaisella olisi valvontatehtävänsä suorittamiseksi oikeus saada tiedot suoraan ehdotetun säännöksen nojalla.

45 §. *Tarkastus- ja kieltäoikeus.* Kihlakunnan poliisilaitoksen tehtävänä olisi alueellaan toimeenpantavien arpajaiden yleinen valvonta. Poliisin valvontavelvollisuus koskisi myös raha- ja tavaravoittoautomaattien sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden rahaliikenteen valvontaa ja sen valvontaa, että laitteet on sijoitettu säännösten mukaisesti. Poliisin ohella viralliset valvojat ja rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia suorittavan tarkastuslaitoksen tehtävänä olisi suorittaa raha- ja tavaravoittoautomaattien sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaatti- ja pelilaitetoiminnan valvontaa. Tarkastuslaitoksen valvonnalla varmistettaisiin, että automaateissa ja pelilaitteissa käytetään hyväksytyn mallisia rahaliikenteen valvontalaitteita.

Lakiehdotuksen 56 §:ssä tarkoitetuilla peliautomaateilla ja pelilaitteilla tarkoitettaisiin maksua vastaan yleisön käytettävänä pidettäviä käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja sellaisia peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä sekä huvipuistoissa ja tivoleissa yleisön käytettävänä pidettäviä edellä mainittuja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, tavaravoittoautomaatteja sekä sellaisia muita peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi voittona saada tavaraa.

1 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että poliisilla, virallisella valvojalla ja 58 §:ssä tarkoitettulla tarkastuslaitoksella olisi oikeus tarkastaa, että raha- ja tavaravoittoautomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta.

Jotta raha- ja tavaravoittoautomaattien sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja

pelilaitteiden käytöstä kertyneistä maksuista saataisiin tilitystä ja verotuksen toimittamista varten luotettavat tiedot, ehdotetaan, että automaateissa ja pelilaitteissa tulisi olla tarkastuslaitoksen hyväksymä rahaliikenteen valvontalaitte. Valvonnallisista syistä poliisilla, virallisella valvojalla ja tarkastuslaitoksella olisi oikeus tarkastaa, että automaatteihin ja pelilaitteisiin on asennettu mainittu laite.

2 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että poliisilla olisi oikeus kieltää 1 momentissa tarkoitettujen automaattien tai pelilaitteen käytettävänä pitäminen, jos automaateissa tai pelilaitteissa ei ole hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta taikka se on sijoitettu automaattien tai pelilaitteiden sijoittamista koskevien säännösten vastaisesti. Jos havaittu puute tai vika on vähäinen, poliisi voisi kiellon sijasta määrätä sen korjattavaksi.

Automaatti- ja pelilaitetoimintaa tulee harjoittaa toiminnasta annettujen säännösten mukaisesti. Määräysten vastainen automaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitäminen tulisi voida kieltää.

Lakiehdotuksen 16 §:n mukaan raha-automaatit tulee sijoittaa valvottuun tilaan. Niitä ei saisi sijoittaa tilaan, jossa niiden käyttäminen voi olla vaaraksi turvallisuudelle tai aiheuttaa järjestyshäiriöitä. Lakiehdotuksen 40 §:n mukaan samat rajoitukset koskevat myös tavaravoittoautomaatteja. Lakiehdotuksen 40 §:ää sovellettaisiin myös 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden sijoittamiseen. Poliisilla olisi oikeus valvontaviranomaisena kieltää automaattien ja pelilaitteen käytettävänä pitäminen, jos se on sijoitettu säännösten vastaisesti. Käytettävänä pitäminen voitaisiin kieltää myös, jos laitteessa ei ole hyväksyttyä mallia olevaa rahaliikenteen valvontalaitetta.

Jos havaittu puute tai vika olisi vähäinen, poliisi voisi kiellon sijasta määrätä sen korjattavaksi.

46 §. *Rahapelitoiminnan valvontakustannusten korvaaminen.* Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole rahapelien valvontakustannusten korvaamista koskevia säännöksiä.

Voimassa olevan veikkausasetuksen 8 §:n mukaan raha-arpajaisten toimeenpanoa sekä veikkaus- ja vedonlyöntitoimintaa valvoo sisäasiainministeriö, joka myös määrää tarpeelliset valvojat ja vahvistaa näiden palkkiot. Palkkiot maksetaan valtion varoista. Luvan saajan on korvattava valvontakustannuk-

set valtiolle sen mukaan kuin niiden korvaamisesta on erikseen säädetty.

Sisäasiainministeriön veikkausyhtiön pelitoimintojen valvojien palkkioista antaman päätöksen (17.11.1994 Dnro 43/141/94) mukaan veikkausyhtiön pelitoimintojen valvojien esimiehen palkkio on 3 500 markkaa ja valvojien 2 600 markkaa kuukaudessa. Lisäksi suoritetaan erikseen palkkioita ylimääräisistä valvontatehtävistä ja matkakuluista. Vuonna 1998 palkkioita maksettiin yhteensä noin 400 000 markkaa. Sisäasiainministeriö on myös maksanut vuosittain noin 1 miljoonaa markkaa pelitoiminnan valvontaan liittyvän atk-järjestelmän suunnittelusta ja ylläpidosta, minkä määrän Oy Veikkaus Ab on korvannut valtiolle.

Raha-automaattiasetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan pelikasinotoiminnan harjoittamiseen annettavassa toimiluvassa on määrättävä muun muassa pelitoiminnan valvonnasta ja muista tarpeellisiksi katsotuista ehdoista. Toimiluvan mukaan Raha-automaattiyhdistyksen on suoritettava pelikasinotoiminnan valvonnasta säädetyt maksut. Kasinon valvojien pelikasinon tarkastuskäynneistä aiheutuvat kustannukset peritään Raha-automaattiyhdistykseltä valtion maksuperustelain nojalla annetun poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan sisäasiainministeriön päätöksen (1252/1996) mukaisesti. Sen mukaan maksu on 1 000 markkaa tarkastuskäynniltä. Vuonna 1997 kasinon valvontamaksut olivat noin 12 000 markkaa.

Raha-automaattiasetuksen 2 §:n mukaan raha-automaattien käytettävänä pitämisestä on ennen käyttöönottoa ilmoitettava poliisipiirin päällikölle. Ilmoituksen käsittelystä peritään edellä mainitun sisäasiainministeriön päätöksen mukaan 50 markan maksu. Raha-automaattiyhdistys on vuonna 1997 maksanut ilmoitusten käsittelystä noin 22 000 markkaa.

Raha-automaattiasetuksen 34 a §:n mukaan valvonnasta johtuvat kulut korvataan sosiaali- ja terveysministeriölle ja sisäasiainministeriölle valtiovarainministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti. Käytännössä kuluja on aiheutunut vain sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö on perinyt Raha-automaattiyhdistykseltä sen tuotoista jaettavien avustusten valvonnasta aiheutuneet kustannukset. Korvauksen määrä on ollut vuonna 1998 noin 370 000 markkaa. Raha-automaattiyhdistyksen tuottojen jakoehdotuksen valmistelun ohjauksesta ja

valvonnasta sekä tuotoista jaettavien avustusten käytön valvonnasta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta asianomaiselle ministeriölle säädettäisiin lakiehdotuksen 24 §:ssä.

Totopelien valvonnasta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta ei ole säännöksiä arpajaislain säädännössä eikä määräyksiä totopelien toimeenpanoon annettavassa toimituksessa. Suomen Hippos ry:n vahvistamien ravikilpailusääntöjen mukaan jokaisessa ravitapahtumassa, jossa toimeenpannaan totopelilejä, on määrätty totojohtaja. Totojohtajan asettaa ravien järjestäjä. Totojohtajan tehtävänä on muun muassa valvoa, että totopelit toimeenpannaan voimassa olevan arpajaislain, totopeliasetuksen, toimituksen ja totopelissäntöjen edellyttämällä tavalla.

Totojohtajien palkkio- ja matkakorvaukset suorittaa ravien järjestäjä. Kukin ravien järjestäjä on sopinut palkkioiden määrän suoraan totojohtajan kanssa. Palkkiot ovat pääsääntöisesti kertakorvauksia, joiden kokonaismäärään vaikuttaa muun muassa raviradan pelivaihdon suuruus ja käytettävä työaika. Vuonna 1998 totojohtajille maksettiin palkkioita yhteensä noin 370 000 markkaa.

Rahapelien peli- ja arvontasääntöjen vahvistaminen on myös osa pelien toimeenpanon valvontaa. Sisäasiainministeriön maksullisista suoritteista annetun päätöksen (148/1998) mukaan arvonta- tai pelisääntöjen vahvistamisesta peritään 1 700 markan suuruinen maksu ja arvonta- tai pelisääntöjen muuttamisesta 1 200 markan suuruinen maksu.

Rahapelitoimikunta on mietinnössään ehdottanut, että rahapelitoiminnan valvonnasta aiheutuvat välittömät kustannukset tulisi vastaisuudessa säätää lailla yksinoikeusyhteisöjen korvattaviksi. Valvonnasta aiheutuvat muut kustannukset katettaisiin budjettivaroilla. Korvauksen maksaminen olisi sopusoinnussa pelitoiminnan yksinoikeusjärjestelmän ja kustannusten aiheuttamisperiaatteen kanssa.

Pykälässä velvoitettaisiin rahapeliyhteisöt korvaamaan valtiolle rahapelitoiminnan valvonnasta aiheutuvat kustannukset sen mukaan, kuin niiden korvaamisesta erikseen säädetään.

Maksujen suuruus määräytyisi valtion maksupustelain periaatteiden mukaisesti. Korvattavista valvontatehtävistä säädettäisiin asianomaisen ministeriön suoritteista perittävistä maksuista annettavassa päätöksessä.

9 luku. Erinäisiä säännöksiä

Luvussa säädettäisiin voittojen perimisestä, ratkaisusuosituksesta, pelikasinossa pelamista koskevasta rajoituksesta, pelikasinossa suoritettavasta teknisestä valvonnasta, pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteristä, arpajaisiin osallistumisesta aiheuttavien ongelmien seurannasta, tutkimuksesta ja rahoituksesta, rahapeliyhteisöjen velvollisuudesta tietojen luovuttamiseen, esteellisyydestä ja virkavastuusta, vaitiolovelvollisuudesta ja asiakirjojen julkisuudesta, eräistä peliautomaatteja ja pelilaitteita koskevista poikkeuksista, rahaliikenteen valvontalaitteesta, tarkastuslaitokseksi määrittämisestä, selvityksistä ja tositteista, automaattiin ja pelilaitteeseen tehtävistä merkinnöistä, toimitsijan määrittämisestä, arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä kielloista, arpajaisrikkoksesta, arpajaisrikkomuksesta, vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta, muutoksenhausta ja tarkempien säännösten antamisesta.

47 §. *Voittojen periminen.* Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole voittojen perimistä koskevia säännöksiä.

Asetuksen tasolla on erityisestä voittojen vanhentumisajasta säädetty vain tavara-arpajaisten osalta. Tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n mukaan määräytyssä tilaisuudessa loppuunsaattavia arpajaisia lukuun ottamatta on voittojen perimistä varten varattava vähintään kahden kuukauden aika arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä lukien.

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien pelisäännöt vahvistaa Oy Veikkaus Ab:n hallintoneuvosto. Pelien säännöt sisältävät myös voittojen lunastusaikaa koskevat määräykset. Sääntöjen mukaan voiton lunastusaika on yksi vuosi.

Sisäasiainministeriön vahvistamien totopelien sääntöjen mukaan totopelien voitot on lunastettava pelin toimeenpanijalta ravikilpailun toimeenpanoajana kolmen kuukauden kuluessa voiton saamisesta.

Raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoiminnassa voitot maksetaan välittömästi pelitapahtuman jälkeen. Tästä syystä ei näiden pelien osalta ole tarpeen säätää voittojen perimisen määräajasta.

Voittojen perimistä koskevien määräaikojen säätäminen on perusteltua sekä pelaajan että pelin toimeenpanijan oikeusturvan kannalta. Pelaajan oikeusturvan kannalta on tarpeellisenmukaista, että hänellä on laissa säädetty määräaika voiton lunastamiseen.

Määräaika on myös arpajaisten toimeenpanijan kannalta tarkoituksenmukainen, jottei tämä joudu säilyttämään lunastamattomia voittoja epätarkoituksenmukaisen pitkään.

Arpajaisvoiton perimiselle säädetty määräajat poikkeavat saamisen yleisestä vanhentumisajasta, joka on määräajasta velkomisasioissa sekä julkisesta haasteesta velkojille annetun asetuksen (32/1868)) 1 §:n mukaan kymmenen vuotta. Vanhentumisasetusta pidetään laintasoisena säädöksenä. Pelaajan osallistuessa arpajaisiin syntyy pelaajan ja pelin toimeenpanijan välille sopimussuhde. Voiton perimisen vanhentumista koskeva määräaika sisältyy pelin pelisääntöihin. Koska pelaaja ei voi vaikuttaa pelisääntöjen sisältöön, tulisi voiton perimistä koskevien tulkintatilanteiden välttämiseksi arpajaisvoiton perimistä koskevat määräajat nostaa lain tasolle.

1 mom. Raha-arpajaisissa saatu voitto olisi perittävä yhden vuoden kuluessa arvontatuloksen vahvistamisesta tai arpaan merkityn myyntiajan päättymisestä. Veikkaus- ja vedonlyöntipeleissä saadut voitot olisi perittävä yhden vuoden kuluessa ja totopeleissä kolmen kuukauden kuluessa näiden pelien pelisääntöjen mukaisen lopputuloksen vahvistamisesta.

Raha-arpajaisia toimeenpannaan joko online-peleinä tai painetuilla arvoilla (ns. rahapika-arvoilla). Online-peleinä pelattavien raha-arpajaisten tulos vahvistetaan heti arvonnin jälkeen. Painetuilla arvoilla toimeenpantavien raha-arpajaisten voitot on arvottu etukäteen. Voitot olisi lunastettava online-peleinä pelattavien raha-arpajaisten osalta vuoden kuluessa arvontapäivästä ja rahapika-arpojen osalta vuoden kuluessa arpaan merkityn määräajan päättymisestä lukien.

Totopeleissä voitot maksetaan heti, kun hevosten vahvistettu tulojärjestys on ilmoitettu ja voitto-osuudet on julkaistu. Voittojen lunastamisen määräaika ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan bingopelissä saatu voitto olisi perittävä yhden vuoden kuluessa voittoon oikeuttavan tuloksen saavuttamisesta.

Voimassa olevassa bingoasetuksessa ei ole voiton perimistä koskevia säännöksiä. Bingoasetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan voittona voi olla oikeus yhteen tai useampaan uuteen peliin. Tästä oikeudesta käytetään nimitystä takaisinpelaamisoikeus. Takaisinpelaamisoikeudelle ei ole asetettu asetukses-

sa määräaika.

Bingopelissä voitot annetaan pisteinä. Yhden pisteen arvo on yleensä yksi markka. Pelaaja voi vaihtaa pisteet vastaavan arvoisiin tavarapalkintoihin tai ostokortteihin. Laki ehdotuksen 35 §:n mukaan bingopelissä voidaan antaa voittona, sen lisäksi mitä 3 §:n 10 kohdassa säädetään, oikeus yhteen tai useampaan uuteen peliin.

Ehdotetun säännöksen mukaan bingopelissä saatu voitto olisi perittävä yhden vuoden kuluessa voittoon oikeuttavan tuloksen saavuttamisesta. Pelaajan olisi ehdotetun määräajan kuluessa perittävä sekä tavarana ja ostokortteina että takaisinpelaamisoikeutena jaettavat voitot.

Käyttämätön takaisinpelaamisoikeus olisi bingopelin toimeenpanijan velka pelaajalle. Käyttämättömien takaisinpelaamisoikeuksien arvo olisi ilmoitettava bingoilityksessä. Näin ollen bingopelin toimeenpanija ei voisi keinotekoisesti parantaa tulostaan jakamalla voittona vain takaisinpelaamisoikeuksia.

3 mom. Tavara-arpajaisissa ja arvauskilpailuissa saatu voitto, lukuunottamatta niitä tavara-arpajaisia, jotka saadaan toimeenpanna ilman ehdotetussa arpajaislaissa säädettyä lupaa, olisi perittävä kolmen kuukauden kuluessa tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n 2 momentin mukaan voittojen perimistä varten on varattava vähintään kahden kuukauden aika arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä lukien, lukuun ottamatta määrättyssä tilaisuudessa loppuunsaattettavia arpajaisia. Voittojen perimiselle varattavaa aikaa ehdotetaan pidennettäväksi nykyisestä, jotta voittajilla olisi riittävän pitkä aika voittojensa perimiseen varsinkin niissä tavara-arpajaisissa, joissa arvonta suoritetaan vasta arpojen myyntiajan päättymisen jälkeen.

48 §. Ratkaisusuositus. Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole ratkaisusuositusta koskevia säännöksiä. Oy Veikkaus Ab:lle annettu toimiluvan mukaan sisäasiainministeriön määräämien valvojien tehtävänä on ratkaista online-pelinä pelattavia raha-arpajaisia, veikkaus- ja vedonlyöntipelejä koskevat protestit. Jos pelaaja katsoo, ettei hän ole saanut itselleen kuuluvaa voittoa, tulee hänen toimiluvan mukaan viimeistään pelitulosten julkaisupäivää seuraavana 21. päivänä ennen kello 15 tehdä protesti. Protestin kohteena ei voi olla veikkaus- tai vedonlyöntipeliä koskevaan kilpailuun liittyvät menettelyt tai kil-

pailun ratkaisu. Nämä ratkaistaan kilpailua varten vahvistettujen sääntöjen nojalla. Veikkauspeleihin liittyvät arvonnat kuuluvat protestimenettelyn piiriin.

Sisäasiainministeriön vahvistamien totopelien sääntöjen 11 §:n mukaan voitto maksetaan ainoastaan pelilipuketta vastaan. Tarvittaessa kirjoitetaan erillistä maksua vastaan kuitti, joka luovutetaan vain voiton lunastajalle tämän todistettua henkilöllisyytensä. Pelilipuketta ei lunasteta, jos sitä on muutettu, tahrittu, revitty taikka sitä ei voida muusta syystä tunnistaa. Asian ratkaisee totojohtaja. Myöskään totopelien voitonmaksua koskevan erimielisyyden yhteydessä ei ratkaista totopelin kohteena olleen ravikilpailun menettelyn tai kilpailun ratkaisuun liittyviä kysymyksiä.

Arpajaislainsäädäntöön ei sisälly muita arpajaisien voitonjakoritojen ratkaisua koskevia säännöksiä.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan pelaaja voisi kirjallisesti pyytää raha-arpajaisia, veikkaus-, vedonlyönti- tai totopelileijä toimeenpanevan rahapeliyhteisön ja pelaajan välisestä voitonmaksua koskevasta erimielisyydestä ratkaisusuositusta sisäasiainministeriöltä.

Ehdotettu ratkaisusuositusmenettely koskisi raha-arpajaisia, veikkaus- ja vedonlyöntipelejä sekä totopelileijä. Sääntely olisi totopelien osalta uusi. Säännökset eivät koskisi raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa.

Nykyisen protestimenettelyn kohteena on tavallisimmin pelikuponkiin tehtyjä merkintöjä tai pelisääntöjen tulkintaa koskevat erimielisyydet. Protestimenettely on osoittautunut taroituksenmukaiseksi menettelyksi tämänkaltaisten erimielisyyksien ratkaisemiseen. Protestimenettelyn avulla on voitu usein välttää aikaavievä ja kallis oikeudenkäynti.

Ratkaisusuositusmenettelyllä korvattaisiin nykyinen protestimenettely.

Protestimenettelyyn on sisällynyt eräitä menettelyn rakenteeseen liittyviä heikkouksia. Protesti on toimiluvan mukaan tullut tehdä Oy Veikkaus Ab:lle siitäkin huolimatta, että asian ratkaisevat sisäasiainministeriön määräämät valvojat. Eräissä tapauksissa on ollut epäselvyyttä siitä, onko pelaajan tekemä yhteydenotto tulkittava protestiksi vai ko muuksi moitteeksi. Tämän seurauksena pelaajalle on saattanut jäädä käsitys, että veikkausyhtiö ratkaisee kiistakysymyksen. Kun

ratkaisusuosituksen antaisi sisäasiainministeriö, jolle myös ratkaisusuositusta koskeva hakemus olisi jätettävä, ei sanotunkaltaisia väärinkäsityksiä enää voisi esiintyä.

Ratkaisusuositusmenettely ulotettaisiin koskemaan myös totopelileijä. Totopelileijä saattaa syntyä erimielisyys voitonmaksuun liittyvässä asiassa rahapeliyhteisön ja pelaajan välillä. Koska totopelileijä ei liity arvontaan, erimielisyydet koskevat käytännössä vain pelikuponkiin tehtyjen merkintöjen tulkintaa. Nämä erimielisyydet ratkaisee tällä hetkellä sen raviradan totojohtaja, missä ravit on järjestetty siitä riippumatta, onko peliin osallistuttu radalla vai sen ulkopuolella.

Ehdotetun säännöksen nojalla totopelien voitonjakoon liittyvät erimielisyydet ratkaisisi sisäasiainministeriö. Rahapeliyhteisöt voisivat kuitenkin oikaista itse selvät ja riidattomat voitonmaksuun liittyvät virheellisuudet.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan ratkaisusuosituksen tekemiseen ei saisi osallistua 43 §:ssä tarkoitettu virallinen valvoja. Ratkaisusuositus olisi maksuton eikä siihen saisi hakea muutosta. Ratkaisusuositus tai sen hakeminen eivät estäisi asian viemistä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Protestimenettelyn kohteena voi olla myös valvojan menettely arvonnin yhteydessä. Protestimenettelyssä valvojat joutuvat ratkaisemaan toisen valvojan menettelyä koskevan kysymyksen. Rahapelitoiminnan julkinen luotettavuus edellyttää, että sama virkamies, joka on valvonut arvonnin, ei ratkaise itse arvontaan tai sen nojalla vahvistettuun voitonjakoon liittyvää pelaajan ja rahapeliyhteisön välistä erimielisyyttä. Tästä syystä ehdotetaan, että ratkaisusuositusta ei saisi antaa virallinen valvoja.

Ratkaisusuositusmenettelyä koskevan sääntelyn tarkoituksena olisi antaa pelaajille mahdollisuus nopeasti ja vähin kustannuksin saada asiantuntijaviranomaiselta selvitys siitä, onko hän yksittäisessä tapauksessa oikeutettu voittoon vai ei. Sisäasiainministeriö ei perisi antamastaan ratkaisusuosituksesta maksua ratkaisusuosituksen hakijalta. Ratkaisusuosituksesta ei perittäisi maksua myöskään rahapeliyhteisöltä, vaikka ratkaisusuositusmenettely olisi osa asianomaiselle ministeriölle kuuluvaa rahapelitoiminnan valvontaa.

Ratkaisusuositus ei olisi hallintolainkäyttölain 4 §:ssä tarkoitettu hallintopäätös, josta voi valittaa. Ratkaisusuositus ei voisi saada

lainvoimaa eikä oikeusvoimaa eikä sen nojalla voitaisi ryhtyä ulosotto-oikeudellisiin täytäntöönpanotoimiin. Selvyyden vuoksi pykälässä säädettäisiin, ettei ratkaisusuositukseen saa hakea muutosta.

Hallitusmuodon 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Ratkaisusuositusta koskeva sääntely ei estäisi pelaajaa tai rahapeliyhteisöä nostamasta riitatilanteessa kannetta yleisessä tuomioistuimessa. Ratkaisusuositus olisi toissijainen oikeuskeino. Kanteen nostamisen mahdollisuus olisi olemassa siinäkin tapauksessa, että asia olisi vireillä sisäasiainministeriössä sekä silloin, kun asiassa olisi jo annettu ratkaisusuositus.

Ratkaisusuositusta koskeva sääntely ei estäisi myöskään pelaajaa ja rahapeliyhteisöä sopimasta erimielisyyttään tai tekemästä riidan käsittelyä koskevaa välimiessopimusta tai sopimusta oikeuspaikasta.

3 mom. Vaikka ratkaisusuositus ei olisi asianosaisia sitova, olisi menettelyn yhdenmukaistamiseksi tarkoituksenmukaista, että asetuksella voitaisiin säätää eräistä ratkaisusuositusmenettelyn kannalta olennaisista asioista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin ratkaisusuositushakemuksesta ja hakemukseen liitettävistä selvityksistä, ratkaisusuosituksen hakemisen määräajasta sekä ratkaisusuosituksen sisällöstä.

49 §. *Pelikasinossa pelaamista koskeva rajoitus.* Ehdotetun säännöksen mukaan pelikasinon palveluksessa oleva ja sen valvonnasta vastaava 43 §:ssä tarkoitettu virallinen valvoja eivät saisi osallistua pelikasinossa toimeenpantaviin peleihin.

Säännös estäisi edelleen kaikkien pelikasinon palveluksessa olevien henkilöiden pelaamisen pelikasinossa. Helsingin poliisilaitoksen määräämät pelikasinon valvojat eivät enää jatkaisi tässä tehtävässä, vaan heidän tehtävänsä tulisivat sisäasiainministeriön virallisten valvojien tehtäviksi. Pelaamista koskeva kielto estäisi myös ministeriön kasinon valvonnasta vastaavien virallisten valvojien osallistumisen pelikasinossa toimeenpantaviin peleihin.

Pelikasino toiminta on erityislaatuista rahapeli-toimintaa. Kasinopelin toimeenpaneminen edellyttää pelinhoitajilta erityistä ammattitaitoa ja osaamista. Kasinopeleissä, erityisesti pöytäpeleissä liikkuu suuria rahasum-

mia. Väärinkäytösten estämiseksi kasinopelin toimeenpanoa valvotaan monin tavoin.

Voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 2 §:n mukaan pelikasinotoiminnan harjoittamiseen annetussa lupapäätöksessä on määrättävä muun muassa pelikasinoiden valvonnasta ja muista tarpeellisiksi katsottavista ehdoista. Voimassa olevan toimiluvan mukaan kasinon palveluksessa oleva tai sen valvonnasta huolehtiva henkilö ei saa osallistua siellä toimeenpantaviin peleihin. Käytännössä toimiluvan kielto koskee kaikkia kasinon palveluksessa olevia henkilöitä ja Helsingin poliisilaitoksen kasinon valvonnasta huolehtivia virkamiehiä.

Pelaamista koskeva kielto on annettu lakia alemmalla säädöstasolla. Kysymys on henkilöön liittyvästä oikeudellisesta rajoituksesta, jolla estetään henkilön osallistuminen lailliseen toimintaan. Rajoittaminen on välttämättömyyden vuoksi pelitoiminnan luotettavuuden takaamiseksi. Pelaamista koskeva kielto on edelleen tarpeellinen. Nykyisin noudatettavien sääntelyperiaatteiden mukaan tällaisesta henkilöön kohdistuvasta oikeudellisesta rajoituksesta on säädettävä lailla.

50 §. *Pelikasinon tekninen valvonta.* Arpa-jaislainsäädännössä ei säädetä pelikasinossa tapahtuvasta teknisestä valvonnasta.

Valtioneuvoston Raha-automaattiyhdistykselle antamassa pelikasinotoimintaa koskevassa toimiluvassa todetaan muun muassa, että pelikasino toiminnan tulee tapahtua erillisessä valvotussa huonetilassa. Raha-automaattiyhdistyksen laatiman kasinon turvallisuutta ja pelaamisen valvontaa koskevan suunnitelman muutoksiin on hankittava etukäteen poliisin hyväksyntä. Raha-automaattiyhdistyksen on huolehdittava asianmukaisesti kasinon turvallisuudesta ja pelitoiminnan luotettavuudesta. Erityisesti on valvottava muun muassa sisäänkäyntiä kasinon, pelaamista sekä rahaliikennettä kasinossa. Kasinossa tulee olla erityinen valvontahenkilöstö.

Raha-automaattiyhdistys suorittaa toimiluvan edellyttämää valvontaa muun muassa teknisillä välineillä katselemalla ja kuvaamalla. Tätä valvontaa varten Raha-automaattiyhdistyksellä on tietosuoja-lautakunnan henkilörekisterilain (471/1987) 7 ja 37 §:n nojalla antama poikkeuslupa, joka on voimassa siihen asti kunnes pelikasinon asiakkaiden rekisteröinnistä säädetään, enintään kuitenkin 31 päivään joulukuuta 2000 asti.

Teknisen valvonnan suorittaminen katse-

lemalla ja kuvaamalla on välttämätöntä valvontatehtävän suorittamiseksi. Teknisellä valvonnalla puututaan hallitusmuodon 8 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän suojaan, mistä pykälän mukaan säädetään lailla. Tämän vuoksi tulee pelikasinossa suoritettavaa teknistä valvontaa koskevat säännökset ottaa lakiin.

Teknisellä laitteella katselemisella tarkoitettaisiin valvontakameroiden avulla tapahtuvaa tarkkailua. Teknisellä laitteella kuvaamisella tarkoitettaisiin sekä rekisteröinnin yhteydessä tapahtuvaa videoalokuvaamista että pelikasinossa tapahtuvaa videovalvontaa. Valvontakameroilla tapahtuvan tarkkailun ja videovalvonnan tarkoituksena on seurata järjestyksen ylläpitämiseksi ja häiriötapausten selvittämiseksi yleisön käyttäytymistä pelikasinossa. Tämän lisäksi videonnin avulla talletetaan pelipöytien pelitapahtumat pelaajien oikeuksien turvaamiseksi ja väärinkäytösten estämiseksi ja selvittämiseksi.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että pelikasinotoiminnan harjoittajalla on oikeus, siitä ennalta ilmoitettuaan, valvoa pelitoimintaa katselemalla ja kuvaamalla teknisellä laitteella pelikasinon sisäänkäyntitiloissa, pelikasinon asiakastiloissa sekä pelikasinon henkilökunnan työ- ja virkistystiloissa. Valvontaoikeus ei koskisi sosiaalitiloja.

Teknisellä välineellä suoritettavan katselemisen ja kuvaamisen edellytys olisi, että pelikasinotoiminnan harjoittaja ilmoittaa siitä etukäteen sekä pelikasinon asiakkaille että siellä työskenteleville. Ilmoituksen voitaisiin katsoa tapahtuneen silloin, kun siitä tiedotetaan pelikasinoon saapuvalla selvästi havaittavalla ilmoituksella.

Katseleminen ja kuvaaminen ei olisi sallittua tiloissa, joiden on katsottava kuuluvan kotirauhan piiriin. Teknisellä laitteella katseleminen ja kuvaaminen ei olisi siten mahdollista pelikasinon WC-tiloissa eikä pelikasinon henkilökunnan WC-, pukuhuone- eikä sauna- tai peseytymistiloissa. Sen sijaan katseleminen ja kuvaaminen olisi sallittua pelikasinon henkilökunnan muissa virkistystiloissa, kuten kahvioissa ja tupakkahuoneissa. Katseleminen ja kuvaaminen olisi mahdollista myös pelikasinon yhteydessä olevissa henkilökunnan työhuoneissa.

51 §. *Pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteri.* Arpajaislainsäädännössä ei ole nykyisin säännöksiä pelikasinon asiakasrekisteristä.

Arpajaislain 5 §:n 2 momentin mukaan

pelikasinoon ei saa päästää henkilöä, joka ilmeisesti on alle 18-vuotias taikka ilmeisesti alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumausaineen vaikutuksen alainen. Saman lainkohdan mukaan pelin toimeenpanijalla on oikeus kieltää henkilöltä pelaaminen tai rajoittaa hänen pelaamistaan, jos häntä todennäköisin syin epäillään pelivilpistä taikka jos pelaaminen ilmeisesti on aiheuttanut tai on aiheuttamassa hänelle taloudellisesta tai terveydellisestä syystä johtuvaa sosiaalista haittaa.

Vaikka laissa ei ole asiasta säädetty, on Raha-automaattiyhdistys edellä mainittujen velvoitteidensa täyttämiseksi ottanut käyttöön atk-pohjaisen asiakasrekisterin, johon on talletettu muun muassa asiakkaiden henkilö-, osoite- ja kansalaisuustiedot sekä lisäksi asiakkaan tunnistamiseksi otettu videovalokuva. Ulkomaalaisten osalta on talletettu myös passin numero ja passin myöntämisen aika ja paikka. Atk-pohjaisen rekisterin lisäksi asiakkaista kerätään ja talletetaan tietoja vuoropäälliköiden päiväkirjaan ja turvaosaston päiväkirjaan. Tietoja näihin päiväkirjoihin kirjataan, mikäli asiakas on seurannassa esimerkiksi pelipetoksesta, pelaamisen aiheuttamasta sosiaalisesta haitasta, pelitoiminnan luotettavuuden ja turvallisuuden toistuvasta häirinnästä, rahanpesusta tai väärän rahan käytöstä. Merkintä voi olla esimerkiksi prostituutio, joka häiritsee asiakkaiden pelaamista, konkreettinen uhka henkilökunnan tai muiden asiakkaiden turvallisuudelle ja poikkeuksellinen pelaamiskäyttäytyminen. Turvaosaston päiväkirjaan kirjataan myös pelikiellon aikaiset vilpilliset yritykset päästä kasinoon.

Raha-automaattiyhdistys on hakenut tietosuojalautakunnalta poikkeuslupaa henkilörekisterilain 7 ja 37 §:n nojalla saada käyttää atk-pohjaista asiakasrekisteriä. Tietosuojalautakunta on 11 päivänä marraskuuta 1996 antamallaan päätöksellä todennut, että ottaen huomioon hakijalle pelikasinotoiminnan toimeenpanijana säädetyt ja määrätyt tehtävät sekä sen, että asian lainsäädännöllinen järjestäminen on suunnitteilla, on painava syy myöntää poikkeuslupa arkaluonteisten tietojen keräämiseen ja tallettamiseen. Tietosuojalautakunnan mukaan kaikki hakijan asiakkaistaan edellä esitetyn mukaisesti keräämät tiedot liittyvät saman asiakassuhteen hallintaan ja kuuluvat näin ollen samaan asiakasrekisteriin riippumatta siitä, onko ne tallennettu atk-järjestelmään vai esi-

merkiksi erikseen pidettyihin päiväkirjoihin. Myös videovalvonnassa tallennetut videonauhut ovat osa asiakasrekisteriä siltä osin, kuin asiakkaat ovat niistä tunnistettavissa kuvan tai äänen perusteella. Poikkeuslupa oli määräaikainen ja se oli voimassa vuoden 1998 loppuun. Tietosuojalautakunta on 14 päivänä joulukuuta 1998 antanut samoin lupaehdoin uuden poikkeuslupan, joka on voimassa siihen asti kunnes pelikasinon asiakkaiden rekisteröinnistä säädetään, enintään kuitenkin 31 päivään joulukuuta 2000 asti.

Henkilötietolain (523/1999) 11 §:n mukaan arkaluonteisena tietona pidetään muun muassa henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rotua tai etnistä alkuperää. Rekisteriin talletettavaa videoalokuvaa voidaan pitää arkaluonteisena tietona, koska valokuvasta voidaan todeta rotu tai etninen alkuperä. Arkaluonteisia tietoja sisältyy myös vuoropäälliköiden ja turvaosaston päiväkirjaan. Pelikieltoja koskeviin tietoihin samoin kuin videovalvonnassa talletettuihin tietoihin sisältyy myös arkaluonteisia tietoja, kuten tietoja, jotka on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, henkilön terveydentilaa tai henkilön seksuaalista käyttäytymistä.

Henkilötietolain 12 §:n 5 kohdan mukaan edellä mainittuja arkaluonteisia tietoja voidaan kerätä ja tallettaa henkilörekisteriin, jos kysymys on henkilörekisteristä, josta on säädetty laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.

Lakiehdotuksen 15 §:ssä säädettäisiin pelikasinotoimintaa koskevista erityisistä säännöksistä. Pykälän mukaan pelikasinotoiminnan harjoittajalla olisi oikeus kieltää pelaajan pääsy pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan pelivilpin, häiriökäyttäytymisen ja ongelmapelaamisen vuoksi ja tapauksissa, joissa pelaaja on sitä pyytänyt. Näitä henkilöille annettuun pelikieltoon tai pelaamisen rajoittamiseen liittyviä tietoja voidaan pitää henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuina arkaluonteisina tietoina. Koska asiakasrekisterin pitämisen ei voida katsoa tältä osin johtuvan välittömästi rekisterinpitäjälle säädetystä taikka lain tai asetuksen nojalla määrätystä tehtävästä, siitä tulee säätää lailla.

Rahanpesun estämistä ja selvittämistä koskevassa laissa (68/1998) säädetään rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä. Pelikasinotoiminnan harjoittaja on lain 3 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollinen, jolla on rahanpesun estämiseksi ja selvittämiseksi

asiakkaidensa tunnistamisvelvollisuus ja velvollisuus ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle sellaiset pelaamiseen liittyvät toimet, joiden osalta on syytä epäillä pelaamisessa käytettyjen varojen laillista alkuperää.

Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 8 §:n mukaan asiakkaan tunnistamistiedot on säilytettävä luotettavalla tavalla vähintään viiden vuoden ajan liiketoimen tai asiakassuhteen päättymisestä. Edellä tarkoitetut tunnistamistiedot talletetaan pelikasinon asiakasrekisteriin.

Ehdotettuun pykälään ei sisällytettäisi rahanpesun selvittämisen yhteydessä tapahtuvaa henkilötietojen rekisteröintiä koskevia säännöksiä, koska asiasta säädetään rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteristä sekä siinä käsiteltävistä tiedoista.

1 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että pelikasinotoiminnan harjoittajalla on oikeus pelitoiminnan valvomiseksi pitää henkilörekisteriä (*pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteri*). Pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteriin saisi kerätä ja tallettaa seuraavia pelikasinon asiakkaita ja heidän pelaamistaan koskevia tietoja:

- 1) etu- ja sukunimi;
- 2) syntymäaika;
- 3) kansalaisuus;
- 4) osoite;
- 5) ulkomaalaisen asiakkaan passin numero, passin antopäivä ja -paikka;
- 6) asiakkaan kuva;
- 7) pelikasinoon saapumisaika;
- 8) sisäänpääsy- tai pelikielto;
- 9) pelikasinossa pelaamista koskevat tiedot;
- 10) epäilty tai todettu pelivilppi; ja
- 11) häiriökäyttäytymistä koskevat tiedot.

Henkilörekisteristä käytettäisiin nimitystä pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteri.

Ehdotettua asiakas- ja valvontarekisteriä pidettäisiin pelitoiminnan valvomiseksi. Pelitoiminnan valvonta olisi tarpeen lakiehdotuksen 42 §:n 1 momentissa mainituista syistä. Näitä syitä olisivat arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaaminen, väärinkäytösten ja rikosten estäminen sekä arpajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentäminen.

Henkilötietoina talletettaisiin asiakkaan etu- ja sukunimi, syntymäaika, kansalaisuus, osoite sekä ulkomaalaisen asiakkaan passin numero, passin antopäivä ja -paikka.

Saapuessaan ensimmäisen kerran pelikasinon asiakkaasta otetaan pelaajaksi rekisteröimisen yhteydessä tunnistamista varten kuva. Nykyisin kuva otetaan videotekniikalla. Kuva talletetaan sähköisessä muodossa asiakasrekisteriin. Säännös ei estäisi muidenkaan kuvaustekniikoiden käyttämistä. Lisäksi talletettaisiin tiedot pelaajan pelikasinon saapumisajasta sekä tieto mahdollisesta sisäänpääsy- tai pelikiellosta.

Pelikasinossa pelaamisesta talletettaisiin tiedot, jotka koskisivat pelikasinon kassalla tapahtuvaa valuutanvaihtoa ja suurehkojen pelimerkkimäärien ostamista pelipöydistä. Lisäksi kerättäisiin tiedot suurehkoista pelimerkkien takaisin lunastuksista. Näiden tietojen tallettaminen on tarpeen rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa tarkoitettujen huolellisuus- ja ilmoitusvelvollisuuksien täyttämiseksi.

Asiakasrekisteriin tallettavalla häiriökäyttäytymistiedolla tarkoitettaisiin tietoja sellaisesta käyttäytymisestä, josta aiheutuu häiriötä pelikasinon järjestykselle tai muiden pelaajien pelaamiselle.

Pelivilpillä tarkoitettaisiin kaikenlaista tahallista pelisääntöjen vastaista pelaamista.

Lakiehdotuksen 15 §:n mukaan pelikasinotoiminnan harjoittajalla on oikeus kieltää henkilöltä pääsy pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan, jos hänen käyttäytymisensä aiheuttaa tai sen voidaan todennäköisin syin epäillä aiheuttavan häiriötä pelikasinon järjestykselle tai pelaaminen on aiheutanut tai on ilmeistä, että se on aiheuttamassa hänelle taloudellisesta tai terveydellisestä syystä johtuvaa sosiaalista haittaa. Pelikasinotoiminnan harjoittajalle olisi edellä todettujen velvollisuuksien täyttämiseksi tarpeen, että asiakasrekisteriin voitaisiin tallettaa tiedot asiakkaiden pelikasinoon saapumisesta, pelikasinossa pelaamisesta ja häiriökäyttäytymisestä.

2 mom. Momentissa säädettäisiin tietojen keräämistavasta. Tiedot kerättäisiin asiakkaan pelikasinolle tekemän ilmoituksen perusteella ja teknisellä laitteella katsellen tai kuvaten. Rekisteriin voitaisiin tallettaa myös teknisellä laitteella katsellen tai kuvaten kerätyt tiedot pelikasinon henkilökunnasta.

Lakiehdotuksen 50 §:n mukaan pelikasinotoiminnan harjoittajalla olisi oikeus siitä ennalta ilmoitettuaan suorittaa pelitoiminnan valvontaa katselemalla tai kuvaamalla teknisellä laitteella, sosiaalituloja lukuun ottamatta, myös pelikasinon henkilökunnan työ- ja

virkistystiloissa. Näiden tietojen käsittelemiseksi ei olisi tarkoituksenmukaista pitää erillistä henkilörekisteriä vaan tietoja käsiteltäisiin pelikasinon asiakas- ja valvontarekisterissä.

3 mom. Momentissa säädettäisiin, että rekisteriin talletettuja tietoja saisivat käsitellä vain ne pelikasinon henkilökuntaan kuuluvat, jotka tarvitsevat niitä työtehtäviensä hoitamiseksi ja vain siinä laajuudessa kuin heidän työtehtäviensä hoitaminen sitä vaatii.

Käytännössä pelikasinon asiakasrekisterin käyttäjäkunta on jo nykyisellään rajattu siten, että asiakasrekisteriä saavat käyttää vain pelikasinon vastaanotossa vastaanoton esimies ja vastaanottovirkailijat, turvaosastolla turvapäällikkö ja turvamiehet, pelisalisissa kasinopäällikkö, kasinon vuoropäälliköt ja salivalvojat, kassaosastolla pääkassa ja kassanhoitajat ja markkinoinnissa markkinointisihteeri. Kukin käyttäjä pääsee vain työtehtävänsä edellyttämään osaan järjestelmässä.

Ehdotetun säännöksen mukaan rekisteriin talletettuja tietoja saisivat käyttää vain pelikasinon henkilökuntaan kuuluvat henkilöt. Tietojen käyttöön oikeutettujen henkilöpiiriä olisi tulkittava suppeasti. Tietoja saisivat käyttää vain ne henkilöt, joiden työtehtävien hoitamiseksi se on tarpeen. Tarvetta olisi arvioitava työstä johtuvien todellisten tarpeiden perusteella. Pelkkä tehtävänimike ei oikeuttaisi tietojen käyttöön.

Henkilötietolain 6 §:n mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perustettua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisten rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Henkilötietolain 7 §:n mukaan henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteensopimaton 6 §:ssä tarkoitettujen käsittelyn tarkoitusten kanssa. Ehdotetun pykälän mukaan pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteriin kerättäisiin ja tallettaisiin pelikasinon asiakkaista tietoja pelitoiminnan valvomiseksi.

Ehdotetussa momentissa esitetään käyttö- tarkoitussidonnaisuutta täsmennettäväksi siten, että tietojen käyttöön oikeutetut henkilöt saisivat käyttää tietoja vain työtehtävissään

ja vain siinä laajuudessa kuin työtehtävien hoitaminen sitä edellyttää. Säännöksen tarkoituksena olisi rajata tietojen käyttö vain sellaisiin tarkoituksiin varten, jotka liittyvät rekisteröinnin oikeuttamisperusteena olevien työtehtävien hoitamiseen. Henkilöllä, jolla jonkin työtehtävän osalta olisi oikeus tietojen käyttämiseen, ei siten olisi oikeutta käyttää tietoja sellaisissa työtehtävissään, jotka eivät liity tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseen.

Säännös velvoittaisi pelikasinotoiminnan harjoittajan huolehtimaan tarpeellisista teknisistä ja organisatorisista toimenpiteistä, joiden avulla voidaan varmistaa, että kerätyt ja talletetut tiedot olisivat vain niiden henkilöiden käytettävissä, jotka tarvitsevat niitä työtehtäviensä hoitamisessa ja että kullakin henkilöllä olisi käytettävissään ainoastaan ne tiedot, jotka hän työtehtäviensä hoitamisessa tarvitsee.

4 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että rekisteristä saa luovuttaa tietoja 43 §:ssä tarkoitetuille virallisille valvojille valvontatehtävän suorittamiseksi.

Henkilötietolain 8 §:ssä säädetään henkilörekisterissä olevien henkilötietojen luovuttamisen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan tietoja saa luovuttaa, jos siitä säädetään laissa tai jos se johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai veloitteesta.

Ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin, kenelle ja missä tarkoituksessa tietoja saisi luovuttaa. Tietoja saisi luovuttaa virallisille valvojille valvontatehtävän suorittamiseksi. Virallisilla valvojilla tarkoitettaisiin lakiehdotuksen 43 §:ssä tarkoitettuja rahapelitoiminnan valvojia. Virallisilla valvojilla olisi lakiehdotuksen 44 §:n mukaan oikeus saada rahapeliin toimeenpanoon luvan saaneelta rahapeliyhteisöltä valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat. Ehdotetun säännöksen mukaan henkilötietoja saisi luovuttaa vain valvontatehtävien suorittamiseksi. Pelikasinotoiminnan harjoittajalle on säädetty valvontatehtäviä myös rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annettussa laissa.

Poliisilain 36 §:ssä säädetään poliisin yleisestä oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Sen mukaan poliisilla on oikeus saada päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai

työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämittä. Lainkohdan mukaan poliisilla on sama oikeus saada poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä julkinen tai yksityinen etu sitä vaatii. Tämän vuoksi ehdotettuun pykälään ei ole tarpeen sisällyttää säännöstä, jonka mukaan rekisterinpitäjä saisi luovuttaa tietoja poliisille rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi tai poliisitutkinnan suorittamiseksi.

Muusta tietojen käsittelemisestä, kuten tietojen siirtämisestä ulkomaille säädettäisiin henkilötietolaissa.

5 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että rekisteriin talletetut tiedot olisi poistettava heti, kun ne eivät enää ole tarpeen pelikasinotoiminnan valvontaa varten, kuitenkin viimeistään kolmen vuoden kuluttua tallettamisesta.

Henkilötietolain 34 §:n nojalla henkilörekisteri on hävitettävä, jos rekisteri ei ole enää rekisterinpitäjän kannalta tarpeellinen. Ehdotetun säännöksen mukaan rekisteriin talletettu tieto ei olisi pelikasinon asiakas- ja valvontarekisterin pitäjälle tarpeellinen enää sen jälkeen, kun pelikasinotoiminnan harjoittajalla ei ole rekisteröityyn henkilöön liittyviä tehtäviä. Tällainen tilanne on kyseessä esimerkiksi silloin, kun asiakas on pyytänyt rekisterissä olevien henkilötietojensa poistamista sillä perusteella, ettei hän enää halua olla pelikasinon asiakas.

Pelikasinon valvonta- ja asiakasrekisteriä käytetään pääasiassa pelikasinon palvelujen myynnissä ja markkinoinnissa. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että rekisteriin talletettuja tietoja saataisiin käyttää riittävän pitkään. Ehdotetun säännöksen mukaan tietoja ei kuitenkaan saisi säilyttää kolmea vuotta pidempään niiden tallettamisesta lukien. Määräajan kuluttua umpeen tiedot olisi poistettava rekisteristä.

6 mom. Momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös henkilötietolakiin. Ehdotetun säännöksen mukaan pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteriin sovellettaisiin ehdotetun lain säännösten ohella henkilötietolakia. Säännös olisi luonteeltaan informatiivinen.

52 §. Arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvien ongelmien seuranta, tutkimus ja rahoitus. Voimassa olevaan arpajaislakiin ei sisälly arpajaisten toimeenpanoon liittyvää tutkimusta koskevia säännöksiä. Tämän vuoksi viranomaiset eivät ole käytännössä seuranneet ja tutkineet arpajaisten toimeenpanoa.

Pelaaminen voi kehittyä ongelmapelaami-

seksi, jolloin siihen liittyy sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä haittoja. Pelaaminen voi kehittyä pakonomaiseksi riippuvuudeksi, joka on hoitoa vaativa tila.

Yksinoikeudella pelitoimintaa harjoittavat yhteisöt ovat pyrkineet kartoittamaan erilaisten tutkimusten avulla 1980-luvun loppupuolelta lähtien pelaamisen ja myös ongelmapelaamisen määrää. Ongelmapelaamisesta on tehty eräitä sosiologisia tutkimuksia. Viimeisimpiä tutkimuksia ovat Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama Lasse Murrin ja Jorma Niemelän tutkimus suomalaisen ongelmapelaamisen profiilista. Tutkimuksen nimi on "Kun on pakko pelata" (Espoo 1993). Myös Sininauhaliiton julkaisusarjassa on julkaistu Riitta Poterin ja Jouni Tourusen tutkimus "Asiakaana ongelmapelaaja" (Sininauhaliiton julkaisusarja 2/1995, Helsinki).

Tutkimusten perustella on todettu, että Suomessa on ongelmapelaajia. Maassamme hakeutuu vuosittain hoitoon noin 1 000 ongelmapelaajaa. Hoitoa annetaan avo- ja laitoshoidona muun muassa A-klinikoilla ja päihdehuollon kuntoutuslaitoksissa. Eräänä ongelmapelaamisen hoitomuotona on myös niin sanottu vertaisryhmätoiminta. Eräs tällainen vertaisryhmä on niin sanottu GA-ryhmä (Gamblers Anonymous). Ongelmapelaamista hoidetaan myös muualla sosiaali- ja terveydenhuollossa, kuten esimerkiksi kunnallisissa mielenterveystoimistoissa.

1 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvia ongelmia on seurattava ja tutkittava. Arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta vastaisi sosiaali- ja terveysministeriö.

Ehdotetun säännöksen nojalla valtiolle asetettaisiin velvollisuus seurata ja tutkia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia ongelmia. Seurannalla ja tutkimustoiminnalla tulisi pyrkiä selvittämään, missä määrin arpajaisiin osallistumisesta aiheutuu ongelmia ja miten niitä voitaisiin vähentää.

Seuranta ja tutkimus olisi sosiaali- ja terveysministeriön tehtävä. Säännös ei velvoitaisi ministeriötä itse seuraamaan ja tutkimaan arpajaisten toimeenpanoa ja niihin osallistumista vaan se voisi tilata tutkimuksen sopivaksi katsomaltaan tutkimuslaitokselta.

2 mom. Ehdotetun lainkohdan mukaan rahapeliyhteisöjen olisi korvattava valtiolle rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta aiheu-

tuvat kustannukset sen mukaan, kuin siitä erikseen säädetään.

Valtio ei ole osallistunut pelaamista koskevien tutkimusten rahoittamiseen. Pelaa- mistutkimusta tulisi edelleenkin jatkaa. Tutkimuseettisistä syistä tulisi tutkimusten teettämisen tapahtua valtion toimeksiannosta ja kustannuksella. Rahapeliyhteisöjen tulisi korvata valtiolle tutkimus- ja seurantakustannukset.

Korvattavien kustannusten suuruus määräytyisi valtion maksuperustelain periaatteiden mukaisesti. Korvattavista seuranta- ja tutkimustehtävistä säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön suoritteista perittävistä maksuista annettavalla päätöksellä.

53 §. Rahapeliyhteisöjen velvollisuus luovuttaa tietoja. Arpajaislainsäädännössä on nykyisin asetettu lupensaajille velvollisuus antaa viranomaisille tietoja ja selvityksiä, jotka liittyvät arpajaisten toimeenpanon ja tuottojen käytön valvontaan. Säännökset ovat epäyhtenäisiä eivätkä koske kaikkia arpajaisten toimeenpanomuotoja.

Raha-automaattiasetuksen 34 §:n mukaan yhdistys on velvollinen toimittamaan sisäasiainministeriölle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle jäljennökset yhdistyksen kokousten ja hallitusten kokousten pöytäkirjoista sekä antamaan ne muut tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen yhdistyksen toiminnan ja raha-automaattivarojen käytön valvomiseksi.

Raha-automaattiyhdistykselle pelikasino-toimintaa varten annetun toimiluvan mukaan yhdistyksen on järjestettävä pelitoiminnan seuranta niin, että valvontaviranomaisten käyttöön saadaan tilastot ja tutkimukset, joiden avulla on mahdollista arvioida pelaamiseen mahdollisesti liittyviä epäkohtia.

Oy Veikkaus Ab:lle annetun toimiluvan mukaan yhtiön on toimitettava toimintasuunnitelma ja talousarvio seuraavaa vuotta varten opetusministeriölle, sisäasiainministeriölle ja valtiovarainministeriölle. Yhtiön on lisäksi vuosittain toimitettava tilinpäätösasiakirjansa opetusministeriölle, sisäasiainministeriölle ja valtiovarainministeriölle.

Totopelien toimeenpanon valvontaan liittyvästä tietojensantioikeudesta ei ole lainkaan säännöksiä. Totopelien tuottojen käytön valvontaan liittyvät säännökset on sisällytetty valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annettuun asetukseen.

1 mom. Momentissa ehdotetaan säädettä-

väksi, että rahapeliyhteisöjen olisi toimitettava vuosittain toimintasuunnitelmansa ja talousarvionsa seuraavaa vuotta varten sekä tilinpäätösasiakirjansa asianomaisille 19 §:ssä tarkoitetuille rahapeliyhteisön tuontajakoasioita käsitteleville ministeriöille, valtiovarainministeriölle ja sisäasiainministeriölle.

Tuontajakoasioita käsittelevillä ministeriöillä tarkoitettaisiin opetusministeriötä, maa- ja metsätalousministeriötä sekä sosiaali- ja terveysministeriötä. Kunkin rahapeliyhteisön olisi toimitettava tiedot valtiovarainministeriölle ja sisäasiainministeriölle.

Ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen luvan saaneen rahapeliyhteisön olisi toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle ja sisäasiainministeriölle jäljennökset rahapeliyhteisön kokousten ja hallituksen kokousten pöytäkirjoista sekä annettava ne muut tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen rahapeliyhteisön toiminnan ja sen tuottojen käytön valvomiseksi.

Ehdotettu sääntely vastaisi asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä.

3 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan rahapeliyhteisöjen olisi toimitettava 3 §:n 1 - 7 kohdassa tarkoitettujen arpajaisten toimeenpanoa koskevat tiedot tilastoimista varten sisäasiainministeriölle ja arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seurantaa ja tutkimusta varten tarpeelliset tiedot sosiaali- ja terveysministeriölle.

Lakiehdotuksen 42 §:n 2 momentin mukaan sisäasiainministeriö vastaisi arpajaisten toimeenpanoon liittyvästä tilastoimisesta.

Ehdotetun säännöksen nojalla rahapeliyhteisöt olisivat velvollisia toimittamaan rahapelien toimeenpanoa koskevat tiedot tilastointia varten sisäasiainministeriölle. Tilastointin tarkoituksena olisi selvittää suomalaisen pelitoiminnan määrällisiä seikkoja. Ministeriö tilastoi muun muassa pelikohtaisesti pelitapahtumien määrän, keskimääräisesti käytetyt pelipanokset ja peleissä maksetut voitot. Tiedot olisi toimitettava myös sosiaali- ja terveysministeriölle. Tilastotietoja käytettäisiin muun muassa arpajaisten toimeenpanon valvonnassa ja ongelmapelaamisen tutkimuksessa.

54 §. Esteellisyys ja virkavastuu. Raha-au-

tomaattiyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, jota hallintomenettelylaki (598/1982) ei koskisi ilman erityistä soveltamisalasäännöstä.

Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen jäsenten esteellisyydestä säädetään voimassa olevan raha-automaattiasetuksen 23 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan hallintoasioita käsiteltäessä yhdistyksessä on noudatettava hallintomenettelylakia, lain 10 §:n 1 momentin 5 kohdan osalta kuitenkin siten, että yhdistyksen hallituksen jäsen on asetuksen 17 §:n 1 momentissa mainituissa asioissa esteellinen vain silloin, kun hallituksessa käsitellään sanotussa lainkohdassa tarkoitettua yhteisön, säätion tai laitoksen hakemusta tai muuta sitä välittömästi koskevaa asiaa.

Raha-automaattiyhdistyksen luottamus- ja toimihenkilöiden esteellisyydestä olisi tarkoituksenmukaista edelleen säätää viittaamalla hallintomenettelylain esteellisyyssäännöksiin. Luottamus- ja toimihenkilöiden esteellisyyttä koskevasta rajoituksesta säädettäisiin hallintomenettelylain 3 §:n 3 momentin nojalla asetuksella.

Raha-automaattiyhdistyksen luottamus- ja toimihenkilöiden virkavastuusta ei ole säännöksiä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että yhdistyksen luottamus- ja toimihenkilöt olisivat eräissä tehtävissä virkavastuun alaisia.

1 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen luvan saaneen rahapeliyhteisön luottamus- ja toimihenkilön esteellisyydestä olisi voimassa, mitä hallintomenettelylaissa säädetään virkamiehen esteellisyydestä.

Luottamushenkilöillä tarkoitettaisiin yhdistyksen hallituksen jäseniä. Toimihenkilöillä tarkoitettaisiin kaikkia niitä yhdistyksen palveluksessa olevia henkilöitä, jotka valmistelevat ja ratkaisevat hallintoasioita.

2 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettuihin toimihenkilöihin virkavastuun alaisia valmistellessaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotusta ja valvoessaan 23 §:n 1 momentin mukaisesti avustusten käyttöä.

Virkavastuulla tarkoitetaan oikeudellista vastuuta, joka kohdistuu virkamieheen. Rikosoikeudellinen virkamieskäsite määritellään rikoslain 2 luvun 12 §:ssä. Tämän säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan virkamiehiä ovat ensinnäkin hallinto-oikeudelliset

virkamiehet eli henkilöt, jotka ovat virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa julkisyhteisöön. Virkamiehiä ovat 2 kohdan mukaan erilaiset luottamushenkilöt, kuten julkishallinnossa toimivat luottamushenkilöt sekä komiteoiden ja muiden sivuelinten jäsenet. Momentin 3 kohdan mukaan virkamiehiä ovat henkilöt, jotka erityisen oikeusnormin tai niiden nojalla annetun määräyksen perusteella käyttävät julkista valtaa muussa kuin julkisyhteisössä.

Vaikka yhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, ei sitä voida pitää rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna julkisyhteisönä. Tämän vuoksi yhdistyksen toimihenkilöt eivät ole virkasuhteessa julkisyhteisöön eivätkä luottamusmiehet saman momentin 2 kohdassa tarkoitettuja julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöitä. Epäselvää sensijaan on, ovatko yhdistyksen luottamus- ja toimihenkilöt virkamiehiä momentin 3 kohdan nojalla.

Raha-automaattiyhdistys on rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu "muu kuin julkisyhteisö". Yhdistyksen palveluksessa oleva toimihenkilö tai hallintoelimestä toimiva luottamushenkilö voi siten tehtävässään kuulua rikosoikeudellisen virkamieskäsitteen piiriin ja olla tässä tehtävässään virkavastuun alainen, jos heidän tehtäviinsä sisältyy julkisen vallan käyttöä.

Julkisen vallan käytön käsitettä ei ole lainsäädännössä määritetty. Julkisen vallan käyttämisen merkityssisältö vaihtelee jonkin verran eri oikeudenaloilla. Suppeimmin julkisen vallan käsitettä on käytetty hallinto- ja rikosoikeuden aloilla näillä aloilla keskeisesti vaikuttavan legaliteettiperiaatteen vuoksi. Julkisen vallan käytöllä on tarkoitettu lähinnä päätöksen tekemistä jonkun edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. Hallitusmuodon 93 §:n mukaan virkavastuu ulottuu myös tällaisen päätöksen teon esittelyyn.

Yhdistyksen toimihenkilöiden osalta julkisen vallan käyttöksi saatettaisiin tulkita avustusten jakoa koskevan ehdotuksen valmistelu yhdistyksen hallitukselle ja avustusten käytön valvonta.

Yhdistyksessä tapahtuvaa avustusten jakoehdotuksen valmistelua ei voida pitää julkisen vallan käyttönä, koska yhdistyksessä tapahtuva toiminta ei sisällä sellaista luonteeltaan lopullista, yksipuolista tai muuten oikeudellisesti sitovaa päätöksentekoa. Lopullisen päätöksen avustusten jaosta tekee valtioneuvosto. Hallitusmuodon 93 §:ssä

tarkoitettu esittelyvastuu on näin ollen sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehillä.

Raha-automaattiasetuksen 32 §:n mukaan yhdistyksen tehtävänä on valvoa avustusten käyttöä. Sitä varten sillä on oikeus tarkastaa avustuksen saajan koko varainhoitoa ja tilinpitoa. Tarkastusoikeus sisältää laajan valtuuden tarkastaa avustuksen saajan taloudenpitoa muutoinkin kuin avustusten käytön osalta. Tämän vuoksi toiminta saatettaisiin tulkita julkisen vallan käyttöksi. Tähän toimintaan ei kuitenkaan liity julkisen vallan käytölle ominaista yksipuolista oikeudellisesti velvoittavaa määräämistä, koska avustuksensaaja on avustusta hakiessaan suostunut siihen, että yhdistys saa tarkastaa avustuksensaajan koko taloudenpidon.

Vaikka yhdistyksessä tapahtuva avustusehdotuksen valmistelu samoin kuin avustusten käytön valvonta eivät ole julkisen vallan käyttöä, liittyy näihin yhdistyksen toimintoihin kuitenkin sellaisia tosiasiallisia oikeudellisen sitovuuden luonteista vaikuttamista, että näiden tehtävien suorittamisen tulisi tapahtua virkavastuulla.

Ehdotettu virkavastuuta koskeva sääntely merkitsisi asianomaisten toimihenkilöiden osalta sitä, että heidät voitaisiin tuomita rangaistukseen rikoslain 40 luvussa tarkoitettusta rikoksesta, jonka he ovat tehneet valmistellessaan lakiehdotuksen 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotusta tai suorittaessaan 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua avustusten käytön valvontaa.

3 mom. Ehdotetun säännöksen mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettut luottamushenkilöt ovat virkavastuun alaisia osallistuuksaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotuksesta päättämiseen.

Raha-automaattiyhdistyksen luottamushenkilöiden tehtävät, joissa julkisen vallan käyttäminen saattaisi tulla kysymykseen, liittyvät avustusten jakoehdotuksesta päättämiseen.

Yhdistyksessä tapahtuvaa avustusten jakoehdotuksesta päättämistä ei voida pitää julkisen vallan käyttönä, koska luottamushenkilöt eivät tee lopullista avustusten jakopäätöstä. Lopullisen päätöksen avustusten jaosta tekee valtioneuvosto. Yhdistyksessä tapahtuva avustusten jakoehdotukseen liittyvä päätöksenteko ei siten ole lopullista, yksipuolista tai muuten oikeudellisesti sitovaa toimintaa, jota julkisen vallan käytöltä edellytetään. Kuten edellä on todettu, on hallitusmuodon 93 §:ssä tarkoitettu esittelyvastuu sosiaali- ja terveysministeriön virkamie-

hillä.

Vaikka jakoehdotuksesta päättäminen ei ole julkisen vallan käyttöä, liittyy siihen kuitenkin sellaista tosiasiallista oikeudellisen sitovuuden luonteista vaikuttamista, että toiminnan tulisi tapahtua virkavastuun alaisena. Ehdotetun säännöksen mukaan yhdistyksen avustusten jakoehdotuksesta päättävät luottamushenkilöt olisivat virkavastuun alaisia, kun he päättävät jakoehdotuksesta. Virkavastuun alaisuus merkitsisi sitä, että asianomaisen luottamushenkilö voitaisiin tuomita rangaistukseen rikoslain 40 luvussa tarkoitettusta rikoksesta, jos teko on tehty hänen osallistuessaan lakiehdotuksen 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotuksesta päättämiseen.

55 §. *Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus.* Nykyisin arpajaislaainsäädännössä ei ole säännöksiä vaitiolovelvollisuudesta eikä asiakirjojen julkisuudesta.

Raha-automaattiyhdistyksen luottamus- ja toimihenkilöt voivat saada tietoja arpajaisten toimeenpanoon luvan saaneen yhteisön, tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijan ja avustusta hakeneiden tai saaneiden yhteisöjen taloudellisesta asemasta, liike- tai ammattisalaisuudesta tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevasta seikasta. Raha-automaattiyhdistyksessä valvontatehtäviä suorittavat henkilöt sekä edellä mainitut luottamus- ja toimihenkilöt voivat tehtävissään saada haltuunsa tietoja, jotka koskevat myös jotakin muuta kuin arpajaisten toimeenpanoon luvan saanutta yhteisöä tai avustusta hakenutta tai saanutta yhteisöä. Tällaisia tietoja olisivat esimerkiksi avustusta hakeneen yhteisön omistamaa yhtiötä koskevat taloudelliset tiedot.

Tällaiset tiedot eivät lähtökohtaisesti ole julkisia. Tämän vuoksi niitä olisi käsiteltävä luottamuksellisina. Arpajaislain 55 §:ään ehdotetaan otettavaksi vaitiolovelvollisuutta ja asiakirjojen julkisuutta koskeva säännös. Ehdotetun säännöksen mukaan edellä 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotuksen valmisteluun ja sitä koskevaan päätöksentekoon kuuluvia tehtäviä ja asiakirjoja sekä 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja valvontatehtäviä ja niihin kuuluvia asiakirjoja koskevasta vaitiolovelvollisuudesta ja julkisuudesta rahapeliyhteisössä on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Arpajaisten toimeenpanon valvontatehtäviä suorittavat virkamiehet ja 43 §:n 1 mo-

mentissa virkavastuunalaisiksi säädetty viralliset valvojat ovat ilman eri säännöstä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain nojalla vaitiolovelvollisia.

Valtion virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta säädetään valtion virkamieslain 17 §:ssä. Säännöksen mukaan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muussa laissa säädetään. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään vaitiolovelvollisuuden perusteista.

Ehdotuksen mukaan tämä vaitiolovelvollisuus koskisi raha-automaattiyhdistyksen luottamus- ja toimihenkilöitä siltä osin, kun toimihenkilöt valmistelevat jakoehdotusta, luottamushenkilöt osallistuvat sitä koskevaan päätöksentekoon ja toimihenkilöt suorittavat avustusten käytön valvontaa. Nämä toimi- ja luottamushenkilöt olisivat näissä tehtävissään lakiehdotuksen 54 §:n nojalla virkavastuun alaisia.

Vaitiolovelvollisuuden sisältö määräytyisi samansisältöiseksi kuin viranomaisen palveluksessa olevien vaitiolovelvollisuus.

Jakoehdotuksen valmistelua, jakoehdotuksesta päättämistä ja avustusten käytön valvontaa on pidettävä julkisina tehtävinä. Julkinen luotettavuus edellyttää, että kansalaisilla on mahdollisuus saada tietoja näihin tehtäviin liittyvistä asioista samoin edellytyksin kuin viranomaistehtävistä. Kansalaisten tiedonsaannin varmistamiseksi ehdotetaan, että näihin tehtäviin kuuluvia asiakirjoja koskevasta julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Toisaalta salassapidettävistä asiakirjoista ei saisi antaa tietoja kukaan raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön palveluksessa oleva siitä riippumatta mikä hänen tehtävänsä yhteisössä on. Tämän vuoksi ehdotetaan, että edellä mainittuihin tehtäviin liittyvien asiakirjojen julkisuudesta rahapeliyhteisössä noudatettaisiin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

56 §. *Eräitä peliautomaatteja ja pelilaitteita koskevat poikkeukset.* Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan arpajaiset saisi toimeenpanna ainoastaan rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jolla on kotipaikka Suomessa. Arpajaisten toimeenpanoluvan myöntäminen edellyttää muun ohella, että

arpajaiset toimeenpannaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Ehdotetun sääntelyn tarkoitus olisi vahvistaa voimassa olevalla arpajaislailla omaksuttu periaatteellinen kanta, jonka mukaan tulojen hankkiminen ihmisten pelihalua hyväksi käyttäen sallitaan ainoastaan rajoitetussa määrin ja yksinomaan varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muun aatteellisen toiminnan tukemiseen. Tämä peruslinjaus merkitsisi sitä, ettei arpajaisten toimeenpano olisi edelleenkaan mahdollista liikeyrityksille taloudellisen voiton tavoittelumiseksi.

Tavaravoittoja antavien automaattien käytettävänä pitämisessä on kysymys mekaanisen laitteen avulla toimeenpantavista tavara-arpajaista. Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetulla asetuksella annettiin näiden automaattien käytettävänä pitäminen Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeudeksi. Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeutta ei kuitenkaan toteutettu täydellisenä. Yksinoikeuden ulkopuolelle jätettiin käsinpyöritettävät onnenpyörät ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankitut sekä tivoleissa yleisön käytettävänä pidettävät tavaravoittoja antavat peliautomaatit ja pelilaitteet. Sääntely merkitsee poikkeusta arpajaisten toimeenpanoa koskevasta peruslinjauksesta.

Rahapelitoimikunnan ehdotuksen mukaan tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitäminen tulisi sallia ainoastaan yleishyödyllisille yhteisöille. Muiden kuin yleishyödyllisten yhteisöjen käytettävänä olevat tavaravoittoautomaatit tulisi lunastaa valtiolle.

Hallitusmuodon 12 §:n 2 momentin mukaan omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla. Säännöksen sisältämää yleisen tarpeen vaatimusta on tulkittu lainsäädäntökäytännössä suhteellisen väljästi. Kyseessä on tyypillisesti arvostuksenvarainen kriteeri.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artikla turvaa omaisuuden ihmisoikeutena. Sen mukaan keneltäkään ei saa riistää omaisuutta paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

Vaikka hallitusmuodon 12 §:n 2 momentin ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen eli Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 19/1990) rajoitukset omaisuuden pakkolunastamiselle ovat suhteellisen väljät, la-

kiehdotuksessa ei esitetä tavaravoittoja antavien automaattien ja pelilaitteiden lunastamista valtiolle.

Ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita on yksityisillä elinkeinonharjoittajilla noin 350 kappaletta. Uusimmatkin laitteet ovat jo noin 30 vuotta vanhoja ja ovat siten tekniikaltaan vanhentuneita. Tivolitoiminnan luonteeseen taas kuuluu muun muassa erilaisten tavaravoittoja antavien peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitäminen. Koska edellä mainittuja automaatteja on varsin vähän eikä niiden käytettävänä pitämisestä koidu yhteiskunnallisia ongelmia, olisi pakkolunastuksesta yksityiselle edulle koituva haitta ilmeisesti suurempi kuin siitä yleiselle edulle saatava hyöty.

Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen mukaan kuka tahansa on voinut pitää yleisön käytettävänä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja tavaravoittoja antavia peliautomaatteja. Automaatteja voi olla myös muiden kuin Suomen kansalaisten hallussa. Lupaa kesäkuun 1 päivää 1970 jälkeen hankittujen tavaravoittoja antavien automaattien käytettävänä pitämiseen ei voida antaa sen enempää suomalaisille kuin ulkomaisillekaan elinkeinonharjoittajille. Näin ollen tavaravoittoja antavien automaattien valtiolle lunastamiselle ei ole myöskään EY-oikeudellisia edellytyksiä, koska sääntely ei ole ristiriidassa EY-oikeudellisen syrjimättömyysperiaatteen kanssa.

Eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen tivolioa koskevaa säännöstä on lupakäytännössä tulkittu siten, että myös huvipuistot ovat saaneet luvan pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä asetuksessa tarkoitettuja peliautomaatteja ja pelilaitteita. Nykyinen huvipuistoja ja tivoleita koskeva sääntely ei myöskään ole ristiriidassa EY-oikeuden syrjimättömyysperiaatteen kanssa, koska elinkeinon harjoittamisen oikeutta huvipuisto- ja tivolitoiminnalla ei ole rajoitettu koskemaan ainoastaan Suomen kansalaisia tai suomalaisia yhteisöjä.

1 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sen estämättä mitä 5 ja 7 §:ssä säädetään voidaan elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitetulle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle ja säätiölle antaa lupa pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja sellaisia peliautomaatteja ja peli-

laitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden tai niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä ja huvipuistoille ja tivoleille antaa lupa pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä 1 kohdassa tarkoitettuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, tavaravoittoautomaatteja sekä sellaisia muita peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi voittona saada tavaraa.

Ehdotetun momentin 1 kohdan mukaan elinkeinonharjoittamiseen oikeutetut saisivat edelleen jatkaa toimintaansa käsinpyöritettävillä onnenpyöriillä ja niillä noin 350 peliautomaatilla ja pelilaitteella, jotka on hankittu ennen 1 päivää kesäkuuta 1970. Kuten nykyisinkin näitä automaatteja ja pelilaitteita saisi kuka tahansa elinkeinonharjoittaja ilman rajoituksia luovuttaa ja hankkia käytettävänä pidettäväksi.

Momentin 2 kohdan mukaan huvipuisto- ja tivolitoimintaa harjoittavat saisivat pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita. Tämän lisäksi tivoleissa ja huvipuistoissa saataisiin pitää yleisön käytettävänä lakiehdotuksen 3 §:n 11 kohdassa tarkoitettuja tavaravoittoautomaatteja. Näillä tavaravoittoautomaateilla tarkoitettaisiin peliautomaatteja tai -laitteita, joista pelaaja voi voittona saada tavaraa. Tavaravoittoautomaatit eroaisivat ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankituista peliautomaateista ja pelilaitteista siten, että tavaravoittoautomaateissa voitto saataisiin tavarana suoraan automaatin sisältä. Ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankituissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa voiton voi saada tavaraa, muuna rahanarvoisena etuutena taikka niihin vaihdettavissa olevina pelimerkkeinä. Käytännössä voitto on usein lahjakortti.

Huvipuistoissa ja tivoleissa voisi ehdotetun säännöksen mukaan pitää yleisön käytettävänä myös muita kuin edellä kuvatun kaltaisia peliautomaatteja. Säännöksellä vahvistettaisiin nykyinen käytäntö, joka on perustunut eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen tulkintaan, jonka mukaan huvipuistot ja tivolit ovat voineet pitää yleisön käytettävänä myös sellaisia peliautomaatteja ja pelilaitteita, jotka on hankittu kesäkuun 1 päivän 1970 jälkeen. Näissä laitteissa voiton saaminen perustuu usein pelkästään sattumaan, mutta yleisön käytettävänä on myös sellaisia peliautomaatteja ja peli-

laitteita, joissa voiton saamisen edellytyksenä voi olla jossain määrin myös taito.

Suomessa toimivista huvipuistoista Linanmäen ja Tykkimäen huvipuistot ovat yleishyödyllisen säätiön omistuksessa. Tampereella sijaitseva Särkänniemen huvipuisto on Tampereen kaupungin kokonaan omistaman osakeyhtiön omaisuutta. Muiden huvipuistojen omistajina ovat kuntien ohella yksityiset tahot. Tivolit ovat yksityisessä omistuksessa.

Ehdotetulla sääntelyllä turvattaisiin kaikkien huvipuistojen ja tivoleiden oikeus pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä tavaravoittoja antavia automaatteja riippumatta niiden omistuspohjasta. Ehdotettua sääntelyä on pidettävä tarkoituksenmukaisena myös siitä syystä, että toiminta ei ole sellaista, että siitä voisi aiheutua yhteiskunnallisia ongelmia. Ehdotettu sääntely ei olisi myöskään ristiriidassa EY-oikeuden syrjimättömyysperiaatteen kanssa, koska kuka tahansa huvipuisto- tai tivolitoimintaa harjoittava kotimainen tai ETA-alueelta oleva elinkeinonharjoittaja tai yhteisö olisi oikeutettu pitämään yleisön käytettävänä nyt kysymyksessä olevia automaatteja.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettua peliautomaatista tai pelilaitteesta saatavan voiton arvo ei saa ylittää 200 markkaa.

Luvan hankkimisesta eräiden huvitusten järjestämiseen ja peliautomaattien pitämiseen annetun asetuksen 5 §:n mukaan sisäasiainministeriö vahvistaa näistä automaateista kerrallaan saatavan voiton enimmäisarvon. Sisäasiainministeriö on viimeksi 20 päivänä helmikuuta 1992 vahvistanut voiton enimmäisarvoksi 200 markkaa. Inflaation vähäisyydestä johtuen voiton enimmäisarvoa ei ole tarpeen korottaa.

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan luvan 1 momentissa tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämiseen antaa peliautomaatin tai pelilaitteen sijoituspaikan kihlakunnan poliisilaitos. Lupa voitaisiin antaa sille, jolla on oikeus elinkeinon harjoittamiseen. Lupa voidaan antaa enintään yhdeksi vuodeksi. Valvonnallisista syistä olisi tarkoituksenmukaista, että lupa olisi määräaikainen. Ehdotettu enintään yhden vuoden määräaika vastaisi nykyisin noudatettua lupakäytäntöä. Säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä myös lupaviranomaisen osalta.

4 mom. Ehdotetussa pykälässä tarkoitettu

tavaravoittoja antavilla automaateilla harjoitettu toiminta merkitsisi poikkeusta lakiehdotuksen 5 §:n arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevaan yleissäännökseen. Vaikka toimintaa harjoitettaisiin elinkeinotoimintana, olisi tarkoituksenmukaista, että toimintaan sovellettaisiin eräitä lakiehdotuksen arpajaisten toimeenpanoa, valvontaa ja muutoksenhakua koskevia säännöksiä sekä rangaistus-säännöksiä. Näitä säännöksiä olisivat 6 §:n 1 momentin arpajaisten luvanvaraisuutta koskeva säännös, 10 §:n velaksi toimeenpanon kieltö, 40 §:n tavaravoittoautomaattien sijoittamista koskevat säännökset, 42 §:n arpajaisten valvontaa koskevat säännökset, 44 §:n tietojensaantioikeutta koskevat säännökset, 45 §:n tarkastus- ja kieltö-oikeuksia koskevat säännökset, 63 §:n arpajaisrikosta ja 64 §:n 1 ja 8 kohdan arpajaisrikkomusta koskevat säännökset, 66 §:n muutoksenhakua koskevat säännökset sekä 67 §:n 2 kohdan ase-
tusenantovaltuutta koskeva säännös.

57 §. *Rahaliikenteen valvontalaitte.* Voimassa olevassa arpajaislainsäädännössä ei ole säännöksiä automaattien tai pelilaitteiden rahaliikenteen valvonnasta. Viihdelaite lain 6 §:ssä säädetään, että viihdelaitteessa tulee olla rahaliikenteen valvontaa varten hyväksyttyä mallia oleva rahaliikenteen valvontalaitte ennen laitteen asettamista yleisön käytettäväksi. Rahaliikenteen valvontalaitteen avulla voidaan varmistaa muun muassa se, että verotusta varten saataisiin oikeat tiedot laitteen käytettävänä pitämisestä kertyneistä maksuista.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että jos raha-automaatin tai 56 §:ssä tarkoitettun peliautomaatin ja pelilaitteen käyttämisestä suoritettava maksu peritään automaatin tai pelilaitteen käyttökuntoon saattavan laitteen (rahalukon) avulla, on automaatissa ja pelilaitteessa oltava sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen tarkastama ja hyväksymä rahaliikenteen valvontalaitte. Sen olisi luotettavasti tallennettava tiedot laitteen käyttämisestä kertyneistä maksuista. Tallennettavista tiedoista olisi laadittava tositteet, jotka olisi säilytettävä kirjanpitoaineiston säilyttämisestä säädettyllä tavalla.

Raha-automaateissa, tavaravoittoautomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa käytetään maksun perimiseen samankaltaisia rahalukkoja kuin viihdelaitteissa. Kaikissa nykyisin käytössä olevissa raha-automaateissa on rahaliikenteen valvontalaitte. Myös tavaravoittoauto-

maateissa ja 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa on rahaliikenteen laskijalaitteita. Näitä rahaliikenteen valvontalaitteita ei kuitenkaan ole tarkastettu ja hyväksytty viihdelaitteissa olevien rahaliikenteen valvontalaitteiden tapaan. Automaattitoiminnan yhdenvertaisen sääntelyn toteuttamiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että myös raha- ja tavaravoittoautomaatit sekä 56 §:ssä tarkoitettut peliautomaatit ja pelilaitteet varustettaisiin hyväksyttyä mallia olevalla rahaliikenteen valvontalaitteella.

Rahaliikenteen valvontalaitteeseen tallentuneista tiedoista olisi lisäksi laadittava tositteet, jotka olisi säilytettävä kirjanpitoaineiston säilyttämisestä säädettyllä tavalla. Tositteet kuvaisivat automaatin ja pelilaitteen rahalukon kautta kulkeneen rahamäärän ja antaisivat siten tarkat tiedot verotuksen toimittamiseksi.

Lakiehdotuksen 67 §:ssä annettaisiin myös valtuus säätää asetuksella rahaliikenteen valvontalaitteesta, rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamisesta ja hyväksymisestä sekä automaatin ja pelilaitteen käytettävänä pitämisestä laadittavista tositteista ja selvityksistä.

Ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti viihdelaitelain rahaliikenteen valvontaa koskevia säännöksiä.

58 §. *Tarkastuslaitokseksi määrääminen ja tarkastuslaitoksen tietojenantovelvollisuus.* Lakiehdotuksen 57 §:n mukaan raha- ja tavaravoittoautomaatissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa on oltava tarkastuslaitoksen tarkastama ja hyväksymä rahaliikenteen valvontalaitte.

Sen varmistamiseksi, että raha- ja tavaravoittoautomaattien sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden rahaliikenteen valvontalaitteet tallentaisivat tiedot laitteen käyttämisestä perityistä maksuista, ehdotetaan, että laitteiden tarkastuksen suorittaisi viranomaisen hyväksymä ja tähän tehtävään määräämä tarkastuslaitos. Tarkastuslaitosta koskevan määräyksen antaisi viranomainen.

Rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastamista ja hyväksymistä koskevat säännökset eivät saa olla ristiriidassa perustamissopimuksen 28 artiklaan sisällytettyä tuonnin määrällistä rajoittamista sekä vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä koskevan kiellon kanssa. EY:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä on tapauksissa C 25/88 Bouchara ja C 272/80 Frans-Nederlandse maatschappij

vor biologische produkten todettu, ettei jäsenvaltion viranomaisella ole perusteltua oikeutta vaatia tarpeettomasti tutkimuksia ja muita selvityksiä kansallisella tasolla, mikäli vastaavanlaiset tutkimukset ja selvitykset on jo suoritettu toisessa jäsenmaassa ja ne ovat kansallisten viranomaisten saatavilla tai nämä voivat ne pyydettyä saada. Euroopan komissio on todennut viihdelaitteissa vaadittavia rahaliikenteen valvontalaitteita koskevien säännösten notifiointin yhteydessä Suomelle elokuun 22 päivänä 1996 antamassaan yksityiskohtaisessa lausunnossa, että vastavuoroista tunnustamista koskevan lausekkeen puuttumisen voidaan katsoa olevan ristiriidassa perustamissopimuksen (Maastrichtin sopimuksen) 30 artiklan kanssa. Tämän vuoksi asetuksella säädettäisiin, että muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueen valtiossa suoritettu hyväksytyn tarkastuslaitoksen tutkimustulos tai muu selvitys hyväksytään myös Suomen viranomaisten toimesta edellyttäen, että sen perusteella voidaan varmistua siitä, että kyseinen rahaliikenteen valvontalaitte täyttää säädöksissä asetetut olennaiset vaatimukset.

Lakiehdotuksen 67 §:ssä annettaisiin myös valtuus säätää asetuksella rahaliikenteen valvontalaitteesta, rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamisesta ja hyväksymisestä sekä raha-automaatin, tavaravoittoautomaatin sekä 56 §:ssä tarkoitettun peliautomaatin tai pelilaitteen käytettävänä pitämisestä laadittavista tositteista ja selvityksistä.

Viranomaisen antama määräys olisi voimassa määräajan ja se voitaisiin peruuttaa laissa luetelluilla perusteilla.

1 mom. Ehdotetussa momentissa säädettäisiin, että sisäasiainministeriö määräisi hakeemuksesta tässä laissa tarkoitettujen rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen. Määräys voitaisiin antaa laitokselle, jonka tehtävänä on suorittaa laitteiden teknisiä tarkastuksia. Määräys olisi voimassa enintään viisi vuotta.

Sisäasiainministeriö antaa voimassa olevan viihdelaitelain nojalla määräyksen viihdelaitteissa käytettäviä rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä antaville tarkastuslaitoksille. Raha- ja tavaravoittoautomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa käytettävien rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä antavan tarkastuslaitoksen määrääminen soveltuisi tämän vuoksi hyvin

arpajaisten toimeenpanon yleisestä valvonnasta vastaavan ministeriön tehtäväksi.

Ministeriö ei voisi antaa määräystä tarkastuslaitokseksi ilman asianomaisen laitoksen hakemusta. Hakemuksen tehdessään laitos antaisi suostumuksensa määräyksen antamiselle ja sitoutuisi samalla suorittamaan säädösten edellyttämällä tavalla rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä.

Tarkastuslaitosten välisen kilpailun edistämiseksi määräys voitaisiin antaa samanlaisesti usealle eri laitokselle.

Tarkastustoiminta ei olisi viranomaistointia vaan liiketoimintaa. Hallitusmuodon 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL15/1996 vp) todennut, että hallitusmuodon 15 §:n 1 momentin mukainen pääsääntö on elinkeinonvapaus, ja että poikkeuksellisesti luvanvaraisuus on mahdollinen, mutta siitä on aina säädettävä lailla. Koska tarkastustoimintaa ei voisi harjoittaa ilman sisäasiainministeriön antamaa määräystä, tulisi tarkastuslaitokseksi määräämisestä säätää lailla. Perustuslakivaliokunta on lisäksi edellä mainitussa lausunnossaan todennut, että laissa säädettävät perusoikeusrajoitukset ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisia ja että rajoitusten olennainen sisältö, kuten rajoittamisen laajuus ja edellytykset, ilmenevät laista.

Rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavalta tarkastuslaitokselta ei vaadittaisi erityisiä edellytyksiä määräyksen saamiseksi. Määräys voitaisiin antaa sellaiselle laitokselle, jonka tehtävänä on yleensä suorittaa laitteiden teknisiä tarkastuksia. Määräystä ei voitaisi antaa muulla toimialalla toimivalle liikkeelle tai tarkastuslaitokselle.

Määräys voitaisiin antaa kerrallaan enintään viideksi vuodeksi, jonka jälkeen laitoksen olisi haettava uudestaan määräystä tarkastuslaitokseksi.

2 mom. Sisäasiainministeriön tarkastuslaitokseksi antama määräys tulisi voida eräissä tapauksissa peruuttaa. Määräyksen peruuttamisella saattaisi olla tarkastuslaitoksen kanalta kielteisiä vaikutuksia. Määräyksen peruuttaminen olisi perustuslailla turvatun elinkeinonvapauden rajoittamista. Tämän vuoksi on määräyksen peruuttamisen edellytyksistä säädettävä lailla.

Ehdotetussa momentissa lueltaisiin tyhjentävästi määräyksen peruuttamisen edellytykset. Ensimmäisenä peruuttamisen edellytyksenä olisi tarkastuslaitoksen oma pyyntö. Kun annettu määräys asiallisesti velvoittaa tarkastuslaitoksen suorittamaan tarkastuksia ja hyväksymisiä, on säännös tarpeen sen vuoksi, että se velvoittaa ministeriön peruuttamaan antamansa määräyksen.

Toisena peruuttamisen edellytyksenä olisi se, että tarkastuslaitos jättäisi ilman hyväksyttävää perustetta täyttämättä tarkastusvelvollisuutensa. Tarkastuslaitokselle olisi sitoumuksensa mukaisesti syntynyt tarkastuslaitokseksi määräämisellä velvollisuus suorittaa rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä. Tätä velvollisuuttaan se ei voisi jättää ilman hyväksyttävää syytä täyttämättä. Hyväksyttävänä syynä voitaisiin pitää lakkoilun ja muiden force majeure -syiden ohella myös tarkastuspalveluja pyytävän tahon maksukyvyttömyyttä.

Kolmantena perusteena olisi se, että tarkastuslaitoksen toiminnassa ilmenee sellaisia väärinkäytöksiä, jotka vaarantavat tarkastusten ja hyväksymisten luotettavuuden. Tyhjentävää luetteloa peruuttamiseen johtavista väärinkäytöksistä ei voida säätää. Mikä tahansa väärinkäyttö ei voisi johtaa peruuttamiseen. Peruuttamisen edellytyksenä olevan väärinkäytöksen tulisi olla omiaan vaarantamaan tarkastuslaitoksen toimintaa rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastajana ja hyväksyjänä. Esimerkkinä tällaisesta vaarantamisesta voitaisiin mainita laiminlyönnit rahaliikenteen valvontalaitteiden teknisten ominaisuuksien tarkastuksessa tai tarkastuslaitoksen vakavat taloudelliset vaikeudet.

3 mom. Rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavia tarkastuslaitoksia voi olla useita. Jotta automaattitoimintaa harjoittavat yritykset saisivat helposti tiedot tarkastetuista ja hyväksytyistä rahaliikenteen valvontalaitteista, olisi tarkoituksenmukaista, että tiedot olisivat keskitetyksi saatavilla. Tämän vuoksi ehdotetaan, että tarkastuslaitoksen olisi toimitettava tiedot tyyppitarkastetuista rahaliikenteen valvontalaitteista sisäasiainministeriölle.

59 §. *Selvitykset ja tositteet.* Raha- ja tavaravoittoautomaatin sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käyttämisestä perityistä maksuista tallentuvat tiedot rahaliikenteen valvontalaitteeseen. Valvontalaite ei kuitenkaan yksin riitä selvitykseksi edellä mainitun toiminnan harjoitta-

misesta. Tästä syystä pykälässä säädettäisiin raha- ja tavaravoittoautomaatin sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käyttämisestä laadittavista selvityksistä ja tositteista.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että raha- ja tavaravoittoautomaatin sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden, ei kuitenkaan käsinpyöritettävän onnenpyörän käyttämisestä on laadittava selvitykset ja tositteet, joista ilmenevät 1) automaatin ja pelilaitteen sijoituspaikka ja sijoittamisaika, 2) rahaliikenteen valvontalaitteen lukema automaattia tai pelilaitetta käyttöön otettaessa, valvontalaitetta vaihdettaessa, kassaa tyhjentäessä sekä automaattia tai pelilaitetta luovutettaessa, 3) kassan tyhjentämisen ajankohta, 4) aika, jonka rahaliikenteen valvontalaite on epäkuntoisuutensa vuoksi tai muusta syystä ollut poissa toiminnasta, 5) rahaliikenteen valvontalaitteen tai automaatin taikka pelilaitteen käyttökuntoisuuden tarkistamiseksi suoritettujen käyttökertojen määrä ja 6) automaatissa tai pelilaitteessa käytettyjen laitteen ohjeistuksen vastaisten kolikoiden määrä.

Automaatti- ja pelitoiminnan harjoittajan tulisi laatia erillinen selvitys, josta ilmenevät automaatin tai laitteen sijoituspaikat sekä se aika, jonka automaatti tai pelilaite on ollut asianomaisessa sijoituspaikassa. Jotta automaattilla ja pelilaitteella harjoitetusta toiminnasta syntyisi totuudenmukainen kuva, toiminnan harjoittajan tulisi kirjata valvontalaitteen osoittama luku asetettaessa automaatti tai pelilaite yleisön käytettäväksi. Valvontalaitteen osoittama luku tulisi merkitä erilliseen selvitykseen myös valvontalaitteen vaihdon yhteydessä, automaatin tai pelilaitteen kassan tyhjentämishetkellä sekä automaatin tai pelilaitteen luovutuksen yhteydessä. Tarkoituksenmukainen menettely olisi, että automaatti- tai pelilaitetoiminnan harjoittaja pitäisi huoltokirjaa tai muuta vastaavaa erillistä kirjaa kustakin automaatista tai pelilaitteesta, johon merkittäisiin tässä pykälässä edellytetyt tiedot ja selvitykset.

Automaatin tai pelilaitteen kassan tyhjentämisen yhteydessä merkittäisiin myös rahaliikenteen valvontalaitteen lukema. Tarkoituksenmukaista olisi merkitä myös ajankohta, jolloin kassa tyhjenetään sekä sen henkilön nimi, joka kulloinkin kassan tyhjentää.

Automaatti- ja pelilaitetoiminnan harjoittajan kaikki automaattit ja pelilaitteet eivät välttämättä ole jatkuvasti yleisön käytettävä-

nä. Automaatin ja pelilaitteen käyttämisestä kertyneiden markkamäärien oikeellisuutta arvioitaessa on tärkeää, että toiminnan harjoittaja pystyy osoittamaan ajankohdat, jolloin automaatti tai pelilaitte ei ole ollut yleisön käytössä. Kertyneiden rahamäärien oikeellisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös ne käyttökerrat, jotka on suoritettu automaatin tai pelilaitteen taikka rahaliikenteen valvontalaitteen käyttökuntoisuuden testaamiseksi, automaatin tai pelilaitteen esitlemiseksi taikka markkinoinnin yhteydessä. Näissä tilanteissa maksua ei ole kertynyt, vaikka rahaliikenteen valvontalaitteen lukema onkin kasvanut. Sama tilanne on silloin, kun koneessa on käytetty automaatin tai pelilaitteen ohjeistuksen vastaisia kolikoita joko ulkomaan valuuttaa tai rahakkeita. Näissäkin tilanteissa rahaliikenteen valvontalaitteen osoittama lukumäärä on kasvanut vaikkei todellista maksua olekaan tapahtunut. Tämän vuoksi toiminnan harjoittajan tulisi tehdä selvitys koekäyttökertojen lukumäärästä sekä väärin kolikoiden määrästä.

60 §. *Automaattiin ja pelilaitteeseen tehtävät merkinnät.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että raha- ja tavaravoittoautomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa olisi oltava näkyvällä paikalla merkintä automaatti- ja pelilaitetoiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja liiketunnus.

Automaateilla ja pelilaitteilla harjoitetun toiminnan valvontaa varten tulisi niihin tehdä merkintä toiminnan harjoittajasta. Merkintä, jonka tulisi olla näkyvällä paikalla, voisi olla vapaamuotoinen liiketunnus mutta sen tulisi sisältää toiminnan harjoittajan yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot. Näitä tietoja olisivat toimintaa harjoittavan henkilön tai yhteisön nimi ja yhteystiedot, joita ovat esimerkiksi osoite ja puhelinnumero sekä likeyhteisötunnus.

Automaatti- ja pelilaitetoiminnan harjoittajaa koskevat merkinnät tulisi tehdä siten, ettei niitä voida ilkeävaltaisesti turmella taikka poistaa. Toisaalta merkintä tulisi tehdä siten, että yhteystietojen muutoksen yhteydessä tiedot voitaisiin muuttaa.

61 §. *Toimitsijan määrääminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että lupaviranomaisen voisi määrätä toimitsijan luvansaajan kustannuksella ottamaan haltuunsa arpajaisilla hankitut varat ja tekemään tilityksen, jos tavara-arpajais-, bingo- tai tavaravoittoautomaattilupa on peruutettu, tilitystä ei ole tehty

määräaikana tai 30 §:n 2 momentissa, 36 §:n 2 momentissa tai 41 §:n 2 momentissa tarkoitettua oikaisumääräystä ei ole noudatettu.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 15 §:n mukaan lääninhallitus voi luvansaajan kustannuksella määrätä sopivaksi katsomansa toimitsijan ottamaan varat haltuunsa, selvittämään arpajaiset ja tekemään niistä tilityksen, jos lupa on peruutettu tai tilitystä ei ole määräaikana tehty taikka oikaisumääräyksen ei katsota riittävän tahi sellaista ei ole noudatettu. Voimassa olevan säännöksen mukaan lääninhallitus määrää toimitsijan myös sellaisten tavara-arpajaisten selvittämiseksi, jotka on toimeenpantu poliisipiirin päällikön myöntämällä luvalla. Voimassa olevan bingoasetuksen 10 §:n mukaan luvan myöntäjä voi määrätä sopivaksi katsomansa toimitsijan luvan saajan kustannuksella ottamaan varat haltuunsa ja tekemään tilityksen, jos lupa bingo- ja pelin toimeenpanemiseen on peruutettu tai tilitystä ei ole määräaikana tehty taikka 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikaisumääräyksen ei katsota riittävän tai sitä ei ole noudatettu. Laissa ei ole tavara-voittoautomaattitoiminnan osalta toimitsijan määräämistä koskevia säännöksiä.

Tilityksen tarkoituksena on antaa lupaviranomaiselle selvitys tavara-arpajaisten, bingo- ja tavaravoittoautomaattitoiminnan tuotoista. Tuotot olisi käytettävä lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan yleishyödyllisen toiminnan edistämiseksi. Lupaviranomaisen tulisi voida saada selvitys arpajaisten tuotoista myös silloin, kun lupa on peruutettu tai luvansaaja laiminlyö tilityksen tekemisen määräajassa tai tilityksen oikaisun tekemisen.

Ehdotetun säännöksen mukaan toimitsijan voisivat määrätä lääninhallituksen lisäksi muutkin lupaviranomaiset. Luvan antaneella viranomaisella olisi parhaat mahdollisuudet arvioida, onko arpajaisten selvittämiseksi asetettava toimitsija. Näin ollen myös kihlakunnan poliisilaitokset voisivat itsenäisesti määrätä toimitsijan antamansa luvan nojalla toimeenpantujen tavara-arpajaisten selvittämiseksi.

62 §. *Arpajaisten toimeenpanoa koskevat kiellot.* Lainsäädäntöön ei sisälly varsinaista arpajaisten toimeenpanokieltoa. Hallituksen esityksessä eduskunnalle arpajaisia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 142/1964 vp) kuitenkin todetaan, että tulojen hankkiminen ihmisten pelihaluksi hyväksi käyttäen on katsottu voitavan sallia ainoastaan varsin rajoi-

tetussa määrässä siten, että saatavat varat käytetään yleishyödyllisiin tai muihin aatteellisiin tarkoituksiin. Voimassa olevan arpajaislain 1 §:n 2 momenttia on tulkittu siten, että siinä luetellaan tyhjentävästi ne arpajaisien toimeenpanomuodot, jotka on katsottu voitavan sallia ja niin, ettei arpajaisien toimeenpano ole muulla tavalla mahdollista.

Voimassa olevassa arpajaislaissa ei ole määritelty arpajaisien toimeenpanomuotoja. Arpajaislain säätämisen jälkeen arpajaisien toimeenpanomuodot ovat teknisen kehityksen myötä muuttuneet merkittävästi. Käytännössä tämä saa aikaan tulkintatilanteita. Säädösten puutteellisuudesta johtuu, ettei aina ole yksiselitteisen selvää, onko jokin toiminto arpajaisena sallittua vai ei.

Lakiehdotuksen 3 ja 56 §:ssä luettelaisiin tyhjentävästi arpajaisien toimeenpanomuodot. Arpajaisien toimeenpanoon liittyvän periaatteellisen kiellon täsmentämiseksi ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, jonka mukaan arpajaisia ei saisi toimeenpanna muulla kuin 3 §:n 1—11 kohdassa tai 56 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Ehdotettuun pykälään sisällytettäisiin tyhjentävä luettelo arpajaisien toimeenpanoon liittyvistä kielloista. Määrittelemällä arpajaisien sallitut toimeenpanomuodot ja luettelemalla tyhjentävästi arpajaisien toimeenpanoon liittyvät kielletyt menettelyt, määriteltäisiin samalla täsmällisesti ja tarkkarajaisesti arpajaisiin liittyvät rikoksena rangaistavat menettelyt. Rangaistussäännökset sisällytettäisiin arpajaisrikkoksen osalta rikoslain 17 luvun uuteen 16 a §:ään ja arpajaisrikkomuksen osalta lakiluonnoksen 64 §:ään.

1 mom. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että arpajaisien toimeenpano muulla kuin 3 §:n 1—11 kohdassa ja 56 §:ssä tarkoitetulla tavalla olisi kielletty. Laissa luettelaisiin tyhjentävästi sallitut toimeenpanomuodot. Arpajaisien sallittuja toimeenpanomuotoja olisivat raha-arpajaiset, vedonlyönti- ja veikkauspelit, raha-automaattien käytettävänä pitäminen, kasinopelit, pelikasinotoiminnan harjoittaminen, totopelit, tavara-arpajaiset, bingo-peli, arvauskilpailut ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitäminen. Lakiehdotuksen 56 §:n mukaan sallittua olisi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitetulle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle ja säätiölle antaa lupa pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970

hankittuja sellaisia peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Sallittua olisi myös antaa lupa huvipuistolle ja tivolille pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, tavaravoittoautomaatteja sekä sellaisia muita peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi voittona saada tavaraa. Muulla tavalla ei arpajaisia voitaisi toimeenpanna.

2 mom. Ehdotetun momentin mukaan kiellettyä olisi

1) arpojen myyminen tai välittäminen ilman tässä laissa edellytettyä lupaa toimeenpantuihin arpajaisiin tai tällaisten arpajaisien edistäminen julkaisemalla tai levittämällä mainosaineistoa tai muulla vastaavalla tavalla,

2) arpojen myyminen tai välittäminen ulkomaille toimeenpantaviin arpajaisiin tai tällaisten arpajaisien edistäminen 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla,

3) arpojen myyminen tai välittäminen ulkomaille sekä sellaisen toiminnan edistäminen 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla, jollei se ole sallittua sen valtion tai alueen lainsäädännön mukaan, johon arpoja myydään tai välitetään ja

4) tässä laissa tarkoitetun luvan nojalla toimeenpantuihin rahapeleihin liittyvien arpojen myynti, välittäminen, pelipanosten vastaanottaminen ja voittojen välittäminen ilman arpajaisien toimeenpanijan lupaa.

Momentin 1 kohdan mukaan kiellettyä olisi arpojen myyminen tai välittäminen ilman tässä laissa edellytettyä lupaa toimeenpantuihin arpajaisiin tai tällaisten arpajaisien edistäminen julkaisemalla tai levittämällä mainosaineistoa tai muulla vastaavalla tavalla. Säännös vastaisi voimassa olevan arpajaislain 6 §:n rangaistussäännökseen sisältyviä kieltoja. Ehdotetut kiellot koskisivat Suomessa toimeenpantuja arpajaisia.

Kielto myydä tai välittää arpoja kohdistuisi muuhun kuin arpajaisien toimeenpanijaan. Kiellolla tehostettaisiin arpajaisien toimeenpanon luotettavuutta, koska arpoja myyvät tai välittävät tahot joutuisivat tarkastamaan, että myytäväksi tarjotut arvat liittyvät laillisesti toimeenpantaviin arpajaisiin.

Kiellettyä olisi myös Suomessa ilman viranomaisen antamaa lupaa toimeenpantujen arpajaisien edistäminen esimerkiksi jul-

kaisemalla lehdessä tällaisia arpajaisia koskeva mainos. Kiellon rikkomiseen syllistyi lehden päätoimittaja ja kustantaja. Kiellettyä olisi näiden arpajaisten edistäminen levittämällä niitä koskevaa mainosaineistoa esimerkiksi koteihin jaettavina esitteinä. Muulla vastaavalla tavalla tapahtuvana luvattomien arpajaisten edistämisenä voitaisiin pitää esimerkiksi arpajaisten mainostamista Internetissä.

Voimassa olevan arpajaislain 5 §:n 1 momentin mukaan arpojen myyminen ja kaupan pitäminen Suomen ulkopuolella pidettäviiin arpajaisiin sekä sellaisten arpajaisten edistäminen muulla tavoin on kielletty. Ehdotetun momentin 2 kohdan mukaan kiellettyä olisi arpojen myyminen tai välittäminen ulkomailla toimeenpantaviin arpajaisiin tai tällaisten arpajaisten edistäminen 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Kiellon tarkoituksena olisi estää ulkomailla toimeenpantavien arpajaisten arpojen myyminen ja välittäminen sekä sellaisten arpajaisten edistäminen julkaisemalla tai levittämällä niitä koskevaa mainosaineistoa tai muulla vastaavalla tavalla. Kiellot kohdistuisivat muuhun kuin arpajaisten toimeenpanijaan. Ehdotettu kieltoasäännös tehostaisi arpajaisten toimeenpanon luotettavuutta, koska tässäkin tapauksessa arpoja myyvät tai välittävät tahot ja esimerkiksi tiedotusvälineiden edustajat joutuisivat tarkastamaan, että arpajaisten toimeenpanijalla on asianmukainen Suomessa annettu lupa.

Arpojen myyminen tai välittäminen taikka niiden edistäminen olisi rangaistavaa siinäkin tapauksessa, että arpajaiset olisivat lailliset siinä maassa, jossa ne toimeenpannaan.

Tietoliikenneyhteyksien kehittyminen on mahdollistanut arpajaisten toimeenpanon myös tietoverkoissa, esimerkiksi Internetissä. Internetissä tapahtuvaa pelitoimintaa ei voida estää lakiin otettavilla kielloilla. Tästä huolimatta ehdotetulla kiellolla pyritään rajoittamaan Internetin välityksellä ulkomailta Suomeen tarjottavaa pelitoimintaa.

Voimassa olevan arpajaislain mukaan osallistuminen ulkomaisiin arpajaisiin ei ole kiellettyä eikä rangaistavaa. Ehdotetunkin säännöksen mukaan kiellettyä olisi vain ulkomailla toimeenpantavien arpajaisten edistäminen, ei ulkomaisiin arpajaisiin osallistuminen.

Arpajaiset ovat palveluita, joita periaatteellisesti koskee perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevat säännökset. EY:n tuo-

mioistuin on kuitenkin edellä mainitussa Schindler-ratkaisussaan todennut, että edellä todettu kiello ei ole ristiriidassa Rooman sopimuksen 59 artiklassa säädetyn palveluiden vapaata liikkuvuutta koskevan periaatteen kanssa.

Useimpien EU:n jäsenvaltioiden lainsäädäntöön sisältyy vastaava kiello. Kiellon tarkoituksena on varmistaa arpajaistuottojen käyttö kotimaisiin tarkoituksiin. Rajat ylittävä arpajaistoiminta merkitsisi arpajaisten tuottojen jakautumista uudella tavalla. Rajat ylittävän arpajaistoiminnan salliminen merkitsisi myös kilpailun syntymistä arpajaisalalla, mikä saattaisi johtaa pääomien siirtymiseen maihin, joissa kyettäisiin tarjoamaan suurimmat voitot. Kun kaikissa jäsenvaltioissa arpajaisten tuottoja käytetään tavalla tai toisella yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen, kilpailu merkitsisi enemmänkin kilpailua eri maiden yleishyödyllisten tarkoitusten välillä kuin kilpailua arpajaisten toimeenpanijoiden välillä. Kiellon tarkoituksena ei siten ole ensisijaisesti estää kilpailua vaan varmistaa jäsenvaltioiden oikeus sosiaalisen, kulttuurisen ja historiallisen perintensä mukaisesti itse määrittää arpajaisten tuottojen käyttötarkoitukset.

Ulkomaisten arpajaisten arpojen myynti tai välittäminen olisi arpajaisrikoksena rangaistavaa rikoslain 17 luvun 16 a §:ään sisällytettäväksi ehdotettavan rangaistussäännöksen nojalla.

Ehdotetun momentin 3 kohdan mukaan kiellettyä olisi arpojen myyminen tai välittäminen ulkomaille sekä sellaisen toiminnan edistäminen 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, jollei se ole sallittua sen valtion tai alueen lainsäädännön mukaan, johon arpoja myydään tai välitetään. Säännöksen tarkoituksena olisi estää Suomessa toimeenpantujen arpajaisten arpojen myyminen ulkomaille. Kuten edellä on todettu, ulkomailla toimeenpantujen arpajaisten arpojen myynti Suomessa olisi kiellettyä. Vastaavasti kiellettäisiin Suomesta ulkomaille tapahtuva arpojen myynti ja välittäminen sekä sellaisen toiminnan edistäminen. Suomesta toiseen valtioon tai alueelle tapahtuva myynti tai välittäminen olisi kuitenkin sallittua siinä tapauksessa, että toiminta ei olisi ristiriidassa sen valtion tai alueen lainsäädännön kanssa, johon se suunnataan. Näin rajoitettaisiin osaltaan arpajaisalan kansainvälistä kilpailua. Sääntely olisi myös sopusoinnussa toisissa jäsenvaltioissa olevien ulkomaisten arpajais-

ten toimeenpanokieltoa koskevan sääntelyn kanssa.

EY:n tuomioistuin on edellä todetussa Schindler-ratkaisussaan todennut arpajaispalvelujen tarjonnan rajoittamisen olevan eräin edellytyksin sallittua, kunhan rajoitukset eivät ole luonteeltaan syrjiviä. Tuomioistuimen perusteluista on pääteltävissä, että rajoittaminen on sallittua sellaisten arpajaisten osalta, joita tarjotaan toisesta jäsenvaltiosta siihen jäsenvaltioon, joka lainsäädännöllään tarjontaa rajoittaa. Sen sijaan tuomioistuin ei nimenomaisesti ota kantaa siihen, saadaanko arpajaisten tarjontaa rajoittaa myös siten, että lainsäädännössä kielletään tarjoamasta arpoja omasta maasta toiseen jäsenvaltioon. Tällaisen rajoituksen voitaisiin periaatteellisesti katsoa merkitsevän toisten jäsenvaltioiden asukkaiden asettamista arpajaispalvelusten ostajina eriarvoiseen asemaan palveluja tarjoavan jäsenvaltion asukkaisiin nähden. Ongelma ei käytännössä ole merkittävä, koska oikeudellisesti tarjonnan rajoittaminen kohdistuisi vain niiden jäsenvaltioiden asukkaisiin, joiden lainsäädännössä ei ole kielletty ulkomaisten arpajaisten toimeenpanoa. Ilmeisesti kaikkien jäsenvaltioiden lainsäädäntöön sisältyy sanotun kaltainen kieltö.

Ehdotetun momentin 4 kohdan mukaan kiellettyä olisi tässä laissa tarkoitettun luvan nojalla toimeenpantuihin rahapeleihin liittyvien arpojen myynti, välittäminen, pelipanosten vastaanottaminen ja voittojen välittäminen ilman arpajaisten toimeenpanijan lupaa.

Rahapelien toimeenpanoon luvan saaneella yhteisöllä on periaatteessa mahdollisuus sopia itsenäisten liikkeenharjoittajien kanssa siitä, että nämä myyvät luvanhaltijan lukuun asiamiehinä eri arpajaisten arpoja. Asiamiehenä toimimista ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi säätää luvanvaraiseksi. Oy Veikkaus Ab:lla on asiamiehsopimuksia eri liikkeenharjoittajien kanssa. Sopimusten nojalla asiamiehet myyvät veikkasuyhtiön toimeenpanemien arpajaisten arpoja.

Myös Raha-automaattiyhdistys on sijoittanut peliautomaattejaan korvausta vastaan liikkeenharjoittajien omistamiin tiloihin. Suomen Hippos ry on antanut totopeliensä myynnin ulkopuolisille niin sanotun etäpelilaamisen osalta. Tämän lisäksi ovat jotkut liikkeenharjoittajat ryhtyneet välittämään ansiotarkoituksessa totopeleihin liittyviä vetoja. Tätä ei voida pitää asianmukaisena, koska kenenkään ei pitäisi voida ilman siihen oi-

keuttavaa säännöstä tai sopimusta saada liikeloudellista etua arpajaisten toimeenpanosta.

Asiamiesten käyttäminen pelien toimeenpanossa olisi tarkoituksenmukaista edelleenkin sallia. Rahapeliyhteisöt eivät näin ollen joutuisi tekemään suuria sijoituksia arpojen myyntiin tarvittaviin myyntiketjuihin. Edellytyksenä asiamiehenä toimimiseksi tulisi olla rahapeliyhteisön ja liikkeenharjoittajan välinen sopimus. Ilman rahapeliyhteisön sopimuksessa antamaa suostumusta kenellekään ei olisi oikeutta myydä tai välittää arpoja, vastaanottaa pelipanoksia tai välittää pelivoittoja.

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan tilan luovuttaminen ilman arpajaislaissa tarkoitettua lupaa tapahtuvaan raha-automaattien, kasinopelien, tavaravoittoautomaattien tai 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämiseen olisi kielletty. Kiellon tarkoituksena olisi estää luvattoman raha- ja tavaravoittoautomaattitoiminnan, kasinopelitoiminnan sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaatti- ja pelilaitetoiminnan edistäminen luovuttamalla huone- tai muita tiloja näiden toimintojen harjoittamiseen.

Eräissä käytännössä esiin tulleissa tapauksissa luvattonta raha-automaattien käytettävänä pitämistä on tapahtunut siten, että automaattia käytettävänä pitänyt yrittäjä on ulkomaalaisen yhteistyökumppaninsa kanssa laatinut automaatin sijoittamista koskevan sopimuksen. Automaatin on omistanut ulkomaalainen yritys, joka on sijoittanut sen suomalaisen yrityksen omistamiin tiloihin. Sopimuksen nojalla tilan vuokrannut liikkeenharjoittaja on saanut osuutensa automaatin tuotoista.

Ehdotettu säännös pakottaisi sijoituspaikan luovuttajan tarkistamaan, että automaattia tai pelilaitetta tarjoavalla on laillinen oikeus automaatin käytettävänä pitämiseen tai kasinopelien toimeenpanoon.

Ehdotettu säännös täydentäisi rikoslain uhkapeliä koskevia säännöksiä. Ehdotetun säännöksen nojalla tulisi yleisesti kielletyksi tilan luovuttaminen luvattomaan automaatti-, pelilaitte- tai kasinopelitoimintaan.

Voimassa olevan arpajaislain 6 §:n mukaan tuomitaan arpajaisrikoksesta sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen se joka luvattomasti toimeenpanee arpajaiset, joiden järjestämiseen tarvitaan viranomaisen lupa, myy tai pitää kaupan arpoja sellaisiin luvattomasti tai ulkomailla toi-

meenpantuihin arpajaisiin taikka muulla tavalla edistää niiden toimeenpanoa. Pykälän sanamuoto ei ole yksiselitteinen. On jossain määrin tulkinnanvaraista, koskeeko kielletty edistäminen kaikkia pykälässä rangaistavaksi säädettyjä toimintoja vai pelkästään ulkoilla toimeenpantuja arpajaisia. Käytännössä henkilöitä, jotka ovat luovuttaneet tilojaan luvattomien raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, ei ole syytetty luvattomien arpajaisien muulla tavoin tapahtuneesta edistämisestä.

Kun rikoslakiin ei nykyisin sisälly säännöstä, jonka mukaan avunanto arpajaisrikokseen olisi rangaistavaa, ei tilan luovuttaminen luvattomaan raha-automaatti-, kasinopeli-, tavaravoittoautomaatti- ja 56 §:ssä tarkoitettuun automaatti- ja pelilaitetoimintaan voisi olla rangaistavaa, ellei toiminta täyttäisi rikoslain 17 luvun 16 §:ssä tarkoitetun uhkapelin järjestämistä koskevan teon tunnusmerkistöä.

Arpajaisrikosta koskevat säännökset ehdotetaan uudistettuina sisällytettäväksi rikoslakiin. Lakiehdotuksen 63 §:ään otettaisiin arpajaisrikosta koskeva viittaussäännös. Rikoslakiin ehdotetaan otettavaksi rangaistussäännös, jonka nojalla arpajaisrikoksesta rangaistaisiin sitä, joka rikkoo arpajaislain 62 §:ssä säädetyn kiellon. Näin epäselvyys nyt puheena olevan teon rangaistavuudesta poistuisi.

4 mom. Monissa maissa rahalaitokset, vakuutusyhtiöt ja muutkin yritykset, kunnat sekä valtio ovat voineet laskea liikkeeseen joukkovelkakirjoja, joille koron lisäksi on maksettu arpomisen perusteella rahallisia hyvityksiä. Tällaisia palkinto-obligaatiolainoja (premieobligationslån) on muun muassa Ruotsissa liikkeellä noin 60 miljardin kruunun arvosta.

Palkinto-obligaatiolainoissa on kyse sattumanvaraisen rahallisen etuuden lupaamisesta. Niitä onkin sen vuoksi pidettävä eräänlaisina raha-arpajaisina. Osallistuminen on vastikkeellista, koska se edellyttää velkakirjan ostamista. Kauppahintaa voidaan pitää vastikkeena, vaikka se velan pääomana maksetaan takaisin.

Suomen valtiokin on laskenut liikkeelle palkinto-obligaatiolainoja. Ensimmäisen kerran tämä tapahtui vuonna 1919. Obligaatiolainoista ei kuitenkaan ollut olemassa erityistä lainsäädäntöä. Laki obligaatiolainoista (85/1942) annettiin vasta vuonna 1942. Tässäkin säädöksessä ei määritelty palkinto-

obligaatioita. Palkinto-obligaatioita koskeva säännös oli lain 11 §:ssä, jonka mukaan liikkeelle laskettujen arpomalla lunastettavien obligaatioiden arvunnoista oli kuulutuksella ilmoitettava virallisessa lehdessä.

Obligaatiolainoista annettu laki kumottiin obligaatio- ja debentuurilainoista sekä muista joukkovelkakirjalainoista annetulla lailla (553/1969), joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1970. Lain 3 §:n mukaan joukkovelkakirjoja, joiden osalta koron lisäksi maksetaan arpomisen perusteella vain osalle velkakirjojen haltijoista erityistä hyvitystä, alkoon laskettako liikkeelle. Pykälän sanamuodon mukaan kielto koski kaikkia obligaatiolainojen liikkeelle laskemiseen oikeutettuja. Pykälää koskevissa perusteluissa (HE 84/1969 vp) kuitenkin todetaan, että "Palkinto-obligaatioiden kaltaisten joukkovelkakirjalainojen liikkeeseen laskeminen on kielletty, joten vastaisuudessaakin vain valtiolla on mahdollisuus laskea liikkeeseen tällaisia velkakirjoja". Pykälän sanamuoto ja sen perustelut jäivät näin ollen keskenään ristiriitaan.

Lain esitöistä ei ilmene, miksi palkinto-obligaatiolainojen liikkeelle laskeminen haluttiin kieltää. Kiellon perusteena lieenee olleet samat periaatteelliset syyt kuin kuluttajansuojalain 2 luvun 5 §:ään ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 3 §:ään sisällytettyjen kieltojen osalta oli. Kuluttajansuojan edistämiseksi samoin kuin elinkeinotoiminnan luotettavuuden varmistamiseksi ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena sallia sellaista markkinointia, jossa ostopäätökseen vaikutetaan tarjoamalla vastikkeellista sattumanvaraista etua.

Obligaatio- ja debentuurilainoista ja muista joukkovelkakirjalainoista annetun lain 3 §:n sisällön ja sen perustelujen ristiriidasta johtui, että oli epäselvää oliko valtiolla oikeus laskea palkinto-obligaatioita liikkeeseen. Asiaan ei tuonut selvyyttä myöskään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettu laki, jonka 3 §:n mukaan elinkeinotoiminnassa ei saa luvata arpomisesta riippuvaa tai muutoin sattumanvaraista etua, jonka saaminen edellyttää hyödykkeen myymistä, ostamista tai tilaamista taikka muutoin vastiketta. Tämän säännöksen nojalla olisi voitu kieltää muita kuin valtiota laskevista liikkeelle palkinto-obligaatioita. Valtiota säännös ei koskenut, koska valtion ei katsottu harjoittavan elinkeinotoimintaa laskeissaan liikkeelle joukkovelkakirjalainoja. Muiden joukkovelkakirjojen liikkeelle las-

kijoiden osalta säännöksellä ei tässä suhteessa ollut merkitystä, koska vastaava kielto oli jo aiemmin sisällytetty vuonna 1969 obligatio- ja debentuurilainoista sekä muista joukkovelkakirjalainoista annetun lain 3 §:ään.

Voimassa olevaan arpajaislakiin ei alun alkaen sisällynyt palkinto-obligaatiolainoja koskevia säännöksiä lukuun ottamatta lain 1 §:n 4 momenttiin sisällytettyä viittaussäännöstä, jonka mukaan palkinto-obligaatioiden liikkeelle laskemisesta on voimassa, mitä obligatiolainoista on säädetty. Viittaussäännöksellä tarkoitettiin ensin obligatiolainoista annetun lain 11 §:ää. Tammikuun 1 päivästä 1970 alkaen viittaussäännöksellä tarkoitettiin obligatio- ja debentuurilainoista sekä muista joukkovelkakirjalainoista annetun lain 3 §:ää.

Arvopaperimarkkinalain muuttamisesta annetulla lailla (740/1993) kumottiin obligatio- ja debentuurilainoista sekä muista joukkovelkakirjalainoista annettu laki. Arvopaperimarkkinalakiin (495/1989) ei sisällynyt palkinto-obligaatioiden liikkeelle laskemisen kieltoa. Suomen liittyminen ETA-sopimukseen edellytti arvopaperilainsäädäntömme muuttamista. Tässä yhteydessä muutettiin arvopaperimarkkinalain ohella myös arpajaislakia. Palkinto-obligaatioiden liikkeelle laskemisen kielto otettiin uudelleen lakiin arpajaislain muuttamisesta annetulla lailla (744/1993) sijoittamalla se arpajaislain 1 §:n 4 momenttiin. Säännöksen mukaan joukkovelkakirjoja, joista koron lisäksi maksettaisiin arpomisen perusteella osalle velkakirjojen haltijoista erityistä hyvitystä, ei saa laskea liikkeeseen. Säännökset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994 eräiden Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen ja sitä koskeviin määräyksiin liittyvien lakien voimaantulon jälkeen asetuksella (1617/1993).

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laeiksi arvopaperimarkkinalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 318/1992 vp) todetaan, että palkinto-obligaatioiden liikkeelle laskemista koskeva kielto siirretään arpajaislain 1 §:n 4 momenttiin. Perustelu on virheellinen, koska arvopaperimarkkinalain antamisen jälkeen vuodesta 1989 lähtien ei lakiin ole sisällynyt säännöstä, jonka nojalla palkinto-obligaatioiden liikkeelle laskeminen olisi ollut kiellettyä. Näin ollen kysymys ei ollutkaan kiellon siirtämisestä muualta lainsäädännöstä arpajaislakiin,

vaan kiellon ottamisesta uudelleen lainsäädäntöön. Perusteluista ei ilmene, miksi kielto on katsottu tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää arpajaislakiin eikä arvopaperimarkkinalakiin, jonka muuttamisesta pääasiallisesti oli kyse.

Ehdotuksen niukoissa perusteluissa todetaan, että "ehdotuksella pyritään poistamaan epäselvyys siitä, ettei myöskään valtio voi laskea liikkeeseen palkinto-obligaatioita". Pykälän sanamuodosta ei tätä periaatetta kuitenkaan ole luettavissa. Arpajaislain 1 §:n 4 momenttiin sisällytetty kielto vastaa asiallisesti obligatio- ja debentuurilainoista sekä muista joukkovelkakirjalainoista annetun lain 3 §:ää eli sitä säännöstä, jonka johdosta tulokintaepävarmuus valtion oikeudesta laskea liikkeelle palkinto-obligaatioita syntyi.

Kiellon sisällyttäminen arpajaislakiin selkeytti valtion asemaa kuitenkin siten, että arpajaislain säännökset koskevat myös valtiota. Säännöksen sisällyttäminen arpajaislakiin korostaa myös palkinto-obligaatioiden raha-arpajaisluonnetta.

Arvopaperimarkkinalailla vapautettiin pääomamarkkinoita erinäisistä luvanvaraisuuksista. Joukkovelkakirjalainojen osalta luovuttiin valtion antamasta luvasta sekä Suomen Pankille tehtävistä ilmoituksista. Luvat ja ilmoitukset korvattiin arvopapereiden liikkeelle laskemista koskevan tarjousesitteen hyväksymisenettelyllä.

Perustamissopimuksen 56 artiklan mukaan jäsenvaltiot sallivat pääomien liikkua vapaasti yhteisön alueella jäsenvaltioiden rajojen yli. ETA-sopimuksen voimaantulon yhteydessä arvopaperimarkkinalakiin tehdyillä muutoksilla täytäntöönpantiin pääomien vapaan liikkuvuuden varmistamiseksi annetut arvopapereita koskevat lukuisat direktiivit. Arvopaperimarkkinalain 4 a §:ään sisällytettiin tässä yhteydessä ulkomaisten arvopapereiden listalle ottamista koskevat säännökset. Lainkohdan mukaan rahoitustarkastuksen on hyväksyttävä listalleottoesitteeksi esite, jonka toimivaltainen viranomainen Euroopan talousalueella on hyväksynyt. Näin ollen toisessa EU- tai ETA-maassa laillisesti liikkeelle lasketut arvopaperit on hyväksyttävä myös Suomessa liikkeelle laskettaviksi. Tämä koskee myös palkinto-obligaatioita.

Ei ole yksiselitteisen selvää, että sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa annetun lain 3 §:ään sisällytetyn kiellon nojalla voitaisiin olla hyväksymättä EU- tai ETA-maassa laillisesti liikkeelle laskettua

palkinto-obligaatiolainaa koskeva listalleottoesite. Huomioon ottaen se, että palkinto-obligaatiot ovat kuitenkin eräänlaisia raha-arpajaisia ja ehdotetun lain 10 §:ssä omaksettua periaatteellinen kanta, jonka mukaan raha-arpajaisien toimeenpanemiseen saadaan samaksi ajaksi antaa vain yksi lupa, olisi laissa säädettävä selvästi kiellosta laskea liikkeelle palkinto-obligaatioita. Tämän vuoksi esitetään, että pykälän 5 momenttiin sisällytettäisiin voimassa olevan arpajaislain 1 §:n 4 momenttia vastaava säännös. Ehdotetunkin säännöksen mukaan joukkovelkakirjoja, joista koron lisäksi maksettaisiin arpoamisen perusteella osalle velkakirjojen haltijoista erityistä hyvitystä, ei saisi laskea liikkeelle. Säännös koskisi valtio mukaan lukien kaikkia arvopapereita liikkeelle laskevia tahoja. Kielto ei olisi ristiriidassa yhteisön oikeuden säännösten kanssa, koska EY:n tuomioistuimen Schindler-tapauksessa antaman päätöksen nojalla valtiot voivat rajoittaa ja jopa kieltää arpajaisien toimeenpanon rikosten ja vilpin torjumiseksi sekä sosiaalipoliittisten syiden perusteella, kunhan säännökset eivät ole luonteeltaan syrjiviä.

5 mom. Ehdotetun momentin mukaan ulkomailla toimeenpantavina arpajaisina ei pidettäisi raha-arpajaisia, veikkaus- ja vedonlyöntipelejä eikä totopelejä, joiden toimeenpanoon osallistuu rahapeliyhteisö, jolle valtionevosto on antanut rahapeliluvan.

Voimassa olevan arpajaislain 5 §:n 1 momentin mukaan Suomen ulkopuolella pidettävänä arpajaisina ei pidetä arpajaisia, joiden toimeenpanijana on Suomessa luvan nojalla arpajaistoimintaa harjoittava kotimainen yhtiö. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa Oy Veikkaus Ab:n osallistuminen yhteispohjoismaisen numeroarvontapelin, Vikingloton, toimeenpanoon. Tämän lisäksi Oy Veikkaus Ab voisi osallistua kansainvälisten raha-arpajaisien sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin toimeenpanoon.

Koska on mahdollista, että tulevaisuudessa vastaavanlaisista kansainvälistä yhteistyötä harjoitetaan mahdollisesti myös totopelien osalta, on toiminnan mahdollistava poikkeussäännös tarpeen.

63 §. *Arpajaisrikos*. Voimassa olevan arpajaislain 6 §:n mukaan tuomitaan arpajaisrikkoksesta sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen henkilö, joka luvattomasti toimeenpanee arpajaiset, joiden järjestämiseen tarvitaan viranomaisen lupa, myy tai pitää kaupan arpoja sellaisiin luvattomasti

tai ulkomailla toimeenpantuihin arpajaisiin taikka muulla tavoin edistää niiden toimeenpanoa.

Rikoslain kokonaisuudistuksen eräänä tavoitteena on sisällyttää kaikki vankeusuhkaiset rangaistussäännökset rikoslakiin. Tästä syystä arpajaislakiin ehdotetaan otettavaksi ainoastaan viittaussäännös rikoslakiin, jonka mukaan rangaistus arpajaisrikkoksesta säädetään rikoslain 17 luvun 16 a §:ssä. Tämä toteutettaisiin siten, että arpajaislakiehdotuksen yhteydessä annettaisiin ehdotus laiksi rikoslain muuttamisesta.

Arpajaisrikkomuksesta säädettäisiin lakiehdotuksen 64 §:ssä.

64 §. *Arpajaisrikkomus*. Voimassa olevan arpajaislain 6 §:n 1 momentissa on arpajaisrikosta koskeva vankeusuhkainen rangaistussäännös. Joka muulla tavoin rikkoo arpajaislakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä, tuomitaan pykälän 2 momentin nojalla arpaismääräysten rikkomisesta sakkoon.

Ehdotetussa pykälässä luelteltaisiin tyhjentyvästi ne menettelyt, jotka tulisivat rangaistaviksi arpajaisrikkomuksena. Arpajaisrikkomuksesta rangaistaisiin sakolla.

Lakiehdotuksen 10 §:ään on sisällytetty kielto, jonka mukaan arpajaisia ei saa toimeenpanna velaksi. Kielto olisi periaatteellinen ja sen tarkoituksena olisi suojata kuluttajia arpajaisiin liittyviltä sosiaalisilta ongelmilta. Kielto saattaisi jäädä vaikutuksettomaksi, jos sitä ei tehostettaisi rangaistusuhalla. Tämän vuoksi pykälän 1 kohdan mukaan tuomittaisiin arpajaisrikkomuksesta se, joka rikkoo 10 §:ssä säädettyä kieltoa toimeenpanna arpajaiset velaksi.

Lakiehdotuksen 15 §:n 1 momentissa luelteltaisiin ne erityiset syyt, joiden vallitessa pelikasinotoiminnan harjoittaja ei saisi päästää henkilöä pelikasinoon. Rangaistussäännöksen tarkoituksena olisi tehostaa pelikasinotoiminnan harjoittajalle asetettua velvollisuutta estää alaikäisten sekä sellaisten henkilöiden pelaaminen, joiden kyky arvioida pelaamisesta mahdollisesta aiheutuvia riskejä on alentunut. Ehdotetun säännöksen 2 kohdan mukaan arpajaisrikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka ei noudata velvollisuutta kieltää sisäänpääsyä säädetyissä tapauksissa.

Lakiehdotuksen 16 §:n nojalla kielletttäisiin raha-automaattitoiminnan harjoittajaa luovuttamasta raha-automaattia ilmeisesti alle 15-vuotiaan henkilön pelattavaksi. Lisäksi pykälän mukaan kasinopelitoiminnan harjoittaja

ei saisi antaa ilmeisesti alle 18-vuotiaan henkilön pelata kasinopelejä.

Ehdotetun pykälän 4 kohdan mukaan arpajaisrikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka rikkoo 27 §:n 3 momentissa säädettyä osallistumiskielltoa. Lakiehdotuksen 27 §:n 3 momentin mukaan tavara-arpajaisluvansaaja ei saisi arpoja ostamalla itse osallistua toimeenpanemiinsa tavara-arpajaisiin. Ehdotetulla rangaistussäännöksellä tehostettaisiin osallistumiskiellolla tavoiteltua tavara-arpajaisien toimeenpanon luotettavuutta.

Ehdotetun pykälän 5 kohdan mukaan arpajaisrikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka toimii tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijana vastoin lakiehdotuksen 28 §:n 2 momenttia. Lainkohdan mukaan tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä saisi suorittaa vain tavara-arpajaisluvan saaja tai tavara-arpajaisluvassa hakeemuksesta määrätty elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 pykälän 1 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö, yhteisö tai säätiö.

Arpajaisien toimeenpano olisi lakiehdotuksen mukaan yleishyödyllisten yhteisöjen luvanvarainen varainhankintakeino. Arpajaisien käytännön toimeenpano olisi elinkeinon harjoittamisena pidettävää tavanomaista taloudellista toimintaa. Oikeus toimia tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijana perustuisi tavara-arpajaisluvassa annettuun määräykseen. Järjestelyn tarkoituksena olisi se, että viranomaiset voisivat varmistua siitä, että lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetty arpajaisien yleishyödyllisen toiminnan edistämistarkoitus toteutuu. Ehdotettu säännös tehostaisi osaltaan lakiehdotuksen 28 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä saisi suorittaa vain tavara-arpajaisluvassa annetulla määräyksellä.

Ehdotetun pykälän 6 kohdan mukaan arpajaisrikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka suorittaisi tavara-arpajaisien arvannon tai arpojen sekoittamisen vastoin sitä, mitä 29 §:n 1 momentissa säädetään tai ei noudattaisi 29 §:n 2 momentissa säädettyä arvannon tulosta koskevaa ilmoittamisvelvollisuutta. Lakiehdotuksen 29 §:n 1 momentin mukaan tavara-arpajaisien arvonta ja arpojen sekoittaminen tulisi suorittaa arvontapaikan kihlakunnan poliisilaitoksen edustajan tai julkisen notaarin valvonnassa. Tavara-arpajaisluvan saajan velvollisuus olisi huolehtia siitä, että

kihlakunnan poliisilaitoksen edustaja tai julkinen notaari kutsutaan arvonta- ja arpojen sekoittamistilaisuuteen. Pykälän 2 momentin mukaan tavara-arpajaisluvansaaja, 27 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arpajaisien toimeenpanija ja 27 §:n 2 momentissa tarkoitettu arpajaisien toimeenpanosta vastaava täysivaltainen henkilö olisivat velvollisia ilmoittamaan arvannon tuloksen arpajaisiin osallistuneille. Rangaistussäännöksellä varmistettaisiin, että arpajaiset toimeenpantaisiin luotettavasti ja lain mukaisesti.

Ehdotetun pykälän 7 kohdan mukaan arpajaisrikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka rikkoo 16 §:n 2 momentin raha-automaattien tai kasinopelien taikka 40 §:n tavaravoittoautomaattien ja 56 §:n 1 momentissa tarkoitettujen peliautomaattien tai pelilaitteiden sijoittamista koskevia säännöksiä.

Pykälän 8 kohdan mukaan arpajaisrikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka rikkoo 57 §:n säännöksiä rahaliikenteen valvontalaitteista. Lakiehdotuksen 57 §:n mukaan rahaja tavaravoittoautomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa on oltava sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen tarkastama ja hyväksymä rahaliikenteen valvontalaitte. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa toiminnasta saatuja tuottoja koskevien tietojen oikeellisuus muun muassa verotuksen toimitamista varten. Ehdotetulla rangaistussäännöksellä tehostettaisiin 57 §:ssä säädettyä velvollisuutta varustaa automaattit ja pelilaitteet rahaliikenteen valvontalaitteella.

65 §. *Vaihtolovelvollisuuden rikkominen.* Lakiehdotuksen 55 §:ssä säädetään jakoehdotuksen valmisteluun ja sitä koskevaan päätöksentekoon kuuluvia tehtäviä ja asiakirjoja sekä avustusten käytön valvontatehtäviin ja niihin kuuluvia asiakirjoja koskevasta vaihtolovelvollisuudesta ja julkisuudesta rahapeliyhteisössä. Vaihtolovelvollisuuden rikkomisen osalta viitattaisiin rikoslain asianomaisiin säännöksiin. Viittaussäännös ehdotetaan otettavaksi lakiehdotuksen 65 §:ään.

Ehdotetun pykälän mukaan rangaistus 55 §:ssä säädetyn vaihtolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Koska 55 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä ei voida yksiselitteisesti rinnastaa rikosoikeudellisen vastuunsa osalta virkamiehiin, tulee

vaitiolovelvollisuuden rikkomisen osalta viitata virkamiiehen salassapitorikosta koskevan rikoslain 40 luvun 5 §:n ohella rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:ään.

66 §. *Muutoksenhaku.* Lakiehdotukseen sisältyy säännöksiä, joiden nojalla viranomaiset tekisivät hallintopäätöksiä. Lakiehdotuksen mukaisia hallintopäätöksiä ovat kihlakunnan poliisilaitosten tekemät päätökset, jotka koskevat tavara-arpajaisia, arvauskilpailuja, tavaravoittoautomaatteja ja 56 §:ssä tarkoitettuja peliautomaatteja ja pelilaitteita sekä bingolupaa ja bingopelin pelisääntöjen ja pelissä sallittujen suurimpien pelipanosten vahvistamista. Hallintopäätöksiä ovat myös näiden lupien peruuttamista koskevat päätökset. Poliisilaitokset päättäisivät myös näitä arpajaisia koskevan toimitsijan määräämisestä. Kihlakunnan poliisilaitokset voisivat lakiehdotuksen mukaan määrätä myös hallintopäätöksellään tavara-arpajaisista tehdyn tilityksen oikaistavaksi. Lakiehdotuksen mukainen hallintopäätös olisi myös poliisin tekemä päätös, jolla kiellettäisiin raha-automaatin, tavaravoittoautomaatin ja 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaatin ja pelilaitteen käytettävänä pitäminen, jos automaatissa tai pelilaitteessa ei ole hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta tai automaatti on sijoitettu säännösten vastaisesti.

Lääninhallituksen tekemiä lakiehdotuksensa tarkoitettuja hallintopäätöksiä olisivat usean kihlakunnan tai usean läänin alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin annettavat luvat ja näiden lupien peruuttamista koskevat päätökset. Lääninhallitus voisi myös määrätä tilityksen oikaistavaksi ja määrätä toimitsijan.

Sisäasiainministeriö vahvistaisi hallintopäätöksellä rahapeliin pelisäännöt ja raha-automaattien sekä pelikasinossa toimeenpantavien pelien suurimmat sallitut pelipanokset. Ministeriöiden tekemiä hallintopäätöksiä olisivat myös raha-automaattien, kasinopelin ja pelikasinotoiminnan tuotoista jaettavien avustusten käytön valvontaan liittyvien ohjaus- ja valvontakustannusten korvaamisesta tehtävät päätökset.

Lakiehdotuksessa tarkoitettu hallintopäätös olisi myös valtioneuvoston päätös, jolla annetaan tai peruutetaan rahapelilupa.

Lakiehdotuksen 48 §:n nojalla sisäasiainministeriö antaisi veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelia toimeenpanevien rahapeliyhteisöjen ja pelaajan välisestä voitonmaksua koskevasta erimielisyydestä ratkaisusuosituksen. Rat-

kaisusuositus ei olisi hallintopäätös, joten siihen ei voida hakea muutosta hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Päätös, jolla jätetään hyväksymättä rahaliikenteen valvontalaitte, ei olisi hallintopäätös, koska sitä ei tekisi viranomainen vaan sisäasiainministeriön määräämä tarkastuslaitos. Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen tekemä avustusten jakoehdotus ei myöskään olisi hallintopäätös, vaikka se tehtäisiin lakiehdotuksen 54 §:n mukaan virkavastuulla, koska jakoehdotus ei ole lopullinen oikeudellisesti sitova päätös.

Ehdotetun pykälän mukaan tämän lain nojalla annettuun hallintopäätökseen haetaan muutosta siten, kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallintolainkäyttölain 7 §:n mukaan valtioneuvoston ja ministeriön päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen laillisuusperusteella. Valtioneuvoston alaisen viranomaisen päätöksestä saa valittaa hallinto-oikeuteen.

67 §. *Tarkemmat säännökset.* Tarkemmat säännökset lain soveltamisesta annettaisiin asetuksella. Ehdotettuun pykälään sisällytetyn asetuksenantovaltuuden nojalla annettaisiin arpajaisasetus, johon sisällytettäisiin tarkemmat säännökset arpajaisten toimeenpanosta ja valvonnasta. Pykälän nojalla säädettäisiin asetuksella myös raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan sekä totopelien tuottojen jaosta kuten esimerkiksi tuotonjakoon liittyvistä menettelyistä ja määräaajoista.

Pykälän toiseen momenttiin otettaisiin valtuutussäännös, jonka nojalla tässä laissa ministeriöille kuuluvia tehtäviä hoitavien ministeriöiden toimialoista voitaisiin säätää asetuksella.

1 mom. Momentin 1 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin raha- ja tavara-arpajaisten arpoihin merkittävistä ja niiden myynnin yhteydessä annettavista tiedoista. Arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan ja arpajaisten toimeenpanon julkisen luotettavuuden varmistamiseksi arvasta olisi ilmettävä arpajaisten toimeenpanoon liittyvät keskeiset asiat, joita ovat muun muassa arpajaisten toimeenpanija, kertyvien varojen käyttötarkoitus ja voittoa koskevat tiedot.

Lupahakemuksen sisällöstä ja hakemuksen liitettävistä selvityksistä sekä lupapäätösten sisällöstä säädettäisiin momentin 2 kohdan nojalla asetuksella.

Momentin 3 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin arpajaisten toimeenpanoon liit-

tyvistä menettelyistä ja määräaajoista. Arpa-jaisten toimeenpanoon liittyvällä menettelyllä tarkoitettaisiin esimerkiksi arpojen sekoittamista ja arvonnän järjestämistä.

Lakiehdotuksen mukaan tavara-arpaisten, bingopelin, arvauskilpailujen toimeenpanemisesta ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämisestä olisi tehtävä tilitys. Momentin 4 kohdan mukaan tilitysten sisällöstä, tilitysten nähtävänä pitämisestä, tilitysten nähtävänä pitämiseen liittyvistä määräaajoista sekä tilityksen säilyttämisestä annettaisiin tarkemmat säännökset asetuksella.

Momentin 5 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuotoista myönnettävien avustusten myöntämisperusteista ja avustusehdoista sekä avustusten jakomenetelmästä, avustuksen käyttötarkoituksen tai avustusehtojen muuttamisesta ja avustusten siirrosta, palautusvelvollisuudesta, takaisinperinnästä ja niihin liittyvistä määräaajoista. Tuotonjakoon liittyvinä menettelyinä pidettäisiin esimerkiksi lakiehdotuksen 20 §:n 1 momentissa tarkoitettujen jakoehdotuksen valmisteluun liittyvää menettelyä.

Totopelien tuottojen jaosta säädetään valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annetussa asetuksessa. Asetus sisältää säännökset muun muassa siitä, kenelle ja mihin tarkoitukseen valtionapuja voidaan myöntää. Asetus kumoutuu ehdotetun lain voimaantullessa. Vastaavat säännökset olisivat edelleen tarpeen totopelien tuottojen jakamiseksi. Tämän vuoksi momentin 6 kohtaan ehdotetaan sisällytettäväksi valtuussäännös, jonka mukaan asetuksella säädettäisiin totopelien tuottojen käyttämisestä hevosurheilun ja hevoskasvatuksen edistämiseen.

Lakiehdotuksen 17 §:n 3 momentin mukaan totopelien tuotto käytettäisiin hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen. Momentin 7 kohtaan sisällytettäisiin valtuussäännös, jonka nojalla asetuksella säädettäisiin totopelien tuotoista myönnettävien avustusten myöntämisperusteista, tuotonjakoon liittyvästä menettelmästä ja määräaajoista. Vastaavat myöntämisperusteista sekä menettelijä ja määräaikoja koskevat säännökset sisältyvät nykyisin valtionavusta hevoskasvatukseen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen annettuun asetukseen.

Momentin 8 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin arpajaisten toimeenpanon valvonnasta. Valtuussäännöksen nojalla säadet-

täisiin muun muassa viranomaisten tehtävistä arvonnassa ja muussa arpajaisten toimeenpanossa.

Momentin 9 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin lain 57 §:ssä tarkoitettusta rahaliikenteen valvontalaitteesta, 58 §:ssä tarkoitettulle tarkastuslaitokselle toimitettavista laitteista ja asiakirjoista, poikkeuksista tyyppitarkastusvelvollisuudesta sekä rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamisesta ja hyväksymisestä. Asetuksella säädettäisiin esimerkiksi rahaliikenteen valvontalaitteille asetettavista teknisistä vaatimuksista ja rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastus- ja hyväksymistoimenpiteistä. Sääntely vastaisi asiallisesti viihdelaitteissa käytettävistä rahaliikenteen valvontalaitteista annettuja säännöksiä.

Momentin 10 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin arvauskilpailun kohteesta. Arvauskilpailuihin tulisi valita vain sellaisia arvauskohteita, joista voitaisiin täsmällisesti määrittää arvauskilpailun voittaja. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin siitä, mitä edellytyksiä arvauskohteen tulisi täyttää, jotta se voisi olla arvauskilpailun kohde.

Momentin 11 kohdan mukaan asetuksella säädettäisiin lääninhallitusten ja poliisilaitosten velvollisuudesta toimittaa tietoja arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvien ongelmien seurantaa ja tutkimusta varten. Lakiehdotuksen 52 §:n mukaan sosiaali- ja terveystoimintaministeriö vastaa näiden ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta. Koska tietoja toimittavat viranomaiset eivät ole sosiaali- ja terveystoimintaministeriön hallinnonalan viranomaisia, olisi tietojen saannin varmistamiseksi tarpeen antaa asetuksella niiden toimittamisvelvollisuutta koskevat säännökset.

2 mom. Valtioneuvoston 23 päivänä syyskuuta 1999 periaatepäätöksenä antamassa lainvalmisteluohjeessa todetaan muun muassa, että ministeriöiden toimivaltasäännöksissä tulee mainita sopivalla tavalla ministeriö ja että säännösten sanamuodolla tai erillisellä valtuutussäännöksellä tulee lisäksi varmistaa, että valtioneuvoston 13 päivänä joulukuuta 1995 antamassa periaatepäätöksessä tarkoitettua säätämistapaudistuksen alkuperäinen tarkoitus toteutuu.

Lakiehdotuksen 13 §:n 1 momenttia ja 19 §:ää lukuun ottamatta, niissä pykälissä, joissa säädettäisiin ministeriöiden tehtävistä, asianomainen ministeriö mainitaan nimeltä. Edellä mainitun valtioneuvoston lainvalmisteluohjeen mukaisesti ehdotettuun momenttiin sisällytettäisiin valtuutussäännös, jonka

mukaan asetuksella voitaisiin säätää ministeriöistä, joille kuuluu tässä laissa ministeriöille säädettyjen tehtävien hoitaminen. Asetus, jolla asiasta voitaisiin säätää olisi valtioneuvoston ohjesääntö.

10 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

68 §. *Voimaantulo. 1 mom.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantuloajan kohdasta. Koska rahapeliyhteisöjen tuotot tuloutetaan valtion talousarvioon, lain olisi tultava voimaan talousarviovuoden alusta.

2 mom. Pykälän 2 momentin mukaan laila kumottaisiin 1 päivänä syyskuuta 1965 annettu arpajaislaki (491/1965) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen ja 17 päivänä joulukuuta 1943 yleishyödylliseen tai hyväntekeväiseen tarkoitukseen vetoamalla harjoitetun taloudellisen toiminnan säännöstelemisestä annettu laki (1034/1943).

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lain täytäntöönpanoa edellyttäviä toimenpiteitä olisivat muun muassa rahapeliin pelisääntöjen ja raha-automaattien sekä pelikasinossa toimeenpantavien pelien suurimpien sallittujen pelipanosten vahvistaminen ja direktiivin 83/189/ETY 8 artiklassa tarkoitettu tiedonantomenettely, joka koskee rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastamista ja hyväksymistä.

Valtioneuvoston raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipeliin, totopeliin toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen antamat luvat lakkaavat olemasta voimassa tämän lain voimaan tullessa. Rahapeli-toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi valtioneuvoston olisi annettava uuden lain mukaiset rahapeliluvat ennen lain voimaantuloa.

69 §. *Siirtymäsäännös. 1 mom.* Ehdotetun säännöksen mukaan valtioneuvoston ennen tämän lain voimaantuloa raha-arpa- ja veikkauksien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen 3 §:n, raha-automaattiasetuksen 29 §:n 3 momentin ja totopeliasetuksen 11 §:n 2 momentin nojalla tekemän päätöksen perusteella jakamatta jätetty määräraha on jaettava viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä lukien.

Edellä mainittujen pykälien nojalla valtioneuvostolla on oikeus määrätä jätettäväksi jakamatta jonakin vuonna enintään 20 pro-

senttia rahapeliyhteisöjen valtion talousarvioon otettavista tuotoista. Ehdotetun säännöksen mukaan esimerkiksi vuonna 1999 jakamatta jätetyt määrät olisi jaettava viimeistään vuonna 2004.

2 mom. Koska markkinoilla on tällä hetkellä peliautomaatteja ja pelilaitteita, jotka kuuluvat tämän lain soveltamisalaan ja ne on siten varustettava rahaliikenteen valvontalaitteella, toiminnan harjoittajille on annettava riittävä aika rahaliikenteen valvontalaitteiden asentamiseen. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lain voimaan tullessa yleisön käytettävänä olevat raha- ja tavaravoittoautomaatit sekä 56 §:ssä tarkoitettut peliautomaatit ja pelilaitteet olisi oltava tässä laissa säädetyllä tavalla varustettuna rahaliikenteen valvontalaitteella viimeistään 1 vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

3 mom. Ehdotetun momentin mukaan ennen tämän lain voimaantuloa tavara-arpajaisten ja bingopelin toimeenpanemiseen sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämiseen annetut luvat olisivat voimassa lupaehtoineen niiden voimassaoloajan päättymiseen asti.

Lain voimaantullessa kumoutuisivat kaikki arpajaislain nojalla arpajaisten toimeenpanoon annetut luvat. Tavara-arpajaisten ja bingopelin toimeenpanoon annetut luvat olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista pysyttää voimassa lupaehtoineen niiden voimassaoloajan, jotta luvansaajat voisivat saattaa loppuun luvassa tarkoitettut arpajaiset.

Koska 56 §:ssä tarkoitettuja peliautomaatteja ja pelilaitteita saisi edelleen pitää mak-sua vastaan yleisön käytettävänä, ei olisi taroituksenmukaista edellyttää, että elinkeinonharjoittajat joutuisivat lain voimaan tullessa hakemaan peliautomaateille ja pelilaitteille uudet ehdotetun arpajaislain nojalla annettavat luvat, vaan että kumoutuvien säännösten nojalla annetut luvat jäisivät voimaan lupien voimassaolon ajaksi.

1.2. Arpajaisverolaki

2 §. *Määritelmät* Arpajaisveroa suoritetaan valtiolle Suomessa toimeenpannuista arpajaisista sen mukaan kuin arpajaisverolaissa säädetään. Voimassa olevan arpajaisverolain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa on lueteltu ne toiminnot, joita pidetään arpajaisverolaissa tarkoitettuina arpajaisina. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi arpajaislakiehdotuksen arpajaisia koske-

via määrittelyä. Ehdotetun säännöksen mukaan arpajaisilla tarkoitettaisiin arpajaislain 3 §:ssä tarkoitettuja raha- ja tavara-arpajaisia, arvauskilpailua, bingopeliä, veikkausta, vedonlyöntiä ja totopeliä sekä raha-automaattien ja tavaravoittoautomaattien pitämistä yleisön käytettävänä, kasinopelien toimeenpanemista ja tavaravoittoautomaattien pitämistä yleisön käytettävänä, pelikasinotoimintaa ja arpajaislain 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä.

Arpajaislakiehdotuksen 3 §:n 9 kohdan mukaan arvauskilpailuilla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisia, joihin osallistuvalla on mahdollisuus arvauskohteesta, ei kuitenkaan urheilu- ja muista kilpailuista tekemiensä arvausten perusteella voittaa tavaraa, tavaraan taikka palveluun vaihdettavissa olevia lahjaita tai ostokortteja. Jotta arpajaisverolakia sovellettaisiin myös arvauskilpailuihin, ehdotetaan, että arvauskilpailuja koskeva maininta lisättäisiin arpajaisverolain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan määritelmään.

Raha- ja tavaravoittoautomaatit sekä kasinopelit määriteltäisiin arpajaislakiehdotuksen 3 §:ssä. Voimassa olevan arpajaisverolain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan käsitteet "peliautomaatti" ja "pelilaitte" ehdotetaan korvattavaksi raha-automaatin käsitteellä ja ilmaisu "peli" kasinopelin käsitteellä.

Ehdotetun arpajaislain mukaan arpajaisilla tarkoitettaisiin myös lain 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä. Arpajaislain 56 §:ssä tarkoitetuilla peliautomaateilla ja pelilaitteilla tarkoitettaisiin käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja sellaisia peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä sekä huvipuistoissa ja tivolieissa yleisön käytettävänä pidettäviä edellä mainittuja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, arpajaislakiehdotuksen 3 §:n 11 kohdassa tarkoitettuja tavaravoittoautomaatteja sekä sellaisia muita peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi voittona saada tavaraa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitä arpajaisverolaissa tarkoitetaan arpajaisen tuotolla. Ehdotetun säännöksen mukaan arpajaisen tuotolla tarkoitettaisiin arpojen myynnistä kertynyttä kokonaistuloa ja ar-

vontaan, veikkaukseen ja vedonlyöntiin sekä totopeliin osallistumiseksi ja tavaravoittoautomaatin käyttämiseksi suoritettujen rahapanosten yhteismäärää. Raha-automaattien ja kasinopelien tuotolla tarkoitettaisiin rahapanosten yhteismäärää ja pelaajille maksettujen voittojen erotusta.

Arpajaislakiehdotuksen 3 §:n 11 kohdassa tarkoitetuilla tavaravoittoautomaateilla harjoitettu toiminta poikkeaa luonteensa puolesta raha-automaateilla ja kasinopeleillä harjoitetusta toiminnasta. Tavaravoittoautomaattitoiminta rinnastuisi tavara-arpajaisiin ja bingopeliin. Kun tavaravoittoautomaateista ei voisi saada rahavoittoja, ei myöskään voi syntyä epätietoisuutta tavaravoittoautomaattiin laitettujen rahapanosten määrästä. Toisaalta automaattista saatavien tavaravoittojen arvon vähentäminen aiheuttaisi tarpeettomia arvostamisongelmia. Tämän vuoksi tavaravoittoautomaattien tuotto määriteltäisiin samalla tavalla kuin raha- ja tavara-arpajaisien, arvauskilpailujen, bingopelin sekä veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien tuotto. Muuten ehdotettu säännös vastaisi tuottokäsitteen osalta asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä.

4 §. *Veron peruste ja verokanta.* Arpajaisverolain 4 §:ssä säädetään veron perusteesta ja verokannasta. Ehdotetun momentin mukaan yksinoikeudella toimeenpantavista arpajaisista arpajaisvero on 5 prosenttia arpajaisien tuotosta. Edellä 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen raha-automaattien ja kasinopelien käytettävänä pitamisestä muualla kuin arpajaislainsäädännössä tarkoitettussa pelikasinossa arpajaisvero on kuitenkin 3 prosenttia tuotosta. Raha-automaatteja ja kasinopelejä koskevaa terminologista muutosta lukuun ottamatta sääntely vastaisi asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä. Arpajaislainsäädännön sijasta viitattaisiin arpajaislakiin.

Pykälän 2 momentin mukaan tavara-arpajaisista vero on 1,5 prosenttia arpajaisien tuotosta. Ehdotetun arpajaislain 3 §:n 9 kohdan mukaan arvauskilpailut määriteltäisiin tavara-arpajaisiksi. Arpajaislakiehdotuksen 3 §:n 11 kohdassa tarkoitetuilla tavaravoittoautomaateilla harjoitettu toiminta on oikeastaan mekaanisen laitteen avulla harjoitettua tavara-arpajais toimintaa. Arvauskilpailut ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitäminen rinnastuvat siten tavara-arpajaisiin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että arvauskilpailuihin ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämiseen sovellettaisiin samaa verokantaa kuin

tavara-arpajaisiin.

6 §. *Poikkeukset veronalaisuudesta.* Pykälässä säädetään veronalaisuudesta tehtävistä poikkeuksista. Pykälän 2 kohdan mukaan veroa ei ole suoritettava sellaisten peliautomaattien, pelien ja pelilaitteiden pitämisestä, joista ei voi saada voittoa rahaa tai rahaan tai tavaraan vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Lainkohdan perustelujen mukaan pykälässä tarkoitettuja peliautomaatteja, pelejä ja pelilaitteita ovat eräistä peliautomaateista ja pelilaitteista annetun asetuksen 2 §:ssä tarkoitetut ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankitut tavaravoittoa antavat automaattit ja saman asetuksen 1 §:n 2 momentissa tarkoitettut käsinpyörityttävät onnenpyörät ja sekä tivolissa ja ampumateltassa olevat laitteet.

Ehdotetun arpajaislain voimaan tullessa kumoutuisi edellä mainittu asetus. Sanottujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitäminen halutaan kuitenkin säilyttää samojen perusteiden mukaisesti myös ehdotetun arpajaislain voimaan tullessa. Tämän vuoksi arpajaislakiehdotuksen 56 §:ään ehdotetaan otettavaksi arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskeva poikkeussäännös, jonka mukaan elinkeinon harjoittamiseen oikeutetut saisivat edelleen pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä käsinpyörityttäviä onnenpyöriä ja edellä mainittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita. Vastaava oikeus olisi myös huvipuistoilla ja tivoleilla riippumatta siitä, kuka ne omistaa. Huvipuistoille ja tivoleille voitaisiin arpajaislakiehdotuksen 56 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan antaa lupa pitää yleisön käytettävänä myös arpajaislakiehdotuksen 3 §:n 11 kohdassa tarkoitettuja tavaravoittoautomaatteja sekä sellaisia muita peliautomaatteja ja laitteita, joita käyttämällä pelaaja voi voittona saada tavaraa. Viimeksi mainituilla peliautomaateilla ja pelilaitteilla tarkoitettaisiin laitteita, jotka on hankittu kesäkuun 1 päivän 1970 jälkeen.

Arpajaisverolain 6 §:n 2 kohdassa säädetään eräitä peliautomaatteja, pelejä ja pelilaitteita koskevasta veronalaisuuden poikkeuksesta. Säännöksellä on vapautettu arpajaisverosta elinkeinonharjoittajat, jotka pitävät yleisön käytettävänä käsinpyörityttäviä onnenpyöriä ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita. Verosta ovat vapautetut myös tivotit ja huvipuistot, jotka pitävät yleisön käytettävänä erilaisia tavaravoittoa antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita. Koska arpajaisverosta vapauttamisen tulisi edelleen koskea näi-

den peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämistä, ehdotetaan arpajaisverolain 6 §:n 2 kohtaa muutettavaksi siten, että veroa ei ole suoritettava arpajaislain 56 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämisestä.

Voimassa olevan arpajaisverolain 6 §:n 2 kohdan perustelujen mukaan arpajaisverosta vapaita ovat myös ampumateltassa olevat laitteet, joilla tarkoitetaan erilaisia tarkkuusammunta- tai heittolaitteita, joiden käytettävänä pitämisestä säädetään luvan hankkimisesta eräiden huvitusten järjestämiseen ja peliautomaattien pitämiseen annetun asetuksen 2 §:ssä. Kyseinen asetus on tarkoitus kumota ehdotetun arpajaislain voimaantulon yhteydessä voimaan tulevalla asetuksella. Koska sanotuilla laitteilla harjoitettua toimintaa ei voitaisi pitää arpajaisina, ei sitä myöskään verotettaisi arpajaisverolain nojalla.

1.3. Rahankeräyslaki

6 §. Rahankeräyslain 6 §:n 1 momentin mukaan rahankeräystoiminnan yleinen valvonta on sisäasiainministeriön tehtävänä. Sisäasiainministeriön tehtäviin kuuluisi uutena tehtävänä rahankeräysten toimeenpanon tilastointi. Säännös vastaisi arpajaislain 42 §:ssä säädettyä sisäasiainministeriölle kuuluvaa arpajaistoiminnan yleistä tilastoimisvelvollisuutta.

Rahankeräyslain 6 §:n 2 momentin mukaan valtakunnallisten tai muuten laajahkojen rahankeräysten tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä niiden yhteensovittamista koskevien lausuntojen antamista varten on sisäasiainministeriön yhteydessä lautakunta, jonka valtioneuvosto asettaa. Lautakunnan toimikaudesta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella. Rahankeräyksiä ja tavara-arpajaisia varten voidaan asettaa yhteinen lautakunta.

Rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnasta annetun asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan lautakunnan tehtävänä on tarkkailla rahankeräysten ja tavara-arpajaisten toimeenpanoa sekä tehdä esityksiä ja aloitteita niitä koskevissa asioissa. Sen tulee antaa luvan myöntäjälle lausuntoja valtakunnallisten ja laajuudeltaan niihin verrattavien rahankeräysten ja tavara-arpajaisten tarkoituksenmukaisuudesta. Lääninhallituksen on hankittava edellä tarkoitettuja rahankeräyksiä ja

tavara-arpajaisia koskevista hakemuksista lausunto ja lähetettävä lautakunnalle jäljennös antamastaan päätöksestä. Asetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan lautakunta voi antaa lausuntoja myös rahankeräysvaroilla hankitun kiinteistön tai laitoksen käyttötarkoituksen muuttamisesta taikka keräysvarojen uudelleen käyttämistä koskevasta hakemuksesta.

Lokakuun 1 päivänä 1997 voimaan tulleen lääninuudistuksen seurauksena maassamme on enää viisi läänä. Lääninhallituksella on siten aiempaa laajempi toimialue. Toimialueensa laajuudesta johtuen lääninhallitukset voisivat itse arvioida rahankeräysten ja arpajaisten tarpeellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden sekä niiden yhteensovittamisen.

Osana arpajaisten toimeenpanon valvonnan tehostamista esitetään arpajaislakiehdotuksen 42 §:ään otettavaksi säännös, jonka mukaan sisäasiainministeriö vastaisi arpajaisten toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta.

Voimassa olevan tavara-arpajaisasetuksen 7 §:n 3 momentin mukaan lääninhallituksen myöntämässä luvassa voidaan määrätä, että arpajaisten käytännöllinen toimeenpano on annettava rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan asettamien ehdoin sen hyväksymän, tällaista toimintaa varten perustetun yhtiön, osuuskunnan tai rekisteröidyn yhdistyksen huoleksi. Ehdotetun arpajaislain 28 §:n mukaan lääninhallitus voisi antamassaan tavara-arpajaisluvassa määrätä, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä saa suorittaa tavara-arpajaisluvansaajan lisäksi myös elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö, yhteisö tai säätiö. Arpajaisten käytännön toimeenpano olisi siten elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa säädetyin edellytyksin ja poikkeuksin vapaasti harjoitettava elinkeino eikä rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnan päätöstä tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijasta enää tarvittaisi.

Valvontaviranomaisilla olisi ehdotetun arpajaislain 44 §:n mukaan oikeus saada tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijoilta valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Ehdotettujen muutosten seurauksena rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnalle ei jäisi enää tehtäviä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta lakkautettaisiin. Lautakunnalle

kuuluvat tehtävät siirtyisivät arpajaislakiehdotuksen mukaan osittain lupaviranomaisille ja osittain arpajaisten toimeenpanon valtakunnallisesta valvonnasta vastaavalle ministeriölle.

Edellä esitettyyn viitaten rahankeräyslain 6 §:n 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että sisäasiainministeriö voisi antaa rahankeräysten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

7 §. Pykälän 2 momentin mukaan rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunnalla on oikeus saada jäljennös rahankeräyksiä koskevista tilityksistä. Lakiehdotuksen mukaan rahankeräys- ja tavara-arpajaislautakunta lakkautettaisiin. Tämän vuoksi rahankeräyslain 7 §:n 2 momentti ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi.

1.4. Viihdelaitelaki

3 a §. *Viihdelaiteeseen tehtävät merkinnät.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että viihdelaitteissa olisi oltava näkyvällä paikalla merkintä viihdelaitetoiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja liiketunnus.

Viihdelaiteilla harjoitetun toiminnan valvontaa varten tulisi niihin tehdä merkintä toiminnan harjoittajasta. Merkintä, jonka tulisi olla näkyvällä paikalla, voisi olla vapaamuotoinen liiketunnus mutta sen tulisi sisältää toiminnan harjoittajan yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot. Näitä tietoja olisivat toimintaa harjoittavan henkilön tai yhteisön nimi ja yhteystiedot, joita voisivat olla esimerkiksi osoite tai puhelinnumero sekä liikeyhteisötunnus.

Viihdelaite-toiminnan harjoittajaa koskevat merkinnät tulisi tehdä siten, ettei niitä voida ilkeävaltaisesti turmella taikka poistaa. Toisaalta merkintä tulisi tehdä siten, että yhteystietojen muutoksen yhteydessä tiedot voitaisiin muuttaa.

Ehdotettu säännös vastaisi asiallisesti ehdotetun arpajaislain 60 §:ää, jossa säädettäisiin raha- ja tavaravoittoautomaatteihin sekä 56 §:ssä tarkoitettuihin peliautomaatteihin ja pelilaitteisiin tehtävistä merkinnöistä.

6 §. *Rahaliikenteen valvonta.* Rahaliikenteen valvonta edellyttää, että viihdelaitteen käytettävänä pitämisestä laaditaan tositteita ja selvityksiä. Voimassa olevan viihdelaitelain 6 §:n 3 momentissa on valtuutussäännös, jonka nojalla asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sanotuista tositteista ja selvityksistä. Tarkemmat säännökset on otet-

tu viihdelaitesetuksen 9 §:ään.

Koska tositteiden ja selvitysten laatimista koskeva sääntely luo velvollisuuksia elinkeinonharjoittajalle, ei sääntelyn tulisi enää olla asetuksen tasolla. Tämän vuoksi tositteita ja selvityksiä koskevat tarkemmat säännökset ehdotetaan otettavaksi uuteen 8 a §:ään. Samalla 6 §:n 3 momentissa poistetaisiin tositteita ja selvityksiä koskevien tarkempien säännösten antamista koskeva asetuksenantovaltuutus.

7 §. *Tarkastuslaitokseksi määrääminen.* Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö määrää viihdelaitelaisissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitettuja tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen. Momentin mukaan määräykseen voidaan liittää tarpeellisia ehtoja.

Voimassa olevan 7 §:n 1 momentin mukaan tarkastuslaitosta koskevaan määräykseen voidaan liittää tarpeellisia ehtoja. Tällä hetkellä viihdelaitteissa käytettävien rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastamisia ja hyväksymisiä suorittavia tarkastuslaitoksia on kaksi. Määräykseen ei ole katsottu tarpeelliseksi liittää ehtoja. Arpajaislakiehdotuksen 58 §:n 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö määrää arpajaislaissa tarkoitettujen rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen. Lakiehdotuksessa ei esitetä, että määräykseen sisällytettäisiin ehtoja. Viihdelaitelain tarkastuslaitokseksi määräämistä koskeva säännös ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi arpajaislakiehdotuksen 58 §:n 1 momentin kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan sisäasiainministeriö voi peruuttaa antamansa määräyksen tarkastuslaitoksen pyynnöstä tai jos laitos laiminlyö tarkastusvelvollisuutensa, rikkoo 1 momentissa mainittuja ehtoja taikka sen toiminnassa ilmenee väärinkäytöksiä.

Ehdotetun arpajaislain 58 §:n 2 momentissa säädettäisiin raha- ja tavaravoittoautomaateissa käytettävien rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavalle tarkastuslaitokselle annetun määräyksen peruuttamisesta. Sen mukaan sisäasiainministeriö voisi peruuttaa antamansa määräyksen

- 1) tarkastuslaitoksen pyynnöstä,
- 2) jos tarkastuslaitos ilman hyväksyttävää perustetta jättää täyttämättä tarkastusvelvollisuutensa tai
- 3) jos tarkastuslaitoksen toiminnassa ilme-

nee väärinkäytöksiä, jotka vaarantavat tarkastusten ja hyväksyntöjen luotettavuuden.

Peruuttamista koskevat edellytykset ovat asiallisesti samansisältöiset mutta ne on arpajaislakiehdotuksessa kirjoitettu täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin kuin viihdelaitelain 7 §:n 2 momentissa.

Koska viihdelaitelaisissa ja arpajaislakiehdotuksessa tarkoitettu tarkastus- ja hyväksymistoiminta on periaatteessa hyvin samankaltaista ja ehdotetun arpajaislain nojalla annettaisiin todennäköisesti määräys myös samoille tarkastuslaitoksille, jotka ovat saaneet viihdelaitelaisissa tarkoitettua määräyksen, on asianmukaista, että määräysten peruuttamista koskevat säännökset olisivat yhteneväiset.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että momentti muutettaisiin samansisältöiseksi arpajaislakiehdotuksen 58 §:n 2 momentin kanssa.

8 §. *Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastus ja hyväksyminen.* Voimassa olevan viihdelaitelain 8 § ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan.

1 mom. Voimassa olevan viihdelaitelain 8 §:n mukaan sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen on tarkastettava ja hyväksyttävä rahaliikenteen valvontalaitteet ennen sen käyttöön ottamista siten kuin asetuksella säädetään. Momentista ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi sanat "ennen sen käyttöön ottamista".

Voimassa olevan viihdelaitesetuksen 6 §:n 2 momentin mukaan tarkastuslaitoksen on toimitettava tiedot tyyppitarkastetusta rahaliikenteen valvontalaitteesta viihdelaitelautakunnalle. Viihdelaiteasetus ehdotetaan kumottavaksi ja viihdelaitelautakunta lakkautettavaksi arpajaislakiuudistuksen yhteydessä. Koska sisäasiainministeriö voi hyväksyä useamman tarkastuslaitoksen suorittamaan tyyppitarkastuksia, olisi tarkoituksenmukaista, että tiedot tyyppitarkastetuista ja hyväksytyistä rahaliikenteen valvontalaitteista olisivat jatkossakin keskitetyksi saatavilla. Tästä syystä ehdotetaan viihdelaitelain 8 §:ään otettavaksi uusi 2 momentti, jonka mukaan tarkastuslaitoksen olisi toimitettava tiedot tyyppitarkastetuista rahaliikenteen valvontalaitteista sisäasiainministeriölle.

8 a §. *Selvitykset ja tositteet.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että viihdelaitteen käyttämisestä on laadittava selvitykset ja tositteet, joista ilmenevät

- 1) viihdelaitteen sijoituspaikka ja sijoittamisaika,
- 2) rahaliikenteen valvontalaitteen lukema

viihdelaitetta käyttöön otettaessa, valvontalaitetta vaihdettaessa, viihdelaitteen kassaa tyhjennettäessä sekä viihdelaitetta luovutettaessa,

3) kassan tyhjentämisen ajankohta,

4) aika, jonka rahaliikenteen valvontalaitte on epäkuntoisuutensa vuoksi tai muusta syystä ollut poissa toiminnasta,

5) rahaliikenteen valvontalaitteen tai viihdelaitteen käyttökuntoisuuden tarkistamiseksi suoritettujen käyttökertojen määrä ja

6) viihdelaitteessa käytettyjen laitteen ohjeistuksen vastaisten kolikoiden määrä.

Ehdotettua pykälää vastaava säännös sisältyy viihdelaitteasetuksen 9 §:ään. Viihdelaitteasetus ehdotetaan kumottavaksi arpajaislain voimaantulon yhteydessä. Koska selvityksiä ja tositteita koskeva säännös olisi edelleenkin tarpeellinen ja koska kumottava pykälä sisältää elinkeinonharjoittajaa velvoittavia säännöksiä, ehdotetaan, että viihdelaitelakiin lisättäisiin uusi 8 a §, joka sisältäisi säännökset viihdelaitteen käyttämisestä laadittavista selvityksistä ja tositteista.

9 §. *Viihdelaittealan seuranta sekä lausunnot ja ohjeet.* Viihdelaitteilla lakkautettiin Raha-automaattiyhdistyksen yksinoikeus ajanvietaautomaattien käytettävänä pitämiseen. Viihdelaitteilla sallittiin viihdelaitteiden käytettävänä pitäminen kaikille elinkeinon harjoittamiseen oikeutetuille.

Viihdelaitteilla perustettiin sisäasiainministeriön yhteyteen viihdelaitetoimintaa ohjaamaan viihdelaitelautakunta. Lautakunnan tehtävänä on seurata viihdelaittealan kehitystä ja antaa lausuntoja viihdelaitteen avulla käytettävistä video- ja ohjelmapeleistä, viihdelaitteiden sijoittamisesta, viihdelaitteen käytöturvallisuudesta sekä muista viihdelaitetoimintaan liittyvistä seikoista.

Viihdelaitelautakunnan jäseniä ovat edustajat sisäasiainministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä, opetusministeriöstä ja sosiaali- ja terveysministeriöstä. Lautakunnassa on edustaja viihdelaittealalla toimivia liikkeenharjoittajia edustavasta keskusjärjestöstä, ravitsemisliiketoiminnan harjoittajia edustavasta keskusjärjestöstä, kaupanalan keskusjärjestöstä ja lapsi- ja nuorisotyön valtakunnallisesta keskusjärjestöstä.

Lautakunta aloitti toimintansa 1 päivänä marraskuuta 1995.

Lautakunnalta ei ole sen toimiaikana pyydetty lausuntoja eikä viihdelaittealalla ole esiintynyt sellaisia väärinkäytöksiä tai viihdelaitteilla pelaamiseen liittyviä sosiaalisia

taikka muitakaan ongelmia, jotka edellyttäisivät viihdelaitelautakunnan seuranta- tai toimenpiteitä.

Tehtävien vähäisyydestä johtuen ei olisi tarkoituksenmukaista säilyttää erillistä viihdelaitelautakuntaa. Alalla tapahtuvaa kehitystä olisi kuitenkin vastaisuudessaakin seurattava. Tämän vuoksi viihdelaitelautakunnalle kuuluvat tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi sisäasiainministeriölle.

10 §. *Valvonta.* Pykälän 3 momentin mukaan sisäasiainministeriön määräämällä tarkastuslaitoksella on oikeus tarkastaa, että viihdelaitteessa käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta. Viihdelaitelain 14 §:n mukaan poliisilla on oikeus kieltää viihdelaitteen käytettävänä pitäminen, jos viihdelaitteessa ei ole hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta. Viihdelaitelain mukaan poliisilla ei kuitenkaan ole oikeutta tarkastaa, onko viihdelaitteessa hyväksyttyä mallia oleva rahaliikenteen valvontalaitte. Viihdelaitteiden rahaliikenteen valvontalaitteiden käytettävänä pitämisen valvonta yksinomaan tarkastuslaitoksen toimesta on epätarkoituksenmukaista siitä aiheutuvien kustannusten vuoksi.

Poliisilla on oikeus poliisilain 36 §:n 1 momentin nojalla saada rikosten estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yrityksälaisuuden estämättä. Ehdotetun säännöksen mukaan poliisilla olisi valvonnallisista syistä oikeus tarkastaa, että viihdelaitteessa käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta. Viihdelaitelain nojalla tapahtuvan tarkastusoikeuden käyttämisen edellytys ei siten olisi rikosepäily. Epäiltäessä rikosta ovat käytettävissä esitutkintalain ja pakkokeinolain mukaiset keinot.

Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös poliisilla olisi oikeus tarkastaa, että viihdelaitteissa käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta.

1.5. Rikoslaki

17 luku 16 a §. *Arpajaisrikos.* Voimassa olevan arpajaislain 6 §:n 1 momentissa on arpajaisrikosta koskeva säännös. Joka luvattomasti toimeenpantee arpajaiset, joiden järjestämiseen tarvitaan lupa, myy tai pitää kaupan arpoja sellaisiin luvattomasti tai ulkomaille toimeenpantuihin arpajaisiin taikka muulla tavoin edistää niiden toimeenpanoa, on pykälän mukaan tuomittava sakkoon tai

enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen.

Eräs rikoslain kokonaisuudistuksen tavoitteista on keskittää vankeusrangaistusuhkaa vaativat rangaistussäännökset rikoslakiin. Koska arpajaisrikosta koskevaan rangaistussääntöön olisi edelleen tarkoituksenmukaista sisällyttää vankeusuhka, tulee arpajaisrikosta koskeva rangaistussäännös sisällyttää rikoslakiin.

Oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevan rikoslain muuttamisesta annetun lain (563/1998) 17 luvun 16 §:ään siirrettiin uudistettuna aiemmin rikoslain 43 luvun 4 §:ään sisältynyt uhkapelin harjoittamista koskeva rangaistussäännös. Myös arpajaisrikosta koskeva rangaistussäännös olisi tarkoituksenmukaista sisällyttää rikoslain 17 lukuun, jossa säädetään muistakin yleistä järjestystä vastaan tehdyistä rikoksista. Ehdotetun arpajaislain 63 §:ään otettaisiin vain arpajaisrikosta koskeva viittaussäännös, jonka mukaan rangaistus arpajaisrikoksesta säädetään rikoslain 17 luvun 16 a §:ssä.

Ehdotetun pykälän 1 kohdan mukaan tuomittaisiin arpajaisrikoksesta se, joka toimeenpanee arpajaiset ilman arpajaislaissa tarkoitettua lupaa. Ehdotetun arpajaislain mukaan arpajaisten toimeenpano olisi luvanvaraista pienarpajaisia lukuun ottamatta. Arpajaisten toimeenpanomuodosta riippuen luvan antaisi valtioneuvosto, lääninhallitus tai kihlakunnan poliisilaitos.

Arpajaislakiehdotuksen 2 §:ssä olevan arpajaisten määritelmän mukaan arpajaiset toimeenpantaisiin varojen hankkimistarkoituksessa. Sen sijaan arpajaisten toimeenpanon käsitettä ei ole määritelty. Arpajaiset voidaan toimeenpanna monilla toisistaan poikkeavilla tavoilla. Kaikkien arpajaisten osalta voidaan kuitenkin todeta, että niiden toimeenpanoon kuuluu jossain muodossa arpojen myynti. Näin ollen ehdotetun pykälän 1 kohdassa tarkoitettua arpajaisrikosta koskevan teon tunnusmerkistö täyttyisi silloin, kun arpojen myynti on aloitettu. Sillä seikalla onko yhtään arpaa saatu myydyksi, ei olisi merkitystä.

Pykälän 2 kohdan mukaan arpajaisrikoksesta tuomittaisiin se, joka käyttää arpajaisten tuotot olennaisesti vastoin arpajaisten toimeenpanoon annetussa luvassa tai tuottojen käyttötarkoituksen muuttamisesta koskevassa luvassa annettua määräystä. Arpajaislain 3 §:n 8—11 kohdassa tarkoitettujen ar-

pajaisten tuottojen käyttötarkoitussidonnaisuudesta säädettäisiin arpajaislain 9 §:ssä.

Tavara-arpajaisilla, arvauskilpailuilla, bingo-pelillä ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämisellä hankitut varat olisi käytettävä asianomaisessa luvassa määrättyyn tarkoitukseen. Jos varoja ei voitaisi käyttää luvassa määrättyyn tarkoitukseen tai se olisi olosuhteiden muuttumisen johdosta taikka muusta syystä tarkoituksenmukaista, luvansaajan olisi haettava luvantajalta lupa näiden varojen käyttötarkoituksen muuttamiseen. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että arpajaisilla hankitut varat käytettäisiin yleishyödyllisen toiminnan edistämiseksi. Ehdotetulla rangaistussäännöksellä tehostettaisiin arpajaistuottojen käyttötarkoitussidonnaisuutta.

Pykälän 3 kohdan mukaan arpajaisrikoksesta rangaistaisiin sitä, joka laiminlyö arpajaisten toimeenpanoon kuuluvan tilitysvelvollisuuden. Tilitysvelvollisuudesta säädetään arpajaislain 30, 36 sekä 41 §:ssä. Arpajaislakiehdotuksen 30 §:n mukaan tavara-arpajaisluvansaajan, 36 §:n mukaan bingo-luvansaajan ja 41 §:n mukaan tavaravoittoautomaattiluvansaajan olisi tehtävä toimeenpanemistaan arpajaisista tai harjoittamastaan automaattitoiminnasta tilitys. Tilityksen avulla lupaviranomaiset saisivat tietoa arpajaisten tuloksesta ja voisivat valvoa arpajaisten toimeenpanoon liittyviä kustannuksia. Tilitys olisi myös eräs keskeinen keino valvoa arpajaisilla hankittujen varojen käyttöä. Arpajaisten toimeenpanon luotettavuuden kannalta olisi tärkeää, että luvansaajat täyttävät tilitysvelvollisuutensa. Ehdotetulla säännöksellä tehostettaisiin tilitysvelvollisuuden täyttämistä.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi arpajaislain 62 §:n 1—4 momentissa säädetyn, arpajaisten toimeenpanoa koskevan kiellon rikkominen.

Ehdotetun arpajaislain periaatteellinen lähtökohta on, että laista ilmenee, mitä arpajaisilla tarkoitetaan ja minkälaisen arpajaisten toimeenpano on sallittua. Arpajaislakiehdotuksen 2 §:ssä määriteltäisiin arpajaiset ja 3 §:n 1—11 kohdassa arpajaisten toimeenpanomuodot. Poikkeuksena arpajaislakiehdotuksen 5 §:n 1 momentissa olevasta arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevasta yleissäännöksestä elinkeinonharjoittajat, huvipuistot ja tivolit voisivat pitää yleisön käytettävänä arpajaislakiehdotuksen 56 §:ssä tarkoitettuja automaatteja ja pelilaitteita. Ar-

pajaislakiehdotuksen 62 §:n 1 momentissa säädettäisiin kielletyksi arpajaisten toimeenpano muulla kuin 3 §:n 1—11 kohdassa ja 56 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Arpajaislakiehdotuksen 62 §:n 2 momentissa on neljäkohtainen luettelo niistä toiminnoista, jotka ovat kiellettyjä. Nämä kiellot liittyisivät luvottomasti tai ulkomailla toimeenpantujen arpajaisten arpojen myymiseen tai välittämiseen taikka Suomessa toimeenpantujen arpajaisten arpojen myymiseen tai välittämiseen ulkomaille. Kielto koskisi myös tällaisten arpajaisten edistämistä. Ehdotetun arpajaislain säännöksen mukaan kiellettyä olisi myös rahapeleihin liittyvien arpojen myynti, välittäminen, pelipanosten vastaanottaminen ja voittojen välittäminen ilman arpajaisten toimeenpanijan lupaa. Arpajaislakiehdotuksen 62 §:n 3 momentin mukaan kiellettyä olisi tilan luovuttaminen ilman arpajaislaissa tarkoitettua lupaa tapahtuvaan raha-automaattien, tavara-voittoa-automattien tai arpajaislain 56 §:ssä tarkoitettujen automattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämiseen. Arpajaislakiehdotuksen 62 §:n 4 momentin mukaan kiellettyä olisi sellaisten joukkovelkakirjojen liikkeelle laskeminen, joista koron lisäksi maksettaisiin arpomisen perusteella osalle velkakirjojen haltijoista erityistä hyvitystä. Ehdotetun pykälän nojalla myös näiden kieltojen rikkominen olisi arpajaisrikoksena rangaistavaa.

Pykälän 5 kohdan mukaan arpajaisrikoksesta tuomittaisiin se, joka toimeenpanee arpajaislain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettut pienarpajaiset, vaikkei täytä arpajaislain 5 §:ssä säädettyjä arpajaisten toimeenpanijaa koskevia edellytyksiä.

Pienarpajaisilla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisia, joissa arpojen yhteenlaskettu arvo ei ylitä asetuksessa säädettyä markkamäärää ja joissa arpojen myynti ja voittojen jako tapahtuvat samassa tilaisuudessa. Pienarpajaiset saataisiin toimeenpanna ilman tavara-arpajaislupaa. Sen varmistamiseksi, etteivät muut kuin yleishyödylliset yhteisöt ja säätiöt ryhtyisi toimeenpanemaan pienarpajaisia, ehdotetaan lakiin otettavaksi arpajaislain 5 §:n 1 momentissa olevaa arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevaa yleissäännöstä tehostava rangaistussäännös.

Rangaistukseksi arpajaisrikoksesta ehdotetaan sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Ehdotetut rangaistusseuraamukset vastaisivat voimassa olevaa sääntelyä.

1.6. Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä

3 §. *Ilmoitusvelvolliset.* Rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:ssä luetellaan ilmoitusvelvolliset yhteisöt ja elinkeinonharjoittajat. Pykälän 10 kohdan mukaan ilmoitusvelvollisuus koskee niitä arpajaislain 3 §:n 2, 3 ja 4 momentissa tarkoitettuja yhteisöjä, jotka harjoittavat vedonlyönti-, totopeli tai pelikasinotoimintaa sekä elinkeinonharjoittajia tai yhteisöjä, jotka välittävät veikkausasetuksessa tarkoitettuihin vedonlyönti- ja hevoskilpailujen tuloksiin liittyviin veikkauspeleihin sekä totopeliase- tuksessa tarkoitettuihin totopeliin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja. Vedonlyönti-, totopeli tai pelikasinotoimintaa harjoittavilla yhteisöillä tarkoitetaan Oy Veikkaus Ab:tä, Suomen Hippos ry:tä ja Raha-automaattiyhdistystä. Elinkeinonharjoittajilla ja yhteisöillä, jotka välittävät veikkaus-, vedonlyönti- ja totopeliin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja, tarkoitetaan Oy Veikkaus Ab:n ja Suomen Hippos ry:n asiamiehinä toimivia elinkeinonharjoittajia ja yhteisöjä.

Arpajaislakiesitys aiheuttaa eräitä teknisluonteisia tarkistuksia rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n 10 kohtaan. Arpajaislain 12 §:n 1 momentissa säädetään siitä, millaiselle yhteisölle voidaan antaa rahapelilupa veikkaus-, vedonlyönti-, totopeli- ja pelikasinotoiminnan harjoittamista varten. Momentin mukaan rahapelilupa voidaan antaa ainoastaan rahapeliyhteisölle. Esitetyillä muutoksilla ei ole vaikutusta ilmoitusvelvollisten yhteisöjen eikä elinkeinonharjoittajien piiriin.

1.7. Laki näkövammaisten kirjastosta

5 a §. Näkövammaisten kirjastosta annetun lain 5 a §:n mukaan näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen tilojen perustamismenoihin voidaan käyttää raha-automaattiasetuksen 29 §:n 1 momentin mukaisesti valtion talousarvioon vuosittain otettava määrärahaa. Ehdotetun arpajaislain voimaantullessa raha-automaattiasetus kumoutuu. Raha-automaattiyhdistyksen tuottoja olisi voitava käyttää näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen toimittilojen perustamismenoihin ehdotetun arpajaislain voimaan tulon jälkeenkin. Sen vuoksi ehdotetaan, että näkövammaisten kirjastosta an-

netun lain 5 a §:ää muutetaan siten, että näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen toimitilojen perustamismenoihin voitaisiin käyttää arpajaislain 18 §:n 2 kohdan mukaisesti valtion talousarvioon otettava määrärahaa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetulla arpajaislailla kumottaisiin nykyinen arpajaislaki, jolloin myös sen nojalla annetut säännökset kumoutuisivat.

Arpajaislakiehdotukseen sisältyy lukuisia asetuksen antamiseen valtuuttavia säännöksiä. Valtuussäännösten nojalla asetuksiin otettaisiin säännökset, jotka koskisivat arpajaisien toimeenpanoon liittyviä menettelyjä, tuotonjakoa ja arpajaisien toimeenpanon ja tuottojen käytön valvontaa.

Arpajaislakiehdotuksen valtuussäännökset on sisällytetty joko asianomaista yhteisöä tai toimintaa koskevaan yksittäiseen pykälään tai lakiehdotuksen 67 §:n yleiseen valtuussäännökseen. Tarkempia säännöksiä olisi tarpeen antaa sekä rahapeli-toiminnasta että arpajaisista, joista voi saada tavaravoittoa.

Arpajaislakiehdotuksen 19 §:n nojalla annettavalla asetuksella annettaisiin rahapeliyhteisöjen tuottojen tilittämistä koskevat tarkemmat säännökset. Raha-arpajaisien sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotot tilitetäisiin näiden tuottojen tilittämistä annettavalla erillisellä asetuksella. Raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuottojen tilittämisestä säädettäisiin arpajaislakiehdotuksen 12 §:n 2 momentin nojalla Raha-automaattiyhdistyksestä annettavassa asetuksessa. Totopelien tuottojen tilittämistä säädettäisiin totopelien tuotoista myönnettävistä valtionavusta annettavassa asetuksessa.

Ehdotetun arpajaislain 67 §:n nojalla annettaisiin myös erilliset niin sanotut tuontajaoasetukset. Raha-automaattiyhdistyksen tuotoista myönnettävistä avustuksista annettavassa asetuksessa annettaisiin tarkemmat säännökset tuotoista jaettavien avustusten myöntämisperusteista, avustusehdoista sekä avustusten jakomenettelystä, avustuksen käyttötarkoituksen tai avustusehtojen muuttamisesta ja avustusten siirrosta, palautusvelvollisuudesta, takaisinperinnästä ja niihin liittyvistä määräajoista. Edellä mainittuun totopelien tuotoista myönnettävistä valtionavusta annettavaan asetukseen sisällytettäisiin

siin arpajaislakiehdotuksen 18 §:n 3 kohdan nojalla säännökset siitä, mikä osuus totopelien tuotoista otettaisiin valtion talousarvioon. Sanottuun asetukseen otettaisiin myös arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 6 kohdan nojalla säännökset totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatukseen ja hevოსurheilun edistämiseen. Tähän asetukseen otettaisiin arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla säännökset myös totopelien tuotoista myönnettävien avustusten myöntämisperusteista, tuontajakoon liittyvästä menettelystä ja määräajoista.

Arpajaislakiehdotuksen 17 §:n 1 momentin nojalla voitaisiin antaa erillinen asetus, jossa säädettäisiin raha-arpajaisien sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen jakamisesta urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteen ja taiteen sekä nuorisotyön kesken, jos se katsottaisiin tarpeelliseksi.

Myös raha-automaattiasetus kumoutuisi ehdotetun arpajaislain voimaantullessa. Asetuksen 2 lukuun sisältyviä Raha-automaattiyhdistystä koskevia säännöksiä vastaavat säännökset annettaisiin arpajaislakiehdotuksen 12 §:n 2 momentin nojalla Raha-automaattiyhdistyksestä annettavassa asetuksessa.

Ehdotetun arpajaislain 23 §:n 1 momentin mukaan raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö valvoisi sen tuotoista jaettavien avustusten käyttöä sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Sitä varten rahapeliyhteisöllä olisi oikeus tarkastaa avustuksensaajan koko varainhoito ja tilinpito. Ehdotetun säännöksen nojalla avustusten käytön valvonnasta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Nämä säännökset sisällytettäisiin Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävistä avustuksista annettavaan asetukseen.

Arpajaislakiehdotuksen 23 §:n 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö valvoo totopelien tuotoista jaettavien avustusten käyttöä. Sitä varten sillä olisi oikeus tarkastaa avustuksensaajan koko varainhoito ja tilinpito. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin avustusten käytön valvonnasta. Nämä valvontaa koskevat säännökset sisällytettäisiin totopelien tuotoista myönnettävistä valtionavusta annettavaan asetukseen.

Arpajaislakiehdotuksen 23 §:n 3 momenttiin otettaisiin viittaussäännös, jonka mukaan raha-arpajaisien sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen käytön valvonnasta säädetään erikseen. Säännös viittaisi voimas-

sa oleviin valtioneuvoston päätökseen valtionavustuksia koskeviksi yleismääräyksiksi ja opetusministeriön helmikuun 27 päivänä 1997 valtionavustuksiin sovellettavista yleishdoista antamaan päätökseen tai myöhemmin mahdollisesti annettaviin, nämä säädökset korvaaviin säädöksiin.

Arpajaislakiehdotuksen 20 §:n 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön olisi ohjattava ja valvottava raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavaa rahapeliyhteisöä sen valmistellessa tuotoistaan jaettavien avustusten jakoehdotusta. Rahapeliyhteisön olisi korvattava valtiolle tästä jakoehdotuksen valmistelun ohjaus- ja valvontatehtävästä sekä arpajaislakiehdotuksen 23 §:n 1 momentissa säädetystä ohjaus- ja valvontatehtävästä aiheutuvat kustannukset. Ehdotetun arpajaislain 46 §:n nojalla rahapeliyhteisöjen olisi korvattava valtiolle myös rahapelitoiminnan valvonnasta aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään. Lakiehdotuksen 52 §:n 2 momentin nojalla rahapeliyhteisöjen olisi korvattava valtiolle rahapeleihin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset. Kaikkien edellä todetuista ohjaus- ja valvontatehtävistä sekä seurannasta ja tutkimuksesta valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettaisiin tarkemmat säännökset valtion maksuperustelain nojalla asianomaisten ministeriöiden päätöksillä suoritteista perittävistä maksuista.

Arpajaislakiehdotuksen 67 §:ään sisällytetyn valtuussäännöksen nojalla annettaisiin arpajaisasetus. Ehdotetun arpajaislain 48 §:n 3 momentin nojalla voitaisiin antaa ratkaisusuositusmenettelyä koskevat tarkemmat säännökset, jotka sisällytettäisiin arpajaisasetukseen.

Arpajaisasetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset myös arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 1—4 ja 9—10 kohdassa tarkoitetuista asioista sekä pykälän 8 kohdan nojalla arpajaisten toimeenpanon valvontaan liittyvistä asioista. Asetuksella säädettäisiin muun muassa arpojen ja lupahakemusten sisällöstä, arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä menettelyistä ja eräistä arpajaisista tehtävien tilitysten sisällöstä.

Lakiehdotuksen 27 §:n mukaan tavara-arpajaiset saataisiin eräissä tapauksissa toimeenpanna ilman tavara-arpajaislupaa. Samaa pykälään sisältyy valtuussäännös, jonka mukaan asetuksella säädettäisiin markka-

määrästä, jota tällaisten arpajaisten arpojen yhteenlaskettu arvo ei saisi ylittää. Markkamääräisestä ylärajasta säädettäisiin arpajaisasetuksessa.

Lakiehdotuksen 29 §:n 2 momentin mukaan tavara-arpajaislupan saaja, 27 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arpajaisten toimeenpanija ja 27 §:n 2 momentissa tarkoitettu arpajaisten toimeenpanosta vastaava täysivaltainen henkilö ovat velvollisia ilmoittamaan arvonnän tuloksen arpajaisiin osallistuneille. Asetuksella säädettäisiin tarkemmin ilmoittamistavasta, ilmoittamisajasta sekä ilmoituksen sisällöstä ja sen liitteistä.

Arpajaisasetukseen sisällytettäisiin myös säännökset arpajaislakiehdotuksen 39 §:n 3 momentin valtuussäännöksen nojalla tavara-voittoautomaatista saatavan tavaravoiton enimmäisarvosta.

Arpajaislakiehdotuksen 57 §:n nojalla raha- ja tavaravoittoautomaateissa sekä lakiehdotuksen 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa olisi oltava hyväksyttyä mallia oleva rahaliikenteen valvontalaitte, jonka olisi luotettavasti tallennettava tiedot laitteen käyttämisestä kertyneistä maksuista. Asiallisesti vastaava säännös on voimassa olevan viihdelaitelain 6 §:ssä. Viihdelaitelain 17 §:n nojalla annetussa viihdelaitteasetuksessa on rahaliikenteen valvontalaitetta koskevat tarkemmat säännökset. Asetuksessa on myös tarkemmat säännökset rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamisesta ja hyväksymisestä sekä viihdelaitteen käytettävänä pitämisestä laadittavista tositteista ja selvityksistä. Arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 1 momentin 9 kohdan nojalla asetukseen otettaisiin säännökset raha- ja tavaravoittoautomaateissa ja arpajaislakiehdotuksen 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa käytettävistä rahaliikenteen valvontalaitteista, tarkastuslaitokselle toimitettavista laitteista ja asiakirjoista, poikkeuksista tyyppitarkastusvelvollisuudesta, rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastamisesta ja hyväksymisestä sekä automaatin ja pelilaitteen käytettävänä pitämisestä laadittavista tositteista ja selvityksistä. Rahaliikenteen valvontalaitetta koskevat säännökset ovat yhteneväiset. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että sekä arpajaislaissa että viihdelaitelaissa tarkoitetuissa automaateissa ja pelilaitteissa käytettäviä rahaliikenteen valvontalaitteita koskevat tarkemmat säännökset annettaisiin erillisellä rahaliikenteen valvontalaitetta koskevalla asetuksella.

Arpajaislakiehdotuksen 3 §:n 9 kohdan mukaan arvauskilpailulla tarkoitettaisiin tavara-arpajaisia, joihin osallistuvalla on mahdollisuus arvauskohteesta, ei kuitenkaan urheilu- ja muista kilpailuista tekemiensä arvausten perusteella voittaa tavaraa tai tavarahan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja. Tarkemmat säännökset arvauskilpailun arvauskohteesta annettaisiin arpajaislakiluonnoksen 67 §:n 10 kohdan mukaan asetuksella. Säännökset sisällytettäisiin arpajaisasetukseen.

Arpajaislakiehdotuksen 11 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvosto antaisi rahapeliluvat. Arpajaislakiehdotuksen 13 §:ssä säädettäisiin rahapelilupa-annettavista ehdoista.

Arpajaislakiehdotuksen 42 §:n 2 momentin mukaan sisäasiainministeriö voisi antaa arpajaisten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

Sisäasiainministeriö antaisi arpajaislakiluonnoksen 58 §:n nojalla määräyksen rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavaksi tarkastuslaitokseksi.

Arpajaislakiehdotuksen 67 §:n 2 momentin mukaan asetuksella voidaan säätää ministeriöistä, jolle kuuluu tässä laissa ministeriölle säädettyjen tehtävien hoitaminen.

3. Voimaantulo

Rahapelien tuotot otettaisiin vuosittain valtion talousarvioon. Tämän vuoksi ehdotettujen lakien olisi tultava voimaan talousarviovuoden alusta.

4. Säättämisjärjestys

Voimassa olevaa arpajaislakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että tulojen hankkiminen ihmisten pelihaluun hyväksi käyttäen sallitaan ainoastaan rajoitetussa määrässä ja yksinomaan varojen hankkimiseksi hyväntekeväisyyttä varten tai muun aatteellisen toiminnan tukemiseen. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, ettei arpajaisten ja vedonlyönnin toimeenpanemista tai muuta arpajaistoimintaa tulojen saamiseksi ole katsottu sellaiseksi hyviin tapoihin soveltuvaksi ansion hankkimiseksi, että sitä olisi voitu pitää elinkeinona.

Rahapelitoimikunnan ehdottaman peruslinjauksen mukaan arpajaisten toimeenpano tulisi sallia vain viranomaisen luvalla kotimaisille yleishyödyllisille yhteisöille varojen

hankkimiseksi kotimaisen yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen ja kotimaisille yhteisöille, joiden tarkoituksena on hankkia varoja kotimaisen yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen.

EY:n tuomioistuin on Schindler-tapauksen perusteluissa todennut, että arpajaisten toimeenpanoa on pidettävä Rooman sopimuksen 60 artiklassa tarkoitettuna palvelujen tarjoamisena ja sitä koskevat 59 artiklan palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevat säännökset. Palvelujen vapaata liikkuvuutta rajoittavia säännöksiä voidaan kuitenkin perustella sosiaalipoliittisilla sekä vilpin ja väärinkäytösten ehkäisemiseen liittyvillä näkökohdilla. Tällöin rajoittavat säännökset eivät ole ristiriidassa perustamissopimuksen palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien säännösten kanssa. Jäsenvaltioiden asettamat rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla luonteeltaan syrjiviä.

Ehdotetun arpajaislain valmistelun lähtökohtana ovat olleet edellä todetut periaatteelliset linjaukset. Lakiehdotuksessa arpajaisten toimeenpanoa pidetään erityislaatuksena taloudellisena toimintana. Arpajaisten toimeenpaneminen sallittaisiin yleisen kiellon poikkeuksena vain rajoitetusti yleishyödyllisille yhteisöille varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen. Rajoituksen perusteena on se, ettei ihmisten pelihaluun perustuva varainhankinta saisi olla yksityisen voitontavoittelun väline.

Pääsäännön mukaan arpajaisten toimeenpanoa ei lakiehdotuksessa pidettäisi hallitusmuodon 15 §:n 1 momentissa tarkoitettuna elinkeinona. Poikkeuksena arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevasta pääsäännöstä sallittaisiin kuitenkin elinkeinon harjoittamiseen oikeutetuille sellaisten ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitäminen, joista pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden tai niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä. Lisäksi huvi- ja tivolitoimille sallittaisiin oikeus pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä erilaisia tavaravoittoja antavia peliautomaatteja ja pelilaitteita.

Suomessa rahapelit on toimeenpantu yksinoikeudella yli 60 vuotta. Lakiehdotusta valmisteltaessa on lähdetty siitä, että rahapelit tulisi edelleenkin toimeenpanna valtioneuvoston antaman luvan nojalla yksinoikeudella rahapelitoimintaan osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja

rikosten estämiseksi ja pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Rajoitukset takaavat tavoitellun päämäärän saavuttamisen eivätkä ole luonteeltaan syrjiviä, koska Suomen kansalaiset tai suomalaiset yhteisöt eivät ole keskenään eriarvoisessa asemassa eivätkä jäsenvaltioiden kansalaisia tai yhteisöjä paremmassa asemassa. Mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotettu yksinoikeusjärjestelmä olisi lievempi kuin rahapelien kokonaiskielto.

Perusoikeuksien rajoittaminen on mahdollista perusoikeuslainsäädännössä sisältyvien lakivarausten lisäksi yleisten rajoitusoppien perusteella.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVM 25/1994 vp, s. 4-5) todennut, että rajoituksille tulee olla hyväksyttävä peruste, niiden tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi sekä riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Arpajaislakiehdotukseen sisältyvien arpajaisten toimeenpano-oikeutta koskevien säännösten ei voida katsoa rajoittavan hallitusmuodon II luvussa säädettyjä perusoikeuksia laajemmalti kuin sääntelyn perusteena olevien tavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä.

Voimassa oleva arpajaislaki on luonteeltaan puitelaki. Sen 7 §:ään on sisällytetty väljä valtuussäännös, jonka mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella. Lain 4 §:n 1 momentissa on myös valtuussäännös, jonka mukaan tässä laissa tarkoitettulla toiminnalla saatujen varojen ja niistä myönnettujen avustusten käyttöä voidaan valvoa siten kuin siitä asetuksella säädetään.

Monista ehdotettuun arpajaislakiin sisällytystä asioista säädetään voimassa olevan arpajaislain valtuussäännösten nojalla annetuissa asetuksissa ja sitäkin alemmalla tasolla olevissa säädöksissä. Näistä voidaan mainita esimerkkinä säännökset, jotka koskevat rahapelien tuottojen ottamista valtion talousarvioon ja tuottojen jakoa. Kaikki arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevat säännökset sisältyvät asetuksiin tai valtioneuvoston rahapelien toimeenpanoa varten antamiin lupiin, vaikkei voimassa olevassa arpajaislaissa ole tällaiseen sääntelyyn valtuutta antavaa säännöstä eikä muitakaan arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevia säännöksiä.

Ehdotetussa arpajaislaissa ovat keskeisessä asemassa arpajaisten toimeenpanon edellytyksiin liittyvät säännökset. Näistä merkittävimmät koskevat lupien antamista ja peruut-

tamista ja tilityksen tekemistä. Nykyisin noudatettavien sääntelyperiaatteiden mukaan säännökset, joissa asetetaan oikeuksia tai velvollisuuksia, tulisi antaa lailla. Kaikki nykyiset oikeuksia tai velvollisuuksia sisältävät asetuksen tasoiset säännökset ehdotetaan korvattaviksi lain tasoisin säännöksin.

Perusoikeusuudistuksen yhteydessä on hallitusmuodon 6 a §:ään sisällytetty säännös, jossa ensimmäisen kerran ilmaistaan Suomessa yleisenä oikeusperiaatteena voimassa ollut laillisuus- eli legaliteettiperiaate. Perusoikeusuudistukseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että eräs legaliteettivaatimuksen tärkeimmistä ainesosista on vaatimus rikoksina rangaistavien tekojen määrittämisestä laissa. Tärkein sanotusta vaatimuksesta johtuva vaikutus on, ettei lakia alemman asteiseen säädökseen perustuvaa rangaistussäännöstä saada antaa eikä soveltaa. Myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt (PeVM 25/1994 vp) huomiota siihen, että rikosoikeudellisten normien pitää olla laintasoisia.

Asetuksentasoisia rangaistussäännöksiä sisältyy nykyisin bingoasetuksen 11 §:ään, tavara-arpajaisasetuksen 18 §:ään, raha-automaattiasetuksen 33 §:ään, veikkausasetuksen 10 §:ään ja totopeliasetuksen 12 §:ään.

Esityksessä on lähdetty siitä, että arpajaislainsäädännössä tekojen rangaistavuus määrittäisi kokonaisuudessaan laintasoisin säännöksin. Ehdotettuun arpajaislakiin sisältyy viittaussäännös rikoslain 17 luvun 16 a §:ään, jossa säädettäisiin rangaistus arpajaisrikoksesta. Arpajaislakiehdotukseen otettaisiin myös arpajaisrikkomusta koskevat säännökset ja vaitiolovelvollisuuden rikkomista koskeva viittaussäännös rikoslakiin. Arpajaisten toimeenpanoa koskevasta periaatteellisesta kiellosta johtuu, että arpajaisten toimeenpano on sallittua vain laissa määritellyn edellytyksin. Legaliteettiperiaatteesta johtuu, että arpajaisten sallittuja toimeenpanomuotoja koskevat määritelmät sisällytettäisiin lakiin. Näin eräät nykyisin asetuksiin sisältyvät arpajaisten toimeenpanomuotoja koskevat määritelmät otettaisiin sisällöltään täsmennettyinä lakitasolle.

Hallitusmuodon 15 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on lausunossaan (PeVL 15/1996 vp) todennut, että perusoikeusuudistuksen tultua voimaan elinkeinon harjoittamiseen vaikuttavassa

lainsäädännössä on seurattava uudesta perusoikeussääntelystä johtuvia vaatimuksia. Vaatimus luvanvaraisuuden säätämisestä lain tasolla tarkoittaa sitä, että elinkeinovapauden rajoittamistoimivaltaa ei saa delegoida lakia alemmalle tasolle. Tältä kannalta on merkittävää, että laissa säädettävät perusoikeusrajoitukset ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisia ja että rajoitusten olennainen sisältö, kuten rajoittamisen laajuus ja edellytykset, ilmenevät laista.

Lakiehdotuksen 28 §:ssä säädettäisiin tyhjentävästi seikoista, jotka estävät henkilöä, yhteisöä tai säätiötä saamasta määräyksen tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi. Lakiehdotuksen 57 §:n mukaan peliautomaateissa olisi oltava sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen tarkastama ja hyväksymä rahaliikenteen valvontalaite. Lakiehdotuksen 58 §:n mukaan rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastamis- ja hyväksymistoiminnan harjoittaminen edellyttäisi ministeriön määräystä. Samasssa lainkohdassa olisivat ne perusteet, joiden nojalla voitaisiin peruuttaa rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavaksi tarkastuslaitokseksi annettu määräys. Lakiehdotuksen 59 §:ssä olisivat säännökset, jotka velvoittavat laatimaan selvityksiä ja tositteita peliautomaattien käytettävänä pitämisestä ja 60 §:ssä säännös, joka velvoittaisi tekemään automaatteihin eräitä merkintöjä.

Lakiehdotuksen 57, 59, ja 60 §:t koskisivat myös lakiehdotuksen 56 §:ssä tarkoitettujen elinkeinonharjoittajien sekä huvipuistojen ja tivoliin käytettävänä pitämiä peliautomaatteja ja -laitteita. Lakiehdotuksen 28 §:n 3 momentin säännös, 58 §:n määräystä ja määräyksen peruuttamista koskevat säännökset koskisivat myös elinkeinon harjoittamisesta. Säännökset sisältäisivät elinkeinon harjoittamista koskevia oikeudellisia rajoituksia.

Lakiehdotuksen 28 §:ssä oleva tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoa koskeva luvanvaraisuus on oikeastaan johdannainen oikeus, joka perustuu tavara-arpajaislupaan. Tavara-arpajaisluvan antamisen edellytyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 7 ja 26 §:ssä. Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi määrättävän elinkeinonharjoittajan kelpoisuudesta säädettäisiin lakiehdotuksen 28 §:n 3 momenttiin otettavalla tyhjentävällä luettelolla niistä seikoista, jotka estäisivät määräyksen antamisen. Näin ollen tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaa koskevat oikeudelliset kelpoisuusvaatimukset si-

sältyisivät lakiin.

Arpajaislakiehdotuksen 8 §:ssä säädettäisiin arpajaisten toimeenpanoon annetun luvan peruuttamisesta. Lupa voitaisiin peruuttaa, jos luvansaaaja on toiminut olennaisesti vastoin lakia tai lupaehtoja taikka jos luvansaaaja ei enää täytä luvan saamisen edellytyksiä. Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoa koskevan oikeuden johdannaisesta luonteesta johtuu, että jos tavara-arpajaislupa peruutetaan, lakkaa samalla myös luvassa tarkoitettujen tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano. Tavara-arpajaisluvan peruuttaminen ei vaikuttaisi peruutettua lupaa laajemmin tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoa harjoittavan elinkeinonharjoittajan oikeuksiin. Tämäkin rajoitus perustuisi lain tasolla olevaan sääntelyyn.

Arpajaislakiehdotuksen 57 §:ssä tarkoitettua rahaliikenteen valvontalaitteen käyttämisestä koskevan velvollisuuden perusteena on valvonta- ja veroviranomaisten tarve saada luotettavaa tietoa peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämisestä. Valvonta- ja veroviranomaisten tarve saada luotettavia tietoja perustuu myös lakiehdotuksen 57 ja 59 §:ään. Jotta pelaajat ja valvontaviranomaiset saisivat vaivattomasti tiedon siitä kuka harjoittaa toimintaa asianomaisella peliautomaatilla tai pelilaitteella, ehdotetaan, että raha- ja tavaraveroautoomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa on oltava näkyvällä paikalla merkintä toiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja liiketunnus. Nämä elinkeinon harjoittamiseen kohdistuvat oikeudelliset velvoitteet eivät rajoittaisi elinkeinon harjoittamisen oikeutta enemmän kuin olisi välttämätöntä sääntelyn tarkoituksen toteuttamiseksi.

Arpajaislakiehdotuksen 48 §:ään sisältyvät ratkaisusuositusta koskevat säännökset. Ratkaisusuositusmenettelyn tarkoituksena olisi antaa pelaajille mahdollisuus saada nopeasti ja vähin kustannuksin ratkaistuksi pelaajan ja raha-arpajaisia, veikkaus- ja vedonlyöntipelejä sekä tolopelejä toimeenpanevien rahapeliyhteisöjen välinen voitonmaksua koskeva erimielisyys. Ratkaisusuositus olisi toissijainen oikeuskeino. Kanteen nostaminen olisi mahdollista siinä tapauksessa, että ratkaisusuositusta koskeva asia olisi vireillä, mutta myös siinä tapauksessa, että ratkaisusuositus olisi jo annettu. Näin ollen ratkaisusuositusmenettelyä koskeva sääntely ei rajoittaisi hallitusmuodon 16 §:n mukaan

jokaiselle kuuluvaa oikeutta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään lailla. Säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröinnissä ja käyttämisessä. Säännös ei viittaa pelkästään nykyiseen henkilötietolakiin vaan edellyttää ylipäätään lainsäädännöllisiä järjestelyjä henkilötietojen suojasta. Vaatimuksia henkilötietojen suojaa koskevalle lainsäädännölle asettaa nykyisin Euroopan neuvoston piirissä hyväksytty yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskeva yleissopimus (SopS 35 ja 36/1992).

Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin lakivaruksen mukaisesti pelikasinotoiminnan harjoittajan oikeudesta pitää arpajaislaissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi henkilörekisteriä säädettäisiin arpajaislakiehdotuksen 51 §:n 1 momentissa. Ehdotetun säännöksen ohella pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteriin sovellettaisiin henkilötietolakia.

Viihdelaitelain 17 §:n nojalla annettu viihdelaitteasetus ehdotetaan kumottavaksi. Viih-

delaiteasetus sisältää elinkeinon harjoittamiseen kohdistuvia oikeudellisia rajoituksia. Näitä ovat asetuksen 8 §:n säännös viihdelaitteeseen tehtävistä merkinnöistä, 7 §:n säännös tarkastuslaitokseksi määrittämisestä sekä 9 §:n säännökset viihdelaitteen käyttämisestä laadittavista selvityksistä. Näitä vastaavat säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi viihdelaitelain 3 a, 7 ja 8 a §:ään.

Ehdotuksiin laeiksi arpajaisverolain muuttamisesta, rahankeräyslain muuttamisesta, rikoslain 17 luvun muuttamisesta, rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta ja näkövammaisten kirjastosta annetun lain 5 a §:n muuttamisesta ei sisälly säätämisyjärjestykseen liittyviä ongelmia. Näin ollen ehdotettu arpajaislaki ja edellä mainitut muut lakiehdotukset voitaisiin käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä. Koska esitys kuitenkin sisältää useita perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellisiä asioita, pitää hallitus tarkoituksenmukaisena, että eduskunta pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunnon.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Arpajaislaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Soveltamisala ja määritelmät

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään arpajaisten toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta, arpajaisten tuottojen tilittämisestä ja käyttötarkoituksista sekä tuottojen käytön valvonnasta.

2 §

Arpajaisten määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan arpajaisilla varojen hankkimiseksi harjoitettua toimintaa, johon osallistutaan vastiketta vastaan ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton. Vastikkeena ei pidetä osallistumisilmoituksesta arpajaisiin osallistuvalla koituvia posti-, paikallis- tai kaukopuhelumaksuja taikka vastaavia kuluja, jotka eivät tule arpajaisten toimeenpanijan hyväksi.

Mitä tässä laissa säädetään arpajaisista, koskee myös pelikasinotoiminnan harjoittamista sekä kasinopelien, raha- ja tavaravoittoa-automattien ja muiden peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä vastiketta vastaan siten, että pelaaja voi saada rahanarvoisen voiton.

3 §

Arpajaisten toimeenpanomuotojen määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *raha-arpajaisilla* arpajaisia, joissa voi arpomisella voittaa rahaa;

2) *vedonlyöntipeleillä* arpajaisia, joissa pelaajalla on mahdollisuus osallistua urheilu-

tai muiden kilpailujen, ei kuitenkaan ravikilpailujen tuloksia koskevien arvausten perusteella pelaajan asettaman rahapanoksen ja lopputuloksen todennäköisyyttä osoittavan kertoimen tulon mukaisesti määräytyvien rahavoittojen jakoon;

3) *veikkauspeleillä* arpajaisia, joissa pelaajalla on mahdollisuus osallistua tekemiensä urheilu- tai ravikilpailujen tuloksiin tai numeroiden taikka merkkien arpomiseen liittyvien arvausten perusteella pelimaksuista kertyvien voittojen jakoon;

4) *raha-automaatilla* peliautomaattia tai -laitetta, jota pelaamalla pelaaja voi voittaa rahaa;

5) *kasinopeleillä* ruletti-, kortti- ja noppasekä muita niihin rinnastettavia pelejä, joita pelaamalla voi voittaa rahaa;

6) *pelikasinotoiminnalla* toimintaa, jota harjoitetaan uhkapeliä varten hyväksytyssä, valvotussa huoneistossa pitämällä pelaajan käytettävänä raha-automaatteja ja kasinopelejä;

7) *totopeleillä* arpajaisia, joissa pelaajalla on mahdollisuus osallistua hevoskilpailujen tuloksiin liittyvien arvausten perusteella pelimaksuista kertyvien voittojen jakoon pelaajan asettaman rahapanoksen ja lopputuloksen todennäköisyyttä osoittavan muuttuvan kertoimen tulon mukaisesti;

8) *tavara-arpajaisilla* arpajaisia, joissa voi arpomisella tai muulla siihen rinnastettavalla sattumaan perustuvalla tavalla voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja;

9) *arvauskilpailulla* tavara-arpajaisia, joihin osallistuvalla on mahdollisuus arvauskohteesta, ei kuitenkaan urheilu- ja muista kilpailuista, tekemiensä arvausten perusteella voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja;

10) *bingopelillä* arpajaisia, johon osallistutaan peliä varten hyväksytyssä paikassa ja jossa voittaja on se, joka ensimmäisenä il-

maisee, että hänen pelilipukkeessaan tai muussa sitä vastaavassa sähköisessä muodossa olevassa tositteessa on arvotut numerot pelin sääntöjen mukaisessa järjestyksessä ja jossa voi voittaa tavaraa tai tavaraan taikka palveluihin vaihdettavissa olevia lahja- tai ostokortteja; sekä

11) *tavaravoittoautomaatilla* peliautomaattia tai -laitetta, josta pelaaja voi voittona saada tavaraa.

4 §

Muut määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *arvalla* lipuketta tai sitä vastaavassa sähköisessä taikka muussa niihin verrattavassa muodossa olevaa tositetta, josta ilmenee oikeus osallistua arpajaisiin;

2) *rahapelitoiminnalla* sellaisten arpajaisten toimeenpanoa, joista pelaaja voi voittaa rahaa;

3) *huvipuistolla* kiinteässä sijaintipaikassa toimivaa huvittelupaikkaa, jonka tulojen pääosa muodostuu karusellien, erilaisten autotai vuoristoratojen taikka muiden vastaavien huvipuistolaitteiden pitämisestä maksua vastaan yleisön käytettäväksi; ja

4) *tivolilla* paikasta toiseen siirtyvää huvittelupaikkaa.

2 luku

Arpajaisia koskevat yleiset säännökset

5 §

Arpajaisten toimeenpano-oikeus

Arpajaiset saa toimeenpanna rekisteröity yhdistys, itsenäinen säätiö tai muu sellainen yhteisö, jolla on yleishyödyllinen tarkoitus ja jonka kotipaikka on Suomessa.

6 §

Arpajaisten luvanvaraisuus

Arpajaiset saa toimeenpanna vain viranomaisen antamalla luvalla, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Lupa voidaan liittää arpaa, arvan hintaa, arpojen myyntiä, arvontaa, voittojen perimistä ja muita arpajaisten toimeenpanoa koskevia ehtoja. Lupa voidaan liittää myös ar-

pajaisten tuottojen käyttötarkoitusta ja arpajaisten toimeenpanon valvontaa koskevia ehtoja. Rahapelitoiminnan harjoittamista varten annettavaan lupaan otettavista ehdoista ja määräyksistä säädetään 13 §:ssä.

7 §

Luvan antamisen yleiset edellytykset

Lupa arpajaisten toimeenpanoon voidaan antaa 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle, jos

1) arpajaiset toimeenpannaan varojen hankkimiseksi yleishyödyllisen toiminnan edistämiseen,

2) arpajaisten toimeenpano on yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaista sekä

3) lupaa hakevan yhteisön tai säätiön toiminta on vakiintunutta ja moitteetonta.

Jos hakija on jättänyt arpajaisveron määräjassaan suorittamatta tai tilityksen tekemättä, uutta lupaa ei tule antaa ennen kuin verojäämä on suoritettu ja tilitys jätetty viranomaiselle.

8 §

Luvan peruuttaminen

Arpajaisten toimeenpanoon annettu lupa voidaan peruuttaa, jos luvansaaaja on toiminut olennaisesti vastoin lakia tai lupaehtoja taikka jos luvansaaaja ei täytä enää luvan saamisen edellytyksiä.

9 §

Eräiden arpajaisten tuottojen käyttötarkoitussidonnaisuus

Edellä 3 §:n 8—11 kohdassa tarkoitettujen arpajaisten tuotot on käytettävä luvassa määrättyyn tarkoitukseen.

Jos 1 momentissa tarkoitettujen arpajaisten tuottoja tai osaa niistä ei voida käyttää luvassa määrättyyn tarkoitukseen tai se ei ole olosuhteiden muuttumisen vuoksi taikka muusta syystä tarkoituksenmukaista, luvansaaajan on haettava lupaviranomaiselta lupaa tuottojen käyttötarkoituksen muuttamiseen.

Lupa tuottojen käyttötarkoituksen muuttamiseen tulee antaa, jos uusi tai muuttunut käyttötarkoitus on 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtien mukainen.

10 §

Velaksi toimeenpanon kielto

Arpajaisia ei saa toimeenpanna siten, että niihin voidaan osallistua velaksi tai panttia vastaan.

3 luku

Rahapelitoiminta

11 §

Rahapelilupa

Rahapelitoimintaan osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten sekä rikosten estämiseksi ja pelaamisesta aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi saadaan rahapelitoiminnan harjoittamista varten antaa jäljempänä säädetyillä rajoituksilla lupa (*rahapelilupa*).

Rahapelilupa voidaan antaa erikseen:

- 1) raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen;
- 2) raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoimintaan; ja
- 3) totopelien toimeenpanemiseen.

Rahapelilupa annetaan yksinoikeutena siten, että 2 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettuja arpajaisia varten annetaan kerrallaan vain yksi lupa.

Rahapeliluvan antaa ja peruuttaa valtioneuvosto. Lupaa haetaan kirjallisesti. Lupa voidaan antaa enintään viideksi vuodeksi.

12 §

Rahapeliyhteisöt

Rahapelilupa voidaan antaa 7 §:ssä säädetyillä edellytyksillä rahapelitoiminnan harjoittamista varten perustetulle yhteisölle (*rahapeliyhteisö*). Rahapeliyhteisö ei saa harjoittaa muuta arpajaistoimintaa kuin rahapelitoimintaa.

Asetuksella säädetään 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön järjestysmuodosta ja hallinnosta.

13 §

Rahapelilupaan liitettävät ehdot ja määräykset

Rahapeliluvan tulee sisältää seuraavat rahapeliyhteisön toimintaa koskevat ehdot:

1) rahapeliyhteisö ei saa perustaa tai hankkia omistukseensa muita kuin rahapelitoimintaansa varten tarpeellisia yhtiöitä tai niiden osakkeita eikä luovuttaa näiden yhtiöiden osakkeita uudelle omistajalle ilman valtioneuvoston ohjesäännössä asianomaisen rahapeliyhteisön tuotonjakoasioita käsittelemään säädetyin ministeriön lupaa;

2) rahapeliyhteisö tai sen tytäryhtiö eivät saa ilman 1 kohdassa tarkoitettua ministeriön lupaa

a) perustaa rahastoja tai tehdä kohdentamattomia varauksia taikka muuttaa niiden kirjanpidollista luonnetta,

b) muuttaa osakepääomaansa,

c) myöntää lainoja tai

d) tehdä muita investointeja kuin toiminnan edellyttämiä käyttöomaisuushankintoja; sekä

3) rahapeliyhteisö ei saa jakaa osakkeenomistajilleen osinkoa voitostaan tai vapaasta omasta pääomastaan eikä jakaa jäsenilleen tai toimihenkilöilleen vastikkeetonta etua voitostaan tai ylijäämästään.

Raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntipelien sekä totopelien toimeenpanemiseen annettavassa rahapeliluvassa tulee määrätä, kuinka suuri osuus kertyvistä pelimaksuista on maksettava pelaajille voittona, miten voitot on pyöristettävä sekä, miten perimättä jääneet voitot on jaettava. Raha-arpajaisten, veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen annettavassa rahapeliluvassa tulee lisäksi määrätä totopelijä toimeenpanevalle rahapeliyhteisölle ravikilpailujen tuloksia koskevien veikkauspelien myyntituotoista maksettavasta korvauksesta.

Raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen annettavassa rahapeliluvassa tulee olla määräykset raha-automaattien ja kasinopelien enimmäismääristä sekä pelikasinoiden lukumääristä ja sijaintipaikoista ja pelikasinoissa olevien kasinopelien lajeista, raha-automaattien ja kasinopelien enimmäismääristä sekä pelikasinoiden aukioloajoista.

Totopelien toimeenpanemiseen annettavassa rahapeliluvassa tulee lisäksi määrätä toto-

peleistä kertyvien pelipanosten kokonaismäärän jaosta valtion ja luvan saaneen rahapeliyhteisön kesken.

14 §

Pelissäntöjen sekä raha-automaattien ja pelikasinossa toimeenpantavien pelien suurimpien sallittujen pelipanosten vahvistaminen

Sisäasiainministeriö vahvistaa hakemukselta rahapelien pelisäännöt. Pelisääntöjen tulee sisältää voitonjakoa ja pelipanosten palauttamista koskevat määräykset sekä raha-automaattien ja kasinopelien suurimmat sallitut pelipanokset. Raha-arpa-, veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien sääntöjen tulee lisäksi sisältää arvontaa koskevat määräykset.

Rahapelien vahvistetut pelisäännöt on pidettävä maksutta yleisön saatavilla pelien toimeenpanijan toimipaikoissa ja pelien myyntipaikoissa.

15 §

Pelaamisen estäminen ja kieltäminen pelikasinossa

Pelikasinotoiminnan harjoittaja ei saa päästää pelikasinoon henkilöä tai voi poistaa sieltä henkilön, joka on ilmeisesti alle 18-vuotias taikka alkoholin tai muun päihdyttävän tai huumausaineen vaikutuksen alainen.

Pelikasinotoiminnan harjoittajalla on oikeus kieltää henkilöltä pääsy pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan, jos

1) häntä todennäköisin syin epäillään pelivilpistä;

2) hänen käyttäytymisensä aiheuttaa tai sen voidaan todennäköisin syin epäillä aiheuttavan häiriötä pelikasinon järjestykselle;

3) pelaaminen on aiheuttanut tai tulee ilmeisesti aiheuttamaan hänelle taloudellisesta tai terveydellisestä syystä johtuvaa sosiaalista haittaa;

4) hän on pyytänyt, että pelikasinotoiminnan harjoittaja estää hänen pääsyä pelikasinoon tai rajoittaa hänen pelaamistaan.

Kielto tai rajoitus on voimassa vähintään kolme kuukautta ja enintään yhden vuoden.

16 §

Raha-automaatteja ja kasinopelejä koskevat erityiset säännökset

Raha-automaattitoiminnan harjoittaja ei saa luovuttaa raha-automaattia ilmeisesti alle 15-vuotiaan henkilön pelattavaksi. Kasinopeli-toiminnan harjoittaja ei saa antaa ilmeisesti alle 18-vuotiaan henkilön pelata kasinopelejä.

Raha-automaatit ja kasinopelit tulee sijoittaa valvottuun tilaan. Niitä ei tule sijoittaa tilaan, jossa niiden käyttäminen voi vaarantaa turvallisuutta tai aiheuttaa järjestyshäiriöitä.

4 luku

Rahapeli-toiminnan tuotot

17 §

Tuottojen käyttötarkoitukset

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Asetuksella voidaan säätää tuoton jakamisesta näiden käyttötarkoitusten kesken.

Raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuotto käytetään terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Totopelien tuotto käytetään hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen.

18 §

Tuottojen ottaminen valtion talousarvioon

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määrärahat, joiden arvioidaan vastaavan

1) raha-arpajaisia sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnytyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja,

2) raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön edellisen tilikauden arvioidusta voitosta jaettavaa määrää, sitä edellisen vuoden tilinpäätöksessä vahvistetun voiton ja sitä vastan-
neen arvion erotusta sekä uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja ja

3) totopelejä toimeenpanevan rahapeliyh-

teisön asianomaiselta vuodelta valtiolle tuottamaa, asetuksella säädettävää osuutta rahapanosten kokonaismäärästä sekä uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja.

19 §

Tuottojen tilittäminen

Rahapeliyhteisön tulee tilittää rahapelitoimintojen tuotot valtioneuvoston ohjesäännössä asianomaisen rahapeliyhteisön tuotunjakoasioita käsittelemään säädetyille ministeriölle sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

20 §

Tuottojen jaosta päättäminen

Raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö tekee valtioneuvostolle ehdotuksen sen tuotoista jaettavien avustusten jaosta (*jakoehdotus*). Avustusten jaosta päättää valtioneuvosto. Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa ja valvoo rahapeliyhteisöä jakoehdotuksen valmistelutehtävässä menettelyyn liittyvissä kysymyksissä.

Maa- ja metsätalousministeriö päättää totopelien tuotoista jaettavien avustusten jaosta. Ministeriö voi avustusten jaon valmistelua varten asettaa neuvoa-antavan toimielimen, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

21 §

Tuottojen jakamatta jättäminen

Valtioneuvosto voi päättää, että vuosittain jätetään jakamatta 18 §:ssä tarkoitetuista määrärahoista enintään 20 prosenttia. Jakamatta jätetty määrä on jaettava viiden vuoden kuluessa.

22 §

Raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuottojen käyttäminen

Raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasinotoiminnan tuotto käytetään avustusten

myöntämiseen oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille.

Valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa voidaan 1 momentissa tarkoitettuja tuottoja käyttää myös rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetussa laissa (1184/1988), eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetussa laissa (1039/1997) ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:ssä säädettyihin menoihin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tuottoja voidaan käyttää näkövammaisten kirjastosta annetun lain (638/1996) 5 a §:ssä tarkoitettujen toimitilojen perustamismenoihin.

23 §

Tuotoista jaettavien avustusten maksaminen ja käytön valvonta

Raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittava rahapeliyhteisö maksaa sen tuotoista jaettavat avustukset ja valvoo niiden käyttöä sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Rahapeliyhteisöllä on valvontaa varten oikeus tarkastaa avustuksensaajan koko varainhoito ja tilinpito. Asetuksella säädetään tarkemmin avustusten maksamisesta ja avustusten käytön valvonnasta.

Maa- ja metsätalousministeriö valvoo totopelien tuotoista jaettavien avustusten käyttöä. Valvontaa varten maa- ja metsätalousministeriöllä on oikeus tarkastaa avustuksensaajan koko varainhoito ja tilinpito. Asetuksella säädetään tarkemmin avustusten maksamisesta ja avustusten käytön valvonnasta.

Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuottojen käytön valvonnasta säädetään erikseen.

24 §

Ohjaus- ja valvontatehtävien kustannusten korvaaminen

Raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön on korvattava valtiolle 20 §:n 1 momentissa ja 23 §:n 1 momentissa säädetyistä ohjaus- ja valvontatehtävistä aiheutuvat kustannukset.

5 luku

Tavara-arpajaiset

25 §

Tavara-arpajaislupa

Luvan yhden kihlakunnan alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin (*tavara-arpajaislupa*) antaa ja peruuttaa toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitos.

Tavara-arpajaisluvan usean kihlakunnan tai yhden taikka useamman läänin alueella toimeenpantaviin tavara-arpajaisiin antaa ja peruuttaa lupaa hakevan yhteisön tai säätiön kotipaikan lääninhallitus.

Lupaa haetaan kirjallisesti. Lupa voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi.

26 §

Tavara-arpajaisluvan antamisen edellytykset

Tavara-arpajaislupa voidaan antaa 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle, jos

1) edellä 7 §:ssä säädetty luvan yleiset edellytykset täyttyvät,

2) arpajaisten toimeenpanotapa, arpojen yhteenlaskettu myyntihinta, voittojen arvo ja arpajaisten todennäköinen tuotto eivät ole ilmeisessä epäsuhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja

3) voittojen yhteenlaskettu arvo vastaa vähintään 35 prosenttia arpojen yhteenlasketusta myyntihinnasta ja pienin voitto vastaa vähintään arvan hintaa.

Uutta tavara-arpajaislupaa ei ilman erityistä syytä tule antaa, jos luvanhakijan viimeisen kolmen vuoden aikana toimeenpanemien kaksien edellisten tavara-arpajaisten tuotto on ollut ilmeisessä epäsuhteessa arpojen myynnistä saatuun kokonaistuottoon.

27 §

Toimeenpano- ja osallistumisoikeutta koskevat poikkeukset

Edellä 5 §:ssä tarkoitettu yhteisö tai säätiö saa toimeenpanna ilman 25 §:n 1 momentissa säädettyä lupaa 7 §:ssä säädettyin edellytyksin tavara-arpajaiset, joissa arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ei ylitä asetuksessa säädettyä markkamäärää ja jossa arpo-

jen myynti ja voittojen jako tapahtuu samassa tilaisuudessa (*pienarpajaiset*).

Koululuokka tai sitä vastaava opintoryhmä voi opiskelun tai opiskelua tukevan harrastustoiminnan edistämiseksi toimeenpanna 1 momentissa tarkoitetut pienarpajaiset, jos arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaa täysivaltainen henkilö.

Tavara-arpajaisluvan saaja ei saa arpoja ostamalla itse osallistua toimeenpanemiinsa tavara-arpajaisiin.

28 §

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpano

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanolla tarkoitetaan tavara-arpajaisluvan nojalla toimeenpantaviin arpajaisiin välittömästi liittyvien tehtävien suorittamista ansiotar-koituksessa.

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanoon liittyviä tehtäviä saa suorittaa vain tavara-arpajaisluvan saaja tai tavara-arpajaisluvassa hakemuksesta määrätty elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö, yhteisö tai säätiö (*tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanija*).

Tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanojaksi ei saa määrätä:

1) henkilöä, joka on vajaavaltainen;

2) henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, jolla ei ole taloudellisen tilansa vuoksi riittäviä edellytyksiä tehtävän luotettavaan suorittamiseen; eikä

3) henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, joka on asetettu konkurssiin taikka henkilöä, joka on määrätty liiketoimintakielttoon taikka jota todennäköisin syin epäillään tai hänet on tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka vaarantaa hänen luotettavuutensa tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijana.

29 §

Arvannon valvonta ja arvannon tuloksesta tiedottaminen

Tavara-arpajaisten arvonta ja arpojen sekoittaminen tulee suorittaa arvontapaikan kihlakunnan poliisilaitoksen edustajan tai julkisen notaarin valvonnassa, lukuun ottamatta 27 §:ssä tarkoitettuja pienarpajaisia.

Tavara-arpajaisluvan saaja, 27 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arpajaisten toimeen-

panija ja 27 §:n 2 momentissa tarkoitettu arpajaisten toimeenpanosta vastaava täysivaltainen henkilö ovat velvollisia ilmoittamaan arvonnän tuloksen arpajaisiin osallistuneille. Ilmoittamistavasta, ilmoittamisajasta sekä ilmoituksen sisällöstä ja sen liitteistä säädetään tarkemmin asetuksella.

30 §

Tilitys ja tilityksen oikaisu

Tavara-arpajaislupan saajan on tehtävä tavara-arpajaisista tilitys. Tilityskausi on lupaluokausi. Tilitys on toimitettava neljän kuukauden kuluessa tavara-arpajaislupan voimassaoloajan päättymisestä lupaviranomaiselle, jonka on tarkastettava tilitys.

Lupaviranomainen voi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos siinä ilmenee kirjoitus- tai laskuvirheitä taikka muita vähäisiä puutteita.

Edellä 27 §:ssä tarkoitetuissa tavara-arpajaisissa tilitys on tehtävä viipymättä tilaisuuden päättymisen jälkeen. Tilitystä ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos arvat on myyty vain arpajaiset toimeenpanevaan yhteisöön kuuluvien henkilöiden kesken.

31 §

Arvauskilpailut

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös arvauskilpailuihin lukuun ottamatta 25 §:n 2 momenttia ja 28 §:ää.

6 luku

Bingopeli

32 §

Bingolupa

Luvan bingopelin toimeenpanemiseen (*bingolupa*) antaa ja peruuttaa pelin toimeenpanopaikan kihlakunnan poliisilaitos.

Bingolupaa haetaan kirjallisesti. Lupa voidaan antaa enintään kahdeksi vuodeksi.

33 §

Bingoluvan antamisen edellytykset

Bingolupa voidaan antaa 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle, jos

1) edellä 7 §:ssä säädetty luvan antamisen yleiset edellytykset täyttyvät,

2) luvanhakija esittää selvityksen siitä, että pelin toimeenpanossa käytettävät arvontajärjestelmät ovat luotettavia ja

3) peliä varten varattu tila on tarkoitukseenmukainen bingopelin toimeenpanoa varten.

Uutta bingolupaa ei ilman erityistä syytä tule antaa, jos bingopelin toimeenpanosta saatu tuotto on ollut ilmeisessä epäsuhteessa osallistumismaksuista kertyneeseen tuloon tai jos toiminta on ollut kahtena peräkkäisenä tilivuotena tappiollista.

34 §

Pelissäntöjen ja suurimman sallitun pelipanoksen vahvistaminen

Kihlakunnan poliisilaitos vahvistaa hakemuksesta bingopelin pelisäännöt ja pelin suurimman sallitun pelipanoksen. Pelisääntöihin on liitettävä arvontaa koskevat määräykset. Vahvistetut pelisäännöt on pidettävä pelin toimeenpanopaikassa maksutta yleisön saatavilla.

35 §

Bingopelin voitot

Bingopelissä voidaan antaa voittona sen lisäksi, mitä 3 §:n 10 kohdassa säädetään, oikeus yhteen tai useampaan uuteen peliin.

Pelaajille jaettavien voittojen enimmäisarvo ei saa ylittää 75 prosenttia kalenterikuukauden kokonaisumyynnin arvosta.

36 §

Tilitys ja tilityksen oikaisu

Luvansaajan on tehtävä bingopelin toimeenpanemisesta tilitys lupaviranomaisen määräämältä tilityskaudelta. Tilityskausi saa olla enintään kuusi kuukautta. Tilitys on toimitettava kuukauden kuluessa tilityskauden päättymisestä lupaviranomaiselle, jonka on tarkastettava tilitys.

Lupaviranomainen voi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos siinä ilmenee kirjoitus- tai laskuvirheitä taikka muita vähäisiä puutteita.

37 §

Tilitystä koskeva lausunto

Tilitykseen on liitettävä tilintarkastuslain (936/1994) 4 tai 6 §:ssä tarkoitetun tilintarkastajan lausunto bingo- ja loton toimeenpanon kannattavuudesta.

Bingoluvassa voidaan sallia, että lausunnon antaa muukin tilintarkastaja kuin 1 momentissa tarkoitettu, jos bingo- ja loton toimeenpanokertojen vähäisyyden tai muun syyn vuoksi voidaan olettaa pelin tuoton jäävän vähäiseksi.

7 luku

Tavaravoittoautomaatit

38 §

Tavaravoittoautomaattilupa

Luvan tavaravoittoautomaatin käytettävänä pitämiseen (*tavaravoittoautomaattilupa*) antaa ja peruuttaa laitteen sijoituspaikan kihlakunnan poliisilaitos.

Tavaravoittoautomaattilupaa haetaan kirjallisesti. Lupa voidaan antaa enintään yhdeksi vuodeksi.

Lupa voidaan antaa 5 §:ssä tarkoitetulle yhteisölle tai säätiölle 7 §:ssä säädetyillä edellytyksillä.

39 §

Tavaravoitot

Tavaravoiton tulee olla yksilöity tavara, jonka taloudellinen arvo on vähäinen.

Voittona ei saa olla alkoholi- tai tupakkavalmiste, lahjakortti eikä rahaan, tavarahan tai palveluihin taikka muuhun rahanarvoiseen etuuteen vaihdettavissa oleva merkki tai tunnus.

Asetuksella säädetään tavaravoiton enimmäisarvosta.

40 §

Tavaravoittoautomaatin sijoittaminen

Tavaravoittoautomaatti tulee sijoittaa valvottuun tilaan. Sitä ei tule sijoittaa tilaan, jossa sen käyttäminen voi vaarantaa turvallisuutta tai aiheuttaa järjestyshäiriöitä.

41 §

Tilitys ja tilityksen oikaisu

Luvansaajan on tehtävä tavaravoittoautomaatin käytettävänä pitämisestä tilitys. Tilityskausi on lupakausi. Tilitys on toimitettava kuukauden kuluessa lupakauden päättymisestä lupaviranomaiselle, jonka on tarkastettava tilitys.

Lupaviranomainen voi määrätä tilityksen oikaistavaksi, jos siinä ilmenee kirjoitus- tai laskuvirheitä taikka muita vähäisiä puutteita.

8 luku

Arpajaisten toimeenpanon valvonta

42 §

Arpajaisten valvonta

Arpajaisten toimeenpanoa valvotaan arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, väärinkäytösten ja rikosten estämiseksi sekä arpajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi.

Sisäasiainministeriö vastaa arpajaisten toimeenpanon valvonnasta ja arpajaistoiminnan tilastoinnista. Ministeriö voi antaa arpajaisten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

Lääninhallitus ja kihlakunnan poliisilaitos valvovat alueellaan toimeenpantavia arpajaisia.

43 §

Viralliset valvojat

Sisäasiainministeriö määrää rahapelitoiminnan valvontaa varten virallisia valvojia, jotka ovat tässä tehtävässään virkavastuun alaisia.

Virallisten valvojien tulee valvoa, että rahapelien toimeenpanossa noudatetaan 14 §:n nojalla vahvistettuja pelisääntöjä ja vahvistaa pelikierroksittain veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien tulokset ja voittojen määrä. Virallisten valvojien tulee valvoa myös raha-arpajaisten arvontaa ja arpojen sekoittamista sekä vahvistaa arvonnän tulos, jollei julkinen notaari suorita näitä tehtäviä sisäasiainministeriön suostumuksella.

44 §

Tietojensaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada arpajaisten toimeenpanoon luvan saaneelta yhteisöltä tai säätiöltä sekä tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijalta valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja.

45 §

Tarkastus- ja kielto-oikeus

Poliisilla, virallisella valvojalla ja 58 §:ssä tarkoitettulla tarkastuslaitoksella on oikeus tarkastaa, että raha- ja tavaravoittoautomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta.

Poliisilla on oikeus kieltää 1 momentissa tarkoitettun automaatin tai pelilaitteen käytettävänä pitäminen, jos siinä ei ole hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta taikka se on sijoitettu automaattien tai pelilaitteiden sijoittamista koskevien säännösten vastaisesti. Jos havaittu puute tai vika on vähäinen, poliisi voi kiellon sijasta määrätä sen korjattavaksi.

46 §

Rahapelitoiminnan valvontakustannusten korvaaminen

Rahapeliyhteisöjen tulee korvata valtiolle rahapelitoiminnan valvonnasta aiheutuvat kustannukset sen mukaan, kuin niiden korvaamisesta erikseen säädetään.

9 luku

Erinäisiä säännöksiä

47 §

Voittojen periminen

Raha-arpajaisissa saatu voitto on perittävä yhden vuoden kuluessa arvontatuloksen vahvistamisesta tai arpaan merkityn myyntiajan päättymisestä. Veikkaus- ja vedonlyöntipelien voitot on perittävä yhden vuoden kuluessa ja totopelien voitot kolmen kuukauden kuluessa näiden pelien pelisään-

töjen mukaisen lopputuloksen vahvistamisesta.

Bingopelissä saatu voitto on perittävä yhden vuoden kuluessa voittoon oikeuttavan tuloksen saavuttamisesta.

Tavara-arpajaisten ja arvauskilpailujen voitto, lukuun ottamatta tavara-arpajaisia, jotka saadaan toimeenpanna ilman tässä laisaa säädettyä lupaa, on perittävä kolmen kuukauden kuluessa tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä.

48 §

Ratkaisusuositus

Pelaaja voi pyytää kirjallisesti raha-arpajaisia, veikkaus-, vedonlyönti- tai totopelisiä toimeenpanevan rahapeliyhteisön ja pelaajan välisestä voitonmaksua koskevasta erimielisyydestä ratkaisusuositusta sisäasiainministeriöltä.

Edellä 43 §:ssä tarkoitettu virallinen valvoja ei saa osallistua ratkaisun antamiseen. Ratkaisusuosituksen antamisesta ei peritä maksua. Ratkaisusuositukseen ei saa hakea muutosta. Ratkaisusuositus tai sen hakeminen ei estä asian saattamista tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Asetuksella voidaan säätää tarkemmin ratkaisusuositushakemuksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä, ratkaisusuosituksen hakemisen määräajasta sekä ratkaisusuosituksen sisällöstä.

49 §

Pelikasinossa pelaamista koskeva rajoitus

Pelikasinon palveluksessa oleva ja 43 §:ssä tarkoitettu virallinen valvoja eivät saa osallistua pelikasinossa toimeenpantaviin peleihin.

50 §

Pelikasinon tekninen valvonta

Pelikasinotoiminnan harjoittajalla on oikeus siitä ennalta ilmoitettuaan valvoa pelitoimintaa katselemalla ja kuvaamalla teknisellä laitteella pelikasinon sisäänkäynti- ja asiakastiloissa sekä pelikasinon henkilökunnan työ- ja virkistystiloissa. Valvontaoikeus ei koske sosiaalitiloja.

51 §

Pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteri

Pelikasinotoiminnan harjoittajalla on oikeus pelitoiminnan valvomiseksi pitää henkilörekisteriä (*pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteri*). Pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteriä varten saadaan kerätä ja tallettaa seuraavia pelikasinon asiakkaita ja heidän pelaamistaan koskevia tietoja:

- 1) etu- ja sukunimi;
- 2) syntymäaika;
- 3) kansalaisuus;
- 4) osoite;
- 5) ulkomaalaisen asiakkaan passin numero, passin antopäivä ja -paikka;
- 6) asiakkaan kuva;
- 7) pelikasinon saapumisaika;
- 8) sisäänpääsy- tai pelikielto;
- 9) pelikasinossa pelaamista koskevat tiedot;
- 10) epäilty tai todettu pelivilppi; ja
- 11) häiriökäyttäytymistä koskevat tiedot.

Tiedot kerätään asiakkaan ilmoituksen perusteella ja teknisellä laitteella katsellen tai kuvaten. Rekisteriin voidaan kerätä ja tallettaa myös teknisellä laitteella katsellen tai kuvaten kerätyt tiedot pelikasinon henkilökunnasta.

Rekisteriin talletettuja tietoja saavat käsitellä vain ne pelikasinon henkilökuntaan kuuluvat, jotka tarvitsevat tietoja työtehtäviensä hoitamiseksi ja vain siinä laajuudessa kuin heidän työtehtävänsä hoitaminen sitä vaatii.

Rekisterinpitäjä saa luovuttaa rekisteritietoja 43 §:ssä tarkoitetuille virallisille valvojille valvontatehtävän suorittamiseksi.

Rekisteriin talletetut tiedot on poistettava heti, kun ne eivät enää ole tarpeen pelikasinotoiminnan valvontaa varten, kuitenkin viimeistään kolmen vuoden kuluttua tallettamisesta.

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, sovelletaan pelikasinon asiakas- ja valvontarekisteriin henkilötietolakia (523/1999).

52 §

Arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvien ongelmien seuranta, tutkimus ja rahoitus

Arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvia ongelmia on seurattava ja tutkittava. Ongelmien seurannasta ja tutkimuksesta vastaa sosi-

aali- ja terveysministeriö.

Rahapeliyhteisöjen tulee korvata valtiolle 1 momentissa tarkoitettusta toiminnasta aiheutuvat kustannukset sen mukaan, kuin siitä erikseen säädetään.

53 §

Rahapeliyhteisöjen velvollisuus luovuttaa tietoja

Rahapeliyhteisöjen on toimitettava vuosittain toimintasuunnitelmansa, seuraavaa vuotta koskeva talousarvionsa sekä tilinpäätösasiakirjansa asianomaisille 19 §:ssä tarkoitetuille rahapeliyhteisön tuotonjakoasioita käsitteleville ministeriöille, valtiovarainministeriölle ja sisäasiainministeriölle.

Raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen luvan saaneen rahapeliyhteisön on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle ja sisäasiainministeriölle jäljennökset rahapeliyhteisön kokousten ja hallituksen kokousten pöytäkirjoista sekä annettava ne muut tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen rahapeliyhteisön toiminnan ja sen tuottojen käytön valvomiseksi.

Rahapeliyhteisöjen on toimitettava 3 §:n 1—7 kohdassa tarkoitettujen arpajaisten toimeenpanoa koskevat tiedot tilastoimista varten sisäasiainministeriölle ja arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seurantaa ja tutkimusta varten tarpeelliset tiedot sosiaali- ja terveysministeriölle.

54 §

Esteellisyys ja virkavastuu

Raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen ja pelikasinotoiminnan harjoittamiseen luvan saaneen rahapeliyhteisön luottamus- ja toimihenkilön esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään virkamiehen esteellisyydestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin toimihenkilöihin ovat virkavastuun alaisia valmistellessaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua ja koehdotusta ja valvoessaan 23 §:n 1 momentin mukaisesti avustusten käyttöä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin luottamushenkilöihin ovat virkavastuun alaisia osal-

listuessaan 20 §:n 1 momentissa tarkoitettusta jakoehdotuksesta päättämiseen.

55 §

Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjojen julkisuus

Edellä 20 §:n 1 momentissa tarkoitettua jakoehdotuksen valmisteluun ja sitä koskevaan päätöksentekoon kuuluvia tehtäviä ja asiakirjoja sekä 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja valvontatehtäviä ja niihin kuuluvia asiakirjoja koskevasta vaitiolovelvollisuudesta ja julkisuudesta rahapeliyhteisössä on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

56 §

Eräitä peliautomaatteja ja pelilaitteita koskevat poikkeukset

Sen estämättä, mitä 5 ja 7 §:ssä säädetään, voidaan

1) elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettulle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle ja säätiölle antaa lupa pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä käsinpyöritettäviä onnenpyöriä ja ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja sellaisia peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa tai muun rahanarvoisen etuuden taikka niihin vaihdettavissa olevia pelimerkkejä ja

2) huvipuistolle ja tivolille antaa lupa pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä 1 kohdassa tarkoitettuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, tavaravoittoautomaatteja sekä sellaisia muita peliautomaatteja ja pelilaitteita, joita käyttämällä pelaaja voi saada voittona tavaraa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua peliautomaatista tai pelilaitteesta saatavan voiton arvo ei saa ylittää 200 markkaa.

Luvan 1 momentissa tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämiseen antaa peliautomaatin tai pelilaitteen sijoituspaikan kihlakunnan poliisilaitos. Lupa voidaan antaa enintään yhdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja peliautomaatteja ja pelilaitteita koskevat soveltuvien osin 6 §:n 1 momentti, 10, 40, 42, 44, 45 ja 63 §, 64 §:n 1 ja 8 kohta, 66 § ja 67 §:n 2 kohta.

57 §

Rahaliikenteen valvontalaite

Jos raha- ja tavaravoittoautomaatin tai 56 §:ssä tarkoitettua peliautomaatin ja pelilaitteen käyttämisestä suoritettava maksu peritään automaatin tai pelilaitteen käyttökuntoon saattavan laitteen (*rahalukko*) avulla, automaatissa ja pelilaitteessa on oltava sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen tarkastama ja hyväksymä rahaliikenteen valvontalaite. Sen on luotettavasti tallennettava tiedot laitteen käyttämisestä kertyneistä maksuista. Tallennettavista tiedoista on laadittava tositteet, jotka tulee säilyttää kirjanpitoaineiston säilyttämisestä säädetyllä tavalla.

58 §

Tarkastuslaitokseksi määrääminen ja tarkastuslaitoksen tietojenantovelvollisuus

Sisäasiainministeriö määrää hakemuksesta tässä laissa tarkoitettujen rahaliikenteen valvontalaitteiden tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen. Määräys voidaan antaa laitokselle, jonka tehtävänä on suorittaa laitteiden teknisiä tarkastuksia. Määräys voidaan antaa enintään viideksi vuodeksi.

Sisäasiainministeriö voi peruuttaa antamansa määräyksen, jos

1) tarkastuslaitos pyytää sitä,
2) tarkastuslaitos ilman hyväksyttävää perustetta jättää täyttämättä tarkastusvelvollisuutensa tai

3) tarkastuslaitoksen toiminnassa ilmenee väärinkäytöksiä, jotka vaarantavat tarkastusten ja hyväksymisten luotettavuuden.

Tarkastuslaitoksen on toimitettava tiedot tyyppitarkastetuista rahaliikenteen valvontalaitteista sisäasiainministeriölle.

59 §

Selvitykset ja tositteet

Raha- ja tavaravoittoautomaatin sekä 56 §:ssä tarkoitettua peliautomaatin ja pelilaitteen, ei kuitenkaan käsinpyöritettävän onnenpyörän käyttämisestä on laadittava selvitykset ja tositteet, joista ilmenevät:

1) automaatin tai pelilaitteen sijoituspaikka ja sijoittamisaika;

2) rahaliikenteen valvontalaitteen lukema automaattia tai pelilaitetta käyttöön otettaessa, valvontalaitetta vaihdettaessa, kassaa tyhjennettäessä sekä automaattia tai pelilaitetta luovutettaessa;

3) kassan tyhjentämisen ajankohta;

4) aika, jonka rahaliikenteen valvontalaitte on epäkuntoisuutensa vuoksi tai muusta syystä ollut poissa toiminnasta;

5) rahaliikenteen valvontalaitteen tai automaatin taikka pelilaitteen käyttökuntoisuuden tarkistamiseksi suoritettujen käyttökertojen määrä; ja

6) automaateissa tai pelilaitteissa käytettyjen laitteen ohjeistuksen vastaisten kolikoiden määrä.

60 §

Automaattiin ja pelilaitteeseen tehtävät merkinnät

Raha- ja tavaravoittoautomaateissa sekä 56 §:ssä tarkoitetuissa peliautomaateissa ja pelilaitteissa on oltava näkyvällä paikalla merkintä automaatti- ja pelilaitetoiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja liiketunnus.

61 §

Toimitsijan määrääminen

Jos tavara-arpajais-, bingo- tai tavaravoittoautomaattilupa on peruutettu, tilitystä ei ole tehty määräaikana tai ei ole noudatettu 30 §:n 2 momentissa, 36 §:n 2 momentissa tai 41 §:n 2 momentissa tarkoitettua oikeusmääräystä, lupaviranomainen voi määrätä toimitsijan ottamaan luvansaajan kustannuksella arpajaisista kertyneet varat haltuunsa ja tekemään tilityksen.

62 §

Arpajaisien toimeenpanoa koskevat kiellot

Arpajaisien toimeenpano muulla kuin 3 §:n 1—11 kohdassa tai 56 §:ssä tarkoitettulla tavalla on kielletty.

Kiellettyä on

1) arpojen myyminen tai välittäminen ilman tässä laissa edellytettyä lupaa toimeenpantuihin arpajaisiin tai tällaisten arpajaisien edistäminen julkaisemalla tai levittämällä mainosaineistoa tai muulla vastaavalla taval-

la,

2) arpojen myyminen tai välittäminen ulkomailla toimeenpantaviin arpajaisiin tai tällaisten arpajaisien edistäminen 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla,

3) arpojen myyminen tai välittäminen ulkomaille sekä sellaisen toiminnan edistäminen 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, jollei se ole sallittua sen valtion tai alueen lainsäädännön mukaan, johon arpoja myydään tai välitetään ja

4) tässä laissa tarkoitettun luvan nojalla toimeenpantuihin rahapeleihin liittyvien arpojen myynti, välittäminen, pelipanosten vastaanottaminen ja voittojen välittäminen ilman arpajaisien toimeenpanijan lupaa.

Tilan luovuttaminen ilman tässä laissa tarkoitettua lupaa tapahtuvaan raha-automaattien, kasinopelien, tavaravoittoautomaattien tai 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämiseen on kielletty.

Liikkeelle laskettavalle joukkovelkakirjalle ei saa koron lisäksi maksaa arpomiseen perustuvaa hyvitystä.

Ulkomailla toimeenpantavina arpajaisina ei pidetä raha-arpajaisia, veikkaus- ja vedonlyöntipelejä eikä totopelejä, joiden toimeenpanoon osallistuu rahapeliyhteisö, jolle valtioneuvosto on antanut rahapeliluvan.

63 §

Arpajaisrikos

Rangaistus arpajaisrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 17 luvun 16 a §:ssä.

64 §

Arpajaisrikkomus

Joka

1) rikkoo 10 §:ssä säädettyä kieltoa toimeenpanna arpajaiset velaksi,

2) ei noudata velvollisuutta kieltää sisäänpääsyä pelikasinoon 15 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa,

3) rikkoo 16 §:ssä säädettyä pelaamista koskevia ikärajoja,

4) rikkoo 27 §:n 3 momentissa säädettyä osallistumiskieltoa,

5) toimii tavara-arpajaisien käytännön toimeenpanijana vastoin 28 §:n 2 momenttia,

6) suorittaa tavara-arpajaisien arvonnän tai arpojen sekoittamisen vastoin sitä, mitä 29

§:n 1 momentissa säädetään tai ei noudata 29 §:n 2 momentissa säädettyä arvonnatuloa koskevaa ilmoittamisvelvollisuutta,

7) rikkoo 16 §:n 2 momentin raha-automaattien tai kasinopelien, 40 §:n tavaravoittoa-automattien ja 56 §:n 1 momentissa tarkoitettujen peliautomaattien tai pelilaitteiden sijoittamista koskevia säännöksiä tai

8) rikkoo rahaliikenteen valvontalaitetta koskevia 57 §:n säännöksiä, on tuomittava arpajaisrikkomuksesta sakoon.

65 §

Vaitiolovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 55 §:ssä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

66 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun hallintopäätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

67 §

Tarkemmat säännökset

Asetuksella säädetään

1) raha- ja tavara-arpajaisten arpoihin merkittävistä ja niiden myynnin yhteydessä annettavista tiedoista;

2) lupahakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä selvityksistä sekä lupapäätösten sisällöstä;

3) arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä menettelyistä ja määräajoista;

4) 3 §:n 8—11 kohdassa tarkoitettujen arpajaisten tilitysten sisällöstä, tilitysten nähtävänä pitämisestä, tilitysten nähtävänä pitämiseen liittyvistä määräajoista sekä tilitysten säilyttämisestä;

5) raha-automaattien, kasinopelien ja pelikasino toiminnan tuotoista myönnettävien avustusten myöntämisperusteista ja avustusehdoista sekä avustusten jakomenettelystä, avustuksen käyttötarkoituksen tai avustusehtojen muuttamisesta ja avustusten siir-

rosta, palautusvelvollisuudesta, takaisinperinnästä ja niihin liittyvistä määräajoista;

6) totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen;

7) totopelien tuotoista myönnettävien avustusten myöntämisperusteista, tuotonjakoon liittyvästä menettelystä ja määräajoista;

8) arpajaisten toimeenpanon valvonnasta;

9) edellä 57 §:ssä tarkoitettusta rahaliikenteen valvontalaitteesta, 58 §:ssä tarkoitettulle tarkastuslaitokselle toimitettavista laitteista ja asiakirjoista, poikkeuksista tyyppitarkastusvelvollisuudesta sekä valvontalaitteen tarkastamisesta ja hyväksymisestä; ja

10) arvauskilpailun kohteesta.

11) lääninhallitusten ja poliisilaitosten velvollisuudesta toimittaa tietoja arpajaisten toimeenpanosta aiheutuvien ongelmien seurantaan ja tutkimusta varten.

Asetuksella voidaan säätää ministeriöistä, joille kuuluu tässä laissa ministeriöille säädettyjen tehtävien hoitaminen.

10 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

68 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan 1 päivänä syyskuuta 1965 annettu arpajaislaki (491/1965) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen ja 17 päivänä joulukuuta 1943 yleishyödylliseen tai hyväntekeväiseen tarkoitukseen vetoamalla harjoitetun taloudellisen toiminnan säännöstelemisestä annettu laki (1034/1943).

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

69 §

Siirtymäsäännös

Valtioneuvoston ennen tämän lain voimaantuloa raha-arpa- ja veinäspäiden ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen (725/1982) 3 §:n, raha-automaattiasetuksen (676/1967) 29 §:n 3 momentin ja totopeliasetuksen (236/1995) 11 §:n 2 momentin nojalla tekemän päätöksen mukaisesti jaka-

matta jätetty määräraha on jaettava viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä lukien.

Lain voimaantullessa yleisön käytettävänä olevat raha- ja tavaravoittoautomaatit sekä 56 §:ssä tarkoitettut peliautomaatit ja pelilaitteet on oltava varustettuna tässä laissa säädetyllä tavalla rahaliikenteen valvontalaitteella

viimeistään 1 vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Ennen tämän lain voimaantuloa tavara-arpajaisten ja bingopelin toimeenpanemiseen sekä 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämiseen annetut luvat ovat voimassa lupaehtoineen niiden voimassaoloajan päättymiseen asti.

2.

Laki

arpajaisverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 1992 annetun arpajaisverolain (552/1992) 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 4 §:n 1 ja 2 momentti sekä 6 §:n 2 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti laissa 147/1995, seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Arpajaisilla tarkoitetaan:

1) arpajaislain (/) 3 §:ssä tarkoitettuja raha- ja tavara-arpajaisia, arvauskilpailuja, bingopeliä, veikkausta, vedonlyöntiä ja totopeliä sekä raha-automaattien ja tavaravoittoautomaattien pitämistä yleisön käytettävänä, kasinopelien toimeenpanemista, pelikasinotoimintaa ja arpajaislain 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä;

Arpajaisten tuotolla tarkoitetaan arpojen myynnistä kertynyttä kokonaistulota ja arvontaan, veikkaukseen, vedonlyöntiin sekä totopeliin osallistumiseksi ja tavaravoittoautomaatin käyttämiseksi suoritettujen rahapanosten yhteismäärää. Raha-automaattien ja kasinopelien tuotolla tarkoitetaan rahapanosten yhteismäärän ja pelaajille maksettujen voittojen erotusta.

4 §

Veron peruste ja verokanta

Yksinoikeudella toimeenpantavista arpajaisista arpajaisvero on 5 prosenttia arpajaisten tuotosta. Edellä 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen raha-automaattien ja kasinopelien käytettävänä pitamisestä muualla kuin arpajaislaissa tarkoitettussa pelikasinossa arpajaisvero on kuitenkin 3 prosenttia tuotosta.

Tavara-arpajaisista, arvauskilpailuista ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitamisestä vero on 1,5 prosenttia arpajaisten tuotosta.

6 §

Poikkeukset veronalaisuudesta

Veroa ei ole suoritettava:

2) arpajaislain 56 §:n 1 momentin 1 ja 2

kohdassa tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämisestä; Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

3.

Laki

rahankeräyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 31 päivänä heinäkuuta 1980 annetun rahankeräyslain (590/1980) 7 §:n 2 momentti sekä
muutetaan 6 § seuraavasti:

6 § Sisäasiainministeriö vastaa rahankeräystoiminnan yleisestä valvonnasta ja rahankeräysten toimeenpanon tilastoinimisesta. Sisäasiainministeriö voi antaa rahanke-	räysten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita. Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .
---	--

4.

Laki

viihdelaitelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 10 päivänä helmikuuta 1995 annetun viihdelaitelain (164/1995) 6 §:n 3 momentti, 7, 8 ja 9 § sekä 10 §:n 3 momentti ja
lisätään lakiin uusi 3 a ja 8 a § seuraavasti:

3 a §

Viihdelaitteeseen tehtävät merkinnät

Viihdelaitteessa on oltava näkyvällä paikalla merkintä viihdelaitetoiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja liiketunnus.

6 §

Rahaliikenteen valvonta

— — — — —
 Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahaliikenteen valvontalaitteesta.

7 §

Tarkastuslaitokseksi määrääminen

Sisäasiainministeriö määrää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitettuja tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan tarkastuslaitoksen. Määräys on voimassa enintään viisi vuotta.

Sisäasiainministeriö voi peruuttaa antamansa määräyksen

- 1) tarkastuslaitoksen pyynnöstä,
- 2) jos tarkastuslaitos ilman hyväksyttävää perustetta jättää täyttämättä tarkastuvelvollisuutensa tai
- 3) jos tarkastuslaitoksen toiminnassa ilmenee väärinkäytöksiä, jotka vaarantavat tarkastusten ja hyväksymisten luotettavuuden.

8 §

Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastus ja hyväksyminen

Sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen on tarkastettava ja hyväksyttävä rahaliikenteen valvontalaite siten kuin asetuksella säädetään.

Tarkastuslaitoksen on toimitettava tiedot tyyppitarkastetuista rahaliikenteen valvontalaitteista sisäasiainministeriölle.

8 a §

Selvitykset ja tositteet

Viihdelaiteen käyttämisestä on laadittava selvitykset ja tositteet, joista ilmenevät

- 1) viihdelaiteen sijoituspaikka ja sijoittamisaika,
- 2) rahaliikenteen valvontalaitteen lukema viihdelaiteella käytössä otettaessa, valvonta-

laitetta vaihdettaessa, viihdelaiteen kassaa tyhjennettäessä sekä viihdelaiteella luovutettaessa,

- 3) kassan tyhjentämisen ajankohta,
- 4) aika, jonka rahaliikenteen valvontalaite on epäkuntoisuutensa vuoksi tai muusta syystä ollut poissa toiminnasta,
- 5) rahaliikenteen valvontalaitteen tai viihdelaiteen käyttökuntoisuuden tarkistamiseksi suoritettujen käyttökertojen määrä ja
- 6) viihdelaiteella käytettyjen laitteen ohjeistuksen vastaisten kolikoiden määrä.

9 §

Viihdelaitealan seuranta sekä lausunnot ja ohjeet

Sisäasiainministeriön tehtävänä on seurata viihdelaitealan kehitystä ja antaa lausuntoja ja ohjeita:

- 1) viihdelaiteen avulla käytettävistä video- ja ohjelmapeleistä;
- 2) viihdelaiteen sijoittamisesta;
- 3) viihdelaiteen käyttöturvallisuudesta ja teknisistä ominaisuuksista; sekä
- 4) muista viihdelaitealatoimintaan liittyvistä seikoista.

10 §

Valvonta

Poliisilla ja sisäasiainministeriön määräämällä tarkastuslaitoksella on oikeus tarkastaa, että viihdelaiteella käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

5.

Laki

rikoslain 17 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 17 lukuun, sellaisena kuin se on laissa (563/1998), uusi 16 a § seuraavasti:

16 a §

Arpajaisrikos

Joka

1) toimeenpanee arpajaiset ilman arpajaislaissa (/) tarkoitettua lupaa,

2) käyttää arpajaisten tuotot olennaisesti vastoin arpajaisten toimeenpanoon annetussa luvassa tai tuottojen käyttötarkoituksen muuttamista koskevassa luvassa annettua määräystä,

3) laiminlyö arpajaisten toimeenpanoon kuuluvan tilityselvöllisyyden,

4) rikkoo arpajaislain 62 §:n 1—4 momentissa säädettyä kieltoa, tai

5) toimeenpanee arpajaislain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettut pienarpajaiset vaikkei täytä arpajaislain 5 §:ssä säädettyjä arpajais-ten toimeenpanijaa koskevia edellytyksiä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *arpajaisrikkoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

6.

Laki

rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun lain (68/1998) 3 §:n 10 kohta seuraavasti:

3 §

Ilmoitusvelvolliset

Tässä laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ovat:

10) arpajaislain (/) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettut rahapeliyhteisöt, jotka harjoittavat veikkaus-, vedonlyönti-, totopeli- tai pelikasinotoimintaa, sekä elinkeinonharjoittajat

ja yhteisöt, jotka välittävät arpajaislaissa tarkoitettuihin vedonlyöntipeleihin ja ravikilpailujen tuloksiin liittyviin veikkauspeleihin sekä totopeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

7.

Laki

näkövammaisten kirjastosta annetun lain 5 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan näkövammaisten kirjastosta 23 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (638/1996) 5 a §, sellaisena kuin se on laissa (835/1998), seuraavasti:

5 a §

vuosittain otettavaa määrärahaa.

Näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen toimitilojen perustamismenoihin voidaan käyttää arpajaislain (/) 18 §:n 2 kohdan mukaisesti valtion talousarvioon

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Suvi-Anne Siimes*

2.

Laki

arpajaisverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
 muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 1992 annetun arpajaisverolain (552/1992) 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 4 §:n 1 ja 2 momentti sekä 6 §:n 2 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti laissa 147/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Määritelmät

Arpajaisilla tarkoitetaan:

1) *arpajaislainsäädännössä* tarkoitettuja tavara- ja raha-arpajaisia, bingopeliä, veikkausta, vedonlyöntiä ja totopeliä sekä sellaisten peliautomaattien, pelien ja pelilaitteiden pitämistä, joista voi voittona saada rahaa, tavaraa taikka rahaan tai tavarahan vaihdettavissa olevia pelimerkkejä;

Ehdotus

2 §

Määritelmät

Arpajaisilla tarkoitetaan:

1) *arpajaislain (1) 3 §:ssä* tarkoitettuja raha- ja tavara-arpajaisia, arvauskilpailuja, bingopeliä, veikkausta, vedonlyöntiä ja totopeliä sekä raha-automaattien ja tavaravoittoautomaattien pitämistä yleisön käytettävänä, kasinopelien toimeenpanemista, pelikasinotoimintaa ja arpajaislain 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden pitämistä yleisön käytettävänä;

Arpajaisten tuotolla tarkoitetaan arpojen myynnistä kertynyttä kokonaistuloa ja arvontaan, veikkaukseen, vedonlyöntiin sekä totopeliin osallistumiseksi suoritettujen rahapanosten yhteismäärää. *Peliautomaattien, pelien ja pelilaitteiden* tuotolla tarkoitetaan rahapanosten yhteismäärän ja pelaajille maksettujen voittojen erotusta.

Arpajaisten tuotolla tarkoitetaan arpojen myynnistä kertynyttä kokonaistuloa ja arvontaan, veikkaukseen, vedonlyöntiin sekä totopeliin osallistumiseksi ja tavaravoittoautomaatin käyttämiseksi suoritettujen rahapanosten yhteismäärää. *Raha-automaattien ja kasinopelien* tuotolla tarkoitetaan rahapanosten yhteismäärän ja pelaajille maksettujen voittojen erotusta.

4 §

Veron peruste ja verokanta

Yksinoikeudella toimeenpantavista arpajaisista arpajaisvero on 5 prosenttia arpajaisten tuotosta. Edellä 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen peliautomaattien, pelien ja pelilaitteiden pitämisestä muualla kuin arpajaislainsäädännössä tarkoitettussa

4 §

Veron peruste ja verokanta

Yksinoikeudella toimeenpantavista arpajaisista arpajaisvero on 5 prosenttia arpajaisten tuotosta. Edellä 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen raha-automaattien ja kasinopelien käytettävänä pitämisestä muualla kuin arpajaislainsäädännössä tarkoitettussa

Voimassa oleva laki

pelikasinossa arpajaisvero on kuitenkin 3 prosenttia tuotosta.

Tavara-arpajaisista vero on 1,5 prosenttia arpajaisten tuotosta.

6 §

Poikkeukset veronalaisuudesta

Veroa ei ole suoritettava:

2) sellaisten peliautomaattien, pelien ja pelilaitteiden pitämisestä, joista ei voi saada voittoina rahaa tai rahan vaihdettavissa olevia pelimerkkejä;

Ehdotus

pelikasinossa arpajaisvero on kuitenkin 3 prosenttia tuotosta.

Tavara-arpajaisista, arvauskilpailuista ja tavaravoittoautomaattien käytettävänä pitämisestä vero on 1,5 prosenttia arpajaisten tuotosta.

6 §

Poikkeukset veronalaisuudesta

Veroa ei ole suoritettava:

2) arpajaislain 56 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämisestä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

3.

Laki**rahankeräyslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 31 päivänä heinäkuuta 1980 annetun rahankeräyslain (590/1980) 7 §:n 2 momentti sekä
muutetaan 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 §

Rahankeräystoiminnan yleinen valvonta on sisäasiainministeriön tehtävänä.

Valtakunnallisten tai muuten laajahkojen rahankeräysten tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä niiden yhteensovittamista koskevien lausuntojen antamista varten on sisäasiainministeriön yhteydessä lautakunta, jonka valtioneuvosto asettaa. Lautakunnan toimikaudesta, kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

Ehdotus

6 §

Sisäasiainministeriö vastaa rahankeräystoiminnan yleisestä valvonnasta ja rahankeräysten toimeenpanon tilastoimisesta.

Sisäasiainministeriö voi antaa rahankeräysten toimeenpanoa koskevia lausuntoja ja ohjeita.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Rahankeräyksiä ja tavara-arpajaisia varten voidaan asettaa yhteinen lautakunta.

7 §

Edellä 6 §:ssä tarkoitetulla lautakunnalla on oikeus saada jäljennös tilityksestä. (kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

4.

Laki**viihdelaitelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 10 päivänä helmikuuta 1995 annetun viihdelaitelain (164/1995) 6 §:n 3 momentti, 7, 8 ja 9 § sekä 10 §:n 3 momentti ja lisätään lakiin uusi 3 a ja 8 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 a §

Viihdelaiteeseen tehtävät merkinnät

Viihdelaitteessa on oltava näkyvällä paikalla merkintä viihdelaitetoiminnan harjoittajasta sekä tämän yhteystiedot ja liiketunnus.

6 §

Rahaliikenteen valvonta

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahaliikenteen valvontalaitteesta ja viihdelaitteen käytettävänä pitämisestä laadittavista tositteista ja selvityksistä.

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahaliikenteen valvontalaitteesta.

7 §

Tarkastuslaitokseksi määrääminen

Sisäasiainministeriö määrää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitettuja tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan

7 §

Tarkastuslaitokseksi määrääminen

Sisäasiainministeriö määrää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitettuja tarkastuksia ja hyväksymisiä suorittavan

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

tarkastuslaitoksen. Määräys on voimassa määräjän, mutta kuitenkin enintään viisi vuotta. Määräykseen voidaan liittää tarpeellisia ehtoja.

Sisäasiainministeriö voi peruuttaa antamansa määräyksen tarkastuslaitoksen pyynnöstä tai jos laitos laiminlyö tarkastusvelvollisuutensa, rikkoo 1 momentissa mainittuja ehtoja taikka sen toiminnassa ilmenee väärinkäytöksiä.

8 §

Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastus ja hyväksyminen

Sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen on tarkastettava ja hyväksyttävä rahaliikenteen valvontalaite ennen sen käyttöön ottamista, siten kuin asetuksella säädetään.

tarkastuslaitoksen. Määräys on voimassa enintään viisi vuotta.

Sisäasiainministeriö voi peruuttaa antamansa määräyksen

1) tarkastuslaitoksen pyynnöstä,
2) jos tarkastuslaitos ilman hyväksyttävää perustetta jättää täyttämättä tarkastusvelvollisuutensa tai

3) jos tarkastuslaitoksen toiminnassa ilmenee väärinkäytöksiä, jotka vaarantavat tarkastusten ja hyväksymisten luotettavuuden.

8 §

Rahaliikenteen valvontalaitteen tarkastus ja hyväksyminen

Sisäasiainministeriön määräämän tarkastuslaitoksen on tarkastettava ja hyväksyttävä rahaliikenteen valvontalaite siten kuin asetuksella säädetään.

Tarkastuslaitoksen on toimitettava tiedot tyyppitarkastetuista rahaliikenteen valvontalaitteista sisäasiainministeriölle.

8 a §

Selvitykset ja tositteet

Viihdelaiteen käyttämisestä on laadittava selvitykset ja tositteet, joista ilmenevät

1) viihdelaiteen sijoituspaikka ja sijoittamisaika,

2) rahaliikenteen valvontalaitteen lukema viihdelaitea käyttöönotettaessa, valvontalaitetta vaihdettaessa, viihdelaiteen kassaa tyhjennettäessä sekä viihdelaitea luovutettaessa,

3) kassan tyhjentämisen ajankohta,

4) aika, jonka rahaliikenteen valvontalaite on epäkuntoisuutensa vuoksi tai muusta syystä ollut poissa toiminnasta,

5) rahaliikenteen valvontalaitteen tai viihdelaiteen käyttökuntoisuuden tarkistamiseksi suoritettujen käyttökertojen määrä ja

6) viihdelaiteessa käytettyjen laitteen ohjeistuksen vastaisten kolikoiden määrä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Viihdelaitelautakunta

Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii viihdelaitelautakunta, jonka tehtävänä on seurata viihdelaitealan kehitystä ja antaa lausuntoja:

- 1) viihdelaitteen avulla käytettävistä video- ja ohjelmapeleistä;
- 2) viihdelaitteen sijoittamisesta;
- 3) viihdelaitteen käyttöturvallisuudesta ja teknisistä ominaisuuksista; sekä
- 4) muista viihdelaitetoimintaan liittyvistä seikoista.

Lautakunnan asettamisesta, kokoonpanosta, tehtävistä ja muista sen toimintaan liittyvistä seikoista säädetään tarkemmin asetuksella.

9 §

Viihdelaitealan seuranta sekä lausunnot ja ohjeet

Sisäasiainministeriön tehtävänä on seurata viihdelaitealan kehitystä ja antaa lausuntoja ja ohjeita:

- 1) viihdelaitteen avulla käytettävistä video- ja ohjelmapeleistä;
 - 2) viihdelaitteen sijoittamisesta;
 - 3) viihdelaitteen käyttöturvallisuudesta ja teknisistä ominaisuuksista; sekä
 - 4) muista viihdelaitetoimintaan liittyvistä seikoista.
- (kumotaan)

10 §

Valvonta

Sisäasiainministeriön määräämällä tarkastuslaitoksella on oikeus tarkastaa, että viihdelaiteessa käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta.

Poliisilla ja sisäasiainministeriön määräämällä tarkastuslaitoksella on oikeus tarkastaa, että viihdelaiteessa käytetään hyväksyttyä rahaliikenteen valvontalaitetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

5.

Laki

rikoslain 17 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 17 lukuun, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, uusi 16 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 a §

Arpajaisrikos

Joka

1) toimeenpanee arpajaiset ilman arpajaislaissa (/) tarkoitettua lupaa,

2) käyttää arpajaisten tuotot olennaisesti vastoin arpajaisten toimeenpanoon annetussa luvassa tai tuottojen käyttötarkoituksen muuttamista koskevassa luvassa annettua määräystä,

3) laiminlyö arpajaisten toimeenpanoon kuuluvan tilityselvöllisyyden tai

4) rikkoo arpajaislain 62 §:n 1—4 momentissa säädettyä kieltoa, ja

5) toimeenpanee arpajaislain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettut pienarpajaiset vaikkei täytä arpajaislain 5 §:ssä säädettyjä arpajaisten toimeenpanijaa koskevia edellytyksiä,
on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, arpajaisrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

6.

Laki**rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 30 päivänä tammikuuta 1998 annetun lain (68/1998) 3 §:n 10 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Ilmoitusvelvolliset

Tässä laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ovat:

10) arpajaislain (491/1965) 3 §:n 2, 3 ja 4 momentissa tarkoitettut yhteisöt, jotka harjoittavat vedonlyönti-, totopeli- tai pelikasinotoimintaa, sekä elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, jotka välittävät veikkausasetuksessa (241/1993) tarkoitettuihin vedonlyönti- ja hevoskilpailujen tuloksiin liittyviin veikkauspeleihin sekä totopeliasetuksessa (236/1995) tarkoitettuihin totopeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;

Tässä laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ovat:

10) arpajaislain (/) 12 §:n 1 momentissa tarkoitettut rahapeliyhteisöt, jotka harjoittavat *veikkaus*-, vedonlyönti-, totopeli- tai pelikasinotoimintaa, sekä elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, jotka välittävät arpajaislaissa tarkoitettuihin vedonlyöntipeleihin ja *ravikilpailujen* tuloksiin liittyviin veikkauspeleihin sekä totopeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia ja -maksuja;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

7.

Laki**näkövammaisten kirjastosta annetun lain 5 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan näkövammaisten kirjastosta 23 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (638/1996) 5 a §, sellaisena kuin se on laissa 835/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 a §

Näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen toimitilojen *perustamiskustannuksiin* voidaan käyttää *raha-automaattias-*

5 a §

Näkövammaisten kirjastolle vuokrattavaksi tarkoitettujen toimitilojen *perustamismenoihin* voidaan käyttää *arpajaislain*

Voimassa oleva laki

tuksen (676/1967) 29 §:n 1 momentin mukaisesti valtion talousarvioon vuosittain otettava määrärahaa.

Ehdotus

(/) 18 §:n 2 kohdan mukaisesti valtion talousarvioon vuosittain otettava määrärahaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
200 .

Yhteenvedo Suomessa vuosina 1997 ja 1998 toimeenpannuista iltabingopeleistä

	Bingopelien järjestäjien lukumäärä		Pelilippujen yhteenlaskettu myyntihinta		Voittojen yhteenlaskettu arvo		Bingopelien nettotuotto	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Helsingin poliisilaitos	-	-	-	-	-	-	-	-
Etelä-Suomen lääni	25	23	6 645 466	6 037 210	4 705 818	4 315 887	826 431	443 205
Länsi-Suomen lääni	71	64	18 423 287	15 434 192	12 249 985	10 494 906	2 372 413	2 016 651
Itä-Suomen lääni	7	6	1 358 571	1 125 073	777 212	329 453	86 548	80 148
Oulun lääni	22	21	4 845 689	4 633 237	3 604 316	3 354 668	235 041	295 457
Lapin lääni	3	2	81 164	52 994	48 426	29 457	42 214	37 090
Koko maa yhteensä	128	116	31 354 177	27 282 706	21 385 757	18 524 371	3 562 647	2 872 551

Yhteenvedo Suomessa vuosina 1997 ja 1998 toimeenpannuista hallibingopeleistä

	Bingopelien järjestäjien lukumäärä		Pelilippujen yhteenlaskettu myyntihinta		Voittojen yhteenlaskettu arvo		Bingopelien nettotuotto	
	1997	1998	1997	1998	1997	1998	1997	1998
Helsingin poliisilaitos	6	6	11 472 220	10 104 656	3 130 319	2 038 577	1 124 827	1 324 204
Etelä-Suomen lääni	19	21	30 008 774	28 332 658	11 980 155	11 140 301	1 935 979	1 768 305
Länsi-Suomen lääni	46	39	85 563 482	67 545 806	39 033 224	31 415 659	11 287 895	6 909 975
Itä-Suomen lääni	22	15	18 759 605	16 330 560	9 238 086	7 553 375	1 285 712	975 139
Oulun lääni	21	19	43 089 886	45 036 338	24 945 281	27 532 875	2 690 186	3 013 523
Lapin lääni	23	18	31 390 329	28 913 720	13 068 730	11 772 436	3 577 901	3 690 580
Koko maa yhteensä	91	79	134 720 814	128 717 932	62 362 562	60 037 564	10 614 605	10 771 751

Yhteenvedo Suomessa vuosina 1996 ja 1997 järjestetyistä tavara-arpajaisista

	Arpajaisten lukumäärä		Arpojen yhteenlaskettu myyntihinta		Arpajaisten nettotuotto	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997
Helsingin poliisilaitos	28	23	285 870	304 940	188 185	197 122
Etelä-Suomen lääni						
1. Läänin poliisipiirien tekemien päätösten perusteella toimeenpannut arpajaiset	534	458	4 906 700	4 172 212	3 095 826	283 519
2. Lääninhallituksen myöntämien tavara-arpajais- lupien perusteella toimeenpannut arpajaiset	138	114	80 633 949	51 629 231	5 155 038	10 854 749
Hämeen lääni						
1.	209		2 034 695		1 310 581	
2.	30		5 690 470		895 573	
Uudenmaan lääni						
1.	151		1 513 058		1 016 020	
2.	74		74 054 684		3 862 109	
Kymen lääni						
1.	174		1 358 947		769 225	
2.	34		888 795		397 356	
Länsi-Suomen lääni						
1.	763	861	7 244 893	7 867 031	4 098 570	5 304 574
2.	102	43	19 273 415	1 579 388	2 427 792	4 389 540
Turun ja Porin lääni						
1.	228		2 161 673		1 254 005	
2.	35		7 805 600		679 833	
Vaasan lääni						
1.	397		3 913 150		2 243 171	
2.	52		11 026 400		1 525 803	
Keski-Suomen lääni						
1.	138		1 170 070		601 394	
2.	15		441 415		222 156	
Itä-Suomen lääni						
1.	273	242	3 848 427	1 880 916	1 365 315	1 303 783
2.	34	28	1 251 800	1 499 500	427 063	467 346
Kuopio lääni						
1.	146		2 698 205		664 635	
2.	16		581 000		228 298	
Pohjois-Karjalan lääni						
1.	56		574 635		286 909	
2.	7		418 800		98 408	
Mikkelin lääni						
1.	71		576 087		413 771	
2.	11		252 000		100 357	
Oulun lääni						
1.	262	262	2 753 509	2 178 477	1 634 520	1 411 300
2.	36	36	2 344 280	2 502 000	809 398	1 237 547
Lapin lääni						
1.	295	295	2 925 256	2 721 995	1 695 424	1 721 213
2.	30	30	1 348 130	1 120 000	748 656	323 281
Poliisipiirien myöntämät luvat yhteensä	2 155	2 141	21 965 155	19 125 571	12 077 840	12 776 511
Lääninhallitusten myöntä- mät luvat yhteensä	340	251	104 851 574	58 338 119	9 567 947	17 272 463
Koko maassa yhteensä	2 495	2 392	126 816 729	77 463 690	21 645 787	30 048 974

Rahapeliyhteisöjen tuotot vuosina 1985 - 1998 (Mmk)

	1985	1990	1995	1997	1998	86/85	Muutos % 91/90	96/95	98/97
RAY									
Raha-automaatit	512	1 362	2 143	2 412	2 634	25,7	12,7	5,7	9,2
Kasinopelit	46	101	165	203	218	8,2	-0,6	6,7	7,3
Yhteensä	558	1 463	2 308	2 614	2 852	24,3	11,8	5,8	9,1
Markkinaosuus-%	18,6	25,9	31,9	30,3	30,3				
Oy Veikkaus Ab									
Lotto	1 058	1 858	1 917	2 423	2 492	3,1	1,5	14,4	2,8
Veikkaus	132	255	297	320	322	-3,8	14,3	-1,4	0,6
Hevosveikkaus (V-65 & V5)	43	165	226	357	359	7,0	13,8	48,8	0,6
Jokeri	168	263	307	337	345	1,4	-7,7	-0,2	2,4
Bingolotto, Spede (tv-pelit)	-	-	134	131	149	-	-	-4,2	13,7
Viking Lotto	-	-	195	250	313	-	-	15,2	25,2
Pitkäveto	-	-	547	597	553	-	-	7,9	-7,5
Voittajaveto	-	-	20	84	123	-	-	56,5	46,3
Tulosveto	-	-	130	235	466	-	-	41,2	98,3
Ässä	426	472	331	303	313	-7,6	-14,9	-3,8	3,2
Casino-arpa	-	232	278	321	389	-	-12,7	-2,7	21,1
Muut/Sapatti-arpa	52	-	53	130	162	-38,2	-	-4,5	24,5
Yhteensä	1 879	3 245	4 435	5 489	5 985	8,1	0,8	11,1	9,1
Markkinaosuus-%	62,6	57,5	61,2	63,5	63,6				
Suomen Hippos									
Toto	567	934	502	536	575	12,9	-14,5	2,6	7,2
Markkinaosuus-%	18,9	16,5	6,9	6,2	6,1				
Yhteensä	3 004	5 642	7 246	8 639	9 412	12,0	1,1	8,8	8,9

Markkinaosuudella tarkoitetaan rahapeliyhteisön liikevaihdon osuutta kaikkien rahapeli-
lien kokonaisymyynistä. RAY:n liike-

vaihdolla tarkoitetaan tuottoja, joista on vähennetty pelaajille maksettu osuus.

Arpajaisasetus

Sisäasiainministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta xxxx annetun arpajaislain (/) no-
jalla:

1 luku

Rahapelitoiminta

1 §

Rahapelilupahakemus

Rahapelilupahakemuksessa tulee mainita:

1) luvan hakija;
2) arpajaislain 11 §:n 2 momentissa tarkoi-
tetut rahapelit, joiden toimeenpanoon lupaa
haetaan;

3) aika, joksi lupaa haetaan; ja

4) hakemuksen perustelut.

Raha-automaattien käytettävänä pitämistä,
kasinopelien toimeenpanemista ja pelikasin-
toimintaa koskevassa rahapelilupahakemuks-
essa tulee lisäksi mainita:

1) raha-automaattien enimmäismäärä;
2) pelikasinoiden lukumäärä;
3) pelikasinoiden sijaintipaikat;
4) pelikasinoiden aukioloajat;
5) pelikasinossa olevien kasinopelien laji;
sekä
6) pelikasinossa olevien raha-automaattien
ja kasinopelien enimmäismäärät.

2 §

Rahapelilupa

Rahapeliluvassa tulee mainita:

1) luvan saaja;
2) luvan voimassaoloaika;
3) arpajaislain 11 §:n 2 momentissa tarkoi-
tetut rahapelit, joiden toimeenpanoon lupa
oikeuttaa; sekä

4) arpajaislain 13 §:ssä säädetty ehdot ja
määräykset.

3 §

Raha-arpajaisten arpoihin merkittävät tiedot

Arpaan tai sen myynnin yhteydessä mak-
sutta annettavaan ilmoitukseen tulee merkitä:

1) raha-arpajaisten toimeenpanija;
2) arpojen myyntiaika;
3) arvan hinta;
4) arpojen lukumäärä;
5) voittojen määrä ja arvo;
6) juokseva numero tai muu tunnistetieto;
ja
7) milloin ja mistä voitot saa periä.

Jos arvonta on toimitettu ennen arpojen
myynnin aloittamista, arvassa tulee olla mer-
kintä voitosta.

4 §

Raha-arpajaisten arvonta ja arpojen sekoittaminen

Raha-arpajaisissa arvonta tulee suorittaa
luotettavalla tavalla. Jos arvonta suoritetaan
ennen arpojen myynnin aloittamista, arvat
tulee ennen myynnin aloittamista sekoittaa.
Arvat tulee sekoittaa siten, että voittoarvat
jakautuvat tasaisesti muiden arpojen jouk-
koon.

Arpojen sekoittamisesta tulee laatia pöytä-
kirja (*raha-arpajaisten sekoittamis-pöytäkirja*),
jonka virallinen valvoja tai julkinen notaari
allekirjoittaa.

5 §

Raha-arpajaisten arvontapöytäkirja

Raha-arpajaisten arvonnasta ja arvonn tuloksen vahvistamisesta tulee laatia pöytäkirja (*raha-arpajaisten arvontapöytäkirja*), jonka virallinen valvoja tai julkinen notaari allekirjoittaa. Arvontapöytäkirjassa tulee mainita:

- 1) arvonn suorittaja;
- 2) arvonn suorittamisaika, -paikka ja -tapa;
- 3) voittojen määrä sekä kunkin voiton arvo; ja
- 4) muut tarpeelliset asiat.

Jos arvonta suoritetaan arpojen myynnin aloittamisen jälkeen, arvontapöytäkirjassa tulee lisäksi mainita voittoarpojen yksilöintitiedot.

6 §

Veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien tulosten vahvistamispöytäkirja

Veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien tulosten vahvistamisesta tulee laatia pöytäkirja (*vahvistamispöytäkirja*), jonka virallinen valvoja allekirjoittaa.

Vahvistamispöytäkirjassa tulee mainita:

- 1) pelikierros tai ravikilpailu, jota vahvistaminen koskee;
- 2) pelikierroksella arvotut numerot tai merkit sekä veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien kohteena olevien kilpailujen tulokset;
- 3) voittojen lukumäärä voittoluokittain; ja
- 4) voittojen yhteenlaskettu lukumäärä.

7 §

Ratkaisusuosituksen hakeminen

Ratkaisusuositusta tulee hakea sisäasiainministeriöltä viimeistään veikkaus-, vedonlyönti- ja totopelien tulosten julkaisupäivää seuraavana 21. päivänä.

Hakemuksessa tulee mainita:

- 1) hakijan nimi ja osoitetiedot;
- 2) veikkaus-, vedonlyönti- tai totopeli, jonka voitonmaksua erimielisyys koskee;
- 3) pelikierroksen tai totopelin vahvistettu tulos, jota erimielisyys koskee; sekä
- 4) hakemuksen perustelut.

Hakemukseen tulee liittää erimielisyyden kohteena oleva pelitosite tai sen jäljennös.

8 §

Ratkaisusuositus

Ratkaisusuosituksessa tulee mainita:

- 1) 7 §:n 2 momentin 1—3 kohdissa tarkoitett tiedot ja

- 2) ratkaisusuositus perusteluineen.

Ratkaisusuosituksessa tulee lisäksi mainita, että ratkaisusuositukseen ei saa hakea muutosta ja että ratkaisusuosituksen antaminen ei estä asian viemistä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

2 luku

Tavara-arpajaiset

9 §

Tavara-arpajaislupahakemus

Tavara-arpajaislupahakemuksessa tulee mainita:

- 1) luvan hakija;
- 2) kertyvien varojen käyttötarkoitus;
- 3) arpojen myyntiaika ja myyntialue;
- 4) arpajaisten toimeenpanotapa;
- 5) arvan hinta;
- 6) arpojen lukumäärä;
- 7) arpojen yhteenlaskettu myyntihinta;
- 8) arvonn suorittamisaika, -paikka ja -tapa;
- 9) suoritetaanko arvonta myytyjen vaiko kaikkien myynnissä olleiden arpojen kesken;
- 10) voittojen määrä, arvo ja laji;
- 11) milloin ja mistä voitot saa periä;
- 12) miten ja missä arvonn lopputuloksesta ilmoitetaan, jos arvonta suoritetaan arpojen myyntiajan päättymisen jälkeen;
- 13) käytännön toimeenpanijaksi esitettävän luonnollisen henkilön osalta henkilötiedot ja oikeushenkilön osalta yhteisön yksilöintitiedot.

Lupahakemukseen tulee liittää:

- 1) toimintakertomus tai muu selvitys siitä, että yhteisö tai säätiö toimii tarkoituksensa toteuttamiseksi;
- 2) ote yhteisön tai säätiön arpajaisten toimeenpanemista koskevasta kokouspöytäkirjasta;
- 3) jäljennös yhteisön tai säätiön viimeksi hyväksytystä tilinpäätöksestä;
- 4) jäljennös yhteisön tai säätiön säännöistä;
- 5) ote yhdistys-, säätiö- tai kaupparekiste-

ristä; sekä

6) käytännön toimeenpanijaksi esitettävää oikeushenkilöä koskeva ote yhdistys-, säätiö- tai kaupparekisteristä.

Lupaviranomainen voi erityisestä syystä myöntää poikkeuksen siitä, mitä 2 momentin 1 ja 4—6 kohdissa säädetään.

10 §

Tavara-arpajaislupa

Tavara-arpajaisluvassa tulee mainita:

- 1) luvan saaja;
- 2) luvan voimassaoloaika;
- 3) tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi määrätty;
- 4) 9 §:n 1 momentin 2—12 kohdissa tarkoitetut tiedot; sekä
- 5) muut arpajaisten toimeenpanoon liittyvät tarpeelliset lupaehtot.

11 §

Tavara-arpajaisten arpoihin merkittävät tiedot

Arpaan tai sen myynnin yhteydessä maksettua annettavaan ilmoitukseen tulee merkitä:

- 1) luvan saaja;
- 2) luvan voimassaoloaika;
- 3) tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanija, jos sellainen on määrätty;
- 4) arvan numero tai muu tunnistetieto; sekä

5) 9 §:n 1 momentin 2—3, 5—6, 8 ja 10—12 kohdissa tarkoitetut tiedot sekä 9 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettu tieto, jollei arvontaa ole suoritettu ennen arpojen myynnin aloittamista.

Jos arvonta on suoritettu ennen arpojen myynnin aloittamista, arvassa tulee olla merkintä voitosta.

12 §

Tavara-arpajaisten arvonta

Tavara-arpajaisissa arvonta tulee suorittaa luotettavalla tavalla. Jollei arvontaa ole suoritettu ennen arpojen myynnin aloittamista, arvonta tulee suorittaa kahden viikon kuluessa tavara-arpajaisluvan voimassaoloajan päättymisestä.

13 §

Tavara-arpajaisten arvontapöytäkirja, voittoluettelo ja arpojen sekoittaminen

Arvonnasta tulee laatia pöytäkirja (*tavara-arpajaisten arvontapöytäkirja*), jonka arpajaislain 29 §:n 1 momentissa tarkoitettu arvonnin valvoja allekirjoittaa. Tavara-arpajaisten arvontapöytäkirjassa tulee mainita:

- 1) arvonnin suorittamisaika, -paikka ja -tapa;
- 2) arvonnin suorittaja;
- 3) suoritettiin arvonnot myyjiä myyjiä vaiko kaikkien myynissä olleiden arpojen kesken;
- 4) miten ja missä arvonnin suorittamisesta ilmoitetaan; sekä
- 5) muut arvontaa koskevat tarpeelliset asiat.

Voittoarvoista ja voitoista tulee laatia luettelo (*voittoluettelo*), joka on liitettävä tavara-arpajaisten arvontapöytäkirjaan.

Jos arvonta on suoritettu ennen arpojen myynnin aloittamista, arvat tulee ennen myynnin aloittamista sekoittaa arpajaislain 29 §:n 1 momentissa tarkoitettun valvojan läsnäollessa. Arpojen sekoittaminen tulee suorittaa siten, että voittoarvat jakautuvat tasaisesti muiden arpojen joukkoon. Arpojen sekoittamistavasta tulee tehdä merkintä tavara-arpajaisten arvontapöytäkirjaan.

14 §

Ilmoitus arvonnin tuloksesta

Jos arvonta on suoritettu sen jälkeen, kun arpojen myynti on aloitettu, arvonnin tuloksesta on ilmoitettava viimeistään viikon kuluessa arvonnin suorittamisesta arpojen myyntialueen suurileikkisimmässä sanomalehdessä. Ilmoitukseen tulee sisällyttää voittoluettelo tai jos sitä ei voida julkaista lehti-ilmoituksessa kokonaisuudessaan, ilmoitus siitä missä koko voittoluettelo on yleisön nähtävänä.

Ilmoituksessa tulee lisäksi mainita:

- 1) tavara-arpajaisten toimeenpanija;
- 2) tavara-arpajaisluvan antanut viranomainen ja luvan numero;
- 3) arvonta-aika ja -paikka;
- 4) arvonnin suorittaja;
- 5) arvonnin valvoja; sekä
- 6) voittojen perimisen aika ja paikka.

15 §

Tavara-arpajaisten tilitys

Tilityksessä tulee mainita:

- 1) luvan numero ja voimassaoloaika;
- 2) arpojen yhteenlaskettu myyntihinta;
- 3) myytyjen arpojen lukumäärä;
- 4) myydyistä arvoista kertynyt kokonaistulo;
- 5) arpajaisten toimeenpanokustannukset yksilöityinä;
- 6) arpajaisten käytännön toimeenpanijan palkkio;
- 7) arpajaisveron määrä ja sen suorittamispäivä;
- 8) arpajaisten tuotto; sekä
- 9) kenelle ja milloin arpajaisten tuotto on luovutettu.

Tilitykseen tulee liittää:

- 1) selvitys siitä, miten tuotto käytetään tavara-arpajaisluvassa määrättyyn tarkoitukseen;
 - 2) tavara-arpajaisten arvontapöytäkirja liitteineen;
 - 3) jos arvonta on suoritettu ennen arpojen myynnin aloittamista, selvitys myydyistä arvoista ja niille osuneista voitoista;
 - 4) selvitys myymättömistä arvoista ja niille osuneista voitoista; sekä
 - 5) selvitys perimättä jääneistä voitoista.
- Lupaviranomaisen on pidettävä tilitys liitteineen yleisön nähtävänä 30 päivän ajan tarkastamisesta lukien. Luvansaajan tulee säilyttää tilitys liitteineen kirjanpitolain (1336/1997) 2 luvun 10 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

16 §

Pienarpajaisten arpojen yhteenlaskettu myyntihinta

Arpajaislain 27 §:ssä tarkoitettujen pienarpajaisten arpojen yhteenlaskettu myyntihinta saa olla enintään 10 000 markkaa.

17 §

Pienarpajaisten arpoihin merkittävät tiedot

Arpaan tai sen myynnin yhteydessä maksettua annettavaan ilmoitukseen tulee merkitä:

- 1) arvannon toimeenpanija;
- 2) arvan hinta;
- 3) arpojen lukumäärä;

- 4) kertyvien varojen käyttötarkoitus;
- 5) arvannon suorittamistapa;
- 6) suoritetaanko arvonta myytyjen vaiko kaikkien myynissä olleiden arpojen kesken;
- 7) voittojen määrä, arvo ja laji; sekä
- 8) missä ja milloin tilitys pidetään arpajaisiin osallistuvien nähtävänä.

Arvassa tulee olla numero tai muu tunnistetieto. Jos arvonta on suoritettu ennen arpojen myynnin aloittamista, arvassa tulee olla merkintä voitosta.

18 §

Pienarpajaisten arvonta ja arvonnasta laadittava pöytäkirja

Arvonta tulee toimittaa luotettavalla tavalla. Arvonnasta tulee laatia pöytäkirja (*pienarpajaisten arvontapöytäkirja*), jonka allekirjoittaa arvannon suorittanut henkilö ja arpajaislain 27 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa arpajaisissa arpajaisten toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaava täysivaltainen henkilö.

Pienarpajaisten arvontapöytäkirjassa tulee mainita:

- 1) arpajaisten toimeenpanoaika, -paikka ja -tapa;
- 2) arvannon suorittamistapa;
- 4) arvannon suorittaja;
- 3) arpojen lukumäärä; sekä
- 4) muut tarpeelliset asiat.

Pienarpajaisten arvontapöytäkirjaan tulee liittää 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu voitoluettelo.

19 §

Pienarpajaisten tilitys

Tilityksessä tulee mainita:

- 1) arpajaisten toimeenpanoaika ja -paikka;
- 2) arpojen yhteenlaskettu myyntihinta;
- 3) myydyistä arvoista kertynyt kokonaistulo;
- 4) arpajaisten toimeenpanokustannukset yksilöityinä;
- 5) arpajaisten tuotto;
- 6) kenelle ja milloin arpajaisten tuotto on luovutettu; sekä
- 7) mihin tarkoitukseen arpajaisten tuotto käytetään.

Tilitykseen tulee liittää pienarpajaisten arvontapöytäkirja liitteineen. Arpajaisten toimeenpanijan tai arpajaislain 27 §:n 2 mo-

mentissa tarkoitettujen pienarpajaisten toimeenpanosta vastaavan henkilön tulee pitää tilitys nähtävänä kahden viikon ajan tilityksen valmistumisen jälkeen.

Pienarpajaisten toimeenpanijan tulee säilyttää tilitys 15 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Arpajaislain 27 §:n 2 momentissa tarkoitettujen pienarpajaisten toimeenpanosta vastaavan henkilön tulee säilyttää tilitys yhden vuoden ajan arpajaisten toimeenpanosta.

20 §

Arvauskilpailua koskeva lupahakemus

Arvauskilpailua koskevassa lupahakemuksessa tulee mainita:

- 1) luvan hakija;
- 2) kertyvien varojen käyttötarkoitus;
- 3) arvauskohde;
- 4) arpojen myyntiaika ja myyntialue;
- 5) arvan hinta;
- 6) arpojen lukumäärä;
- 7) arpojen yhteenlaskettu myyntihinta;
- 8) milloin ja miten voittaja todetaan;
- 9) voittojen määrä, arvo ja laji;
- 10) milloin ja mistä voitot saa periä; sekä
- 11) miten ja missä voittajasta ilmoitetaan.

Lupahakemukseen tulee liittää 9 §:n 2 momentin 1—5 kohdissa mainitut selvitykset ja asiakirjat. Lupahakemukseen on lisäksi liitettävä arvauskilpailun säännöt.

Poliisilaitos voi erityisestä syystä myöntää poikkeuksen 2 momentissa tarkoitettujen selvitysten ja asiakirjojen liittamisestä.

21 §

Arvauskilpailua koskeva lupapäätös

Arvauskilpailua koskevassa lupapäätöksessä tulee mainita:

- 1) luvan saaja;
- 2) luvan voimassaoloaika;
- 3) 20 §:n 1 momentin 2—11 kohdissa tarkoitettut tiedot; sekä
- 4) muut arvauskilpailun toimeenpanoon liittyvät tarpeelliset lupaehdot.

Lupapäätökseen tulee liittää arvauskilpailun säännöt.

22 §

Arvauskilpailuun osallistuvalla annettavat tiedot

Arvassa tai sitä vastaavassa ilmoituksessa tulee olla selvästi näkyvät, arpaa avaamatta havaittavissa olevat merkinnät, joista ilmenevät:

- 1) luvan saaja;
- 2) luvan voimassaoloaika;
- 3) kertyvien varojen käyttötarkoitus;
- 4) arpojen myyntiaika ja myyntialue;
- 5) arpojen lukumäärä;
- 6) arpojen yhteenlaskettu myyntihinta;
- 7) arvauskilpailun säännöt;
- 8) miten ja missä voittaja todetaan;
- 9) voittojen arvo, määrä ja laji;
- 10) milloin ja mistä voitot saa periä;
- 11) muut tarpeelliset ehdot; sekä
- 12) missä ja milloin tilitys pidetään yleisön nähtävänä.

Arvassa tulee olla numero tai muu tunnistetieto.

23 §

Arvauskohteelle asetettavat edellytykset

Arvauskilpailun arvauskohteena saa käyttää vain ennalta täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määriteltävissä olevaa tapahtumaa tai asiantilaa. Arvauskohteena ei saa käyttää arvottua tulosta.

Arvauskilpailun oikea vastaus ei saa olla kenenkään tiedossa arpojen myyntiaikana.

24 §

Arvauskilpailun voittajan toteaminen

Arvauskilpailun voittaja tulee todeta luotettavalla tavalla. Arvauskilpailun säännöissä tulee olla määräys siitä, miten voittaja todetaan.

25 §

Arvauskilpailua koskeva pöytäkirja

Arvauskilpailun voittajien toteamisesta tulee laatia pöytäkirja (*toteamis*pöytäkirja), jonka arpajaislain 29 §:n 1 momentissa säädetty valvoja allekirjoittaa.

Pöytäkirjassa tulee mainita:

- 1) voittajan toteamisaika, -paikka ja -tapa;

- 2) toimituksen suorittaja;
 - 3) miten ja missä arvauskilpailun voittajista ilmoitetaan; sekä
 - 4) muut arvauskilpailun toimeenpanoon liittyvät tarpeelliset asiat.
- Pöytäkirjaan tulee liittää 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu voittoluettelo.

26 §

Ilmoitus arvauskilpailun voittajista

Arvauskilpailun toimeenpanijan tulee ilmoittaa voittajat viimeistään viikon kuluttua voittajien toteamisesta arpojen myyntialueen suurilevikkisimmässä sanomalehdessä. Ilmoituksen yhteydessä tulee julkaista voittoluettelo tai jos voittoluetteloa ei voida julkaista lehti-ilmoituksessa kokonaan, ilmoituksessa tulee mainita, missä voittoluettelo on yleisön nähtävänä.

Ilmoituksessa tulee lisäksi mainita:

- 1) arvauskilpailun toimeenpanija;
- 2) arvauskilpailua koskevan luvan antanut viranomaisen ja luvan numero;
- 3) miten, missä ja milloin voittaja on todettu;
- 4) toimituksen suorittaja;
- 5) arvauskilpailun valvoja; sekä
- 6) aika ja paikka, mistä voitot saa periä.

27 §

Arvauskilpailun tilitys

Tilityksessä tulee mainita:

- 1) luvan numero ja voimassaoloaika;
- 2) arpojen yhteenlaskettu myyntihinta;
- 3) myydyistä arvoista kertynyt kokonaistulo;
- 4) arvauskilpailun toimeenpanokustannukset yksilöityinä;
- 5) arpajaisveron määrä ja sen suorittamispäivä;
- 6) arvauskilpailun tuotto; sekä
- 7) kenelle ja milloin arvauskilpailun tuotto on luovutettu.

Tilitykseen tulee liittää:

- 1) selvitys siitä, miten tuotto käytetään tarvara-arpajaisluvassa määrättyyn tarkoitukseen;
 - 2) toteamispöytäkirja liitteineen;
 - 3) selvitys myydyistä arvoista ja niille osuista voitoista; sekä
 - 4) selvitys perimättä jääneistä voitoista.
- Lupaviranomaisen on pidettävä tilitys

yleisön nähtävillä ja säilytettävä se 15 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

3 luku

Bingopeli

29 §

Bingolupahakemus

Lupahakemuksessa tulee mainita:

- 1) luvan hakija;
- 2) kertyvien varojen käyttötarkoitus;
- 3) pelin toimeenpanoaika ja -paikka;
- 4) osallistumismaksu; sekä
- 5) kalleimman voiton arvo.

Lupahakemukseen tulee liittää:

- 1) toimintakertomus tai muu selvitys siitä, että yhteisö toimii tarkoituksensa toteuttamiseksi;
- 2) ote bingopelin toimeenpanoa koskevasta kokouspöytäkirjasta;
- 3) jäljennös yhteisön tai säätiön viimeksi hyväksytystä tilinpäätöksestä;
- 4) jäljennös yhteisön tai säätiön säännöistä;
- 5) ote yhdistys-, säätiö- tai kaupparekisteristä; sekä
- 6) pelisäännöt.

Luvan uusimista koskevassa hakemuksessa on mainittava 1 momentissa luetellut asiat. Luvan uusimista koskevaan hakemukseen on liitettävä 2 momentissa mainituista selvityksistä ne, joita lupaviranomainen pitää tarpeellisina.

30 §

Bingolupa

Bingoluvassa tulee mainita:

- 1) luvan saaja;
- 2) luvan voimassaoloaika;
- 3) 29 §:n 1 momentin 2—5 kohdissa tarkoitettut tiedot;
- 4) tilityskausi; sekä
- 5) muut bingopelin toimeenpanoon liittyvät tarpeelliset lupahdot.

31 §

Bingopelin tilitys

Tilityksessä tulee mainita:

- 1) luvan voimassaoloaika;

2) osallistumismaksuista kertynyt kokonaistulo;

3) bingoelin toimeenpanokustannukset yksilöityinä;

4) tilikaudella voitoina jaetut oikeudet uusiin peleihin;

5) arpajaisveron määrä ja sen suorittamispäivä;

6) bingoelin tuotto; sekä

7) se, kenelle ja milloin tuotto luovutetaan.

Tilitykseen tulee liittää:

1) selvitys siitä, miten tuotto käytetään bingoeluvassa määrättyyn tarkoitukseen;

2) arpajaislain 37 §:ssä tarkoitettu lausunto;

3) selvitys myydyistä pelilipukkeista ja niille osuneista voitoista;

4) selvitys perimättä jääneistä voitoista; sekä

5) selvitys kalleimman voiton arvosta.

Tilitys on pidettävä yleisön nähtävillä ja säilytettävä se 15 §:n 3 momentissa säädettyllä tavalla.

4 luku

Tavaravoittoautomaatit

32 §

Tavaravoittoautomaattitoimintaa koskeva lupahakemus

Lupahakemuksessa tulee mainita:

- 1) luvan hakija;
- 2) kertyvien varojen käyttötarkoitus;
- 3) automaatin sijoituspaikka;
- 4) automaatin yksilöintitiedot;
- 5) automaatin toimintaperiaate;
- 6) pelipanoksen arvo;
- 7) pienimmän ja suurimman voiton arvo; sekä
- 8) voittojen määrä ja niiden laji.

Lupahakemukseen tulee liittää:

- 1) toimintakertomus tai muu luotettava selvitys siitä, että yhteisö tai säätiö toimii tarkoituksensa toteuttamiseksi;
- 2) ote tavaravoittoautomaattitoiminnan aloittamista koskevasta kokouspöytäkirjasta;
- 3) jäljennös viimeksi hyväksytystä tilinpäätöksestä;
- 4) jäljennös yhteisön tai säätiön säännöistä;
- 5) ote yhdistys-, säätiö- tai kaupparekisteristä; sekä
- 6) jäljennös tavaravoittoautomaatissa ole-

vaa rahaliikenteen valvontalaitetta koskevista hyväksymispäätöksestä tai hyväksymispäätöstä vastaavasta todistuksesta.

33 §

Tavaravoittoautomaattilupa

Lupapäätöksessä tulee mainita:

- 1) luvan saaja;
- 2) 32 §:n 1 momentin 2—8 kohdissa tarkoitettut tiedot; sekä
- 3) muut tavaravoittoautomaattitoimintaan liittyvät tarpeelliset lupaehdot.

34 §

Tavaravoittoautomaatista saatavan voiton arvo.

Tavaravoittoautomaatista saatavan voiton arvo ei saa ylittää 200 markkaa.

35 §

Tavaravoittoautomaattitoimintaa koskeva tilitys

Tilityksessä tulee mainita:

- 1) luvan numero ja voimassaoloaika;
 - 2) toiminnasta kertynyt kokonaistulo;
 - 3) toiminnan kustannukset yksilöityinä;
 - 4) arpajaisveron määrä ja sen suorittamispäivä;
 - 5) toiminnan tuotto; sekä
 - 6) kenelle ja milloin toiminnan tuotto luovutetaan.
- Tilitykseen tulee liittää:
- 1) selvitys siitä, miten tuotto käytetään tavaravoittoarpajaisluvassa määrättyyn tarkoitukseen; ja
 - 2) arpajaislain 59 §:n mukaiset selvitykset ja tositteet.

5 luku

Erinäiset säännökset ja voimaantulo

36 §

Tietojen toimittamisvelvollisuus

Lääninhallitusten ja poliisilaitosten tulee pyynnöstä toimittaa sosiaali- ja terveysministeriölle arpajaisiin osallistumisesta aiheutuviin ongelmiin seuranta- ja tutkimusta varten

tavara-arpajaisten, arvauskilpailujen ja bingopelin toimeenpanoa sekä tavaravoittoautomaattitoimintaa ja arpajaislain 56 §:ssä tarkoitettujen peliautomaattien ja pelilaitteiden käytettävänä pitämistä koskevia tietoja.

37 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Asetus

rahaliikenteen valvontalaitteista

Sisäasiainministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta xxxx annetun arpajaislain (/) 67 §:n 9 kohdan sekä 10 päivänä helmikuuta 1995 annetun viihdelaitelain (164/1995) 6 ja 8 §:n nojalla, sellaisina kuin ne ovat laissa (/):

1 §

Soveltamisala

Tämä asetus koskee arpajaislain (/xxxx) 3 §:n 4 kohdassa tarkoitetuissa raha-automaateissa, 3 §:n 11 kohdassa ja 56 §:ssä tarkoitetuissa tavaravoittoautomaateissa sekä viihdelaitelaissa (164/1995) tarkoitetuissa viihdelaitteissa käytettäviä rahaliikenteen valvontalaitteita.

2 §

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

- 1) *tyyppitarkastuksella* tarkastuslaitoksen suorittamaa tarkastusta, jonka tarkoituksena on selvittää, että rahaliikenteen valvontalaitte on sille asetettujen vaatimusten mukainen;
- 2) *hyväksynnällä* tarkastuslaitoksen antamaa päätöstä, jolla todetaan, että rahaliikenteen valvontalaitte on sille asetettujen vaatimusten mukainen;
- 3) *rahalukolla* laitetta, joka saattaa raha-automaatin, tavaravoittoautomaatin ja viihdelaitteen käyttökuntoon; ja
- 4) *hyväksymispäätöstä vastaavalla todistuksella* todistusta, jonka tarkastuslaitos antaa jo aiemmin tyyppitarkastetusta ja hyväksytystä rahaliikenteen valvontalaitteesta.

3 §

Tarkastuslaitokselle toimitettavat laitteet ja tiedot

Raha-automaatti-, tavaravoittoautomaatti- ja viihdelaitetoiminnan harjoittajan on toimitettava tyyppitarkastusta varten rahaliikenteen valvontalaitte sisäasiainministeriön hyväksymään tarkastuslaitokseen. Valvontalait-

teen ohessa on kirjallisesti ilmoitettava rahaliikenteen valvontalaitteen merkki, malli ja tekniset tiedot.

Tarkastuslaitos voi vaatia, että sille toimitetaan myös muita laitteita sekä tietoja ja selvityksiä, jos ne ovat välttämättömiä tyyppitarkastuksen suorittamiseksi.

4 §

Rahaliikenteen valvontalaitemallien vähäiset erot

Jos rahaliikenteen valvontalaitte eroaa vain vähäisessä määrin tyyppitarkastetusta mallista ja ero on riittävällä tarkkuudella asiakirjoista todettavissa, tarkastuslaitos voi sallia, että sille toimitetaan vain mitoitettu piirros tai kuva rahaliikenteen valvontalaitteesta sekä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot.

5 §

Poikkeukset tyyppitarkastusvelvollisuudesta

Tyyppitarkastusvelvollisuus ei koske samaa mallina pidettävää jo aiemmin tyyppitarkastettua rahaliikenteen valvontalaitetta. Samana mallina pidetään rahaliikenteen valvontalaitteita, jotka ovat toistensa kaltaisia rakenteeltaan, toimintaperiaatteiltaan ja mallimerkinnältään.

Tyyppitarkastusvelvollisuus ei myöskään koske rahaliikenteen valvontalaitetta, joka on tarkastettu jossain toisessa Euroopan talousalueen valtiossa sijaitsevassa hyväksytyssä tarkastuslaitoksessa, jos voidaan todeta, että rahaliikenteen valvontalaitte täyttää sille arpajaislaissa tai viihdelaitelaissa asetetut olenaiset vaatimukset.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tarkastuslaitos antaa raha-automaatti-, tavaravoittoautomaatti- ja viihdelait-

tetoiminnan harjoittajalle hyväksymispäätöstä vastaavan todistuksen.

6 §

Rahaliikenteen valvontalaitteelle asetetut vaatimukset

Rahaliikenteen valvontalaitteen tulee tallentaa kumulatiivisesti tiedot raha-automaatin, tavaravoittoautomaatin ja viihdelaitteen käyttämisestä perityistä maksuista. Valvontalaitteen tulee olla toimintaperiaatteiltaan sellainen, ettei perityistä maksuista tallentuneita lukumäärätietoja voida vähentää. Valvontalaitteen näytön tulee olla vähintään viisinumeroinen.

Valvontalaitteen tallentamien virheellisten tapahtumien määrä saa olla enintään yksi tapahtuma tuhannesta. Valvontalaitteen tulee olla kestävyydeltään sellainen, että se luotettavasti tallentaa vähintään miljoona tapahtumaa.

7 §

Toimenpiteet tyyppitarkastuksessa

Tyyppitarkastuksessa:

- 1) todetaan rahaliikenteen valvontalaitteen malli, merkki ja tekniset tiedot;
- 2) todetaan rahaliikenteen valvontalaitteen toimintaperiaate;

3) suoritetaan tarpeelliset tarkistukset rahaliikenteen valvontalaitteen toimintavarmuuden toteamiseksi; ja

4) annetaan päätös valvontalaitteen hyväksymisestä.

Tarkastuslaitoksen on toimitettava tiedot tyyppitarkastetuista rahaliikenteen valvontalaitteista sisäasiainministeriölle.

8 §

Rahaliikenteen valvontalaitteen hyväksymispäätös

Hyväksymispäätöksessä todetaan:

1) rahaliikenteen valvontalaitteen malli ja merkki;

2) valvontalaitteen toimintaperiaate; ja

3) valvontalaitteen hyväksytty kytKentätapa
Hyväksymispäätös, hyväksymispäätöstä vastaava todistus tai niiden jäljennös on säilytettävä raha-automaatin, tavaravoittoautomaatin ja viihdelaitteen yhteydessä.

9 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 . Ennen asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Asetus

raha-automaattiyhdistyksestä

Sisäasiainministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta xxxx annetun arpajaislain (/) 12 §:n 2 momentin, 19 ja 23 §:n 1 momentin nojalla:

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään Raha-automaattiyhdistyksen järjestysmuodosta ja hallinnosta.

2 §

Nimi, asema ja kotipaikka

Raha-automaattiyhdistys, ruotsinkielinen nimi Penningautomatföreningen, on oikeuskelpoinen julkisoikeudellinen yhdistys, jonka toiminta-alueena on koko maa.

Raha-automaattiyhdistyksen kotipaikka on Espoo.

3 §

Toiminnan tarkoitus

Raha-automaattiyhdistyksen, jäljempänä yhdistys, toiminnan tarkoituksena on hankkia varoja terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen pitämällä yleisön käytettävänä raha-automaatteja, toimeenpanemalla kasinopelejä ja harjoittamalla pelikasinotoimintaa.

4 §

Jäsenet

Yhdistyksen jäseninä voivat olla keskeisessä asemassa olevat terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävät yleishyödylliset oikeuskelpoiset yhteisöt ja säätiöt.

Jäsenten hyväksymisestä ja erottamisesta päättää yhdistyksen kokous. Saapuneet jäsenhakemukset on käsiteltävä viimeistään seuraavan kalenterivuoden aikana kokoontuvassa kokouksessa.

5 §

Yhdistyksestä erottaminen ja eroaminen

Jäsen voidaan erottaa yhdistyksestä, jos jäsen

1) on menettellyllään yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vahingoittanut yhdistystä; tai

2) ei enää täytä tässä asetuksessa jäsenyydelle asetettuja ehtoja.

Jäsenellä on oikeus milloin tahansa erota yhdistyksestä ilmoittamalla siitä kirjallisesti yhdistyksen hallitukselle tai sen puheenjohtajalle. Jäsen voi myös erota ilmoittamalla siitä yhdistyksen kokouksessa pöytäkirjaan merkittäväksi.

6 §

Toimielimet

Yhdistyksen toimielimiä ovat yhdistyksen kokous, hallitus ja johtokunta.

7 §

Yhdistyksen kokous

Yhdistyksen kokous pidetään kerran vuodessa hallituksen määräämänä aikana.

Ylimääräinen kokous pidetään, kun kokous niin päättää tai milloin yhdistyksen hallitus katsoo sen tarpeelliseksi taikka vähintään yksi kymmenesosa yhdistyksen jäsenistä sitä kirjallisesti ilmoittamansa asian käsittelyä varten yhdistyksen hallitukselta vaatii.

8 §

Kokouskutsu

Kutsu yhdistyksen kokoukseen toimitetaan jäsenille viimeistään kaksi viikkoa ennen kokousta lähetetyssä kirjatussa kirjeessä.

Kutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltävät asiat.

9 §

Äänioikeus ja puhevallan käyttäminen yhdistyksen kokouksessa

Yhdistyksen kokouksessa on jäsenellä yksi ääni. Sama henkilö saa edustaa vain yhtä jäsentä.

Yhdistyksen hallituksen jäsenillä ja toimitusjohtajalla on yhdistyksen kokouksessa puhevalta, mutta ei äänioikeutta, eivätkä he saa edustaa yhdistyksen jäseniä.

10 §

Kokousmenettely

Yhdistyksen kokouksen avaa hallituksen puheenjohtaja. Hänen tehtävänä on todeta kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus sekä toimituttaa kokouksen puheenjohtajan vaali.

Kokouksen pöytäkirjan tarkastajiksi valitaan kaksi jäsenten edustajaa.

11 §

Kokouksessa päätettävät asiat

Yhdistyksen kokouksessa

1) esitetään tilinpäätös ja tilintarkastusker-
tomus sekä päätetään tilinpäätöksen vahvis-
tamisesta sekä vastuuvapauden myöntämi-
sestä hallitukselle ja toimitusjohtajalle,

2) hyväksytään toiminnan ja talouden peri-
aatteet seuraavaksi tilikaudeksi,

3) valitaan 12 §:n mukaisesti hallituksen
jäsenet,

4) valitaan 21 §:ssä mainitun tilintarkasta-
jan lisäksi yksi tilintarkastaja, jonka tulee
olla keskuskauppakamarin hyväksymä tilin-
tarkastaja tai tilintarkastusyhteisö,

5) määrätään hallituksen jäsenten ja tilin-
tarkastajien palkkiot seuraavaksi tilikaudeksi,
sekä

6) käsitellään muut kokouskutsussa maini-
tut asiat.

12 §

Hallitus

Yhdistyksen hallitukseen kuuluu puheen-
johtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja yksitois-

ta muuta jäsentä, jotka kaikki valitaan kol-
meksi kalenterivuodeksi. Valtioneuvosto
määrää hallituksen puheenjohtajan, en-
simmäisen varapuheenjohtajan ja viisi muuta
jäsentä. Hallituksessa tulee olla yksi jäsen
sosiaali- ja terveysministeriöstä, yksi sisä-
asiainministeriöstä ja yksi valtiovarainminis-
teriöstä.

Hallituksen toisen varapuheenjohtajan ja
kuusi muuta jäsentä valitsee yhdistyksen ko-
kous, kuitenkin niin, että muista jäsenistä
vain kolme voi olla sellaisia, jotka ovat ol-
leet hallituksen jäseniä edellisen toimikauden
aikana tai edustavat sellaista yhteisöä tai
säätiötä, joka mainittuna aikana on ollut hal-
lituksessa edustettuna.

Sama henkilö tai samaa yhteisöä tai sää-
tiötä edustava henkilö voi olla yhdistyksen
kokouksen valitsema varapuheenjohtaja tai
muuna jäsenenä yhtäjaksoisesti enintään
kaksi toimikautta.

13 §

Hallituksen päätösvaltaisuus

Hallitus on päätösvaltainen, kun kokouk-
sen puheenjohtaja ja vähintään kuusi muuta
jäsentä on läsnä. Kun hallituksessa käsitel-
lään Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta
myönnettäviä avustuksia koskevia asioita,
tulee läsnä olla ainakin yhtä monta valtio-
neuvoston määräämää jäsentä kuin yhdistyk-
sen kokouksen valitsemää jäsentä.

Varapuheenjohtaja hoitaa puheenjohtajalle
kuuluvat tehtävät tämän ollessa estynyt. Kä-
siteltäessä yhdistyksen tuotosta myönnettäviä
avustuksia koskevia asioita voi toinen vara-
puheenjohtaja toimia kokouksen puheenjoh-
tajana vain silloin, kun valtioneuvoston mää-
räämiä jäseniä on läsnä enemmän kuin yh-
distyksen kokouksen valitsemia jäseniä.

14 §

Hallituksen tehtävät

Hallituksen tehtävänä on erityisesti:

1) edustaa Raha-automaattiyhdistystä sekä
ohjata ja valvoa sen toimintaa,

2) valmistella yhdistyksen kokouksessa
käsiteltävät asiat ja panna täytäntöön ko-
kouksen päätökset,

3) hyväksyä toimintasuunnitelma ja talous-
arvio seuraavaksi tilikaudeksi,

4) nimittää ja erottaa toimitusjohtaja ja

johtokunnan jäseninä toimivat johtajat sekä vahvistaa heidän palkkauksensa,

5) tehdä valtioneuvostolle ehdotus yhdistyksen tuotoista jaettavien avustusten jaosta ja liittää ehdotukseen avustussuunnitelma seuraavalle kolmelle vuodelle,

6) päättää ja tiedottaa avustusten hakuajoista ja hakumenettelystä ja

7) huolehtia avustusten käytön valvonnan järjestämisestä ja antaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle kertomus avustusten käytön valvonnasta edellisen vuoden ajalta.

Hallituksen on annettava 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu avustusehdotus ja siihen liittyvä avustussuunnitelma viimeistään kunkin vuoden tammikuun 15 päivänä. Jos avustusehdotus koskee avustusten myöntämistä sellaisiin tarkoituksiin, joihin on voitu hakea avustusta erityisessä määräajassa, on ehdotus annettava viimeistään kahden kuukauden kuluttua määräajan päättymisestä.

15 §

Johtokunta

Raha-automaattiyhdistyksen johtokunnan muodostavat toimitusjohtaja ja hallituksen nimittämät johtajat.

16 §

Päätöksentekojärjestys

Raha-automaattiyhdistyksen toimielimissä tulee päätökseksi se mielipide, jota on kannattanut yli puolet annetuista äänistä, ellei erikseen ole muuta säädetty. Äänen mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Vaaleissa tulevat valituiksi eniten ääniä saaneet. Jos valittavana on kuitenkin yksi henkilö, valituksi tulemiseen vaaditaan yli puolet annetuista äänistä. Äänen mennessä tasan ratkaisee vaaleissa arpa.

17 §

Hallintomenettelylain noudattaminen.

Raha-automaattiyhdistyksessä on noudatettava hallintomenettelylakia (598/1982) käsiteltäessä yhdistyksen tuotosta myönnettäviä avustuksia koskevia asioita, lain 10 §:n 1 momentin 5 kohdan osalta kuitenkin siten, että yhdistyksen hallituksen jäsen on käsitel-

täessä sen tuotosta myönnettäviä avustuksia koskevia asioita esteellinen vain silloin, kun hallituksessa käsitellään sanotussa lainkohdassa tarkoitettua yhteisön, säätiön tai laitoksen hakemusta tai muuta sitä välittömästi koskevaa asiaa.

18 §

Nimenkirjoittajat

Yhdistyksen nimen kirjoittavat hallituksen puheenjohtaja, toimitusjohtaja ja muut johtokunnan jäsenet kaksi yhdessä tai johtokunnan määräämien yhdistyksen toimihenkilöiden kanssa. Johtokunta pitää luetteloa henkilöistä, joilla on nimenkirjoitusoikeus. Luettelo julkaistaan vuosittain Virallisessa Lehdessä ja siitä annetaan tietoja ja otteita niitä haluaville.

Haasteen ja muun tiedoksiannon on katsottava tulleen yhdistyksen tietoon, kun se on toimitettu johtokunnan jäsenille tai heidän määräämilleen.

19 §

Tilintarkastus

Yhdistyksen kokouksen valitseman tilintarkastajan lisäksi on yhdistyksellä yksi valtiovarainministeriön määräämä tilintarkastaja, jonka tulee olla julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajan tutkinnosta annetun asetuksen (926/1991) tarkoittama JHTT-tilintarkastaja.

Tilintarkastuksessa noudatetaan tilintarkastuslain (936/1994) säännöksiä.

20 §

Tilikausi

Raha-automaattiyhdistyksen tilikausi on kalenterivuosi.

21 §

Tuoton tilittäminen

Raha-automaattiyhdistyksen on ennakko-tuottona tilittävä sosiaali- ja terveysministeriölle arvioitu vuosineljänneksen voitto kuukauden kuluessa kunkin vuosineljänneksen päättymisestä.

Raha-automaattiyhdistyksen on tilikauden

tuottona tilitettävä sosiaali- ja terveysministeriölle tilikauden voitto vähennettynä 1 momentissa tarkoitetuilla ennakotuotoilla kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta.

22 §

Toiminnan lopettaminen

Raha-automaattiyhdistyksen esityksen yhdistyksen toiminnan lopettamisesta on perustuttava kahden perättäisen, vähintään kuukauden väliajoin pidettyjen yhdistyksen kokousten tekemiin päätöksiin, jotka on tehty kolmen neljäsosan enemmistöllä annetuista äänistä.

Yhdistyksen lakatessa valtioneuvosto jakaa sen varat sellaisiin tarkoituksiin, joihin arpajaislain (/) mukaan voidaan tuottoa käyttää.

23 §

Asetuksen muuttaminen

Raha-automaattiyhdistykselle tulee varata tilaisuus antaa lausunto ennen tämän asetuksen muuttamista.

24 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä asetuksella kumotaan raha-automaattiasetus (676/1967).

Raha-automaattiasetuksen kumoaminen ei keskeytä raha-automaattiasetuksen nojalla valittujen tai määrättyjen yhdistyksen hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien toimikautta.

Raha-automaattiyhdistyksen nykyiset jäsenet jatkavat sen jäseninä x.x.xxxx alkaen.

Asetus

totopelien tuotoista myönnettävistä valtionavuista

Maa- ja metsätalousministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta xxxx annetun arpajaislain (/) 19, 23 §:n 2 momentin ja 67 §:n 6 ja 7 kohdan nojalla:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Myönnettävät varat ja valtionavun saajat

Valtion varoista voidaan valtion talousarvion rajoissa myöntää arpajaislaissa tarkoitettua avustusta hevoskasvatukseen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen hevosjalostus- ja raviurheilujärjestöjen keskusjärjestölle ja ratsastusurheilun keskusjärjestölle sekä näiden jäsenjärjestölle ja jäsenenä olevalle tai omistamalle yhteisölle, kunnalle sekä hevoskasvatus- ja -urheilutarkoitusta varten perustetulle yhteisölle.

2 §

Viranomaiset

Tämän asetuksen mukaisia tehtäviä hoitaa maa- ja metsätalousministeriö.

2 luku

Valtionavun käyttötarkoitus

3 §

Toiminnan ja investointikohteiden suunnittelu

Keskusjärjestöjen tulee valtionavun myöntämistä koskevan asian käsittelyä varten laatia kysymyksessä olevaa toimintavuotta varten ja neljää sitä seuraavaa vuotta varten sekä omaa että jäseninään olevia järjestöjä koskeva toiminta- ja taloussuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriö voi vaatia myös muita tarvittavia suunnitelmia keskusjärjestöjen toiminnasta sekä valtionavun investointikohteiden järjestämisestä ja kehittämisestä.

4 §

Valtionapu keskusjärjestöille

Keskusjärjestöille voidaan myöntää valtionapua seuraaviin tarkoituksiin:

- 1) neuvontaan, tiedottamiseen, koulutukseen, kehittämiseen, ohjaamiseen ja valvontaan;
- 2) hevosten rekisteröimiseen ja kantakirjaamiseen;
- 3) hevoskasvatukseen ja -urheiluun;
- 4) hevoskilpailujen ja niiden vedonlyönnin johtamiseen ja valvomiseen;
- 5) hevoskilpailuissa hevosten suorituskykyyn keinotekoisesti vaikuttavien lääkeaineiden taikka vastaavien aineiden tai valmisteiden valvontaan sekä eläinsuojeluun;
- 6) kalusto-, kone- ja laitehankintoihin, rakentamiseen, perusparantamiseen ja kunnossapitoon sekä hevosten hankintaan; sekä
- 7) valtion viranomaisten keskusjärjestöille antamien tehtävien hoitamiseen.

5 §

Valtionapu jäsenjärjestöille ja keskusjärjestön perustamalle tai omistamalle yhteisölle

Jäsenjärjestölle ja keskusjärjestön jäsenenä olevalle tai omistamalle yhteisölle voidaan myöntää valtionapua seuraaviin tarkoituksiin:

- 1) neuvontaan ja tiedotukseen;
- 2) hevosten kantakirjaamiseen;
- 3) raviradan toiminnan johtamiseen ja raviurheilun edistämiseen;
- 4) hevosurheilutoiminnassa tarvittavan maa-alueen hankintaan, radan ja muiden alueiden sekä rakennusten rakentamiseen ja perusparantamiseen, kalusto-, kone- ja laitehankintoihin sekä kunnossapitoon samoin kuin vuokrauskustannuksiin;
- 5) hevosklinikan rakennusten rakentamiseen, perusparantamiseen ja päivystyksen

järjestämiseen; sekä

6) valtion viranomaisten jäsenjärjestölle antamien tehtävien hoitamiseen.

Hevostalous- ja raviurheilujärjestöjen keskusjärjestön jäsenenä olevalle tai omistamalle hevosurheilutoiminnan edistämistä tai kilpailutoimintaa varten perustetulle yhteisölle voidaan antaa valtionapua 1 momentin 3—5 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin.

6 §

Valtionapu kunnalle

Kunnalle voidaan myöntää valtionapua raviurheilutoiminnassa tarvittavan radan, muiden alueiden ja rakennusten rakentamiseen ja perusrantamiseen.

3 luku

Valtionavun myöntäminen

7 §

Hakeminen

Valtionapu myönnetään hakemuksesta.

Jäsenjärjestön on toimitettava hakemus keskusjärjestölle ja hakemukseen on liitettävä 3 §:ssä tarkoitetut suunnitelmat. Keskusjärjestön tulee laatia omasta hakemuksestaan ja jäsenjärjestöjensä hakemuksista yhteenveto, joka on toimitettava maa- ja metsätalousministeriölle sen määräämänä aikana.

Kunnan sekä yhteisön, joka ei ole keskusjärjestön jäsen, tulee hakemuksessaan esittää hankkeen osalta aloittamisvuoden ja neljän sitä seuraavan vuoden suunnitelmat sekä muut maa- ja metsätalousministeriön määräämät selvitykset. Hakemus ja selvitykset on toimitettava maa- ja metsätalousministeriölle sen määräämänä aikana.

8 §

Myöntämisperusteet

Valtionapua myönnettäessä on otettava huomioon kohteensa olevan hevoskasvatus- ja -urheilutoiminnan laatu, laajuus ja kehitys sekä neuvontapalvelujen kysyntä ja tarve. Valtionapua myönnettäessä otetaan lisäksi huomioon mahdollisen valtionavunsaajan käytettävissä olevat muut tulot ja muut rahoitusmahdollisuudet.

Maa- ja metsätalousministeriö päättää valtionavun myöntämisperusteista hankittuaan hevostalousneuvottelukunnan lausunnon.

Myöntämisperusteet on sovitettava totopelistä valtiolle kertyvien tulojen puitteisiin.

9 §

Myöntämismenettely

Valtionavun myöntämisestä päättää maa- ja metsätalousministeriö hevostalousneuvottelukunnan annettua lausunnon valtionapumäärärahojen jakosuunnitelmasta.

10 §

Valtionavun maksaminen

Maa- ja metsätalousministeriö maksaa valtionavun sitä mukaa kuin vedonlyönnistä on kertynyt varoja valtion osuutena ministeriön postisiirtotilille.

Investointeihin myönnettyä valtionapua voidaan maksaa maa- ja metsätalousministeriön hyväksymän selvityksen perusteella.

4 luku

Erinäiset säännökset

11 §

Tuoton tilittäminen

Totopelistä on tehtävä tilitys, josta tulee käydä selville rahapanosten yhteissumma ja voittojen osuus, ylijäämän jakaantuminen valtion ja luvansaajan välillä sekä muut tarpeelliset tiedot.

Tilitys on toimitettava ja valtiolle tuleva osuus tilitettävä maa- ja metsätalousministeriölle kuukauden kuluessa totopelin toimeenpanemisesta. Jos valtiolle tulevaa osuutta ei suoriteta määräajassa, peritään siitä korkolain mukainen viivästyskorko.

12 §

Tuottojen käyttöä koskeva poikkeus

Arpajaislain 18 §:n 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla tuloutettuja totopelin tuottoja voidaan käyttää myös tulouttamisvuotta seuraavana vuonna.

13 §

Seuranta

Valtionavun saajan on annettava maa- ja metsätalousministeriölle selvitys avustettavan toiminnan ja investointien seurantaa varten. Jäsenjärjestöjen ja -yhteisöjen on toimitettava selvityksensä asianomaiselle keskusjärjestölle. Keskusjärjestön tulee toimittaa omat selvityksensä ja jäsentensä selvitykset maa- ja metsätalousministeriölle, antaa jäsentensä selvityksistä lausunto sekä laatia niistä muut ministeriön määrämät selvitykset.

Maa- ja metsätalousministeriö antaa valtionavun saajille tarkemmat määräykset avustettavaa toimintaa ja investointeja koskevien selvitysten ja lausuntojen laatimisesta ja toimittamisesta. Määräyksiä annettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota avustettavassa toiminnassa ja investoinneissa saavutettujen tulosten selvittämiseen ja valtionavun myöntämisperusteiden määrittämisessä tarvittavien tietojen saamiseen.

14 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä
kuuta 200 .

Asetus

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävistä avustuksista

Sosiaali- ja terveysministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta xxxxx annetun arpajaislain (/) 23 §:n 1 momentin ja 67 §:n 5 kohdan nojalla:

1 §

Sovelтамisala

Sen lisäksi, mitä arpajaislaissa (/) säädetään, sovelletaan Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettäviin avustuksiin tämän asetuksen säännöksiä.

2 §

Avustuslajit

Avustukset myönnetään:

1) *toiminta-avustuksina* avustuksen saajan toimintaan yleisesti (yleisavustukset) tai jotakin toiminnan alaa varten (kohdennetut toiminta-avustukset); taikka

2) *erityisavustuksina* kokeilu- ja kehittämishankkeisiin tai investointeihin

3 §

Myöntämisperusteet

Avustuksen myöntämisen yleisenä edellytyksenä on, että avustuksen käyttötarkoitusta voidaan pitää tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Avustuksen myöntämistä harkittaessa kiinnitetään huomiota hakijan toiminnan tuloksellisuuteen.

Avustuksen tarvetta ja sen suuruutta harkittaessa otetaan huomioon hakijan omat varat, muu tarkoitusta varten käytettävissä oleva julkinen tuki sekä muut rahoitusmahdollisuudet, kuten hakijan määräysvallassa olevien yhteisöjen tai säätiöiden käytettävissä olevat varat ja avustettavasta toiminnasta saatavat tuotot.

Investointiavustuksia harkittaessa kiinnitetään huomiota toiminnalliseen ja tekniseen

suunnitelmaan sekä avustuksen saajan edellytyksiin rahoittaa investoinnin omarahoitusosuus ja investoinnista aiheutuvat käyttökulut.

Jos laissa tai sen nojalla säädetään avustuksen enimmäismäärästä, ei avustus yhdessä muiden julkisten avustusten kanssa saa nousta tätä enimmäismäärää suuremmaksi.

4 §

Myöntämispäätös

Avustushakemukseen on annettava kirjallinen päätös. Päätöksestä tulee käydä selville myönnetyn avustuksen käyttötarkoitus ja määrä sekä avustukseen liittyvät ehdot.

Jos avustuksella on tarkoitettu tukea ainoastaan osaa avustettavan toiminnan tai hankkeen kuluista, päätöksestä tulee käydä ilmi avustuksen markkamäärän lisäksi se enimmäisosuus, jolla avustettavia kuluja tuetaan.

5 §

Avustusten maksaminen

Raha-automaattiyhdistys maksaa toiminta-avustukset vuosittain neljänä yhtä suurena eränä kultakin vuosineljännekseltä aikaisintaan helmikuun, toukokuun, elokuun ja marraskuun aikana, jollei kulujen tai toiminnan ajoittumisen olennaisten vaihtelujen taikka toiminnan muutosten johdosta ole yksittäistapauksessa perusteltua tästä poiketa.

Raha-automaattiyhdistys maksaa erityisavustukset kulujen ja töiden ajoittumisen perusteella sen suuruisissa erissä kuin se katsoo avustuksia tarvittavan avustuspäätöksen mukaisesti hyväksyttäviin kuluihin. Toimitilojen tai asuntojen rakentamiseen, peruskor-

jaukseen tai hankintaan myönnetyn erityisavustuksen maksamisen ehtona on lisäksi, että Raha-automaattiyhdistys on hyväksynyt rakennus- tai hankintasuunnitelman ja selvityksen hankkeen kokonaisrahoituksen ja käyttökulujen rahoituksen toteutumisesta. Sitä ennen voidaan avustusta maksaa suunnittelukuluihin.

6 §

Käyttötarkoituksen noudattaminen

Avustusta saadaan käyttää vain avustuspäätöksessä mainittuun tarkoitukseen. Jollei avustuspäätöksessä ole käyttötarkoitusta tarkemmin yksilöity, avustus on käytettävä hakemuksessa mainittuun tarkoitukseen.

7 §

Hyväksyttävät kulut

Hyväksyttäviksi kuluiksi katsotaan avustuspäätöksen mukaisesta toiminnasta tai hankkeesta johtuvat tarpeelliset ja määrältään kohtuulliset kulut.

Hyväksyttävistä kuluista vähennetään samaan tarkoitukseen myönnettyt muut julkiset avustukset. Jos avustuspäätöksessä on ilmoitettu avustuksen osuus hyväksyttävistä kuluista, voi Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnetty avustus yhdessä muiden julkisten avustusten kanssa olla enintään tämän ilmoitetun avustusosuuden suuruisen.

Hyväksyttäviä kuluja eivät ole poistot, arvovähennykset, vuokra-arvot eivätkä sellaiset varaukset tai muut laskennalliset erät, jotka eivät perustu jo toteutuneisiin kuluihin tai menetyksiin. Hyväksyttäviä kuluja eivät myöskään ole lainojen lyhennykset eivätkä muut kuin 10 §:ssä tarkoitetut rahoituskulut, ellei avustuspäätöksestä muuta ilmene.

8 §

Yleisavustus

Yleisavustusta saadaan käyttää avustettavasta toiminnasta aiheutuviin kuluihin ja avustettavaan toimintaan liittyvän irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoihin.

Yleisavustusta ei saa käyttää sellaisiin irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoihin, jotka aiheutuvat toimintayksikön perustamisesta, laajentamisesta, uudelleenjärjestämi-

sestä tai perusparannuksesta.

Tarvikkeiden ja julkaisujen myynnistä tai siihen verrattavasta välitystoiminnasta otetaan hyväksyttävänä kuluna huomioon vain toiminnan alijäämä.

9 §

Kohdennettu toiminta-avustus

Kohdennettua toiminta-avustusta saadaan käyttää vain avustettavasta toiminnasta aiheutuviin erilliskuluihin vähennettynä toiminnan erillistuotoilla.

Kun kurssi-, loma- tai muuhun vastaavaan toimintaan myönnettyä avustusta käytetään majoitus- ja täysihoitokuluihin tai vastaaviin ylläpitokuluihin, hyväksytään erilliskuluina enintään asianomaisen toimintayksikön tavanomaista vuorokausiveloitusta vastaava määrä. Avustuksesta saadaan tällöin käyttää enintään 10 prosenttia toiminnan järjestämisestä aiheutuviin kuluihin kuten tiedotus-, toimisto-, hallinto- ja ohjelmakuluihin.

10 §

Eritysisavustus

Eritysisavustusta saadaan käyttää vain avustettavasta hankkeesta tai investoinnista aiheutuviin erilliskuluihin vähennettynä hankkeen tai investoinnin erillistuotoilla.

Perustamismenoihin myönnetyn avustuksen hyväksyttäviä kuluja ovat käyttöomaisuuden hankinta-, rakennus- ja peruskorjausmenot, rakennusaikaiset korko- ja muut rahoituskulut vähennettynä vastaavilla korko- ja rahoitustuotoilla sekä perustamiseen liittyvät irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenot.

11 §

Asiakkaiden valinta

Jos avustus on myönnetty toimintaan, jota koskevassa avustuspäätöksessä edellytetään asiakkaiden valintaa hakemusten perusteella, on asiakkaiden valinnassa otettava huomioon palvelun tai tuen tarvetta osoittavat sosiaaliset ja terveydelliset tekijät tai asiakkaan ja hänen puolisonsa tulotaso sekä aiempi osallistuminen vastaavaan avustettuun toimintaan.

Avustuksen saajan tulee tiedottaa hake-

musmenettelystä ja valintaperusteista mahdollisimman laajasti ottaen huomioon käytävissä olevan avustuksen määrä.

Avustuksen saajan on järjestettävä asiakkaiden valinnan seuranta ja tilastointi niin, että avustuksen käyttöehtojen noudattamista voidaan vaikeuksitta valvoa. Asiakkaiden valintaa koskevat asiakirjat on säilytettävä samalla tavoin kuin tositteet. Asiakkaiden antamat tiedot ovat luottamuksellisia.

12 §

Avustusten käyttö hankintoihin

Julkisista hankinnoista annetussa laissa (1505/1992) tarkoitettun hankintayksikön on noudatettava mainittua lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

13 §

Kirjausperiaate

Kullekin vuodelle hyväksyttävinä kuluina otetaan huomioon ne kulut, jotka kirjanpitolain (1336/1997) 3 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan on merkittävä kyseiseltä tilikaudelta laadittavaan tilinpäätökseen.

14 §

Avustuksen käyttöaika

Yleisavustusta ja kohdennettua toimintaavustusta saadaan käyttää avustuksen myöntämivuoden ja sitä seuraavan kalenterivuoden aikana syntyviin kuluihin. Eri-tyisavustusta saadaan käyttää viimeistään avustuksen myöntämivuoden ja sitä seuraavan kalenterivuoden aikana syntyviin kuluihin.

Avustuksen maksatuspyyntö on toimitettava Raha-automaattiyhdistykselle viimeistään avustuksen myöntämivuotta seuraavan kalenterivuoden lopussa.

15 §

Vakuuttaminen

Avustuksen saaja on velvollinen huolehtimaan avustetun omaisuuden riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta vakuuttamisesta.

16 §

Kirjanpito ja tilintarkastus

Avustuksen saajan on pidettävä kirjanpitoa kirjanpitolain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla. Kirjanpito on järjestettävä siten, että avustuksen käyttöä voidaan kirjanpidosta luotettavasti seurata.

Avustuksen saajan on järjestettävä tilintarkastus tilintarkastuslain (936/1994) edellyttämällä tavalla.

17 §

Selvitys avustuksen käytöstä

Avustuksen saajan on seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä tehtävä Raha-automaattiyhdistykselle kultakin vuodelta selvitys avustuksen käytöstä. Selvitykseen on liitettävä tilinpäätös, tilintarkastuskertomus, tuloksellisuutta koskevat selvitykset sekä muut tarpeelliset selvitykset.

Avustuksen saajan on liitettävä selvitykseen avustuksensaajasta ja sen määräysvallassa olevista yhteisöistä ja säätiöistä laadittu konsernitilinpäätös tai vastaavat tiedot sisältävä laskelma.

18 §

Työllisyyssehtojen noudattaminen

Niiden rakennustöiden suorittamisessa, joita varten avustamista on myönnetty, on noudatettava, mitä työllisyyssehdoista kulloinkin voimassa olevassa valtioneuvoston päätöksessä määrätään.

19 §

Avustuksen maksamisen keskeyttäminen

Raha-automaattiyhdistys voi keskeyttää avustuksen maksamisen, jos on syytä epäillä, että avustusta käytetään tai on käytetty avustuspäätöksen ehtojen tai tämän asetuksen vastaisesti. Avustuksen maksaminen voidaan keskeyttää myös, jos avustuksen saajan kirjanpitoa ei ole järjestetty kirjanpitolain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti eikä avustuksen käyttöä voida kirjanpidosta luotettavasti seurata.

20 §

Avustuksen palautusvelvollisuus

Avustuksen saajan on viipymättä palautettava jo maksettu avustus, jos:

1) avustusta ei ole käytetty tämän asetuksen tai avustuspäätöksen mukaisiin hyväksyttäviin kuluihin;

2) maksetun avustuksen määrä ylittää 3 §:n 4 momentin tai avustuspäätöksen mukaisen enimmäismäärän tai -osuuden;

3) toiminta tai hanke ei enää vastaa avustuspäätöstä;

4) toimintayksikkö, johon on myönnetty investointiavustusta, lopettaa toimintansa taikka sen toimintaa tai käyttöä olennaisesti muutetaan;

5) avustuksella tuetun omaisuuden omistus- tai hallintaoikeus luovutetaan tai siirtyy toiselle; tai

6) avustuksella tuettu omaisuus joutuu konkurssimenettelyn piiriin tai se myydään ulosottomenettelyn kautta.

Palautettavan investointiavustuksen määrä on sen suurin osa omaisuuden arvosta, joka vastaa avustuksen osuutta perustamis- tai hankintamenoista. Jos investointiavustus on myönnetty peruskorjaukseen, määräytyy palautettavan avustuksen määrä lisäksi peruskorjauksen omaisuuden arvoa lisäävän vaikutuksen mukaisesti.

Saadusta vakuutuskorvauksesta on palautettava määrä, joka vastaa avustuksen osuutta omaisuuden hankintamenoista, ei kuitenkaan siltä osin kuin vakuutuskorvaus käytetään vastaavan omaisuuden jälleenhankintaan.

Palautusvelvollisuus ei koske sellaisia vähäisiä hallintaoikeuden luovutuksia tai toiminnan järjestelyjä, jotka eivät haittaa avustuksen avustuspäätöksen mukaisen käyttötarkoituksen toteuttamista.

21 §

Ilmoittaminen

Avustuksen saaja on velvollinen välittömästi ilmoittamaan sosiaali- ja terveysministeriölle tai Raha-automaattiyhdistykselle sellaisesta seikasta, joka tämän päätöksen 20 §:n taikka avustuksen myöntämistä koskevan päätöksen mukaan saattaa aiheuttaa avustuksen palauttamisvelvollisuuden.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös 20 §:n 4

momentissa tarkoitettuja vähäisiä hallintaoikeuden luovutuksia tai toiminnan järjestelyjä.

Raha-automaattiyhdistyksen tulee ilmoittaa sosiaali- ja terveysministeriölle seikoista, jotka 1 momentin mukaan saattavat aiheuttaa avustuksen palauttamisvelvollisuuden.

22 §

Takaisinperintä

Sosiaali- ja terveysministeriö voi periä avustuksen takaisin, jos avustuksen saaja on:

1) jättänyt palauttamatta sellaisen avustuksen, joka 20 §:n mukaan on palautettava;

2) laiminlyönyt tästä asetuksesta tai avustuksen myöntämispäätöksestä johtuvien ehtojen tai muiden velvoitteiden noudattamisen;

3) antanut väärän tiedon, joka on omiaan vaikuttamaan avustuksen saantiin, määrään ja ehtoihin; tai

4) jättänyt ilmoittamatta sellaisesta avustuksen saantiin, määrään tai ehtoihin vaikuttavasta olosuhteiden muutoksesta, josta tässä asetuksessa tai myöntämispäätöksen yhteydessä on velvoitettu ilmoittamaan.

Avustus voidaan periä takaisin myös, jos avustuksensaajaa ei enää voida pitää yleishyödyllisenä yhteisönä tai säätiönä.

Avustuksen saaja voidaan velvoittaa maksamaan palautettavalle avustuskäytölle avustuksen nostamisesta tai palautusperusteen syntymisestä lukien vuotuista korkoa korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan lisättynä kolmella prosenttiyksiköllä.

Takaisin perittävä avustus saadaan kuitata muusta avustuksen saajalle Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnetystä avustuksesta.

23 §

Takaisinperinnän määräaika

Toimitilojen tai asuntojen rakentamis-, hankinta-, perustamis- tai peruskorjausmenoihin myönnetty avustus voidaan periä takaisin sellaisella perusteella, joka on syntynyt 30 vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin avustus on myönnetty.

Muuhun tarkoitukseen myönnetyn avustuksen takaisinperinnälle edellä tarkoitettu määräaika on 10 vuotta.

Päätös avustuksen takaisinperinnästä on tehtävä kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin sosiaali- ja terveysministeriö tai Raha-automaattiyhdistys on saanut tiedon avustuksen palautusperusteen syntymisestä.

24 §

Muut avustusehdot

Valtioneuvosto voi liittää myönnettäviin avustuksiin myös muita tarpeellisia ehtoja.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi liittää tämän asetuksen 22 tai 25 §:n nojalla tehtyyn päätökseen myös muita tarpeellisia ehtoja.

25 §

Avustusehtojen muuttaminen ja avustuksen siirto

Sosiaali- ja terveysministeriö voi avustuksen saajan hakemuksesta muuttaa avustuksen käyttötarkoitusta ja ehtoja siinä tapauksessa, että kyse ei ole olennaisesta muutoksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi avustuksen saajan hakemuksesta siirtää myönnetyn avustuksen toiselle tämän asetuksen edellytykset täyttävälle yleishyödylliselle oikeuskelpoiselle yhteisölle tai säätiölle käytettäväksi samaan tarkoitukseen.

26 §

Valvonnan järjestäminen

Raha-automaattiyhdistys valvoo avustusten käyttöä sosiaali- ja terveysministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Avustuksen saaja on velvollinen esittämään kaikki tarkastuksen suorittamista varten tarpeelliset tili- ja muut asiakirjat, tallenteet ja selvitykset sekä muutoinkin avustamaan tarkastuksessa muun muassa sallimalla atk-järjestelmien käyttämisen.

27 §

Asetuksen muuttaminen

Raha-automaattiyhdistykselle tulee varata tilaisuus antaa lausunto ennen tämän asetuksen muuttamista.

28 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

Tällä asetuksella kumotaan Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävistä avustuksista 10 päivänä joulukuuta 1998 annettu valtioneuvoston päätös (929/1998).

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa myönnettyihin avustuksiin sovelletaan kumottua päätöstä ja avustuspäätöksiin liitettyjä ehtoja.

Asetus

raha-arpa-, veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton tilittämisestä

Opetusministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta xxxx annetun arpajaislain (/) 19 §:n nojalla:

1 §

Raha-arpa-, veikkaus- ja vedonlyöntitoimintaa harjoittavan rahapeliyhteisön on tilittävä rahapelitoimintojen tuotot asianomaiselle valtioneuvoston ohjesäännössä säädettylle ministeriölle seuraavasti:

- 1) edellisen kuukauden arvioitu tuotto seuraavan kuukauden 15 päivään mennessä; ja
- 2) koko tilikauden tuotto kuukauden ku-

luessa tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Selvitys tilikauden tuotosta on toimitettava edellä 1 momentissa säädetyssä ajassa sisäasiainministeriölle ja valtiovarainministeriölle.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Asetus

luvan hankkimisesta eräiden huvitusten järjestämiseen ja peliautomaattien pitämiseen
annetun asetuksen kumoamisesta

Sisäasiainministerin esittelystä säädetään:

1 §

Tällä asetuksella kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1937 annettu asetus luvan hankkimisesta eräiden huvitusten järjestämiseen ja peliautomaattien pitämiseen (400/1937).

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .
